T.C.
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

SINAÎ MÜLKİYET HAKLARININ CEBRÎ İCRASI

DOKTORA TEZİ

ONUR YALÇIN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ

Mart 2021

ÖNSÖZ

Öncelikle, tez çalışmasının ortaya çıkmasında beni sürekli cesaretlendiren, yazım aşamasında sorularımı cevaplandıran ve tez taslaklarını okuyarak görüş ve önerilerini paylaşan tez danışmanım Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e müteşekkirim. Tez izleme komitesinin üyeleri Prof. Dr. Güray Erdönmez ve Prof. Dr. Hanife Öztürk Akkartal'a tez yazım sürecindeki destekleri ve tez ile ilgili önerileri için çok teşekkür ederim. Tezimi okuma zahmetine katlanarak görüş ve düşüncelerini paylaşan Doç. Dr. Fülürya Yusufoğlu Bilgin'e de teşekkür borçluyum. Kaynak araştırmaları için bulunduğum İsviçre Mukayeseli Hukuk Enstitüsü ve Lozan Üniversitesi Kütüphanesi'nin nazik görevlilerine de içten yardımları için bu vesile ile teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

I. Konunun önemi.....1

II. İnceleme plânı.....2

III. Konunun sınırlandırılması.....3

1. BÖLÜM

SINAÎ MÜLKİYET HAKLARINA GENEL BAKIŞ

I. GENEL HATLARIYLA SINAÎ MÜLKİYET HUKUKU VE SINAÎ HAKLAR.....4

A. Terim sorunu ve fikrî mülkiyet kavramı ile olan ilişkisi.....4

B. Sınaî mülkiyet haklarının gayri-maddî mal ve mutlak hak niteliği.....6

C. Sınaî mülkiyet hakları ile ilgili olarak sınırlı sayı (numerus clausus) ilkesinin kabul edilip edilmeyeceği.....9

D. Sınaî mülkiyet hakkının doğumu.....10

E. Sınaî mülkiyet hakkının ülkeselliği.....10

II. SINAÎ MÜLKİYET HAKLARI.....11

A. Marka.....11

1. Tanım ve kavram.....11

2. Markanın türleri.....12

3. Marka hakkı ve markanın tescili.....13

B. Patent.....16

1. Kavram.....16

2. Patentin merkez kavramı olarak “buluş”.....16

3. Patent verilebilirlik şartları.....17

a. Yenilik.....17

b. Buluş basamağı.....18

c. Sanayiye uygulanabilirlik.....18

4. Patent verilemeyecek konu ve buluşlar.....19

5. Patent hakkının ve patent hakkının sağladığı korumanın kapsamı.....19

C. Faydalı model.....20
1. Kavram.....20
2. Patent ve faydalı model arasındaki sıkı ilişki ve ayrışan noktalar.....21
D. Tasarım.....22
1. Kavram.....22
2. Tasarımın korunma şartları.....23
3. Korumanın kapsamı ve sınırları.....25
E. Entegre devre topografyaları.....25
1. Kavram.....25
2. Ulusal ve uluslararası düzeyde yasal çerçeve.....26
3.Entegre devre topografyasının korunma şartları, hak sahipliği ve korumanın kapsamı.....27
F. Yeni bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı hakları.....28
1. Kavram.....28
2. Korunma şartları, hak sahipliği ve korumanın kapsamı.....29

2. BÖLÜM
MARKA HAKKININ İCRA EDİLMESİ VE CEBRÎ İCRA TÜRLERİ BAKIMINDAN MARKANIN GÖSTERDİĞİ ÖZELLİKLER

I. GENEL OLARAK CEBRÎ İCRA KAVRAMI VE MARKANIN CEBRÎ İCRA İŞLEMLERİNE KONU OLABİLMESİNİN GENEL ÇERÇEVESİ.....32

II. İLÂMLI VE GENEL HACİZ YOLUYLA İLÂMSIZ İCRA TAKİBİNDE MARKA HACZİ BAKIMINDAN CEBRÎ İCRA FAALİYETİ.....36
A. Genel olarak.....36
B. Marka haczinin konusu.....38
1. Tescilli markalar.....38
2. Tescilsiz markalar ve marka başvurularının hukuki durumu.....41
3. Markanın haciz işlemine konu olabilmesi bakımından özellik arz eden durumlar...44
a. Kişi adları ve kişisel unsurlar içeren markaların haczi.....44
b. Haczedilen veya cebrî icra işlemi sonucunda el değiştiren marka ile ilgili iltibas ve yanıltıcı algı oluşturma yönündeki iddialar.....47
c. Garanti markası ve ortak markanın haczi.....50

d. Marka lisans hakkının ve marka ile ilgili alacakların haczi.....51
C. Haczi kabil olmayan mallara ilişkin İİK düzenlemesinin markalar bakımından uygulama alanı.....53
D. Haciz işlemi.....56
1. Genel olarak.....56
2. Tescilli ve tescilsiz markalar ile marka başvurularının haczinde uygulanacak hükümler ve haciz işleminin icrası.....59
a. Hacze uygulanacak hükümler.....59
b. Haczin icrası.....63
aa. Genel olarak.....63
bb. İİK md.79 uyarınca haczin doğrudan icrası.....66
cc. İİK md.94 uyarınca haczin yerine getirilmesi.....73
E. Haczin etkisi ve sonuçları.....81
1. Genel olarak.....81
2. Haczin marka sahibi borçlu, alacaklı ve üçüncü kişiler bakımından meydana getirdiği etkiler.....82
F. Hacizli markanın paraya çevrilmesi.....87
1. Genel olarak.....87
2. Hacizli markanın paraya çevrilmesinde uygulanacak hüküm ve paraya çevirme işleminin icrası.....88
a. İİK md.121'de öngörülen yöntemin genel çerçevesi.....88
b. İİK md.121 kapsamında icra mahkemesince belirlenebilecek paraya çevirme yöntemleri.....96
aa. Açık artırma yoluyla satış.....97
bb. Satış için memur tayini.....101
cc. İcra mahkemesince alınabilecek diğer tedbirler ve bu kapsamda pazarlık yoluyla satış ve alacaklının tatmini için alternatif usuller.....103
G. Markanın paraya çevrilmesinin hukuki sonuçları.....110

III. REHNİN PARAYA ÇEVRİLMESİ YOLUYLA TAKİPTE REHİNLİ MARKANIN TÂBİ OLACAĞI İCRA İŞLEMLERİ.....112
A. Genel olarak.....112
B. Rehinli markanın paraya çevrilmesi.....118

1. Rehinli markanın paraya çevrilmesine uygulanacak hükümler ve paraya çevirme işleminin icrası....118
2. Rehinli markanın özel yoldan paraya çevrilebilmesi için alacaklıya yetki verilmesi sorunu....120
IV. İFLÂSIN MARKA VE MARKA İLE İLGİLİ HUKUKİ İŞLEM VE SÜREÇLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ....128
A. Genel esaslar ve müflise ait marka hakkı bakımından önem arz eden tasfiye işlemleri.128
B. İflâsın marka ile ilgili olarak devam eden yargılamalar ve takipler ile idari işlem ve süreçlere etkisi....136
1. Genel olarak....136
2. Marka ile ilgili davalar bakımından hukuki durum....139
3. İflâsın marka haczinin söz konusu olduğu icra takipleri üzerindeki etkisi....140
4. İflâsın açılmasının TPMK nezdinde devam eden tescil süreçlerine olan etkisi....142
C. İflâsın marka ile ilgili sözleşmeler üzerinde etkisi....143
1. Genel olarak....143
2. Lisans sözleşmesi....147
3.Marka devir sözleşmesi....150
D. İflâs masasının aktifindeki markanın paraya çevrilmesi....152
1. Genel olarak....152
2. Açık artırma yoluyla paraya çevirme....154
3. Pazarlık yoluyla satış....155
4. İhtilaflı talep hakları ve alacakların devri....157
V. KONKORDATO KURUMUNUN MARKA HAKKI VE MARKA İLE İLGİLİ İŞLEM VE SÜREÇLER BAKIMINDAN TAŞIDIĞI ÖZELLİKLER....159
A. Adi konkordato....159
B. Malvarlığının terki suretiyle konkordato....165

3. BÖLÜM
MARKA HAKKI DIŞINDAKİ SINAÎ HAKLARIN CEBRÎ İCRASI VE BU HAKLAR BAKIMINDAN ÖZELLİK ARZ EDEN CEBRÎ İCRA İŞLEMLERİ

I. PATENT VE FAYDALI MODEL....167
A. Genel olarak....167

B. İlâmlı ve genel haciz yoluyla ilâmsız icra takibinde patent ve faydalı model haczi bakımından cebrî icra faaliyeti.....168
1. Genel olarak.....168
2. Patent ve faydalı model haczinin konusu.....168
a. Henüz buluş olarak nitelendirilmeye elverişli olmayan fikrî çalışmalar.....168
b. Tamamlanmış ancak henüz patent başvurusuna konu olmamış buluşlar.....171
c. Patent ve faydalı model başvuruları (tamamlanmış ve patent/faydalı model başvurusuna konu olmuş buluşlar).....176
d. Patent hakkı (Patentlenmiş buluşlar).....177
e. Patent lisans hakkının ve patentle ilgili alacakların haczi.....180
3. Haczi kabil olmayan mallara ilişkin İİK düzenlemesinin patent bakımından uygulama alanı.....181
4. Haciz işlemi.....183
5. Hacizli patent ve faydalı modelin paraya çevrilmesi.....184
C. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehinli patent ya da faydalı modelin tâbi olacağı icra işlemleri.....186
D. İflâsın patent ve patentle ilgili hukuki işlem ve süreçler üzerindeki etkisi.....187
E. Konkordato kurumunun patent ve faydalı model ile ilgili işlem ve süreçler bakımından taşıdığı özellikler.....188
II. TASARIM.....188
A. Genel olarak.....188
B. İlâmlı ve genel haciz yolu ile ilâmsız icra takibinde tasarım haczi bakımından cebrî icra faaliyeti.....188
1. Genel olarak.....188
2. Tasarım haczinin konusu.....189
a. Henüz tasarım olarak nitelendirilmeye elverişli olmayan fikrî çalışmalar.....189
b. Tamamlanmış ancak tescil başvurusuna konu olmamış tasarımlar ile tescilsiz tasarımların hukuki durumu.....190
c. Tasarım tescil başvurusu (Tamamlanmış ve tescil başvurusuna konu olmuş tasarımlar).....192
d. Tasarım hakkı (Tescil edilmiş tasarımlar).....194

e. Tasarım lisans hakkının ve tasarımla ilgili alacakların haczi.....195
3. Haczi kabil olmayan mallara ilişkin İİK düzenlemesinin tasarım bakımından uygulama alanı.....196
4. Haciz işlemi.....196
5. Hacizli tasarımın paraya çevrilmesi.....197
C. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehinli tasarımın tâbi olacağı icra işlemleri...198
D. İflâsın tasarım ve tasarım ile ilgili hukuki işlem ve süreçler üzerindeki etkisi.....199
E. Konkordato kurumunun tasarım ile ilgili işlem ve süreçler bakımından taşıdığı özellikler.....200
III. ENTEGRE DEVRE TOPOGRAFYALARI.....200
A. Genel olarak.....200
B. İlâmlı ve genel haciz yolu ile ilâmsız icra takibinde entegre devre topografyası haczi bakımından cebrî icra faaliyeti.....201
1. Genel olarak.....201
2. Entegre devre topografyası haczinin konusu.....201
a. Entegre devre topografyasının geliştirilme aşamaları bakımından hukuki durum.....201
b. Entegre devre topografyası lisans hakkının ve entegre devre topografyası ile ilgili alacakların haczi.....204
3. Haczi kabil olmayan mallara ilişkin İİK düzenlemesinin entegre devre topografyası bakımından uygulama alanı.....205
4. Haciz işlemi.....206
5. Hacizli entegre devre topografyasının paraya çevrilmesi.....207
C. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehinli entegre devre topografyasının tâbi olacağı icra işlemleri.....209
D. İflâsın entegre devre topografyası ile ilgili hukuki işlem ve süreçler üzerindeki etkisi..209
E. Konkordato kurumunun entegre devre topografyası ile ilgili işlem ve süreçler bakımından taşıdığı özellikler.....210
IV. YENİ BİTKİ ÇEŞİTLERİ ÜZERİNDE ISLAHÇI HAKLARI.....211
A. Genel olarak.....211
B. İlâmlı ve genel haciz yolu ile ilâmsız icra takibinde yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı haczi bakımından cebrî icra faaliyeti.....211
1. Genel olarak.....211
2. Yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı haczinin konusu.....212

a. Yeni bitki çeşidi geliştirilme aşamaları bakımından hukuki durum.....212
b. Yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı ile ilgili tanınan lisans hakkının ve ıslahçı hakkından doğan ilgili alacakların haczi.....214
3. Haczi kabil olmayan mallara ilişkin İİK düzenlemesinin ıslahçı hakkı bakımından uygulama alanı.....215
4. Haciz işlemi.....216
5. Hacizli ıslahçı hakkının paraya çevrilmesi.....218
C. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehinli ıslahçı hakkının tâbi olacağı icra işlemleri.....219
D. İflâsın ıslahçı hakkı ile ilgili hukuki işlem ve süreçler üzerindeki etkisi.....220
E. Konkordato kurumunun ıslahçı hakkı ile ilgili işlem ve süreçler bakımından taşıdığı özellikler.....220

SONUÇ.....222

YARARLANILAN KAYNAKLAR.....226

ÖZGEÇMİŞ.....241

KISALTMALAR

AAÇD	: Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi
ABD	: Ankara Barosu Dergisi
ASBÜ-HFD	: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
ATF	: Arrêt du Tribunal Fédéral
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	: Bent
BD	: Bankacılar Dergisi
BK	: Türk Borçlar Kanunu
bkz.	: Bakınız
BTK	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
c.	: Cümle
C.	: Cilt
CC	: Code Civil
CDBF	: Centre de Droit Bancaire et Financier
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
EDTK	: Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanun
EHK	: Elektronik Haberleşme Kanunu
End.Tas.Hk.KHK	: Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
EÜHFD	: Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
f.	: Fıkra
FMR Dergisi	: Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi
Fr.	: Fransızca
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: (Yargıtay) Hukuk Dairesi
hk.	: Hakkında
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İİAY	: İnternet Alan Adları Yönetmeliği
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İKÜHFD	: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İMÜHFD	: İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İng.	: İngilizce
İnÜHFD	: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İst. Tic. Üni. SBD	: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
JdT	: Journal des Tribunaux
K.	: Karar
Karş.	: Karşılaştırınız
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KHÜHFD	: Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
LBI	: Loi Fédérale Sur les Brevets d'Invention
LDes	: Loi Fédérale Sur la Protection des Designs
Legal FSHD	: Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi
Legal HD	: Legal Hukuk Dergisi

LP	: Loi Fédérale Sur la Poursuite Pour Dettes et la Faillite
LPM	: Loi Fédérale Sur la Protection des Marques et des Indications de Provenance
LPOV	: Loi Fédérale Sur la Protection des Obtentions Végétales
LTo	: Loi Fédérale Sur la Protection des Topographies de Produits Semi-Conducteurs
md.	: Madde
MHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MK	: Türk Medeni Kanunu
M.S.	: Milattan sonra
MuÜnSBED	: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
MÜAAD	: Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi
MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
OAOF	: Ordonnance Sur l'Administration des Offices de Faillite
OPC	: Ordonnance Concernant la Saisie et la Réalisation de Parts de Communautés
RG	: Resmi Gazete
RJN	: Recueil de Jurisprudence Neuchâteloise
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SMK	: Sınaî Mülkiyet Kanunu
SMK Yön.	: Sınaî Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
t.	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB Dergisi	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
Terazi HD	: Terazi Hukuk Dergisi
TFM	: Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi
TL	: Türk Lirası
TNBHD	: Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TPMK	: Türk Patent ve Marka Kurumu
TRABİS	: .tr Ağ Bilgi Sistemi
TRIPS	: The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
TRK	: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UPOV	: L'Union Internationale Pour la Protection des Obtentions Végétales
USD	: Amerika Birleşik Devletleri resmi para birimi
vd.	: Ve devamı
WIPO	: World Intellectual Property Organisation
Y.	: Yargıtay
YBÇK	: Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun
YBHD	: Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi
YÜHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

RÉSUMÉ

Le sujet de notre étude est l'analyse légale approfondie de la manière dont la marque, les brevets d'invention, le modèle d'utilité, le design, les circuits intégrés et les obtentions végétales (collectivement appelées droits de propriété industrielle) seront exécutés en vertu du Code de la Poursuite et de la Faillite. À cet égard, la saisie de ces droits, leur mise en gage en faveur du créancier, leur exécution par la réalisation du gage si la créance garantie n'a pas été entièrement payée à son échéance, l'inclusion des droits de propriété industrielle dans le la masse de la faillite, les implications de la faillite du titulaire sur ces droits et la réalisation des droits de propriété industrielle font partie des questions qui sont ici discutées.

Les droits de propriété intellectuelle jouent un rôle de plus en plus important à la suite de la révolution industrielle qui est sans aucun doute l'une des étapes les plus importantes de l'histoire de l'humanité. En conséquence, les actifs incorporels tels que les marques et les brevets d'invention, en particulier, sont devenus des actifs économiquement indépendants des éléments industriels et des biens corporels auxquels ils appartiennent. Il est également incontestable que l'importance de la valeur économique indépendante représentée par les droits de propriété industrielle est encore plus significative à un moment où les technologies de l'information s'améliorent de jour en jour.

En substance, les droits de propriété industrielle ainsi que les signes distinctifs dans une certaine mesure sont des actifs incorporels produits à la suite d'un effort intellectuel. L'objectif de notre étude est donc de répondre à la question de savoir comment les droits de propriété industrielle seront exécutés dans le cadre du Code de la Poursuites et de la Faillite en tenant compte de l'importance pécuniaire de ces droits et de leur caractère immatériel.

Notre étude est composée de trois chapitres principaux. Le premier chapitre intitulé "Un aperçu général des droits de propriété industrielle" donne des informations sur les caractéristiques générales et les fonctions de chaque droit de propriété industrielle avant de se demander comment ils seront exécutés. À cet égard, les spécifications générales des droits de propriété industrielle, leurs liens avec la propriété intellectuelle, leur appartenance à des droits immatériels et absolus, le principe du *numerus clausus*, l'émergence de ces droits et leur territorialité font partie des questions traitées dans le premier chapitre. En outre, dans ce chapitre, la marque, les brevets d'invention, le modèle d'utilité, le design, les circuits intégrés et les obtentions végétales sont tous traités conformément à la Loi Sur la Propriété Industrielle, à leur propre législation et à leur traitement en vertu du droit Suisse.

Le deuxième chapitre de notre étude, qui constitue la partie essentielle et intitulé: "L'exécution forcée de la marque et les caractéristiques de la marque en termes de types de moyens d'exécution", traite du fait que la manière dont les règles et principes de recouvrement des créances dans le Code de la Poursuite et de la Faillite s'appliquent à la marque qui est le droit de propriété industrielle le plus couramment utilisé. En conséquence, dans le deuxième chapitre, la saisie, les effets et les implications de la saisie, la réalisation de la marque saisie et gagée et les effets et implications de la faillite et du concordat sont traités de manière comparative avec le droit Suisse.

Dans le troisième chapitre intitulé: "L'exécution forcée des droits de propriété industrielle autres que les marques et les opérations importantes d'exécution forcée de ces droits", nous fournissons une analyse juridique sous des sous-sections sur la manière dont les

brevets d’invention, le modèle d'utilité, le design, les circuits intégrés et les obtentions végétales sont exécutés en vue de différencier leurs caractéristiques de la marque.

En droit turc, la protection accordée aux droits de propriété industrielle est obtenue par l'enregistrement. Cependant, dans certaines conditions et circonstances, il est possible que le droit de propriété industrielle bénéficie d'une protection juridique avant son enregistrement. En outre, la Loi Sur la Propriété Industrielle et la législation pertinente prévoient que les dispositions légales concernant les transactions, y compris la saisie, s'appliquent également aux dépôts d'enregistrement. Dans cette perspective, le dépôt d'enregistrement d'un droit de propriété industrielle peut être saisi, peut être réalisé à la suite de la procédure spécifique concernant la réalisation des gages et ils peuvent faire partie de la masse en faillite. À ce stade, nous avons également fourni dans notre étude une analyse juridique sur la question de savoir si les droits de propriété industrielle non enregistrés et ceux qui ne font pas encore l'objet d'un dépôt peuvent être exécutés conformément à l'approche du Tribunal Fédéral Suisse. En particulier, le statut juridique des marques qui sont actuellement utilisées mais qui n’ont pas encore été enregistrées, les inventions, les designs, les circuits intégrés et les obtentions végétales qui sont finalisés mais n’ont pas encore été déposées pour enregistrement sont également examinés.

Une fois qu'il a été conclu que les droits de propriété industrielle peuvent être saisis et qu'ils peuvent être exécutés, et une fois qu'il est devenu clair lequel de ces droits peut être saisi selon la phase de leur émergence, l'étape suivante consiste à déterminer les dispositions pertinentes de le Code de la Poursuite et de la Faillite à appliquer à la saisie et à la réalisation de ces droits. Hormis les obtentions végétales qui sont enregistrées auprès du Ministère de l'Agriculture, les droits de propriété industrielle remplissant les conditions pour être enregistrés dans leurs propre législation sont enregistrés auprès de l'Office Turc des Marques et des Brevets d’Invention. Par conséquent, l’article 79, paragraphe II, phrase 3 autorisant la saisie directe par le préposé des biens inscrits à un registre officiel peut s’appliquer à la saisie des droits de propriété industrielle. En ce qui concerne la saisie des droits non enregistrés, la disposition applicable à la saisie est l'article 94 du Code de la Poursuite et de la Faillite. À cet égard, les droits enregistrés sont saisis à la fois en vertu de l’article 79, paragraphe II, phrase 3, ou de l’article 94, tandis que l’article 94 s’applique à la saisie des droits de propriété industrielle qui n’ont pas été enregistrés. Cependant, nous devons également noter que l'article 79, paragraphe II, phrase 3, autorisant la saisie directe n'est pas applicable pour les dépôts de marques mais conformément aux dispositions claires de la législation pertinente, les dépôts d'enregistrement pour les brevets d’inventions, les circuits intégrés et les obtentions végétales peuvent être saisies conformément à l'article 79, paragraphe II, phrase 3 du Code de la Poursuite et de la Faillite.

Bien que la disposition du Loi Suisse de la Poursuite Pour Dettes et de la Faillite spécifiant la réalisation des droits de propriété industrielle n'ait pas été importée dans le Code Turc de la Poursuite et de la Faillite, les droits de propriété industrielle saisis sont réalisés selon la méthode envisagée à l'article 121. Lorsqu'un droit de propriété industrielle a été saisie, le préposé est dans l'obligation de demander l'avis du tribunal des poursuites sur la manière dont le droit saisi sera réalisé. En contrepartie, le tribunal des poursuites doit décider de la méthode appropriée de réalisation, à savoir, vente aux enchères publique, confier la réalisation à un gérant ou prendre toute autre mesures en tenant compte du fait que le droit de propriété industrielle contient un secret de production. Les autres mesures comprennent la vente de gré à gré et d'autres modes de réalisation qui seront décidés dans le cadre du droit de propriété industrielle spécifique. Dans notre étude, les suggestions concernant les moyens de réalisation appropriés pour protéger le secret de production de l'invention sont également discutées.

ABSTRACT

The subject matter of our study is the in-depth legal analysis of how the trademark, patent, utlility model, design, integrated circuits and breeders' rights on the new plant varieties (collectively known as industrial property rights) will be enforced under the Code of Debt Enforcement and Bankruptcy. In this regard, the seizure of those rights, their being pledged in favour of the creditor, their enforcement through the realization of the pledge if the secured debt has not been fully paid when due and payable, the inclusion of such industrial property rights into the bankruptcy estate, the implications of the right holder's bankruptcy on such rights and the realization of the industrial property rights are all among the issues that are hereby discussed.

The intellectual property rights have become playing an increasingly important role following the industrial revolution which is undoubtedly one of the most important milestones in the human history. Acordingly, the intangible assets such as trademark and patent rights, in particular, have become the assets economically independent from industrial elements and tangible goods which they belong to. It is also an undisputed fact that the importance of the independent economic value represented by the industrial property rights is even more significant at a time when the information technologies improve day by day.

In essence, industrial property rights as well as the distinctive signs to a certain extent are intangible assets produced as the result of intellectual endeavor. The purpose of our study is therefore to respond the question of how the industrial property rights will be enforced under the Code of Debt Enforcement and Bankruptcy by taking into consideration such rights' monetary importance and their intangible character.

Our study is composed of three main chapters. The first chapter entitled "A general overview of the industrial property rights" gives information on the overall characteristics and functions of each industrial property rights before responding the question of how they will be enforced. In this regard, the general specifications of industrial property rights, their connections with intellectual property, their being of intangible and absolute rights, the *numerus clausus* principle, the emergence of such rights and their territoriality are among the issues that were addressed in the first chapter. Also, in this chapter, trademark, patent, utility model, design, integrated circuit and breeders' rights on the new plant varieties are each addressed per the Industrial Property Law, their own legislation and their handling under Swiss Law.

The second chapter of our study which forms the essential part and entitled: "The enforcement of trademark and the characteristics of trademark in terms of the sorts of ways of enforcement" deals with the fact that how the debt enforcement rules and principles under the Code of Debt Enforcement and Bankruptcy are applied to trademark which is the most commonly used and enforced industrial property right in Turkey. Accordingly, in the second chapter the subject matter and placement of the seizure, the effects and implications of the seizure, the realization of the seized and pledged trademark and the effects and implications of bankruptcy and concordat are addressed in a comparative manner with the Swiss Law.

In the third chapter entitled: "The enforcement of industrial property rights other than trademark and significant enforcement transactions for such rights", we provide legal analysis under sub-sections on how patent, utility model, design, integrated circuits and breeders' rights

on the new plant varieties are enforced with a view of their features differentiating from trademark.

Under Turkish law, the protection granted to the industrial property rights are obtained through registration. However, under certain conditions and circumstances, it is possible that the industrial property right can enjoy legal protection before it is registered. Besides, the Industrial Property Law and the relevant legislation provide that the legal provisions concerning transactions including sezure are also applicable to the registration filings. From this perspective, the registration filing of an industrial property right can be seized, can be realised as the result of the specific procedure concerning the enforcement of pledges and they can be part of the bankrupcty estate. At this point, we also provided in our study a legal analysis on whether the unregistered industrial property rights and those that are not subject to a filing yet can be enforced in line with the approach of the Swiss Federal High Court. In particular, the legal status of trademarks that are currently in use but not have been registered yet, inventions, designs, integrated circuits and breeders' rights on new plant varieties that are finalized but not having been filed for registration yet are also discussed.

Once it has been concluded that the industrial property rights can be seized and they can be enforced and once it has become clear which of those rights can be seized as per the phase of their being emerged, the next stage is to determine the relevant provisions of the Code of Debt Enforcement and Bankruptcy to be applied to the seizure and realization of such rights. Setting aside the breeders' rights on new plant varieties which are registered with the Ministry of Agriculture, the industrial property rights fulfilling the conditions to be registered in their own legislation are registered with the Turkish Trademark and Patent Office. Therefore, the article 79 para.II, sentence 3 allowing direct seizure by the debt enforcement office of the goods registered with an official registry can apply to the seizure of the industrial property rights. As regards the seizure of the rights that have not been registered, the provision to apply to the seizure is the article 94 of the Code of Debt Enforcement and Bankruptcy. In this regard, the registered rights are seized both under the article 79 para.II sentence 3 or article 94 while article 94 applies for the seizure of the industrial property rights that have not been registered. However, we should also note that while article 79 para.II sentence 3 allowing direct seziure is not applicable for trademark filings, as per the clear provisions in the relevant legislation, the registration filings for patent, integrated circuits and breeders' rights on new plant varieties can be seized per the article 79 para.II sentence 3 of the Code of Debt Enforcement and Bankruptcy.

Although the provision under the Swiss Code of Debt Enforcement and Bankruptcy specifying the realization of the industrial property rights was not imported into the Turkish Code of Debt Enforcement and Bankruptcy, the industrial property rights that were seized are realised as per the method envisaged under article 121. When an industrial property right is seized, the debt enforcement office is under the obligation to seek opinion from the Debt Enforcement Court on how the seized right will be realized. The Debt Enforcement Court, in return, has to decide on the proper method of the realization, namely, public auction, nomination of civil servant to handle the sale or other measures by taking into account whether the industrial property right contains production secret. The other measures comprise the sale through bargaining and other ways of realization which will be decided within the framework of the specific industrial property right. In our study, the suggestions regarding the proper ways of realization to protect the production secret of the invention are also discussed.

ÖZET

Tezimizin konusu, sınaî mülkiyet hakları olarak tanımlanan marka, patent, faydalı model, tasarım, entegre devre topografyaları ve yeni bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı haklarının İcra ve İflâs Kanunu kapsamında hangi cebrî icra işlemlerine konu olabileceği ve bu çerçevede, bu hakların haczi, rehnedilmeleri ve rehinle güvence altına alınan alacağın vadesinde ödenmemesi durumunda rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe konulmalarının arz ettiği özellikler, hak sahiplerinin iflâsı halinde iflâs masasına dâhil olmaları ve iflâsın bu haklar üzerinde meydana getirdiği etkiler ve söz konusu sınaî mülkiyet haklarının paraya çevrilmesinin ele alınarak incelenmesidir.

İnsanlık tarihinin önemli aşamalarından birisi olan sanayi devrimini izleyen süreçte fikrî mülkiyet hakkı kavramı özel bir önem kazanmış ve buna bağlı olarak, özellikle marka ve patent gibi soyut ve gayri-maddî nitelikteki ekonomik değerler, ait oldukları endüstriyel unsurlardan ve somut malvarlığı kalemlerinden ayrı ve bağımsız bir iktisadi değer haline gelmişlerdir. Bilgi teknolojilerinin günümüz dünyasında hızla ilerlemesi, sınaî hakların temsil ettiği bağımsız ekonomik değerin önemini daha da artırmış durumdadır.

Sınaî mülkiyet hakları, esasen bir ölçüde ayırt edici işaretler de dâhil olmak üzere, insan zihninin geliştirdiği ve fikrî emek ürünü olan soyut nitelikteki malvarlığı haklarıdır. Bu bağlamda çalışmamızın amacı, sınaî mülkiyet haklarının arz ettikleri bağımsız ekonomik değerin ulaştığı parasal büyüklük ve aynı zamanda söz konusu hakların kendine özgü soyut karakteri göz önüne alındığında, bunların bir malvarlığı değeri olarak icra ve iflâs hukuku bağlamında hangi cebrî icra işlemlerine konu olabileceği sorusuna cevap aramaktır.

Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, "Sınaî mülkiyet haklarına genel bakış" başlığı altında, sınaî hakların hangi suretle cebrî icra işlemlerine konu edileceği sorusuna cevap aramadan önce, her bir sınaî mülkiyet hakkının genel özellikleri ve işlevi hakkında genel bilgiler vermektedir. Bu kapsamda, sınaî hakların genel özellikleri, fikrî mülkiyet kavramı ile olan ilişkisi, gayri-maddî mal ve mutlak hak niteliği, sınaî haklarda sınırlı sayı, hakkın doğumu ve ülkeselliği tezin birinci bölümünde tartışılan konular arasındadır. Yine, marka, patent, faydalı model, tasarım, entegre devre topografyası ve yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakları tek tek ele alınmış ve bu hakların Sınaî Mülkiyet Kanunu, kendi mevzuatı ve yer yer, İsviçre hukukundaki yasal düzenlemelerde ele alınış biçimleri değerlendirilmiştir.

Tez çalışmasının omurgası niteliğindeki "Marka hakkının icra edilmesi ve cebrî icra türleri bakımından markanın gösterdiği özellikler" başlıklı ikinci bölüm, ülkemizdeki en yaygın sınaî hak olan ve bu yönüyle de sınaî haklar içinde en yoğun biçimde cebrî icra işlemlerine konu edilen marka hakkına, İcra ve İflâs Kanunu'nda düzenlenen cebrî icra müesseselerinin nasıl uygulandığı ile ilgilidir. İkinci bölümde bu kapsamda, İsviçre hukuku ile de karşılaştırmalı olarak marka haczinin konusu, markaya haciz işlemi tatbik edilmesi, haczin etkisi ve sonuçları ve hacizli markanın paraya çevrilmesi ve yine rehinli markanın paraya çevrilmesi ile iflâs ve konkordatonun marka üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Çalışmanın "marka hakkı dışındaki sınaî hakların cebrî icrası ve bu haklar bakımından özelik arz eden cebrî icra işlemleri" başlıklı üçüncü bölümünde ise, patent ve faydalı model, tasarım, entegre devre topografyaları ve yeni bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı hakkı, her bir sınaî hak özelinde marka hakkından ayrışan yönleri ile cebrî icra işlemlerine konu olmaları bakımından ayrı alt başlıklar altında incelenmiştir.

Türk hukukunda sınaî haklar için öngörülen koruma, tescil ile sağlanmaktadır. Ancak, belli hallerde ve belli şartlar altında, sınaî hakkın tescilinden önce de yasal korumadan istifade edilebilmesi mümkündür. Dolayısıyla, bir sınaî hak tescil edilmiş ise her durumda haczedilebilmekte ve iflâs halinde de masaya girebilmektedir. Diğer yönden, SMK ve ilgili yasal düzenlemelerde, haciz de dâhil olmak üzere hukuki işlemlere ilişkin hükümlerin sınaî hak tescil başvurularına da uygulanacağı belirtilmiştir. Buradan hareketle, bir sınaî hak tescil başvurusu da haczedilebilir, rehin verildiği takdirde rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe konu olabilir ve iflâs halinde masaya girer. Bu noktada, henüz tescil edilmemiş ve tescil başvurusuna da konu olmamış sınaî mülkiyet haklarının cebri icra işlemlerine konu olup olamayacakları da, bu konuda İsviçre Federal Mahkemesi'nin verdiği emsal kararlar ışığında yine çalışmamızda ele alınıp tartışılmaktadır. Özellikle, tescil edilmemiş ancak fiilen kullanılan markalar, tamamlanmış ancak tescil için müracaat edilmemiş buluşlar, tasarımlar, entegre devre topografyaları ve ıslahçı haklarının hukuki durumu bu bağlamda incelenmiştir.

Sınaî hakların haczedilebileceği ve dolayısıyla cebrî icra işlemlerine konu olabileceği hususu tespit edilip, meydana getirilme ve tamamlanma aşamalarına göre bu hakların hangilerinin haczedilebileceği açıklandıktan sonraki aşama, bu hakların, İcra ve İflâs Kanunu'nun hangi hükümlerine göre haczedileceği ve paraya çevrileceğinin saptanmasıdır. Tarım ve Orman Bakanlığı nezdinde tescil edilen yeni bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı hakkı ayrık olmak üzere, kendi yasal düzenlemelerinde yer alan tescil edilme şartlarını taşıyan sınaî haklar TPMK nezdinde tescil edilirler. Dolayısıyla, resmi sicile kayıtlı malların, icra dairesi tarafından kaydına işletilmek suretiyle doğrudan haczine imkan veren İİK md.79/f.II c.3 hükmü, sicile tescilli sınaî hakların haczinde uygulanabilmektedir. Tescil edilmemiş sınaî hakların haczinde ise, haczin uygulanması bakımından yararlanılacak düzenleme, İİK md.94 hükmüdür. Bu kapsamda, tescilli sınaî hakların haczi İİK md.79/f.II c.3 veya İİK md.94 uyarınca yapılabilmekte iken, tescil edilmemiş sınaî hakların haczinde uygulanması gereken düzenleme İİK md.94'tür. Ancak bu noktada belirtmek gerekir ki, İİK md.79/f.II c.3 uyarınca sicile işlenmek suretiyle doğrudan haciz yöntemi henüz başvurusu kabul edilerek tescil edilmemiş marka başvurularına uygulanamazken, SMK ve ilgili düzenlemelerdeki açık hükümler doğrultusunda, patent, entegre devre topografyaları ve yeni bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı hakkı tescil başvuruları sicile işlendiğinden, bu haklara ilişkin başvurularının da İİK md.79/f.II c.3 uygulanarak doğrudan haczi mümkündür.

İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nun sınaî hakların mehaz madde uyarınca paraya çevrileceğine dair açık düzenlemesi İİK'da yer almasa bile, hacizli sınaî mülkiyet haklarının paraya çevrilmesi İİK md.121'de düzenlenen yöntem uyarınca söz konusu olacaktır. Buna göre, bir sınaî mülkiyet hakkı haczedildiğinde, icra memuru, paraya çevirmenin ne surette yapılacağını icra mahkemesine sormak; icra mahkemesi de, hacizli sınaî hakkın özelliği ve üretim sırrı içerip içermediği gibi hususları da göz önünde bulundurarak, açık artırma, satış için memur tayini ya da uygun görülen diğer tedbirlerin alınması yönünde bir karar vererek paraya çevirmenin usulünü belirlemek durumundadır. Uygun görülen diğer tedbirler içinde pazarlık yoluyla satış ve sınaî hakların kendine özgü nitelikleri çerçevesinde benimsenebilecek usûller de dâhildir. Çalışmamızda, sınaî hakların kendine özgü nitelikleri ve özellikle buluş kavramının yenilik unsurunu ortadan kalkmasını önleyecek paraya çevirme usulleri ile ilgili öneriler de ele alınmakta ve tartışılmaktadır.

GİRİŞ

I. Konunun önemi

Toplumların gelişmesinde mal ve hizmet üretiminin ve üretilen bu mal ve hizmetin yerel veya sınır ötesi ticarete konu edilmesinin rolü inkâr edilemez. Üretilen mal ve hizmetlerin çeşitlenmesi ve ticari faaliyetlerin de bununla bağlı olarak gün geçtikçe artması sonucu, üreticiler, ürünlerinin piyasadaki rakiplerinin benzer nitelikteki mal veya hizmetlerinden ayırt edilmesine yarayacak işaretler kullanmaya başlamışlar; zamanla, bu işaretlerin marka olarak tescil edilmek suretiyle korunması ve izinsiz kullanım halinde bu kullanımın yaptırıma bağlanması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Yine, sanayi devrimini izleyen süreçte bilimsel gelişmelerin hızla artması ve bunun sonucu olarak bilimsel ve teknik buluşların sanayiye de uygulanarak günlük hayatın ayrılmaz parçası haline gelmesi, buluşların yasal düzenlemelerle korunması ve buluş sahiplerine de söz konusu buluşla ilgili tekel hakkı verilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Sonuç olarak, sanayi devrimi ile daha da hızlanarak artan şekilde teknolojik gelişmeler, ticari ilişkiler ve ekonomik kalkınma üzerinde son derece etkin rol oynayan fikrî ve sınaî mülkiyet hakları özel bir önem kazanmış ve özellikle marka ve patent gibi soyut değerler, ait oldukları endüstriyel unsurlardan ve somut malvarlığı kalemlerinden ayrı, bağımsız ve ekonomik açıdan da son derece değerli birer gayri-maddî mal haline gelmişlerdir.

Vurguladığımız üzere, sınaî haklar, özellikle bilişim teknolojisinde yaşanan hızlı gelişmelerinde de etkisiyle, çok önemli parasal büyüklüklere ulaşmış durumdadır. Forbes araştırmasına göre 2020 yılı itibariyle dünyanın en değerli markası olan Apple'ın marka değeri 241,2 milyar USD olarak hesaplanmaktadır. Apple markasını, 207,5 milyar USD marka değeri ile yine bir teknoloji şirketi olan Google takip etmektedir.[1] Türkiye'de ise, 2020 yılı itibariyle en değerli marka, 1,975 milyar USD tutarındaki marka değeri ile Türk Hava Yolları markasıdır.[2] Sınaî mülkiyet haklarının ticari işletmeden bağımsız olarak başlı başına bir ekonomik değer ifade etmeleri ve ulaştıkları parasal büyüklük, bu hakların cebrî icra işlemlerine konu edilmelerini alacaklılar bakımından cazip bir hale getirmiş durumdadır. Diğer taraftan, sınaî

[1] https://www.forbes.com/the-worlds-most-valuable-brands/#a380d01119c0.

[2] https://www.brandingturkiye.com/turkiyenin-en-degerli-100-markasi-2020/.

hakların soyut nitelikli birer gayri-maddî mal olmaları nedeniyle bu hakların haczi ve diğer cebrî icra işlemlerine konu edilmeleri muhtelif özellikler arz etmektedir. Ülkemizde bu konuyu bağımsız olarak ele alan çok az sayıda bilimsel çalışma mevcuttur ve sınaî hakların her geçen gün artan ekonomik değeri, bunların artan oranda cebrî icra işlemine konu edilmelerini; dolayısıyla da haczedilerek cebrî icra usûlleri ile paraya çevrilmelerini de beraberinde getirmektedir. Çalışmamız, bu konuda Türk hukukuna katkı sağlamayı hedeflemektedir.

II. İnceleme plânı

"Sınaî Mülkiyet Haklarının Cebrî İcrası" başlıklı çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır.

Çalışmamızın "sınaî mülkiyet haklarına genel bakış" başlıklı birinci bölümü, sınaî hakların hangi suretle cebrî icra işlemlerine konu edileceği sorusuna cevap aramadan önce, her bir sınaî mülkiyet hakkının genel özellikleri ve işlevi hakkında genel bilgiler vermektedir. Bu kapsamda, sınaî hakların genel özellikleri, fikrî mülkiyet kavramı ile olan ilişkisi, gayri-maddî mal ve mutlak hak niteliği, sınaî haklarda sınırlı sayı, hakkın doğumu ve ülkeselliği tezin birinci bölümünde tartışılan konular arasındadır. Yine, marka, patent, faydalı model, tasarım, entegre devre topografyası ve yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakları tek tek ele alınmış ve bu hakların Sınaî Mülkiyet Kanunu, kendi mevzuatı ve yer yer, İsviçre hukukundaki yasal düzenlemelerde ele alınış biçimleri değerlendirilmiştir.

Çalışmamızın omurgası niteliğindeki "marka hakkının icra edilmesi ve cebrî icra türleri bakımından markanın gösterdiği özellikler" başlıklı ikinci bölümü, ülkemizdeki en yaygın sınaî hak olan ve bu yönüyle de sınaî haklar içinde en yoğun biçimde cebrî icra işlemlerine konu edilen marka hakkına, İcra ve İflâs Kanunu'nda düzenlenen cebrî icra müesseselerinin nasıl uygulandığı ile ilgilidir. İkinci bölümde bu kapsamda, İsviçre hukuku ile de karşılaştırmalı olarak marka haczinin konusu, markaya haciz işlemi tatbik edilmesi, haczin etkisi ve sonuçları ve hacizli markanın paraya çevrilmesi ve yine rehinli markanın paraya çevrilmesi ile iflâs ve konkordatonun marka üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Çalışmanın "marka hakkı dışındaki sınaî hakların cebrî icrası ve bu haklar bakımından özelik arz eden cebrî icra işlemleri" başlıklı üçüncü bölümünde, patent ve

faydalı model, tasarım, entegre devre topografyaları ve yeni bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı hakkı, her bir sınaî hak özelinde marka hakkından ayrışan yönleri ile cebrî icra işlemlerine konu olmaları bakımından ayrı alt başlıklar altında incelenmiştir.

Çalışmamızın sonuç kısmı ise, o âna kadar elde edilen veriler ışığında ulaşılan tespit ve yargılardan ibarettir.

III. Konunun sınırlandırılması

Çalışmamız, geleneksel nitelikteki fikrî mülkiyet-sınaî mülkiyet ayrımında sınaî hakları inceleme konusu yapmakta ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında korunan telif hakları diğer fikrî hakları kapsam dışı bırakmaktadır. Yine, tez çalışması, Sınaî Mülkiyet Kanunu'nda ticari işletmeden ayrı olarak haczedilebilmesi öngörülen marka, patent, faydalı model ve tasarım ile; ayrı yasal düzenlemelere tâbi kılınan entegre devre topografyaları ve yeni bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı haklarının cebrî icra işlemlerine konu olmasını incelemektedir. Bu kapsamda, ticari işletmeden ayrı olarak haczi mümkün olmayan ticaret unvanı çalışmamızın kapsamı dışındadır.

1. BÖLÜM

SINAÎ MÜLKİYET HAKLARINA GENEL BAKIŞ

I. GENEL HATLARIYLA SINAÎ MÜLKİYET HUKUKU VE SINAÎ HAKLAR

A. Terim sorunu ve fikrî mülkiyet kavramı ile olan ilişkisi

Fikrî mülkiyet terimi, günümüzde, somut bir varlığı olmayıp yaratıcı düşüncenin ortaya çıkardığı fikir ve sanat eserleri, bilgisayar yazılımları gibi dar anlamda fikrî mülkiyet konusu haklar ve ayrıca patent, faydalı model, tasarım, entegre devre topografyası ve ıslahçı hakkı gibi sınaî hakları kapsayan "fikri ürün" ile; muhtelif ticari eşya veya hizmetin diğerlerinden ayırt edilmesine yarayan marka ve coğrafi işaret gibi esasen fikrî ürün olma zorunluluğu bulunmasa da aynı yasal düzlemde korunan sınaî hakların bütününü ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Buna göre, dar anlamda sınaî mülkiyet haklarını içine alan fikrî mülkiyet kavramını, maddî varlığı olmayan eşya (gayri-maddî mallar) üzerindeki sınırsız ve mutlak egemenlik olarak tanımlamak mümkündür.[3] Bu kapsamda, geleneksel ayrımda sınaî mülkiyet hakları içinde değerlendirilen marka, patent, tasarım, faydalı model, entegre devre topografyaları ve yeni bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı hakları gibi haklar da, çatı kavram olan fikrî mülkiyet haklarının (İng. Intellectual property, Fr. Propriété intellectuelle) birer türü olarak nitelendirilmek gerekir.

---

[3] Kamen **Troller**, Précis du Droit Suisse des Biens Immatériels, 2ème édition, Basel 2006, s.18; Mercedes **Novier**, La Propriété Intellectuelle en Droit International Privé Suisse, Lausanne 1996, s.31 vd.; Ergun **Özsunay**, Fikrî Haklar İçinde Markalar Üzerindeki Haklar ve Markaların Ekonomik Değerlerine İlişkin Sorunlar, Sınaî Mülkiyet Hakları ve Ekonomik Değerleri Paneli, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul 2006, s.10 vd.; Savaş **Bozbel**, Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, İstanbul 2012, s.1-2; Ünal **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2004, s.1 vd.; M. Kemal **Oğuzman** / Nami **Barlas**, Medenî Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar, İstanbul 2007, s.120; Hıfzı Veldet **Velidedeoğlu**, Şahsiyet Hakları ve Fikrî Haklar, İÜHFM Yıl:1939, C.5, s.131; Saibe **Oktay Özdemir**, Fikrî Nitelikteki Sınaî Değerler Üzerindeki Haklar ile Bunlara İlişkin Verilen Lisansın Hukuki Niteliği, Prof. Dr. Ergun Özsunay'a Armağan, İstanbul 2004, s.573; Mehmet **Yüksel**, Fikrî Mülkiyet Haklarının Tarihsel Temelleri, FMR Dergisi, C.I, S.2001/2, s.89; Alkan **Soyak**, Fikrî ve Sınaî Mülkiyet Hakları: Tanımı, Tarihsel Gelişimi ve Gelişmekte Olan Ülkeler Açısından Önemi, Legal FSHD Yıl: 2005, C.1, S.1, s.12 vd.; Levent **Yünlü**, Fikrî Mülkiyet Hakkı, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C.23, S.1-2, s.893.

Konu ile ilgili uluslararası sözleşmelere de bakıldığında, 14 Temmuz 1967 tarihinde Stockholm'de imzalanıp 1970 yılında yürürlüğe giren ve 1979 yılında muhtelif hükümleri tadil edilen Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO - World Intellectual Property Organisation) Kuruluş Sözleşmesi'nin ikinci maddesinde fikrî mülkiyet teriminin edebi, sanatsal ve bilimsel eserleri, icracı sanatçıların eserlerini, fonogram ve radyo yayınlarını, insan emeğinin ürünü olan buluşları, bilimsel keşifleri, endüstriyel tasarımları, ticaret ve hizmet markaları ve ticaret unvanı da dâhil olmak üzere sınaî, bilimsel, edebi ve sanatsal alanlardaki düşünsel faaliyete ilişkin diğer tüm hakları içine aldığı belirtilmektedir. Bu kapsamda, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nün temelleri, 1883 tarihli Sınaî Hakların Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi ve 1886 tarihli Edebi ve Sanatsal Eserlerin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesi'ne dayanmaktadır. Anılan uluslararası sözleşmeler uyarınca kurulan iki uluslararası büro 1893 yılında birleştirilmiş ve Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü Sözleşmesi ile kurulan WIPO, 1970 yılında bu iki büronun yerini almıştır.[4]

Aynı şekilde, 1994 tarihli Fikrî Mülkiyet Haklarının Ticari Niteliklerine İlişkin Anlaşma'nın (TRIPS - The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) 1. maddesinin (2) numaralı bendinde, fikrî mülkiyet teriminin, Anlaşma'nın II. kısmının 1 ilâ 7. bölümlerinde düzenlenen fikrî mülkiyet haklarının bütün gruplarını ifade ettiği hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda, telif hakları ve ilgili haklar, markalar, coğrafi işaretler, tasarımlar, patentler ve entegre devre topografyaları TRIPS'in konusunu oluşturmaktadır.[5]

Ancak, fikrî mülkiyet kavramı ile ilgili geleneksel olarak yapılan "telif hakları" ve "sınaî mülkiyet hakları" ayrımının Türk pozitif hukukunda benimsendiği söylenebilir.[6] Nitekim Türk hukukunda bilim, edebiyat, müzik, güzel sanatlar ve sinema eserleri gibi fikrî ürünler 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu[7] altında

---

4 https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/intproperty/442/wipo_pub_442.pdf.

5 https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.pdf.

6 Fikrî mülkiyet kavramı ile ilgili yapılan "telif hakları" ve "sınaî mülkiyet" biçimindeki geleneksel ayrım, bu konudaki uluslararası sözleşmelerden kaynaklanmaktadır. Bu çerçevede, telif haklarını koruma amaçlı Bern Sözleşmesi ile sınaî mülkiyet haklarını koruma amaçlı Paris Sözleşmesi bu ayrımın yerleşmesinde etkili olmuştur. Bkz. Eric **Golaz**, L'imitation Servile des Produits et de leur Présentation, Genève 1992, s.55; Ayşe Saadet **Arıkan**, Avrupa Topluluğu'nda Fikrî-Sınaî Mülkiyet Hakları ve Son Gelişmeler, AAÇD C:7, No:1, (Güz 2007), s.152.

7 13 Aralık 1951 tarih ve 7981 sayılı RG.

korunmakta; buna mukabil, endüstriyel, teknik ve ticari alanda yaşanan gelişimler sonucu hukuk hayatına giren marka, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı, tasarım ve patent ve faydalı modelden doğan mutlak haklar ise 6769 sayılı Sınaî Mülkiyet Kanunu altında düzenlenmekte ve korunmaktadır.[8] Bunun yanında, entegre devre topografyaları ve yeni bitki çeşitlerine ait ıslahçı hakları da yine, birer sınaî mülkiyet hakkı olarak ayrı yasal düzenlemelerin konusunu oluşturmaktadır. Bu anlamda, her ne kadar "fikrî mülkiyet" teriminin sınaî mülkiyet hakları içinde mütalaa edilen marka ve patent gibi sınaî hakları da kapsayacak şekilde geniş anlamda anlaşılması gerektiği görüşüne katılsak da, çalışmamızda, Türk pozitif hukukunda benimsenen ayrıma uygun olarak, sınaî haklar ve yer yer sınaî mülkiyet hakları terimini geleneksel olarak kabul edildiği dar anlamıyla ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu dışında korunan haklar anlamında kullanacağız.

B. Sınaî mülkiyet haklarının gayri-maddî mal ve mutlak hak niteliği

Gayri-maddî mallar, üzerinde tecessüm ettikleri nesnelerden ayrı bir varlığa ve değere sahip olup, varlıklarını, zaman ve mekândan bağımsız olarak idame ettirebilen yaratıcı düşünce ürünleri olarak tanımlanabilir. Bu yönüyle, gayri-maddî mallar, somut nitelikli eşyadan da ayrışırlar.[9] Sınaî mülkiyet haklarını da içine alacak şekilde fikrî mülkiyet haklarının söz konusu gayri-maddî niteliği, bu hakların zaman ve mekândan bağımsız olarak aynı anda birden çok yerde kullanılabilmesi sonucunu da doğurur.[10] Dolayısıyla, buluşlar, tasarımlar ve entegre devre topografyaları gibi sınaî mülkiyet hakları da birer gayri-maddî mal olarak bir veya birden çok insanın düşünsel faaliyetinin ürünü olma, yenilik getirme ve zamandan ve mekândan bağımsız olma karakteri gösterirler.[11] Marka ve diğer ayırt edici işaretler bakımından ise bunların ayırt

---

8 10 Ocak 2017 tarih ve 29944 sayılı RG.

9 **Troller**, Précis, s.18. Gayri-maddî malların, Roma Hukuku'ndaki *res incorporales* kavramından farklı anlam taşıdığına ilişkin bkz. **Troller**, Précis, s.16; Ernst **Hirsch**, Eser Sahipliği Fikrî ve Sınaî Hakların Mahiyeti Hakkında Yeni Bir Görüş, AÜHFD Yıl:1944, C.1, S.3, s.355; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.5-6; Fülürya **Yusufoğlu**, Anonim Şirketlerde Gayri Maddî Hakların Sermaye Olarak Konulması, İstanbul 2016, s.21 vd.; **Velidedeoğlu**, s.131; Ergun **Özsunay**, Medeni Hukuka Giriş, 5. Bası, İstanbul 1986, s.249; **Oğuzman** / **Barlas**, s.121; **Bozbel**, s.1-2; Özge **Erbek**, Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, DEÜHFD C.11, S.2, 2009, s.1.

10 Patricia **Cornaz**, L'Exécution Forcée des Droits de Propriété Intellectuelle, Lausanne 2002, s.19.

11 **Troller**, Précis, s.17. Gayri-maddî malların üzerinde cisimlendikleri eşyadan bağımsız olmaları, söz konusu malların üretim ve satımında bir takım özellikli durumlar meydana getirir. Bu noktada, bir buluşun, birden çok ülkede ticaret konusu bir malın sınırsız şekilde üretilebilmesine imkân vermesi

edici işlevinin baskın olması nedeniyle yaratıcı insan zekâsı ve düşünsel çaba ürünü olması zorunluluğu bulunmasa da, bunların da gayri-maddî niteliğe sahip olduğunda tereddüt bulunmamaktadır.

Mülkiyet hakkı, eşya üzerinde en geniş yetki sağlayan aynî haktır.[12] Gayri-maddî mallar soyut nitelikleri ve maddî bir cisme sahip olmamaları nedeniyle, bu mallar üzerindeki hak da aynî hak kategorisinde değildir ve hak sahibinin gayri-maddî mallar üzerinde sahip olduğu egemenlik, hukuk düzeninin kendisine tanıdığı sınırlar dâhilinde kullanılmak durumundadır. Bu yönüyle, geniş anlamda fikrî mülkiyet hakları da fizikî varlığı olan "eşya" üzerinde tesis edilebilen mülkiyet hakkı ile aynı yasal düzlemde ele alınmamalıdır.[13]

Diğer yönden, sınaî mülkiyet haklarını da içine alacak şekilde geniş anlamda fikrî mülkiyet hakları mutlak hak karakteri gösterirler ve bu hakların sahibine tanınan yetkiler göz önüne alındığında, söz konusu mutlak hakkın aynî haklarla benzeşen yönlerinin olduğunu da ifade etmek gerekir. Bu kapsamda, bir marka hakkı sahibi, markasının, kendisinden izin alınmadan kullanılmasını yasaklayabilir veya bir patent veya tasarım hakkı sahibi de benzer şekilde, malvarlığında bulunan patent veya tasarımdan, kendi onayı olmadan, bir malın üretilmesinde yararlanılmasını engelleyebilir. Keza, sınaî mülkiyet haklarından doğan malî haklar da parasal değeri olan malvarlığı hakları içinde yer alır.[14] Nitekim, Anayasa Mahkemesi de, 31.1.2008 t. ve 2004/81 E., 2008/48 K. sayılı kararında[15] *"Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesinde, "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu*

---

veya bir markanın, dünyanın her yerinde ayırt edicilik sağlama özelliği, gayri-maddî malların zaman ve mekândan bağımsız olarak ve sayıca sınırsız şekilde kullanım ve yararlanma konusu olabileceği hakkında bkz. **Troller**, Précis, s.17.

[12] M. Kemal **Oğuzman** / Özer **Seliçi** / Saibe **Oktay-Özdemir**, Eşya Hukuku, 11. Bası, İstanbul 2006, s.229; Hüseyin **Hatemi** / Rona **Serozan** / Abdülkadir **Arpacı**, Eşya Hukuku, İstanbul 1991, s.66; A. Lâle **Sirmen**, Eşya Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2020, s.259; Halûk Nami **Nomer** / Mehmet Serkan **Ergüne**, Eşya Hukuku, 8. Bası, İstanbul 2020; Hasan **Erman**, Eşya Hukuku Dersleri, 9. Basım, İstanbul 2020, s.59.

[13] **Hirsch**, s.340-341; **Troller**, Précis, s.18.**Cornaz**, s.20; **Yusufoğlu**, Gayri Maddî Haklar, s.22-23; **Velidedeoğlu**, s.133; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.7; **Oktay Özdemir**, Fikrî Nitelikteki Sınaî Değerler, s.576; Nurbanu **Erzurumlu**, Türk Hukukunda Fikrî Mülkiyete Konu Malların Cebrî İcrası, YBHD S. 2017/3, s.169.

[14] **Özsunay**, Medeni Hukuk, s.250; **Yusufoğlu**, Gayri Maddi Haklar, s.25-26; **Velidedeoğlu**, s.134; **Erbek**, s.3; **Hirsch**, s.339-340.

[15] 20.03.2008 t. ve 26822 s. RG.

yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz." denilmektedir. Mülkiyet hakkının konusunu, maddi ve gayrîmaddi mallar oluşturmaktadır. Taşınır ve taşınmaz mallar, maddi mallar kapsamında iken, fikri ve sınaî mülkiyet hakları gayrîmaddi mallar kapsamında yer almaktadır. 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5. maddesinde, bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini bir başka teşebbüsün mal veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlaması koşuluyla, kişi adları dahil, özellikle sözcükler, şekiller, harfler, sayılar, malların biçimi veya ambalajları gibi çizimle görüntülenebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayınlanabilen ve çoğaltılabilen her türlü işaretin, marka olabileceği kabul edilmektedir. Bir markanın sahibine sağladığı haklar, "marka hakkı" olarak adlandırılmakta ve marka hakkı, fikri ve sınai mülkiyet hakları kapsamında yer almaktadır. Bu nedenle marka hakkı üzerinde yapılacak sınırlandırmalarda, Anayasanın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesinin esas alınması gerekmekte ve marka hakkının ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmesi mümkün bulunmaktadır." ifadelerine yer vermek suretiyle, fikrî ve sınaî mülkiyet haklarının gayri-maddî mal niteliğine vurgu yapmış ve bunların mülkiyet hakkı çatısı altında değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmiştir.

Buradan hareketle, gayri-maddî mallar üzerinde klasik eşya hukuku kuralları çerçevesinde bir mülkiyet hakkı kurulamasa da, bu hakların inhisarî nitelikte mutlak hak karakterine vurgu yapmak için kullanılan fikrî ve sınaî mülkiyet kavramlarının yerleştiğini ifade etmek mümkündür. Biz de, çalışmamızda, Türk pozitif hukukunda yerleşmiş olan "fikrî/sınaî mülkiyet" kavramlarını kullanmaya devam edeceğiz.

Sınaî mülkiyet hakları da hak sahibine söz konusu hak üzerinde mutlak anlamda ve tekelci nitelikte bir egemenlik bahşeder. Geniş anlamda fikrî hakların söz konusu mutlak karakteri, bu hakların, aynî haklar bakımından olduğu gibi ihlal eden herkese karşı ileri sürülmesini sağlar.[16] Öyle ki, doktrindeki veciz bir ifadeyle, *"maddi bir şeyde mülkiyeti ihraz edenin hakkı nasıl himaye olunursa, fikrî bir hak da o suretle himaye olunmalıdır."*[17] Bu itibarla, gayri-maddî mallar üzerindeki hakların bir

[16] **Oktay Özdemir**, Fikrî Nitelikteki Sınaî Değerler, s.576; **Özsunay**, Medeni Hukuk, s.249; Bahadır **Erdem**, Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk, 2. Bası, İstanbul 2002, s.16; **Yusufoğlu**, Gayri Maddî Haklar, s.26 vd.; **Cornaz**, s.20; **Novier**, s.30; **Erbek**, s.3; **Yünlü**, s.903; **Troller**, Précis, s.27.

[17] **Velidedeoğlu**, s.134.

grubunu oluşturan sınaî mülkiyet hakları da, özel düzenlemeler ile tanınmış belirli gayri-maddî haklardan fikir ve sanat eserleri dışında kalanları konu alan, özel yasal düzenlemelerle korunan, mutlak nitelikteki malvarlığı haklarıdır.

C. Sınaî mülkiyet hakları ile ilgili olarak sınırlı sayı *(numerus clausus)* ilkesinin kabul edilip edilmeyeceği

Hangi hakların sınaî mülkiyet hakkı olarak kabul edilip yasal düzlemde korunacağını belirlemek için, ilgili sınaî hakkın yasal düzenleme ile tanınması ve yasal çerçevesinin çizilmiş olmasının gerekmesi, sınaî haklar bakımından sınırlı sayı ilkesinin benimsenmesi anlamına gelmektedir. İsviçre hukukunda yasal koruma altındaki gayri-maddî mallar ile sınaî mülkiyet haklarının ilgili özel yasal düzenlemelerde tek tek belirtildiği ve bu suretle *numerus clausus* ilkesinin benimsendiğini ifade etmek mümkündür.[18]

Nitekim, İsviçre doktrininde gayri-maddî malların i) edebi ve sanatsal eserler ile endüstriyel tasarım ve modelleri de içine alacak şekilde "estetik eserler", ii) patent konusu buluşlar ve bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı haklarını içine alacak şekilde "bilimsel eserler" ve iii) marka, ticaret unvanı ve coğrafi işaretlerden oluşan "ayırt edici işaretler" biçiminde üç ayrı kategoride ele alınması gerektiği öne sürülmektedir.[19]

Türk Hukukunda da, Sınaî Mülkiyet Kanunu'nda tek tek sayılmak suretiyle i) marka, ii) coğrafî işaret ve geleneksel ürün adı, iii) tasarım ve iv) patent ve faydalı model yasal çerçeve altına alınarak düzenlenmiştir. Ayrıca, Entegre Devre Topografyalarının Korunması Hakkında Kanun[20] ve Yeni Bitki Çeşitlerine ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun[21] yoluyla da entegre devre topografyaları ve

---

18 **Troller**, Précis, s. 20 vd.; **Novier**, s.32; **Cornaz**, s.20-21.

19 **Novier**, s.32. Farklı bir sınıflandırma için bkz. **Troller**, Précis, s.20 vd. Karş. **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.5. Yazar, bilim ve teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler sonucunda fikrî mülkiyet konusu üzerindeki mutlak hakkın sınırlı sayıda olduğuna ilişkin anlayışın etkisini yitirdiği ve özellikle eski TTK md.57/b.5'de cins ve niteliği belirtilmemiş "işaret", "tanıtma vasıtaları" ibarelerinin sınırlı sayı ilkesinin benimsenmesine engel olduğu, kaldı ki, fikrî ürünlerde yaşanan teknik gelişmelerin de böyle bir sınıflandırmaya imkân tanımadığı görüşündedir. Bir hakka mutlak hak özelliğinin ancak kanun tarafından verilebileceği düşüncesinden hareketle, kanunlarca korunan fikrî haklar açısından sınırlı sayı ilkesinin ve mutlak hak karakteri gösteren fikrî haklar için *numerus clausus* ilkesinin geçerli olduğu görüşünde: **Oktay Özdemir**, Fikrî Nitelikteki Sınaî Değerler, s.580.

20 30 Nisan 2004 tarih ve 25448 sayılı RG.

21 15 Ocak 2004 tarih ve 25347 sayılı RG.

yeni bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı hakları yasal düzenlemeye kavuşturulmuş ve birer sınaî mülkiyet hakkı olarak yasal korumaya alınmıştır. Biz de, teknolojik alanda yaşanan hızlı gelişmeler sebebiyle sınaî mülkiyet haklarının sayı, biçim ve mahiyetlerinin artarak gelişmesinin kaçınılmaz olduğu; ancak, yasal düzenleme ile tanınıp hangi hallerde ve nasıl korunacağı belirlenmemiş bir teknik yeniliğin sınaî mülkiyet hakkı olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı görüşündeyiz.

D. Sınaî mülkiyet hakkının doğumu

Arz ettiği önem çalışmamızın ilgili kısımlarında da vurgulanacağı üzere, sınaî mülkiyet hakkının iktisabının ikili bir düzlemde ele alınmasını gerektirmektedir.[22] Öncelikle, muhtemel hak sahibi, ilgili sınaî mülkiyet hakkının düzenlendiği mevzuatın öngördüğü kriterlere uygun bir gayri-maddî mal meydana getirmeli; ardından, söz konusu gayri maddî-maldan doğan hakkın tescil edilmesi gerekmektedir. İlk aşamada, gayri-maddî hakkın yaratıcısı bir beklenen hak elde etmekte ve ancak tescil ile birlikte hak sahipliği sıfatı kazanmaktadır.[23]

E. Sınaî mülkiyet hakkının ülkeselliği

Sınaî mülkiyet hakkı bakımında ülkesellik (Fr. territorialité) ilkesi caridir. Buna göre, ilgili her ülkenin sınaî mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin yasal mevzuatı, hakkın doğumunu, kapsamını ve içeriğini münhasıran kendisi belirlemek durumundadır. Farklı bir anlatımla, koruma şartları ve hak sahibine tanınan yetkiler, ülkelerin coğrafi sınırlarında yürürlükte bulunan ilgili yasal düzenlemeler çerçevesinde uygulanırlar.[24]

---

[22] **Cornaz**, s.24.

[23] **Troller**, Précis s.31. Diğer yönden, yasal düzenlemelerde öngörülen hüküm ve şartları taşımayan bir gayri-maddî mal ile ilgili yapılan tescil de tek başına, hakkın doğumu için yeterli kabul edilmemek gerekir. Bkz. **Troller**, Précis, s.31.

[24] Dominique **Graz**, Propriété Intellectuelle et Libre Circulation des Marchandises, Lausanne 1988, s.23 vd.; **Arıkan**, 156; **Cornaz**, s.25; **Erdem**, s.38. Ülkesellik ilkesinin kabul edilmesinin doğal sonucu olarak, bir sınaî hakka tanınan koruma, koruma şartı olarak aranan eylemin vuku bulduğu ülkede geçerli yasal düzenleme ile belirleneceği gibi; söz konusu koruma da, o ülkenin coğrafi sınırları içinde söz konusu olur. Diğer yönden, ülkesellik ilkesinin, sınaî mülkiyet haklarının ve genel olarak gayri-maddî malların zamandan ve mekândan bağımsız olma özelliği sebebiyle giderek sınır ötesi mahiyet kazanmasına yönelik uluslararası eğilimle çeliştiği ileri sürülebilir. Bu kapsamda ülkeler, bu durumun yarattığı olumsuzlukları ortadan kaldırmak adına, muhtelif uluslararası sözleşmeler yoluyla, ulusal hukuklardaki muhtelif farklılıkları uyumlaştırmaya ve her ülke için geçerli bir düzen oluşturma çabası içine girmektedirler. Bkz. **Cornaz**, s.25; **Graz**, s.25.

II. SINAÎ MÜLKİYET HAKLARI

A. Marka

1. Tanım ve kavram

SMK md.5, "marka olabilecek işaretler" başlığı altında "Marka, bir teşebbüsün mallarının veya hizmetlerinin diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesini sağlaması ve marka sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayabilecek şekilde sicilde gösterilebilir olması şartıyla kişi adları dâhil sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi olmak üzere her tür işaretten oluşabilir" hükmünü sevk etmekte ve dolaylı olarak bir marka tanımı yapmaktadır. Buna göre, bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini diğer teşebbüslerin mal veya hizmetlerinden ayırt etmeye yarayan ve marka sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayacak şekilde sicilde gösterilebilir olmak şartıyla, kişi adları dâhil olmak üzere sözcükler, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi gibi her türlü ayırt edici işaret markadır.[25]

Bu tanımda, yürürlükten kaldırılan 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK[26] md.5 hükmünde de ifadesini bulan ayırt ediciliği sağlama koşulunun yanında, marka olabilecek işaretin, marka sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayacak şekilde sicilde gösterilebilir olma şartı da bir unsur olarak belirtilmiş durumdadır.[27]

---

[25] **Özsunay**, Marka Hakkı, s.15; **Troller**, Précis, s.74; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.339; Hamdi **Yasaman** / Fülürya **Yusufoğlu** (Sıtkı Anlam **Altay** / Tolga **Ayoğlu** / Sinan **Yüksel**), Marka Hukuku, 556 Sayılı KHK Şerhi, C.I, İstanbul 2004, s.16: Ivan **Cherpillod**, Le Droit Suisse des Marques, Lausanne 2007, s.59 vd.; Arslan **Kaya** (Hüseyin **Ülgen** / Mehmet **Helvacı** / N. Füsun **Nomer Ertan**), Ticari İşletme Hukuku, 6. Bası, İstanbul 2019, s.451; Hanife **Dirikkan**, Tanınmış Markanın Korunması, Ankara 2003, s.5; Başak **Birlik**, Marka Hukukunun Önemi, Legal FSHD, C.8, S.31, s.129; Ivan **Cherpillod** / François **Dessemontet** / Jean Daniel **Pasche** / Jacques **Guyet**, La Nouvelle Loi Fédérale Sur la Protection des Marques, Lausanne 1994, s.20 vd.; Uğur **Çolak**, Türk Marka Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2016, s.8; Hakan **Karan** / Mehmet **Kılıç**, Markaların Korunması 556 Sayılı KHK Şerhi ve İlgili Mevzuat, Ankara 2004, s.28-29; Sami **Karahan**, Ticari İşletme Hukuku, 23. Bası, Konya 2012, s.171; Hayrettin **Çağlar**, Marka Hukuku Temel Esaslar, 2. Baskı, Ankara 2015, s.11; **Yünlü**, s.910.

[26] 27 Haziran 1995 tarih ve 22326 sayılı RG.

[27] İsviçre'de yürürlükte olan Markaların ve Menşe İşaretlerinin Korunması Hakkında Federal Kanun md.1'de ise marka ile ilgili doğrudan bir tanım verilmiştir. Buna göre marka, bir teşebbüsün ürün ve hizmetlerini diğer teşebbüslerinkinden ayıran bir işarettir. Aynı maddede, özellikle; kelimeler, harfler, rakamlar, grafikler, kendi başına veya yine üç boyutlu şekil ya da renklerle kombine edilmek

Bu kapsamda, SMK md.5 hükmünde sınırlı sayıda (tahdidî) olmamak üzere sayıldığı gibi, kişi adları da dâhil olmak üzere sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve ambalajların biçimi, ayırt edicilik şartını karşıladığı ve marka sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayacak şekilde sicilde gösterilebilir olduğu ölçüde marka olarak tescil edilebilir. SMK'da tahdidî olarak gösterilmediği için, teknolojik ve bilimsel alanda yaşanan gelişmeler sonucunda, bir teşebbüsün ürettiği ve mal ve hizmetlerin başka teşebbüslerinkinden ayırt etmeye yarayacak işaretlerin de zaman içinde çeşitlenmesi mümkündür. Buradan hareketle, maddede sayılanlar dışında, örneğin, bir hologramın veya tescil edilebilirlik şartlarını taşıyan bir kokunun bile marka olarak kabul edilmesi ve tescilinin mümkün olduğunu kabul etmek gerekir.[28]

2. Markanın türleri

Markanın birden fazla kritere göre tasnif edilmesi mümkündür. 556 sayılı KHK, markanın, ortak markalar ve garanti markaları dâhil ticaret markaları veya hizmet markalarını ifade ettiğini belirterek markalar arasında bir sınıflandırma yapmıştır. SMK'da ise, md.31 düzenlemesi altında garanti markası ve ortak marka sınıflandırmalarına yer verilmiş; ayrıca, Paris Sözleşmesi'nin 1. mükerrer 6. maddesi bağlamındaki tanınmış markalar ile aynı veya benzer nitelikteki marka başvurularının, aynı veya benzer mal veya hizmetler bakımından itiraz üzerine reddedileceğine yönelik md.6/f.4 hükmü ile tanınmış marka da bir marka çeşidi olarak ele alınmıştır.

---

suretiyle üç boyutlu şekillerin marka olabileceği vurgulanmaktadır. Bkz. Yves **Jeanrenaud**, La Nouvelle Loi Sur la Protection des Marques, La Semaine Judiciaire, Cent Seizième Année, 1994, Genève 1995, s.701 vd.

[28] **Cherpillod**, s.67; **Troller**, Précis, s.66. İsviçre Federal Fikrî Mülkiyet Enstitüsü, tarçın asidi metil esterinin marka olarak tescili talebini, Markaların ve Menşe İşaretlerinin Korunması Hakkında Yönerge (Ordonnance sur la Protection des Marques et des Indications de Provenance) md.10 kapsamında, başvurunun grafik olarak ifade edilmesini sağlayacak surette bir kimyasal formül içermediği, yazılı bir tanımlamasının bulunmadığı, böylelikle belirlilik şartının tahakkuk etmediği ve kokuyu meydana getiren unsurların da tevdi edilmediği gerekçesiyle reddetmiştir. Bkz. **Cherpillod**, s.67-68. Diğer yönden, kokuların, tek başlarına renklerin ve seslerin hangi koşullar altında marka olarak tescil edilip edilmeyeceği ile ilgili Avrupa Topluluk Mahkemesi'nin öngördüğü kriterler ve bu konuda verilen kararların incelemesi için bkz. Gül **Okutan Nilsson**, Sesler, Renkler ve Kokular Marka Olarak Tescil Edilebilir mi? Avrupa Toplulukları Mahkemesinin Üç Kararı, MHB, C.23, S.1-2, Yıl 2003, s.579 vd. Buna göre, kokuların ayırt edici nitelik taşıyabileceği, ancak kokuların kimyasal formüllerle anlatımının ve kokuların depo edilmesinin grafik temsil şartını yerine getirmesinin mümkün olmadığı göz önüne alındığında, Topluluk Mahkemesi'ne göre de kokuların marka olarak tescili mümkün değildir. Buna karşılık, renkler ve seslerin marka olarak tescili bakımından ise daha esnek bir yorumun benimsendiği anlaşılmaktadır.

Yine, SMK md.10, marka sahibinin izni olmadan onun ticari vekili veya temsilcisi adına marka tescili yapılması halinde, ticari vekil veya temsilcinin haklı bir gerekçesi yoksa, marka sahibine söz konusu tescilin kendi lehine devrini talep etme hakkı tanımak suretiyle "vekil" ya da "temsilci markası" altında bir marka türüne daha işaret etmiştir. Bu kapsamda, markaların, ticaret markası, hizmet markası, bireysel (ferdî) marka, garanti markası, ortak marka, tanınmış marka ve temsilci markası olarak sınıflandırılarak ayrımlara tâbi tutulması mümkündür.[29]

3. Marka hakkı ve markanın tescili

Marka üzerindeki hak mutlak bir haktır. Bu yönüyle, hak sahibine, markanın başkası tarafından kullanılmasını yasaklamak da dâhil olmak üzere herkese karşı ileri sürülebilen inhisarî bir hak ve yetki tanır.[30] Marka tescilinden doğan hakların kapsamı ve istisnaları başlıklı SMK md.7, Sınaî Mülkiyet Kanunu ile sağlanan marka korumasının tescil yoluyla elde edileceğini açıkça belirtmiştir. Yine SMK md.7/(4), markanın sahibine sağladığı hakların, üçüncü kişilere karşı marka tescilinin yayım tarihi itibarıyla hüküm ifade edeceği hükmünü sevk etmektedir. Buradan hareketle, bir mutlak hak olarak marka hakkının kazanılması için markanın tescilinin gerektiği ve markanın tescilinin, marka hakkının iktisabı bakımından kurucu nitelik taşıdığı ve dolayısıyla Türk hukukunda, SMK'nın tescil sistemini işaret ettiği ve tescil ilkesini benimsediği sonucuna varılmaktadır.[31] Buna göre, Türk hukukunda, SMK yoluyla sağlanan marka korumasının elde edilebilmesi için markanın TPMK nezdinde tescili

---

[29] Bkz. **Kaya** (**Ülgen** / **Helvacı** / **Nomer Ertan**), s.462 vd.; **Cherpillod**, s.60 vd.; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.346 vd.; **Yasaman** / **Yusufoğlu**, s.21 vd.; **Cherpillod** / **Dessemontet** / **Pasche** / **Guyet**, s.37 vd.; **Troller**, Précis, s.63 vd.; **Dirikkan**, s.21 vd.; Sevilay **Uzunallı**, Marka Hukuku, Ankara 2019, s.23 vd.; **Karahan**, s.171 vd.; **Çağlar**, Marka Hukuku, s.25 vd.; **Çolak**, s.15 vd.; **Jeanrenaud**, s.702 vd.

[30] **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.354; **Kaya** (**Ülgen** / **Helvacı** / **Nomer Ertan**), s.458-459; **Çolak**, s.9; **Jeanrenaud**, s.717; **Cherpillod**, s.169; **Cherpillod** / **Dessemontet** / **Pasche** / **Guyet**, s.45 vd.; **Uzunallı**, s.23; **Çağlar**, Marka Hukuku, s.35; Elif Betül **Akın**, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Kapsamında Marka Tescil Süreçleri ve Mutlak Red Nedenleri, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.141; **Birlik**, s.130; Rauf **Karasu** (Cahit **Suluk** / Temel **Nal**), Fikri Mülkiyet Hukuku, 2. Baskı, s.215 vd.

[31] **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.355; **Kaya** (**Ülgen** / **Helvacı** / **Nomer Ertan**), s.461-462; Elif **Kara**, Türk Marka Hukukunda Gerçek Hak Sahipliği İlkesi, İstanbul 2018, s.50; **Uzunallı**, s.21; **Karasu** (**Suluk** / **Nal**), s.215; **Çağlar**, Marka Hukuku, s.37; **Akın**, s.141. Benzer şekilde, İsviçre'de yürürlükte olan Markaların ve Menşe İşaretlerinin Korunması Hakkında Federal Kanun md.5, marka hakkının doğumunu tescile bağlamıştır. Bkz. **Cherpillod**, s.169; **Troller**, Précis, s.74; **Jeanrenaud**, s.717. Patent hakkı özelinde ve patent ile birlikte diğer sınaî hakların iktisap edilmesinde tescile kurucu nitelik tanınması görüşünde: İsmet **Sayhan**, Patent Haklarının Kazanılması Bakımından Tescilin Etkisi, FMR Dergisi, C.5, S.2005/2, s.123 vd.

gerekir. Başka bir anlatımla, markanın tescili, ilk defa seçilen ve tescil ettirilen işaret için hak sahipliği sıfatının kazanılması ve markaya SMK ile sağlanan korumadan yararlanılabilmesi için kurucu etkiye sahiptir. Tescilden önce ihdas edilen ve kullanılan bir marka tescil edildiğinde tescilin etkisi açıklayıcı mahiyette olur ancak SMK ile sağlanan özel koruma tescile bağlıdır. Bu da, markaya sağlanan korumanın şeklî şartını oluşturur.[32] Tescilsiz bir marka ise genel ilkeler uyarınca korunur.[33]

Diğer yönden, markanın tescilinin marka hakkının iktisabında kurucu etkisi bulunduğu kuralının bazı istisnaları bulunmaktadır. Buna göre, tescil edilmemiş olsalar dahi, Paris Sözleşmesinin 1. mükerrer 6. maddesi bağlamındaki bir tanınmış marka ile aynı veya benzer nitelikteki marka başvurusu, aynı veya benzer mal veya hizmetler bakımından itiraz üzerine reddedilir. Yine, Sınaî Mülkiyet Kanunu md.6/(3) uyarınca, başvuru tarihinden veya varsa rüçhan tarihinden önce tescilsiz bir marka veya ticaret sırasında kullanılan bir başka işaret için hak elde edilmişse, bu işaret sahibinin itirazı üzerine, marka başvurusunun reddi söz konusu olur. Tescilin kurucu etkisine tanınan istisnalar sebebiyle, Türk hukukunda benimsenen sistemin, esasen, marka hakkının kullanıma bağlı olarak doğmasını öngören ve Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanan kullanım sistemine daha yakın olduğu da ileri sürülmektedir.[34]

SMK md.22'de hüküm altına alındığı üzere marka başvurusunun eksiksiz yapılması, varsa eksikliklerinin giderilmesi, SMK md. 26 uyarınca mutlak ret sebepleri doğrultusunda incelenmesi, yayımlanması, varsa itirazların reddedilmesi, tescil ücretinin yatırılması ve talep edilen belgelerin ibrazı aşamalarının tamamlanmasını müteakip, başvuru tescil edilerek sicile kaydedilir.

---

[32] **Cornaz**, s.44.

[33] Markanın tescilinin hüküm ve sonuçları için bkz. **Kaya** (**Ülgen** / **Helvacı** / **Nomer Ertan**), s.498-499; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.370; **Çağlar**, Marka Hukuku, s.44; **Uzunallı**, s.98-99; **Karan** / **Kılıç**, s.373-374.

[34] Bu görüşte: **Yasaman**, s.183.

Marka hakkının maddî anlamda korunabilmesi için ise, marka olarak tescili talep edilen işaret açısından SMK md.5 uyarınca mutlak; SMK md.6 uyarınca da nispî ret nedenlerinin bulunmaması gerekir.[35]

Bir teşebbüsün mal ve hizmetlerinin ayırt edilmesine yarayan işaretler dışında, doğrudan doğruya ticari işletmeyi tanıtmak ve benzer işletmelerden ayırt etmek için kullanılan işletme adının da, TTK md.53/(1) uyarınca, söz konusu işletme adını kullanan işletme sahibi tarafından ticaret sicili nezdinde tescil ettirilmesi gereklidir.

Hukuki koruma açısından mal ve hizmetleri diğer firmaların mal ve hizmetlerinden ayırt etmesi şartıyla marka hukukunun öngördüğü korumadan yararlanması gerektiği belirtilen internet alan adları da, bu yönüyle, hukuki nitelik itibariyle sınaî haklarla benzer bir karakter arz etmektedir.[36] Elektronik Haberleşme Kanunu[37] md. 3/(1)-v, internet alan adını, internet üzerinde bulunan bilgisayar veya internet sitelerinin adresini belirlemek için kullanılan internet protokol numarasını tanımlayan adlar olarak tanımlamaktadır. Bu kapsamda, internet alan adının iktisap edilmesinin temelinde, alan adı sahipliği için başvuruda bulunan gerçek ya da tüzel kişi ile, alan adı tahsisini yapacak kurum arasında kurulması gerekli bir hukuki ilişki bulunmaktadır ve bu hukuki ilişki, özel hukuk hükümlerine tâbi bir sözleşme olarak kendisini gösterir.[38] Dolayısıyla, esasen, internet alan adının sınaî hakların karakteristik özelliği olan mutlak hak niteliği taşımadığını ve bir özel hukuk sözleşmesi ile kazanılan internet alan adının tip zorunluluğu bulunan bir mutlak hak yaratmadığını kabul etmek gerekir.[39]

---

[35] Marka tescilinde mutlak ve nispî ret sebepleri hakkında ayrıntılı bilgi ve hangi hallerde mutlak veya nispî ret sebebinin bulunduğu hakkında ayrıntılı analiz ve değerlendirmeler için bkz. Hayrettin **Çağlar**, Yargı Uygulamaları Işığında Marka Olarak Tescil Edilemeyecek İşaretler (Mutlak ve Nisbi Red Nedenleri), Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.175 vd.; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.372 vd.; **Akın**, s.152 vd.; **Cherpillod**, s.71 vd.; **Uzunallı**, s.44 vd.; **Kaya** (**Ülgen** / **Helvacı** / **Nomer Ertan**), s.473 vd.; **Karasu** (**Suluk** / **Nal**), s.173 vd.; **Yasaman**, s.220 vd.; **Jeanrenaud**, s.707 vd.; **Karan** / **Kılıç**, s.77 vd.; **Çolak**, s.119 vd.; **Çağlar**, Marka Hukuku, s.47 vd.

[36] İnternet alan adlarının hukuki niteliği üzerindeki tartışmalar için bkz. Serdar **Kale**, Domain Name Alan Adlarının Haczi, Ankara 2013, s.45 vd.

[37] 10.11.2008 t. ve 27050 (Mükerrer) sayılı RG.

[38] **Kale**, Alan Adları, s.52.

[39] **Kale**, Alan Adları, s.64.

B. Patent

1. Kavram

Teknik alandaki ilerlemelerin ve ticaretin gelişim süreci içinde, Latince ifadesiyle "açık/mühürle kapatılmamış mektup, berat" anlamında kullanılan patent kavramı, günümüzde, hem buluş üzerinde tekelci kullanma yetkisi sağlayan mutlak hakkı; hem de buluş üzerindeki mutlak hakkı tespit eden ve kanıtlamaya yarayan resmî belgeyi ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu anlamda, neredeyse tüm sanayileşmiş devletler yeni buluşların korunması amacıyla yasal düzenlemeler getirmişler ve patent sistemi, küresel ölçekte en hızlı, yaygın ve kalıcı biçimde kabul gören olgulardan biri haline gelmiştir.[40]

2. Patentin merkez kavramı olarak "buluş"

Patentin merkez kavramı, patentin konusunu oluşturan buluştur. Teknolojik gelişmeler ışığında patent ile sağlanan korumanın sınırlandırılmasını önlemek amacıyla ve teknolojinin sürekli gelişmesi sebebiyle tanımın ihtiyaçlara cevap veremeyecek duruma gelmesi endişesiyle, yasal düzenlemelerde buluşun tanımına yer verilmemiş ve buluş kavramı biliniyor varsayılarak yasal çerçeve bu varsayım üzerine bina edilmiştir.[41] Buluşu, bu kapsamda, teknik bir soruna çözüm getiren, yenilik unsuru barındıran ve yaratıcı düşüncenin bir ürünü olan kural, formül veya teori olarak tanımlamak mümkündür.[42] Bu tanımdan hareketle, bir fikrî ürünün fikrî mülkiyet

---

[40] Patent ile ilgili ilk yasal düzenlemenin 1474 yılında Venedik Şehir Devleti tarafından yürürlüğe konduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte, modern anlamda patenti konu alan ilk yasal düzenleme, 1623-1624 yıllarına tarihlenen ve İngiltere'de yürürlüğe konan Act of Monopolies adlı kanundur. Bkz. Brian C. **Reid**, A Practical Guide to Patent Law, 3rd Edition, London 1999, s.1 vd.; Nuşin **Ayiter**, Milletlerarası İhtira Hukukunun Bugünkü Durumu ve İktisaden Geri Kalmış Ülkelerde İhtira Hukuku Problemleri, AÜHFD C.XXV, S.3-4, 1968, s.137; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.483 vd.; **Erdem**, s.47; Ummuhan **Gökovalı** / Kurtuluş **Bozkurt**, Fikrî ve Sınaî Mülkiyet Hakkı (FSMH) Olarak Patentler: Dünya ve Türkiye Açısından Tarihsel Bir Bakış, MuÜnSBED Güz 2006, S.17, s.138 vd.

[41] **Suluk** (**Karasu** / **Nal**), s.233; Fülürya **Yusufoğlu**, Patent Verilebilirlik Şartları, İstanbul 2014, s.19; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s. 489.

[42] **Troller**, Précis, s.39; **Novier**, s. 32; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.490; Feyzan Hayal **Şehirali**, Patent Hakkının Korunması, Ankara 1998, s.7; **Suluk** (**Karasu** / **Nal**), s.233; **Yusufoğlu**, Patent Verilebilirlik, s.22; Mathieu **North**, Les Conditions de Brevetabilité d'une Invention en Droit Suisse et en Droit Français, Neuchâtel 1972, s.26; **Yünlü**, s.907. Ayrıca bkz. François **Dessemontet**, La Propriété Intellectuelle et Les Contrats de Licence, 2ème édition, Lausanne 2011, s.176 vd. Yazara göre her buluş yaratıcı insan aklına yönelen ve onun dikkatini belirli bir nedenselliğe çeken bir bilgiye dayanır. Söz konusu nedensellik de, rastgele bir nitelik taşımamalı ve patent hakkı elde edebilmek için söz konusu buluşa konu oluşturan teknik özellik her tekrarda aynı sonuçlar

hukuku anlamında buluş olarak kabul edilerek patent korumasından yaralanabilmesi için, buluşun teknik alana giren bir konuya ilişkin olması, uygulanabilir bir öğretiye dayanması ve çözüm bekleyen bir soruna çözüm üretmesi gereklidir.[43]

3. Patent verilebilirlik şartları

Patentlenebilirlik şartları altında "Yenilik, buluş basamağı ve sanayiye uygulanabilir olma" başlıklı SMK md.83/(1) uyarınca tekniğin bilinen durumuna dâhil olmayan buluşun yeni olduğu kabul edilir. Dolayısıyla, bir buluş yeni, buluş basamağına sahip ve aynı zamanda sanayiye uygulanabilir olmadıkça söz konusu buluşun patent korumasından yararlanabilmesi mümkün olamayacaktır[44].

a. Yenilik

SMK md.83/(1)'de de ifadesini bulduğu üzere, tekniğin bilinen durumuna dâhil olmayan buluş yeni bir buluştur. SMK md.83/(2)'de tekniğin bilinen durumunun sınırları çizilmiş ve patent başvurusunun yapıldığı tarihten önce dünyanın herhangi bir yerinde yazılı veya sözlü tanıtım yoluyla ortaya konulmuş veya kullanım yoluyla ya da başka bir biçimde açıklanmış olan toplumca erişilebilir her şeyin tekniğin bilinen durumunun kapsamı içinde olduğu düzenlenmiştir.

Buradan hareketle, patent başvurusuna konu buluşun başvuru tarihi itibariyle dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış olması halinde, söz konusu buluşun yeni kabul edilmesi gerekmektedir. Başka bir anlatımla, bir buluş, sahibinin gizlilik alanından çıkartılmışsa kamuya sunulmuş olur. Bu itibarla, patent hakkı bakımından yenilik, patentin konusunu oluşturan buluşun, ait olduğu alanda kimse tarafından bilinmemesi ya da bilinenlerden belirli bir düzeyde farklılık arz etmesi olarak kendisini göstermektedir.[45]

---

vermelidir. Bu kapsamda, buluş, bir tabiat yasasını ortaya koyan "keşif" kavramından da farklıdır. Bkz. **Troller**, Précis, s.39,40; **Dessemontet**, s.176-177; **North**, s.30.

43 Buluşun unsurları ve buluş kavramının çeşitli görünümleri hakkında ayrıca bkz. **Dessemontet**, s.176 vd; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.490 vd.

44 **Şehirali**, Patent, s.8; **Yusufoğlu**, Patent Verilebilirlik, s.38.

45 **Troller**, Précis, s.45; **Suluk** (**Karasu** / **Nal**), s.244; Zeki **Geven**, Fikrî Mülkiyet Hukukunda Yenilik ve Orijinallik, İnÜHFD C.2, S.2, Yıl 2011, s.353; Mustafa **Keleş**, Patent Olabilecek Buluşlar ve Tescil Süreci, Markanın Hükümsüzlüğü ve İptali, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.277-278; Yenilik kavramının unsurları için bkz. **Yusufoğlu**, Patent Verilebilirlik, s.165 vd.; **Dessemontet**, s.186-187; **North**, s.133 vd. Bu

b. Buluş basamağı

SMK md.83/(4) uyarınca tekniğin bilinen durumu dikkate alındığında, ilgili olduğu teknik alandaki uzmana göre aşikâr olmayan buluşun, buluş basamağı içerdiği kabul edilir. Dolayısıyla, tekniğin bilinen durumuna ulaşmayan veya onunla aynı düzeyde kalan bir buluş, buluş basamağına sahip kabul edilmez. Bu kapsamda da, bir buluşa patent verilebilmesi için tekniğin bilinen durumunun mevcut teknik bilgi ile ortaya konabilecek bir faaliyetten daha yüksek bir yaratıcılık seviyesi gösterilerek aşılması gerekir.[46]

Tekniğin bilinen durumunun aşılıp aşılmadığının belirlenmesinde kriter, madde metninde de açıkça belirtildiği üzere, sıradan ve ortalama bilgiye sahip bir kimse değil; buluşun ilgili olduğu teknik alandaki uzman bilgisidir.[47]

c. Sanayiye uygulanabilirlik

SMK md.83/(6) uyarınca, buluş, tarım dâhil sanayinin herhangi bir dalında üretilebilir veya kullanılabilir nitelikteyse, söz konusu buluşun sanayiye uygulanabilir olduğu kabul edilecektir. Bu kapsamda, tekrarlanabilir nitelikte olan, salt teorik düzeyde kalmayıp pratiğe de geçirilebilen ve teknik etki yaratan bir buluş, SMK'da da ifadesini bulduğu şekilde tarım dâhil sanayinin herhangi bir dalında üretilebilip

---

kapsamda, kamuya/toplumun bilgisine sunulmanın ne şekilde gerçekleşmiş olduğunun herhangi bir önemi bulunmayacak ve herhangi bir kişi tarafından gizlice bilinmekte ve kullanılmakta olan buluşlar da yeni kabul edilecektir. Buradan hareketle, önceden kamuya açıklanmış olma, yenilik koşulunun gerçekleşmesini imkânsız hale getirir. Bkz. **Şehirali**, Patent, s.9. Diğer yönden, buluşa patent verilmesini etkileyecek nitelikte olmakla birlikte patent başvurusu veya rüçhan hakkı talebi tarihinden önceki on iki ay içinde SMK md.84'te belirtilen durumlarda açıklama yapılmış olması buluşa patent veya faydalı model verilmesini etkilemez.

[46] **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.499; **Yusufoğlu**, Patent Verilebilirlik, s.265; **Keleş**, s.279. Tekniğin bilinen durumunu aşma (buluş basamağı) olarak formüle edilen kavram, esasen, 5 Ekim 1973 tarihinde Münih'te imzalanan ve bugüne kadar muhtelif değişikliklere uğrayan Avrupa Patent Sözleşmesi'nde açıklanmış ve bu kavram pek çok Avrupa ülkesince yürürlüğe konan ilgili yasal düzenlemelerde de bu şekilde benimsenmiştir. Bkz. **Dessemontet**, s.189-190. Yine, buluşun tekniğin bilinen durumuyla karşılaştırıldığında buluş basamağının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği; tekniğin önceki durumunun kapsamının incelenmesi, önceki teknikle yeni buluş arasındaki farkların belirlenmesi ve teknikteki sıradan bir ustalığın seviyesinin tespit edilmesi aşamalarını içeren bir inceleme neticesinde anlaşılabilecektir. Bkz. **Şehirali**, Patent, s.11.

[47] **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.499; **Erdem**, s.57; **Yusufoğlu**, Patent Verilebilirlik, s.263 vd.

kullanılabiliyorsa; ekonomik ve ticari anlamda başarılı veya kârlı olmasa dahi patentlenebilir niteliğe sahiptir.[48]

4. Patent verilemeyecek konu ve buluşlar

SMK md.82/(2), patent hukuku anlamında buluş sayılmadığı için patentlenebilirliğin dışında kalan hususları düzenlemiştir. Bazı konular teknik karaktere sahip olmamaları sebebiyle patent koruması dışında tutulurken; bazı teknik özelliğe sahip ve buluş olarak da nitelendirilebilecek konuların ise ahlaki gerekçelerle patent korumasına kavuşmasına izin verilmemektedir. Bu kapsamda, keşifler, bilimsel teori ve yöntemler, bilgisayar programları, edebiyat ve sanat eserleri ile bilimsel çalışmalar gibi faaliyetler ve kamu düzenine ve genel ahlaka aykırı olan buluşlar ya da cerrahi teknikler dâhil tüm tedavi yöntemleri veya insan klonlama gibi genetik müdahalelere patent verilebilmesi imkân dışıdır.[49]

5. Patent hakkının ve patent hakkının sağladığı korumanın kapsamı

Türk fikrî mülkiyet hukuku sistemi, gerçek hak sahipliği ilkesini benimsemiştir. Buna göre, bir fikrî ürünü geliştiren, o ürünün sahibi konumuna gelir ve gerçek hak sahipliği ilkesi olarak adlandırılan bu ilkeye göre buluşun geliştirilmesiyle birlikte buluşçu hakkı, başka herhangi bir işleme gerek olmaksızın kendiliğinden gerçek hak sahibine ait olur.[50] Söz konusu ilkenin bir görünümü olarak, bir buluşun geliştirilmesi ile patent alınması arasında geçen sürede, birbirinden ayırt edilmesi gereken süreçler vardır ve bu süreçler, patent hakkının cebrî icrası bakımından da önem arz etmektedir.

Bu kapsamda, buluşun geliştirilmesiyle birlikte söz konusu buluş üzerinde buluşçu hakkı; SMK md.109'da kullanılan terimle "patent isteme hakkı" doğar.[51] Bu aşamada patent isteme hakkı sahibi henüz patent başvurusunda bulunmamıştır ancak başvuru yapmak amaçlı beklenen bir hakka sahiptir.

---

[48] **Şehirali**, Patent, s.12; **Suluk** (**Karasu** / **Nal**), s.247- 248; **Yusufoğlu**, Patent Verilebilirlik, s.372 vd.; **Troller**, Précis, s.46-47; **Keleş**, s.279; Selçuk **Öztek**, Son Değişikliklerden Sonra Türk Patent Hukukunun Anahatları, MÜAAD C.IV, S.1-2, 1995/1996, s.56.

[49] **Yusufoğlu**, Patent Verilebilirlik, s.92 vd.; **Troller**, Précis, s.55-56.

[50] Ünal **Tekinalp**, Yeni Patent Hukukunda "Buluş Sahibi İlkesi" ve Gasp Davalarına İlişkin Bazı Sorunlar, İÜHFM C.LV, S.4, 1997, s.129; **Suluk** (**Karasu** / **Nal**) s.250.

[51] **Suluk** (**Karasu** / **Nal**) s.273.

Buluşçu, ikinci aşamada patent başvurusu yapmış ancak henüz kendisine patent verilmemiştir. SMK md.97/(4) uyarınca SMK hükümlerine göre patente sağlanan koruma, patent başvurusunun bültende yayımlandığı tarihten itibaren başvuru sahibine geçici olarak tanınır.

Patent başvurusunun ve bu başvurunun incelenmesini izleyen süreçte patent isteme hakkı sahibine patent belgesi verildiğinde patent tescil edilmiş olur ve bu da, üçüncü aşamayı ifade eder.[52]

Patent hakkının, diğer sınaî mülkiyet haklarında da görülebileceği üzere, patenti kullanma ve ekonomik olarak patenti değerlendirme ile; patentin üçüncü kişiler tarafından izinsiz kullanımını önleme biçiminde kendini gösteren ikili bir görünümü vardır.[53] SMK md.85 uyarınca patent sahibi patent hakkından yararlanabileceği gibi, maddede belirtilen patent konusu ürünün üretimi, patent konusu ürün ya da usûlün satılması, kişisel ihtiyaç dışında elde bulundurulması, kullanımı ve ithal edilmesi gibi fiiller patent hakkı sahibinin izni dışında gerçekleşmişse, bu fiillerin önlenmesini de talep etme yetkisine sahiptir.

C. Faydalı model

1. Kavram

Patentlenebilme kriterleri bakımından "buluş basamağı"; başka deyişle, tekniğin bilinen durumunu aşma düzeyinde olmayan ancak yeni olma özelliği ve buluş niteliği sayesinde kapsamlı sayılmayacak teknik sorunlara basit ve pratik çözümler üretmek suretiyle insan hayatını kolaylaştıran fikrî ürünlerin de korunması gerekmiş ve faydalı model kavramı da bu ihtiyaçtan doğmuştur. Nitekim, patent ve faydalı model arasındaki benzerlikler ve ortak yönler sebebiyle Sınaî Mülkiyet Kanunu'nun dördüncü kitabında patent ve faydalı model birlikte düzenlenmiştir.

Araştırma ve geliştirme çalışmaları sonucunda teknik alanda kaydedilen yararlı gelişmeler, tekniğin bilinen durumunu aşamaması sebebiyle patent korunması elde edemeyebilir. İşte bu noktada, patent alınabilmesi için gerekli kriterleri

---

52 **Suluk** (**Karasu** / **Nal**), s.273-274.

53 **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.542.

karşılayamayan buluş ve çalışmaların korunmasız kalmasının yaratabileceği olumsuzlukların bertaraf edilmesi, söz konusu buluş ve çalışmaların faydalı model belgesi ile buluş sahibine hak tanınmasının altında yatan gerekçedir.[54] Bu kapsamda, faydalı model insanoğlunun ihtiyaçlarını, tekniğin bilinen durumunu aşıp aşmadığı önem arz etmeksizin gideren, yeni, sanayiye uygulanabilir, pratik ve faydalı buluşlardır.[55] Özellikle, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin büyük ölçekli sanayi kuruluşları tarafından yapılabildiği göz önüne alındığında, tekniğin bilinen durumunu aşmayan teknik yeniliklerin faydalı model hükümleri ile korunması, küçük ve orta ölçekli işletmelerin de bu alanda söz sahibi olmasını sağlayacak ve ekonominin gelişmesine de katkı sağlayacaktır.[56]

2. Patent ve faydalı model arasındaki sıkı ilişki ve ayrışan noktalar

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, patent ve faydalı model birbirleri ile sıkı ilişki içinde olan kavramlardır. Gerçekten de, gerek patent, gerekse faydalı modelin merkez kavramı buluştur ve patent ve faydalı modelin konusunu oluşturan buluşun "yeni" vasfı taşıması gereklidir. Her iki hakkı birbirinden ayıran nokta ise, buluş basamağında kendini gösterir. Faydalı modelin tekniğin bilinen durumunu aşması gerekmemekte ve daha basit, hızlı ve daha az maliyetli bir tescil süreci neticesinde faydalı model belgesi alınabilmektedir.[57]

Patent ve faydalı model arasındaki sıkı bağ, her iki sınaî hak ile ilgili olarak Sınaî Mülkiyet Kanunu'nda ortak hükümler sevk edilmesine yol açmıştır. Bu kapsamda, buluş niteliğinde olmadığı için faydalı model ve patent belgesi verilemeyecek konular ve buluş niteliğinde olsa bile faydalı model ve patent belgesi verilemeyecek unsurlar patent ve faydalı model için aynı yasal düzlemde ele alınmış durumdadır. Buna karşın, patent ve faydalı model arasında bazı önemli farklılıklar da bulunmaktadır. Bunların

---

[54] Faydalı model kavramı ve faydalı model korumasına duyulan ihtiyaç hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.676 vd.; **Suluk** (**Karasu** / **Nal**) s.299 vd.

[55] Özlem **Tüzüner**, Faydalı Modelin Korunması ve Faydalı Modelin Korunmasına Uygulanacak Hukuk, İstanbul 2011, s.2; Erdal **Baş**, Buluşun Faydalı Model Belgesi ile Korunması, Ankara 2013, s.49; Cahit **Suluk**, AB ve Türk Hukukunda Faydalı Modellerin Korunması, FMR Dergisi C.2, S.2002/1, s.54; **Yünlü**, s.908.

[56] Aynı yönde: **Tüzüner**, s.4; **Baş**, s.83-84; **Suluk**, Faydalı Model, s.58.

[57] **Baş**, s.80; **Suluk** (**Karasu** / **Nal**), s.300; İlhami **Güneş**, Patent Hükümsüzlük Davaları ve Patent Hakkına Tecavüz Sayılan Haller, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.286.

içinde, yukarıda da zikredildiği üzere, en önemli farklılık faydalı model tescili için faydalı model konusu buluşun buluş basamağı içermesinin gerekmemesidir. Bunun dışında;

i) Patent başvurusu için araştırma ve inceleme raporu düzenlenmesine rağmen, SMK md.143/(6) faydalı model başvurusu için araştırma raporu düzenlenmesini öngörmüş; inceleme raporuna ise yer vermemiştir.

ii) SMK md.142/(2) uyarınca, patent başvurusundan farklı olarak; faydalı model belgesi başvurusunda buluş konusuna katkı sağlamayan teknik özellikler yenilik incelemesinde dikkate alınmayacaktır.

iii) Patente kıyasla faydalı modelin sağladığı düşük koruma düzeyinin bir görünümü olarak, SMK md.101/(1) kapsamında faydalı modelde koruma süresi 10 yıldır.

iv) Patentten farklı olarak, ilaç formülleri gibi usûller veya usûller sonucunda elde edilen ürünlere ilişkin buluşlar, SMK md.142/(3) uyarınca faydalı model konusu olamazlar.[58]

v) Faydalı modelin yenilik değerlendirmesinde, buluş konusuna katkı sağlamayan teknik özellikler dikkate alınmaz.

D. Tasarım

1. Kavram

SMK md.55/(1) tasarımı tanımlamış ve ürünün tümü veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümünün tasarım olarak adlandırılacağını ifade etmiştir.[59] Yasadaki tanımdan da anlaşılabileceği üzere, tasarımda görünüm unsuru ön

---

[58] Patent ve faydalı model arasındaki farklar ile ilgili olarak bkz. **Suluk** (**Karasu** / **Nal**) s.302 vd.; **Tüzüner**, s.45 vd.; **Baş**, s.86 vd. Faydalı model için aranan yenilik kriteri ile patent verilebilirlik şartları arasında düzenlenen yenilik unsurunun karşılaştırması için bkz. **Yusufoğlu**, Patent Verilebilirlik, s.260 vd.

[59] Benzer bir tanım için bkz. **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.606; Denis **Cohen**, Le Nouveau Droit des Dessins et Modèles, Paris 2002, s.4; **Dessemontet**, s.475; Müge **Tekil**, 554 Sayılı KHK Çerçevesinde Endüstriyel Tasarım Kavramı ve Koruma Şartları, İÜHFM C.LV, S.4, 1997, s.237; **Novier**, s.35; **Troller**, Précis, s. 163; A. Aslı **Bilgin**, Endüstriyel Tasarım Hakkı ve Tazminat Davaları, İstanbul 2006, s.5; Cahit **Suluk**, Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Tescilli Tasarımları Koruma Şartları, FMR Dergisi C.I, S.2001/2, s.25.

plândadır. Tasarım, esasen, bir ürün veya ürün parçasının görünümünden ibarettir ve bu yönüyle, tasarım koruması da, ürünün görünümüne indirgenmiş durumdadır.[60] Bir ürünün tasarımı da yaratıcı düşüncenin mahsulü olduğu cihetle ve bir ürünün tasarımındaki özgünlük ve farklılık gibi unsurlar söz konusu ürünün satım ve pazarlanma başarısına doğrudan etki ettiği göz önüne alındığında, tasarımın da bir sınaî mülkiyet hakkı olarak yasal koruma altına alınmış olmasının altında yatan gerekçe kendiliğinden ortaya çıkmış olacaktır.[61]

Tasarım, SMK'da da ürünün veya bir parçasının görünümü olarak tanımlanmıştır. SMK md.55/(2) uyarınca ürün ise, bilgisayar programları hariç olmak üzere, endüstriyel yolla veya elle üretilen herhangi bir nesnenin yanı sıra birleşik bir ürün veya bu ürünü oluşturan parçaları, ambalaj gibi nesneleri, birden çok nesnenin bir arada algılanan sunumlarını, grafik sembolleri ve tipografik karakterleri ifade etmektedir.

2. Tasarımın korunma şartları

SMK md.56/(1) uyarınca tasarım yeni ve ayırt edici niteliğe sahip olması şartıyla bu Kanunla sağlanan haklar kapsamında korunur. Dolayısıyla, bir tasarımın SMK anlamında sınaî mülkiyet korumasına sahip olabilmesi için yeni ve ayırt edici niteliğe sahip olması zorunludur.[62]

---

[60] **Tekil**, s.237; Hayri **Bozgeyik** / Sefa **Er**, Tasarımlar İçin Kümülatif Koruma, TFM C.V, S.1, Ocak 2019, s.20-21; Fatih **Karahan**, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Kapsamında Tasarım Olarak Tescil Edilebilecek Ürünler, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.357: **Suluk** (**Karasu** /**Nal**), s.309. Tasarımın yasal koruma altına alınabilmesi için, koruma altına alınmak istenen tasarımın görünür olması zorunludur. Bu yönüyle, teknik bir fonksiyon icra eden faydalı model ile tasarım arasındaki fark ve bir nesne hem görünüm hem de teknik unsuru bir arada barındırıyorsa (örneğin, şişe kapağı), tescilin baskın unsura göre yapılması gerektiği hakkında bkz. **Dessemontet**, s.476.

[61] Nathalie **Tissot**, La Protection des Designs en Droit Suisse: Bilan de LDes et Perspectives, Actes de la Journée de Droit de la Propriété Intellectuelle du 5 Février 2015, Genève / Zurich 2015, s.61; Şeyma **Yurduseven**, 6769 Sayılı Sınaî Mülkiyet Kanunu ile Türk Tasarım Hukukunda Yeni Dönem, TAAD Yıl:8, S.31, s.670-671. Sınaî Mülkiyet Kanunu ile yürürlükten kalkan 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de tasarımın endüstriyel niteliğine yapılan vurgu, Sınaî Mülkiyet Kanunu ile kaldırılmış ve yerinde bir terminoloji ile, tasarımın endüstriyel nitelik taşımasını gerekip gerekmediği yönündeki tereddüt de giderilmiştir.

[62] **Tekil**, s.241 vd.; **Bozgeyik** / **Er**, s.21 vd.; **Bilgin**, s.28 vd.; Fatih **Karahan**, s.358 vd.; **Yurduseven**, s.673 vd.; **Suluk**, Tescilli Tasarım, s.26. Tasarımın dekoratif renkler kombinasyonu, şekiller ve çizgiler üzerinde ortaya çıkması gerekliliğinin ve tasarım kavramının içinde barındırdığı unsurlardan olan görünürlük şartının da tasarımın korunma şartları arasında ele alınması gerekir. Aynı yönde: **Dessemontet**, s.478.

SMK md.56/(4), tasarımın korunabilmesi için aranan "yeni olma" kriterini ayniyet kavramı üzerinden ele almıştır. Buna göre, bir tasarımın aynısı tescilli tasarım için başvuru veya rüçhan tarihinden önce; tescilsiz tasarım için ise tasarımın kamuya ilk sunulduğu tarihten önce dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış olması halinde, o tasarım yeni kabul edilir.[63]

Ayırt edicilik bakımından Kanun'un öngördüğü merkez kavram ise tasarımın bilgilenmiş kullanıcı üzerinde bıraktığı genel izlenimdir. Buna göre, SMK md.56/(5) uyarınca bir tasarımın bilgilenmiş kullanıcı üzerinde bıraktığı genel izlenim, tescilli tasarım için başvuru veya rüçhan tarihinden önce; tescilsiz tasarım için tasarımın kamuya ilk sunulduğu tarihten önce, kamuya sunulmuş herhangi bir tasarımın aynı kullanıcı üzerinde yarattığı genel izlenimden farklı ise bu tasarımın ayırt edici niteliğe sahip olduğu kabul edilecektir. Aynı maddenin 6. fıkrasına göre de ayırt edici niteliğin değerlendirilmesinde, tasarımcının tasarımı geliştirmede sahip olduğu seçenek özgürlüğünün derecesi dikkate alınır.

SMK'nın yukarıda alıntılanan düzenlemesinden de görüleceği üzere, tasarımın SMK kapsamında korunabilmesi için aranan yenilik ve ayırt edicilik özellikleri, tasarımın kamuya açılması halinde ortadan kalkar.[64] Kamuya sunma kavramından ne anlaşılması gerektiği ise, SMK md.57'de açıklanmıştır. Buna göre, kamuya sunma; sergileme, satış gibi yollarla piyasaya sürme, kullanma, tarif, yayım, tanıtım veya benzer amaçlı faaliyetler olarak anlaşılır ve tasarımın gizlilik şartıyla üçüncü bir kişiye açıklanması kamuya sunma sayılmaz. Yine aynı madde uyarınca koruma talep edilen bir tasarım, başvuru tarihinden veya rüçhan talebi varsa rüçhan tarihinden önceki on iki ay içinde tasarımcı veya halefi ya da bu kişilerin izni ile üçüncü bir kişi tarafından veya tasarımcı ya da halefleri ile olan ilişkinin kötüye kullanımı sonucu kamuya sunulması halinde bu açıklama tasarımın yeniliğini ve ayırt edici niteliğini etkilemez.[65]

---

[63] Yenilik unsurunun buluş kavramı için aranan "mutlak yenilik" olmadığı ve söz konusu yenilik unsurunun da herhangi bir estetik yargı ya da kalite algısı taşıması gerekmediği hususunda: **Dessemontet**, s.479.

[64] **Suluk** (**Karasu** / **Nal**), s.318; **Tekil**, s.243; **Bozgeyik** / **Er**, s.22; **Bilgin**, s.34; **Yurduseven**, s.676; Fatih **Karahan**, s.359.

[65] Buradan çıkan sonuç, tasarım sahibince veya onun izniyle ya da başka bir suretle bir tasarım kamuya sunulmuş ise, söz konusu kamuya sunum eyleminden itibaren on iki ay içinde tescil başvurusunun yapılması gerektiğidir. Dolayısıyla, bir tasarım kamuya sunulur sunulmaz yenilik özelliğini

3. Korumanın kapsamı ve sınırları

SMK md.59 uyarınca tasarımdan doğan haklar münhasıran tasarım sahibine aittir ve üçüncü kişiler, tasarım sahibinin izni olmadan koruma kapsamındaki tasarım veya tasarımın uygulandığı ürünü üretemez, piyasaya sunamaz, satamaz, ithal edemez, ticari amaçlı kullanamaz veya bu amaçlarla elde bulunduramaz ya da bu tasarım veya tasarımın uygulandığı ürünle ilgili sözleşme yapmak için öneride bulunamaz. SMK md.58/(1)'e göre de tasarım sahibi, kendi tasarımına kıyasla ayırt edici niteliğe sahip olmayan tasarımlara karşı Kanun'dan doğan haklarını kullanabilecektir.

Aynı maddenin 4. fıkrası da koruma kapsamı dışında kalan halleri sıralamış ve bu çerçevede, kamu düzenine veya genel ahlaka aykırı tasarımların, ürünün teknik fonksiyonunun zorunlu kıldığı görünüm özelliklerinin, tasarımın kullanıldığı veya uygulandığı ürünün, başka bir ürüne mekanik olarak monte edilmesi veya bağlanması için belirli biçim ve boyutlarda üretilmesi zorunlu ürünlerin görünüm özelliklerinin ve Paris Sözleşmesi'nin 2. mükerrer 6. maddesi kapsamında yer alan hükümranlık alametleri ile bu kapsam dışında kalan ancak kamuyu ilgilendiren, dinî, tarihî ve kültürel değerler bakımından halka mal olmuş ve ilgili mercilerin tescil izni vermediği işaretlerin, armaların, nişanların veya adlandırmaların uygunsuz kullanımını içeren tasarımların tasarım hakkının sağladığı korumanın dışında kalacağını öngörmüştür.

E. Entegre devre topografyaları

1. Kavram

Elektronik alanında son elli yılda yaşanan hızlı gelişme, önemli oranda, çip veya mikroçip olarak adlandırılan ve çoğunlukla silikondan üretilen yarı iletken maddelerin diziliminden oluşan bir parçacığın olağanüstü boyutta bilgi ve görüntü belleği saklayabilme kapasitesinin bir sonucudur.[66] Entegre devre ya da çip-mikroçip, WIPO tarafından da, bütün bileşenlerinin belli bir düzen içinde, çoğunlukla silikon

yitirmeyecek; kamuya sunulan tasarımın bu özelliği ancak on iki ay sonra ortadan kalkacaktır. **Suluk** (**Karasu** / **Nal**) s.319; Fatih **Karahan**, s.361.

66 **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.713.

niteliğindeki ince bir yarı iletken yüzey üzerinde bir araya getirildiği elektronik devre olarak tanımlanmaktadır.[67]

Entegre devreler, modern teknolojide, insanın günlük yaşamında vazgeçilmez yeri olan pek çok dijital cihazın esaslı unsurudur ve yenilikçi entegre devrelerin süreç içinde gelişimi, daha fazla işleve sahip ancak daha küçük boyutta dijital cihazların üretilebilmesinin adeta ön şartı niteliğindedir.[68] Birden çok entegre devrenin tasarıma uygun bir şekilde birbirine bağlanmak suretiyle tabakalar/katmanlar halinde üç boyutlu bir hale gelmiş düzeni de entegre devre topografyası olarak adlandırılır.[69]

Yeni bir entegre devrenin yaratılarak üç boyutlu düzleme aktarılması genellikle, zaman, finansman ve insan kaynağı bakımından çok geniş kapsamlı bir yatırımı zorunlu kılmaktayken; söz konusu üç boyutlu entegre devre tasarımının aynen kopya edilebilmesi ise basit ve çok daha az maliyetli bir çaba ile mümkündür. Entegre devre topografyalarının izinsiz kopyalanmasının önüne geçilerek bu alanda yapılacak yatırımların teşvik edilmesini sağlamak da, entegre devre topografyalarının sui generis bir fikrî mülkiyet koruması altına alınmasını gerektirmiştir.[70]

2. Ulusal ve uluslararası düzeyde yasal çerçeve

Türkiye'de entegre devre topografyaları, bir fikrî mülkiyet hakkı olarak Sınaî Mülkiyet Kanunu'nda düzenlenmemiştir. Entegre devre topografyaları, ülkemizde, 5147 sayılı Entegre Devre Topografyalarının Korunması Hakkında Kanun kapsamında korunmaktadır. Entegre devre topografyalarına ilişkin tescil işlemleri Türk Patent ve Marka Kurumu nezdinde yürütülmektedir.

Entegre devrelerin bir fikrî mülkiyet hakkı olarak uluslararası düzlemde korunması amacıyla, WIPO bünyesinde 26 Mayıs 1989 tarihli Entegre Devreler Bağlamında Fikrî Mülkiyet ile İlgili Washington Anlaşması (Washington Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits) hazırlanmış, ancak yürürlük

---

67 https://www.wipo.int/patents/en/topics/integrated_circuits.html; Nathalie **Tissot**, La Protection de la Topographie des Circuits Integrés, RJN, Neuchâtel 1994, s.14; **Novier**, s.39; **Troller**, Précis, s.158; **Dessemontet**, s.501; Ayşe **Odman Boztosun**, Entegre Devre Topografyası Hakkına Eleştirel Bir Bakış, AÜHFD C.VIII, S. 3-4 (2004), s.310.

68 https://www.wipo.int/patents/en/topics/integrated_circuits.html.

69 **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.714.

70 https://www.wipo.int/patents/en/topics/integrated_circuits.html.

şartının yerine getirilmemiş olması sebebiyle söz konusu uluslararası anlaşma henüz yürürlük kazanmamıştır.[71]

3. Entegre devre topografyasının korunma şartları, hak sahipliği ve korumanın kapsamı

EDTK md.4 uyarınca bir entegre devre topografyasına tescil belgesi verilerek Kanun kapsamında koruma altına alınabilmesi için, söz konusu entegre devre topografyasının orijinal olması gerekir. Aynı Kanun md.5'e göre ise, bir entegre devre topografyası, tasarlayıcısının kendi fikrî çabası sonucu ortaya çıkmış ve tasarlama sırasında entegre devre üreticileri ve entegre devre topografyası tasarlayıcıları arasında bilinmiyorsa orijinal sayılır.[72] Aynı şekilde, bilinen elemanların ve ara bağlantıların düzenlenmesinden oluşan bir entegre devre topografyası, bütün olarak ele alındığında, bir araya getirilme şekli bakımından orijinallik şartını taşıyorsa korumadan yararlanır.

EDTK md.7, entegre devre topografyasını koruma hakkını, söz konusu entegre devre topografyasının tasarlayıcısına ve onun hukuki haleflerine tanımıştır.

EDTK md.11 uyarınca entegre devre topografyası hak sahibi, izni dışında yapılan i) orijinal olma şartlarını haiz bulunmayan parçaların çoğaltılması hariç olmak üzere, koruma altındaki entegre devre topografyasının bütününün veya bir kısmının, bir entegre devre içine alınması ya da bunun dışında herhangi bir şekilde çoğaltılması ve ii) korunan bir entegre devre topografyasının, korunan entegre devre topografyasını içeren bir entegre devrenin ya da yasal olmayan bir biçimde çoğaltılmış entegre devre

---

[71] Anlaşmanın yürürlük kazanmasına ilişkin 16. maddeye göre söz konusu anlaşma, uygun bulma, onaylama katılma ya da kabul belgesini ibraz eden ilk beş devlet ya da hükümetler arası kuruluş bakımından, bahse konu uygun bulma, onaylama, katılma ya da kabul belgesinin beşincisinin ibrazından itibaren üç ay sonra yürürlüğe girecektir. WIPO'nun resmi açıklamasına göre, 15 Ocak 2020 itibariyle, anlaşma, Mısır, Bosna Hersek ve Saint Lucia tarafından onaylanmış/uygun bulunmuştur.

[72] **Odman Boztosun**, Entegre Devre, s.322. Belirtmek gerekir ki, EDTK md.4'te entegre devre topografyasının Kanun kapsamında korunabilmesi ve tescili için aranan orijinal olma koşulu, patent veya faydalı model koruması için gerekli "yenilik" unsurundan farklıdır. Zira, topografya mimarilerinin son derece karmaşık yapısı göz önüne alındığında, Kanun kapsamında koruma talep edilen bir topografya yapısının halihazırda mevcut bir entegre devre topografyası ile özdeş olması neredeyse hiçbir zaman mümkün değildir. Nitekim, Yarı-İletken Ürün Topografyalarının Korunması Hakkındaki İsviçre Federal Kanunu md.1, koruma şartı olarak, topografyaların olağan ve bayağı (Fr. banal) olmaması; başka deyişle, orijinal olması şartını aramıştır. Bu çerçevede, entegre devre topografyasının EDTK kapsamında korunabilmesi için aranan orijinallik, patent koruması için aranan ve buluşun tekniğin bilinen durumunu aşması (yenilik) unsurundan daha düşük seviyede bir kendine özgü olma durumunu ifade etmektedir. Bkz. **Dessemontet**, s.502.

topografyasını içeren ürünün ithali, satışı veya ticarî amaçlı dağıtılması fiillerini önleme konusunda inhisarî nitelikte bir yetki ile donatılmıştır.[73]

F. Yeni bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı hakları

1. Kavram

Yaratıcı düşüncenin ürünü olan faaliyetler yalnızca teknik alanda değil; toplumun ihtiyaçlarının artması ve çeşitlenmesine paralel olarak, tarımsal alanda da kendine yer bulmaktadır. Bu kapsamda, artan nüfusun beslenme ihtiyacının uygun maliyetlerle karşılanması gerekliliği, gen teknolojisindeki ilerlemeler ve tarımda sanayileşmenin kaçınılmaz bir hale gelmesinin de etkisiyle ve bitkiler üzerindeki ıslah faaliyetleri sonucunda, yeni bitki çeşitleri geliştirilmiş ve bu alanda da buluşlar yapılmaya başlanmıştır. Elde edilen yeni bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı haklarının korunması da, elde edilen söz konusu yeni bitki çeşidinin bir fikrî hak konusu olmasından doğan bir ihtiyaçtır.[74] Keza, bitkilerin gelişiminin farklı dönemlerde ve farklı iklim ve toprak koşullarında gözlemlenmesi ve çeşit oluşturulabilmesi amacıyla bitkilerin genetik yapılarının sabitlenmesi gerekir. Büyük çaplı ıslah faaliyetlerinin de yine uzun süreli yatırım gerektirdiği; ancak yüksek maliyetli yatırımlara rağmen başarılı sonuç alınamaması riski de göz önüne alındığında, geliştirdiği bitki çeşidi üzerinde ıslahçıya belirli bir süre boyunca tekel hakkı tanınması, bu alanda yapılan kamusal nitelikli çalışmaların teşvik edilmesi için de zorunludur.[75]

Ülkemizde bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı hakları, Sınaî Mülkiyet Kanunu değil, 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun kapsamında korunmaktadır. Türkiye, ayrıca, 1961 tarihli Yeni Bitki

---

[73] **Odman Bostosun**, Entegre Devre, s.325 vd. Entegre devre topografyası hak sahibinin İsviçre hukukunda da benzer şekilde, topografyayı çoğaltmak, halka arz etmek, devretmek, kiralamak, tedavüle sokmak, ödünç vermek gibi yetkileri bulunmaktadır. **Tissot**, Circuits Integrés, s.19.

[74] **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.686 vd.; **Suluk** (**Karasu** / **Nal**), s.359. Yeni bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı haklarının bir buluş olarak kabul edilmemesi gerektiği, ancak, yeni bitki türleri bulan ve bu konu üzerinde araştırmalar yapan kişileri teşvik etmek amacıyla kanun koyucu tarafından getirilen özel bir koruma yöntemi olduğu yönünde bkz. **Novier**, s.36. Benzer biçimde, yeni bitki çeşitlerine ait ıslahçı haklarının korunmasının, kamusal ve özel nitelikte ikili bir amaç güttüğü ve bu kapsamda, araştırma faaliyetlerini teşvik etmek, kontrol dışı fiyat artışlarını önlemek ve kaliteyi muhafaza etmek şeklinde kamusal; yetiştiricilerin çalışmalarını, yatırımlarını ve hukuki menfaatlerini korumak şeklinde özel menfaatlere hizmet ettiği yönünde bkz. Anne-Marie **Flury-Jeker**, La Protection Juridique des Obtentions Végétales, Neuchâtel 1987, s.65-66.

[75] N. Ayşe **Odman Boztosun**, Islahçı Hakkı, Ankara 2006, s.37.

Çeşitlerinin Korunması Hakkında Uluslararası Sözleşmeye[76] de taraftır ve söz konusu Sözleşme ile kurulan Yeni Bitki Çeşitlerinin Korunması için Uluslararası Birliğin de (UPOV) üyesidir. UPOV Sözleşmesi'ne göre her âkit taraf ıslahçı haklarını tanımak ve korumakla yükümlü olup Sözleşme md.4 çerçevesinde ulusal uygulama ilkesine riayet etmekle mükelleftir.[77]

2. Korunma şartları, hak sahipliği ve korumanın kapsamı

YBÇK md.3, yeni bitki çeşidinin yasal korunma altına alınabilmesi için, söz konusu bitki çeşidinin yeni, farklı, yeknesak ve durulmuş olduğunun tespit edilmesini zorunlu kılmaktadır. Aynı şekilde, koruma koşullarına ilişkin UPOV Sözleşmesi md.5'e göre ıslahçı hakları, çeşidin yeni, farklı, yeknesak ve durulmuş olması halinde verilir. YBÇK md.5 uyarınca bir çeşidin çoğaltım veya hasat edilmiş materyali; ıslahçı hakkı için başvurunun yapıldığı tarihten geriye doğru yurt içinde bir yıl, yurt dışında dört yıl, ağaç ve asmalarda altı yıl öncesine kadar kullanım amacıyla hak sahibi tarafından veya onun rızasıyla satılmamış veya umuma sunulmamış ise çeşit yeni kabul edilir.[78] Farklılık unsuru ise aynı Kanun'da, başvuru veya rüçhan hakkı tarihinde, herkesçe bilinen çeşitlerden açıkça ayırt edilebilme olarak tanımlanmıştır. Yine Kanun, kullanılan çoğaltım metoduna bağlı olan muhtemel değişiklikler dışında, ilgili özellikler bakımından bir örneklik gösteren çeşitleri yeknesak kabul etmekte ve birbirini izleyen çoğaltımlar sırasında veya belirli çoğaltım dönemleri sonunda ilgili

---

[76] 28 Temmuz 2007 t. ve 26596 s. RG

[77] UPOV Sözleşmesi'nin Ulusal Uygulama başlıklı ve ulusal muamele olarak nitelendirilen ilkenin çerçevesini çizen md.4'e göre Sözleşmede belirtilen haklar saklı kalmak kaydıyla, Âkit Tarafın vatandaşlarının yanı sıra, Âkit Tarafın sınırları içerisinde yerleşik gerçek kişiler ile bu sınırlar içerisinde kayıtlı büroları olan tüzel varlıklar, adı geçen diğer Âkit Tarafın vatandaşlarına yüklenen şart ve formalitelere uymaları kaydıyla, her iki Âkit tarafın sınırları içerisinde, ıslahçı haklarının verilmesi ve korunması konusunda, diğer Âkit Tarafların kendi kanunlarıyla vatandaşlarına uyguladığı ya da bundan böyle uygulayacağı aynı muameleyi görecektir. Buna göre, bir âkit tarafın vatandaşı, âkit tarafta yerleşik gerçek ve tüzel kişiler, diğer âkit tarafların ülkesinde, söz konusu âkit tarafların kendi vatandaşları ile aynı muameleye tâbi tutulmak durumundadır. UPOV Sözleşmesi'nde âkit tarafların genel yükümlülükleri için bkz. **Odman Boztosun**, Islahçı Hakkı, s.57.

[78] İsviçre hukukunda da, bir bitki çeşidinin yeni kabul edilebilmesi için, tescil talebi tarihi itibariyle tanınan başka bir bitki çeşidinden açık bir şekilde ayırt edilebilir olması, türdeşik (homogène) ve durulmuş (stable) olması gerekir (**Flury-Jeker**, s.113). Bu noktada, patent hakkından, buluş niteliği taşımayan keşifler de yeni bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı haklarının konusunu oluşturabilmektedir. Bkz. **Dessemontet**, s.491; **Troller**, Précis, s.56-57.

özellikleri değişmeksizin aynı kalan bitki çeşitlerini de durulmuş olarak nitelendirmektedir.

Türk hukukunda yeni bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı hakkı başvuruları Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesindeki Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkez Müdürlüğü'ne yapılmakta ve ıslahçı hakkı başvurusu ve hakkın tescili ile ilgili hususların kayıtlı olduğu siciller bu müdürlük nezdinde tutulmaktadır. Buna göre, YBÇK md.43 uyarınca Bakanlık, inceleme sonucunda, korumadan yararlanacak kişilerin YBÇK md.4'e uygunluğunu ve başvuru sahibinin YBÇK'da belirlenen işlemleri yerine getirdiğini tespit ederse, ıslahçı hakkını kütüğe kaydeder ve hak sahibine ıslahçı hakkı belgesi verir. Islahçı hakkı, hakkın ıslahçı hakları siciline tescili ile doğmakta ve bu suretle, mutlak hak hüviyetinde bir sınaî mülkiyet hakkı olarak herkese karşı ileri sürülebilmektedir. Başka bir anlatımla, yeni bir bitki çeşidi geliştiren kişinin YBÇK kapsamında ıslahçıya tanınan hakları kullanabilmesi için, geliştirilen yeni bitki çeşidinin ıslahçı hakkı siciline tescili zorunludur.[79]

YBÇK md.11'e göre bir bitki çeşidinin ıslahçı hakkı ıslahçıya ve onun hukuki haleflerine aittir. YBÇK md.2'de yer alan tanımlamaya göre de ıslahçı yeni bir bitki çeşidini ıslah eden veya bulan ve geliştiren kişidir. Diğer sınaî mülkiyet haklarında olduğu gibi, bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı hakları bakımından da paylı mülkiyet rejimi esasları doğrultusunda birden fazla ıslahçının hak sahip olması mümkündür.

YBÇK md.14, ıslahçıya, korunan bitki çeşidi ile ilgili olarak; üretmek veya çoğaltmak, çoğaltım amacıyla hazırlamak, satışa arz etmek, satmak veya diğer şekillerde piyasaya sürmek, ihraç veya ithal etmek ve depolamak şeklinde sınırları çizilen inhisarî yetkileri tanımaktadır.

Islahçı hakkı, korunan çeşit ile ilgili olarak, hak sahibine; üretmek veya çoğaltmak, çoğaltım amacıyla hazırlamak, satışa arz etmek, satmak veya diğer şekillerde piyasaya sürmek, ihraç etmek ve depolamak olarak sınıflandırılan inhisarî yetkileri verir. Buna göre, YBÇK md.10 uyarınca ıslahçı hakkının tescilinden itibaren

---

[79] Mustafa **Tüysüz**, Sınaî Mülkiyet Hakları Çerçevesinde Yeni Bitki Çeşitleri Üzerindeki Islahçı Hakkı, Ankara 2007, s.186. Islahçı hakkının tescil ile doğmasının sonucu olarak, tescil olgusundan önce yasal korumaya mazhar bir ıslahçı hakkından söz edilemez (**Odman Boztosun**, Islahçı Hakkı, s.132-133; s.211).

yirmi beş yıl olarak öngörülen koruma süresi sona erdikten sonra bitki çeşidi kamunun malı haline gelir ve dileyen kişilerce serbest biçimde kullanılabilir.

2. BÖLÜM

MARKA HAKKININ İCRA EDİLMESİ VE CEBRÎ İCRA TÜRLERİ BAKIMINDAN MARKANIN GÖSTERDİĞİ ÖZELLİKLER

I. GENEL OLARAK CEBRÎ İCRA KAVRAMI VE MARKANIN CEBRÎ İCRA İŞLEMLERİNE KONU OLABİLMESİNİN GENEL ÇERÇEVESİ

Toplum halinde yaşamak, toplumu oluşturan bireylere bazı haklar bahşettiği gibi; belli yükümlülükler ve sorumluluklar da yüklemektedir. Toplumsal yaşayış içinde birbirleri ile muhtelif hukuki ilişkiler içine giren ve hak ve borçlar üstlenen fertler, tesis edilen bu hukuki ilişkilerden doğan ve birbirlerine karşı yükümlendikleri borçları, söz konusu hukuki ilişkinin veya doğrudan doğruya yasanın çizdiği kurallar doğrultusunda yerine getirmek borcu altına girerler. Bu borçların yerine getirilmemesi veya bir hakkın ihlal ya da inkâr edilmesi halinde, öncelikle, ister nispî ister mutlak niteliğinde olsun, söz konusu hakkın tespiti, tanınması, korunması ve hukuki ilişkinin esasları çerçevesinde ifasının emredilmesi için yargı organlarına başvurulur. Yargı organının kararına rağmen hakkın yerine getirilmesi söz konusu olmaz ise, bu durumda yine bir kamu tüzel kişisi olan devletin ilgili kurumları eliyle olmak üzere, ihlal edilen hak zorla yerine getirilir.

Medenî yargılama hukukunun konusu ve uğraş alanı maddî hukuktan doğan sübjektif hakların tespiti, tanınması, korunması ve ifasının emredilmesidir. Tespit edilen ve ifası emredilen hakkın zorla yerine getirilmesi ve bu kapsamda, borçlu yükümlülüğünü kendi iradesi ile ifa etmediği takdirde söz konusu yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla borçlunun malvarlığı üzerinde zor kullanılması ise cebrî icra hukukunun konusunu ve uğraş alanını oluşturur.[80] Bu

[80] Hakan **Pekcanıtez** / Oğuz **Atalay** / Meral **Sungurtekin Özkan** / Muhammet **Özekes**, İcra ve İflâs Hukuku, 11.Bası, Ankara 2013, s.49 vd.; İlhan E. **Postacıoğlu** / Sümer **Altay**, İcra Hukuku Esasları, 5. Bası, İstanbul 2010, s.2.; Timuçin **Muşul**, İcra ve İflâs Hukuku Esasları, 5. Bası, Ankara 2015, s.6; Murat **Atalı** / İbrahim **Ermenek** / Ersin **Erdoğan**, İcra ve İflâs Hukuku, 3. Bası, Ankara 2020, s.5; Baki **Kuru**, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, 2. Bası, İstanbul 2006, s.59; Ramazan **Arslan** / Ejder **Yılmaz** / Sema **Taşpınar Ayvaz** / Emel **Hanağası**, İcra ve İflâs Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2019, s.37-38. Ömer **Ulukapı**, İcra ve İflâs Hukuku, Konya 2015, s.4-5. Cebrî icranın konusunun bizzat borçlunun kendisi olmaktan çıkıp borçlunun malvarlığı haline gelmesi süreci ve günümüz yasal düzenlemelerinde bile borçlunun şahsı üzerinde uygulanan tazyik hapsi gibi yaptırımların, geçmiş dönemlerin izlerini taşıdığı yönündeki tartışmalar için bkz. Saim **Üstündağ**, İcra Hukukunun

açıklamalar ışığında, cebrî icra, kaynağını maddî hukukta bulan taleplerin devlet organları ve kamu kudreti aracılığıyla gerçekleştirilmesini ve cebrî icra hukuku veya takip hukuku da bu kuralları düzenleyen hukuk dalını ifade etmektedir.[81]

Cebrî icra, bir sübjektif hakkın devlet gücü ve devlet organları yardımıyla yerine getirilmesinin sağlanması anlamına geldiğinden ve kural olarak bir kimsenin hakkını zor kullanarak bizzat elde etmesi olanağı da bulunmadığından, kamu gücü kullanılarak cebrî icra faaliyetine girişilebilmesinin şartlarının belirlenmiş olması gerekir. Bu kapsamda, öncelikle, bir kamusal faaliyet olan cebrî icranın harekete geçirilebilmesi için alacaklının bu yönde bir talepte bulunması zarurîdir. Alacaklının talebi olmadan cebrî icra faaliyetine başlanamaması, cebrî icra hukukuna hâkim olan tasarruf ilkesinin de bir görünümünü oluşturur.[82]

Cebrî icraya başvurulabilmesi ve bu kapsamda cebrî icra kurumlarının uygulanabilmesinin diğer koşulu, borçlunun borcunu ifa etmemiş olmasıdır. Borçlunun, üzerine düşen hukuki yükümlülüğü ifa etmiş olduğu tespit edilirse, artık cebrî icra mekanizmalarının işletilmesine veya başlamış olan bir cebrî icra prosedüründe takip işlemlerini devam ettirmeye de gerek kalmayacaktır.[83]

Cebrî icraya müracaat ve cebrî icra mekanizmasının işletilmesi, takip faaliyetine konu alacağın infaz kabiliyetine sahip bir belgeye dayanmasını da zorunlu kılmaktadır. Cebrî icra hukukunun kendine özgü ilkelerinden olan şekle sıkı bağlılık ilkesinin de

---

Esasları, 8. Bası, İstanbul 2004, s.2-3. Cebrî icrada borçlunun sorumluluğunu üç ana esas üzerine kurgulandığı ve bu kapsamda, borçlunun sadece malvarlığı ile sorumlu olduğu, sorumluluğun münhasıran borçlu ve onun malvarlığı üzerinde tecelli ettiği ve yine borçlunun sorumluluğun, alacaklıların bu yönde irade göstermesine bağlı olduğu ve kamu otoritesinin özel hukuk alanına dâhil alacakların tahsili için re'sen harekete geçemeyeceği yönünde: Walter A. **Stoffel** / Isabelle **Chabloz**, Voies d'Exécution, Poursuite Pour Dettes,Exécution de Jugements et Faillite en Droit Suisse, 2ème édition, Berne 2010, s.4-5.

81 Paul **Marville**, Execution Forcée, Responsabilité Patrimoniale et Protection de la Personnalité, Lausanne 1992, s.21; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.53; **Üstündağ**, İcra, s.2-3; Antoine **Favre**, Droit des Poursuites, 2ème édition, Fribourg, 1966, s.10; Pierre Robert **Gilliéron**, Poursuite pour Dettes, Faillite et Concordat, 4ème édition, Bâle / Genève / Munich / Lausanne 2005, s.19; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.37; **Ulukapı**, s.3. Cebrî icra hukukunun tanımından da anlaşılabileceği üzere, cebrî icra hukuku bir üst ve çatı kavramdır ve hem icra hem de iflâs hukukunu içinde barındırmaktadır. Bkz. **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.53.

82 **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.81; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.6; **Üstündağ**, İcra, s.9; **Ulukapı**, s.11-12; Mehmet Kâmil **Yıldırım** / Nevhis **Deren-Yıldırım**, İcra ve İflâs Hukuku, 7. Bası, İstanbul 2016, s.4.

83 **Postacıoğlu** / **Altay**, s.6.

bir görünümü olan bu zorunluluk kapsamında,[84] konusu paradan başka bir şey olan alacakların bir mahkeme kararına dayanması; para veya teminat verilmesi biçiminde tezahür eden alacaklar bakımından da itiraza uğramamış ya da içeriği aynen kabul edilmiş bir ödeme emrinin varlığı veya itiraz halinde alacağın icra mahkemesi veya genel mahkemelerce tanınması gerekmektedir.[85]

Sınaî Mülkiyet Kanunu'nun sınaî mülkiyet hakları ile ilgili ortak hükümleri düzenleyen beşinci kitabının birinci kısmında hukuki işlemler başlıklı 148. maddede de açıkça belirtildiği üzere, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı hakkı hariç, marka hakkı ve diğer sınaî mülkiyet hakları haczedilebilir. SMK Yön.[86] md.126 uyarınca da, marka, tasarım ve patent hakkının işletmeden bağımsız olarak haczedilmesi mümkündür. Aynı maddede, haczin sicile kaydedileceği ve bültende yayımlanacağı düzenlenmiştir.

Esasen, Sınaî Mülkiyet Kanunu'nda markanın haczedilebileceğine dair açık bir hüküm bulunmasa idi dahi, bir malvarlığı hakkı olması, üçüncü kişilere devrine yönelik yasal bir engel bulunmaması ve hatta SMK md. 148 uyarınca açıkça devredilebilir olduğunun düzenlenmesi[87] ve yine ekonomik bir değer arz etmesi cihetiyle, markanın haczedilebilir bir malvarlığı unsuru olduğu sonucuna ulaşmak mümkün olabilirdi.[88]

---

84 Cebrî icra hukukunda temel hakların gözetilmesi ve cebrî icra hukukuna hâkim olan ilkeler ile ilgili bkz. **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.13 vd.; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.4 vd.; Pınar **Çiftçi**, Menfaat Dengesi Çerçevesinde Genel İcra Hukuku ile Kamu İcra Hukukunun Karşılaştırılması, DEÜHFD C.12 Özel S. 2010, s.321 vd.; **Ulukapı**, s.11 vd.

85 **Marville**, s.21; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.7-8. Bu durum, esasen, İcra ve İflâs Kanunu sistematiğindeki cüz'î (ferdî) icra ve küllî icra (iflâs) yolları ayrımında cüz'î icra yolunun ilâmlı icra ve ilâmsız icra biçiminde iki ana bölümde ele alınmasının da bir sonucudur.

86 24 Nisan 2017 tarih ve 30047 sayılı RG.

87 556 sayılı KHK'da markanın işletmeden bağımsız olarak devredilebileceğine dair açık bir hüküm bulunmamakta; SMK md.148 ise, marka da dâhil olmak üzere sınaî mülkiyet haklarının, işletmeden bağımsız olarak devredilebileceğini düzenlemektedir. Bu kapsamda, markanın birden fazla sahibinin bulunması halinde sahiplerden birinin kendisine ait payı kısmen veya tamamen üçüncü kişiye devretmesi halinde diğer paydaşların önalım hakkına sahip olması da, 556 sayılı KHK'da yer almayıp; SMK ile açıklığa kavuşturulan hususlardan biridir. Marka devrinin konusu ve bu çerçevede tescilli marka, marka başvurusu, tescilsiz marka, marka lisans hakkı ve marka ile ilgili alacakların devri ve marka devrinin etkileri ile ilgili ayrıca bkz. Veysel **Belek**, Markanın Devrinin, Haczinin ve Bu İşlemler Açısından Marka Değerlemesinin İncelenmesi, TPE Markalar Dairesi Başkanlığı Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara 2011, s.12 vd.

88 Mücahit **Ünal**, Marka Tescilinden Doğan Haklarla İlgili Hukuki İşlemler, Ankara 2007, s.106.

İsviçre hukukunda da, LPM md.19/(1) markanın cebrî icra işlemlerine konu olabileceğine dair açık bir düzenleme içermektedir. LPM md.74 ile yürürlükten kaldırılan 26 Eylül 1890 tarihli Üretim ve Ticaret Markaları ve Menşe İşaretlerinin Korunması Hakkında Federal Kanun md.11'de marka devrinin ticari işletmenin de tamamen veya kısmen devredilmesine bağlı kılınması, LPM öncesi erken dönemde, Federal Mahkeme'nin, marka hakkı sahibinin marka üzerinde kişilik haklarına müteallik bir hakkı bulunduğu ve markanın, kişilik haklarının korunmasına ilişkin esaslar çerçevesinde korunacağı yönünde bir yaklaşım sergilemesine yol açmıştır.[89] Ancak, marka hakkının giderek önem kazanması ve ekonomik anlamda da değerli bir malvarlığı unsuru haline gelmesi ile birlikte, Federal Mahkeme'nin, eski dönemde dahi marka hakkının malvarlığına dâhil ve marka hakkı sahibinin kişiliğinden tamamen bağımsız bir malvarlığı unsuru olduğuna yönelik kararları bulunmaktadır.[90]

Dolayısıyla, SMK'da yer alan ve markanın da içinde bulunduğu sınaî hakların haczedilebileceğine dair düzenleme, markanın cebrî icra işlemlerine elverişli olduğu şeklinde yorumlanmalıdır. Bu kapsamda, SMK uyarınca marka da dâhil olmak üzere sınaî haklar haczedilebildiğinden, marka hakkı işletmeden bağımsız olarak marka hakkı sahibinin iflâsı halinde iflâs masasına da girer.[91]

---

89 ATF 70 II 110, JdT 1944 I, s.496. Nitekim, bu dönemde, İsviçre Federal Mahkemesi'nce, markanın ayırt edici işlevi sebebiyle marka devrinin ancak ticari işletmenin devri ile mümkün olduğu; buna bağlı olarak da, markanın ticari işletmeden bağımsız olarak haczedilemeyeceğine yönelik kararlar verilmiştir (ATF 45 III 57, JdT 1919 II, s.88).

90 ATF 78 II 164, JdT 1953 I, s.51.

91 Hülya **Taş Korkmaz**, İflâs Masası, Ankara 2010, s. 76; Nur **Bolayır**, Fikrî Mülkiyet Haklarında Cebrî İcra Sistemi, DEÜHFD, C.16, Özel Sayı 2014, s.2523-2524; Kamen **Troller**, Manuel du Droit Suisse des Biens Immatériels, Tome II, Deuxième édition, Basel 1996, s.792 vd.; **Cornaz**, s.96; **Cherpillod**, s.203-204; Louis **Dallèves** / Bénédict **Foëx** / Nicolas **Jeandin**, Commentaire Rommand - Poursuite et Faillite, Commentaire de la Loi Fédérale Sur la Poursuite Pour Dettes et la Faillite Ainsi Que des Articles 166 à 175 de la Loi Fédérale sur le Droit International Privé, Basel 2005, s.615; Gül **Okutan Nilsson**, Sınai Haklara İlişkin Hukuki İşlemler ve Sınai Hak Sicili, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.554; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.135; Hamdi **Yasaman** / Sıtkı Anlam **Altay** (Tolga **Ayoğlu** / Fülürya **Yusufoğlu** / Sinan **Yüksel**), Marka Hukuku, 556 Sayılı KHK Şerhi, C.II, İstanbul 2004, s. 720; **Karan** / **Kılıç**, s.340; **Çolak**, s.641; **Troller**, Précis, s.311.

II. İLÂMLI VE GENEL HACİZ YOLUYLA İLÂMSIZ İCRA TAKİBİNDE MARKA HACZİ BAKIMINDAN CEBRÎ İCRA FAALİYETİ

A. Genel olarak

İcra ve İflâs Kanunu[92] sistematiği, iki temel cebrî icra yöntemi üzerinde kurgulanmıştır. Buna göre, cebrî icra, cüz'î (bireysel) ve küllî (toplu) icra olmak üzere ve icra takibi ve iflâs olarak iki ana ayrım altında düzenlenmektedir.[93] Bu kapsamda, bir hukuki koruma tedbiri olmasına rağmen İcra ve İflâs Kanunu'nda kendisine yer bulan ihtiyatî haciz ve esasen bir cebrî icra yolu olmayıp borçlu ile alacaklıların belirli bir çoğunluğu arasında yapılan ve mahkemenin onaylamasıyla hüküm ifade eden bir anlaşma niteliğindeki konkordato da cebrî icra hukukunun ilgili müesseseleri arasındadır.

Cüz'î icra faaliyetini iflâstan farklı kılan en önemli özellik, icra takibinde borçlunun karşısında bir veya birkaç alacaklı bulunması ve borçluya ait malvarlığı değerlerinden bir veya birkaçının icra takibinin konusunu oluşturmasıdır. Buradan hareketle, cüz'î icra takibinde alacaklının borçlu aleyhine başlatacağı icra takibinde takip kesinleştiğinde borçlunun alacağa yeter miktarda malvarlığı haczedilmekte, bu mallar icra organları marifetiyle satılıp paraya çevrilmekte ve alacaklının alacağı ödenmektedir. İcra takibinin, yine İcra ve İflâs Kanunu'nda düzenlenen ele alış biçimiyle, ilâmlı icra, ilâmsız icra ve rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip olarak üçlü bir ayrıma tabi tutulması mümkündür.

Bir mahkeme hükmüne dayanmaksızın ve sadece para ve teminat verilmesi alacakları için öngörülen takip yolları, genel olarak ilâmsız icra yolu ile takip olarak adlandırılır. İlâmsız icra yolu ile takipte alacaklı, icra dairesine bir mahkeme kararı ibraz etmesine gerek olmaksızın borçluya karşı takip yapabilme imkânına sahiptir.[94]

---

92 19.06.1932 tarih ve 2128 sayılı RG.

93 **Favre**, s.12-13; **Kuru**, s.62; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.20 vd.; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.18; Abdurrahim **Karslı**, İcra Hukuku Ders Kitabı, İstanbul 2010, s.53; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.57; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.42; **Muşul**, s.10; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.5; **Ulukapı**, s.81.

94 Yargıtay, 2017 tarihli bir içtihadı birleştirme kararında elinde mahkeme ilâmı bulunan bir alacaklının ilâmsız icra yoluna başvurmasında hukuki yararının bulunmadığı ve böyle bir takibin hakkın kötüye kullanılması olarak kabul edilmesi gerektiğini kabul etmiştir (Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 2014/1 E. ve 2017/2 K. Sayılı kararı - 21.07.2017 tarih ve 30130 sayılı RG).

Alacaklıya tanınan bu geniş imkâna karşılık, borçlu da, genel haciz yolu ile takipte, ödeme emrine karşı basit bir itiraz dilekçesi ibraz edip takibe karşı koyarak takip işlemlerini durdurabilir. İİK sistematiğinde, ilâmsız icra yolu ile takip, İİK md. 46 ilâ md. 144/a arasında düzenlenen genel haciz yolu ile takip, İİK md.167 ilâ md. 170/b arasında düzenlenen kambiyo senedine dayalı haciz yolu ile takip ve İİK md. 269 ilâ md. 276 arasında düzenlenen kiralanan taşınmazların tahliyesi yolu ile takip olmak üzere üç ayrı prosedür dâhilinde gerçekleştirilebilir. Söz konusu üç takip yolunun ortak özelliği, yukarıda da belirttiğimiz üzere, borçlu aleyhine icra takip işlemlerine başlanabilmesi için bir mahkeme kararına dayanmaya gerek olmamasıdır.

Genel haciz yolu ile takip, para ve teminat verilmesi alacakları için öngörülmüştür ve alacaklının takip talebinde bulunması[95] ve ardından icra dairesi tarafından borçluya bir ödeme emri gönderilmesi ile başlar. Borçlu ödeme emrine itiraz etmezse veya itiraz halinde itirazı bertaraf edilirse, takip kesinleşir ve borçlunun borca yetecek mallarının haczi alacaklının talebi ile haczedilir, satılır ve elde edilen satım bedelinden alacaklının alacağı karşılanır.

Sınaî mülkiyet haklarının haczedilebileceğine dair SMK düzenlemesi, bizi, marka ve SMK kapsamındaki sınaî hakların cebrî icra işlemlerine konu olabileceği ve bu çerçevede, genel haciz yoluyla ilâmsız takipte ve ilâmlı icra takibinde markaya haciz uygulanabileceği, geçici bir hukuki koruma sağlamak amacıyla ihtiyaten haciz tatbikine de elverişli olduğu, rehnedilen markanın paraya çevrilebileceği ve marka sahibinin iflâs etmesi halinde markanın iflâs masasına gireceği sonucuna götürür.

Genel haciz yoluyla takipte, takibin kesinleşmesine kadar olan aşamalar İcra ve İflâs Kanunu'nun ilgili hükümlerine tâbidir. Bu kapsamda, yetkili icra dairesinin tespiti, takip talebi ve ödeme emri ile bu belgelerin içeriği ve genel haciz yolu ile

---

95 Alacaklının takip talebinde bulunmasının takip hukuku ve maddî hukuk bakımından bazı sonuçları vardır. Buna göre, usûlüne uygun düzenlenmiş bir takip talebinde bulunulmakla, icra dairesi alacağın varlığı, vadenin gelip gelmediği gibi hususları araştırmadan, borçluya bir ödeme emri göndermek durumundadır. Takip talebinde bulunmanın maddî hukuk bakımından doğurduğu en önemli sonuç ise, harçlar ödenip takip talebinde bulunulmakla, yetkisiz bir icra dairesi nezdinde başlatılmış olsa bile BK md. 154/(2) uyarınca zamanaşımının kesilmesidir. Takip talebinde bulunulmasının takip hukuku ve maddî hukuk açısından meydana getirdiği sonuçlar hakkında bkz. **Kuru**, s.179, 180; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s. 179 vd.; **Üstündağ**, İcra, s.82 vd.; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.120 vd.; **Muşul**, s.205 vd.; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.68-69; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.146 vd.; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.151 vd.; **Ulukapı**, s.101-102.

ilâmsız takipte ödeme emrine yapılan itirazın bertaraf edilmesi bakımından İcra ve İflâs Kanunu'nun ilgili düzenlemeleri, markanın haczi bağlamında farklı herhangi bir hukuki rejim öngörmez.

B. Marka haczinin konusu

1. Tescilli markalar

SMK md.148 uyarınca sınaî mülkiyet hakları işletmeden bağımsız olarak haczedilebilir. SMK Yön. md.126'da da marka, tasarım ve patentin işletmeden bağımsız olarak haczedilebileceği hususu yinelenmiştir.[96] Keza, SMK ve SMK Yön. uyarınca marka haczi sicile kaydedilir ve bültende yayımlanır.

Gerek SMK'da gerekse SMK Yön.'de hacze konu olabilecek sınaî mülkiyet hakkının ve bu kapsamda markanın tescilli olması gerektiğine dair bir vurgu mevcut değildir.[97] Oysa, SMK ile yürürlükten kaldırılan 556 sayılı KHK md.19, tescilli markanın işletmeden bağımsız olarak haczedilebileceğine ilişkin bir düzenleme içermektedir. Bu noktada, 556 sayılı KHK'da hacze konu olacak markanın tescilli olma özelliğine yapılan vurgunun SMK ile kaldırılmasının; Kanunun sistematiği içinde sağlanan korumanın tescilli marka için söz konusu olması nedeniyle

---

[96] LPM md.17/f.1 uyarınca, aksi kararlaştırılmadıkça, işletmenin devri markanın da devrini kapsar. Benzer bir düzenleme içeren TTK md.11/f.III'e göre de ticari işletme, içerdiği malvarlığı unsurlarının devri için zorunlu tasarruf işlemlerinin ayrı ayrı yapılmasına gerek olmaksızın bir bütün halinde devredilebilir. Aynı madde kapsamında, aksi öngörülmedikçe, devir sözleşmesinin ticaret unvanı ile diğer fikrî mülkiyet haklarını da içerdiği kabul edilir. Bu madde uyarınca devir sözleşmesiyle ticari işletmeyi bir bütün hâlinde konu alan diğer sözleşmelerin yazılı olarak yapılacağı ve ticaret siciline tescil ve ilan edileceği belirtildiğinden ticari işletme kapsamında yer alan markanın, yazılı bir sözleşme yapılması ve bu sözleşmenin ticaret siciline tescil ve ilân edilmesi ile markalar siciline kaydedilmeden kazanılmasının mümkün hale geleceği yönünde: Sema **Aydın** / Hasan Ali **Kaplan** / Arzu **Şen Kalyon**, Ticari İşletme Devri ve Devrin Hukuki Sonuçları, GÜHFD, C.XVII, Yıl 2013, S.1-2, s.241-242; Okay **Durman**, İcra ve İflas Hukuku Açısından Malvarlığı veya Ticari İşletmenin Devri, İstanbul 2009, s.139. Buradan hareketle, aksi öngörülmedikçe ticari işletmenin devrinin markanın da devri sonucunu doğuracağına yönelik düzenlemenin kıyas yoluyla cebrî icra işlemlerine de uygulanması gerektiği ve ticari işletmenin bir bütün halinde paraya çevrilmesi halinde bu işlemin de markanın da satılarak paraya çevrilmesi sonucunu doğuracağı yönünde: **Cornaz**, s.99-100. Yazara göre, bu kural işletmenin bir bütün halinde paraya çevrilmesi ihtimalinde geçerlidir ve işletmenin malvarlığı unsurlarının ayrı ayrı paraya çevrilmesi durumunda uygulanmaz.

[97] LPM md.19/f.1'de de tescil olgusuna vurgu yapılmaksızın markanın haciz işlemine konu olabileceği düzenlenmiştir. Yasal düzenlemelerle açıkça yasaklanmadıkça veya belli sınırlamalar öngörülmedikçe ekonomik bir değer arz eden ve devredilebilen her malvarlığı unsurunun haczedilebileceği olgusu karşısında LPM'de yer alan markanın haczedilebileceğine dair hükmün gereksiz olduğu yönünde: **Cornaz**, s.96.

haczedilecek markanın tescilli olması gerektiğini belirtmeye gerek olmadığı düşüncesinden doğduğu kanaatindeyiz.[98]

Tescilli markaların haczinde tartışılması gereken bir husus, tescil edilen ancak kullanılmayan bir markanın da haciz işlemine konu olup olamayacağıdır. Tescil edilen ancak herhangi bir ürün üzerinde kullanılmayan bir markanın ayırt edici özelliğe sahip olmaması sebebiyle herhangi bir ekonomik değerinin bulunmadığı ve böylelikle de hacze konu olamayacağı ileri sürülebilir. Ancak, söz konusu tescilli markanın ait olduğu sınıfta faaliyet gösteren rakip bir işletmenin rekabet avantajı sağlamak amacıyla markayı iktisap etmek isteyebileceği ve bu kapsamda da, tescilli ancak kullanılmayan markanın her durumda ekonomik bir değeri olduğu ve haczinin de mümkün olması gerektiğini kabul etmek gerekir.[99]

Yine, tescilli markanın haczinde marka tescil belgesi markanın tescil olgusunu ispata yarayan bir belge olması sebebiyle haciz işlemi marka tescil belgesinin menkul mal haczi hükümleri çerçevesinde el konmasıyla değil; İİK çerçevesinde marka hakkının haczedilmesi ile gerçekleşir.[100]

SMK, markanın kısmen haczi konusunda herhangi bir açıklık içermemekte; ancak markanın tescil edildiği mal veya hizmetlerin tümü veya bir kısmı için devredilebileceğini ifade etmektedir. Markanın kısmen devrinin mümkün olması, marka sahibine markasını, kapsadığı mal veya hizmetlere göre bölmek suretiyle bir kısmını üçüncü kişiye devrederken diğer kısmını kendi uhdesinde tutması imkânını tanımaktadır.[101] Ancak, markanın bölünerek parçalara ayrılması ve bu parçalara ayrı

---

[98] Marka hakkının cebrî icraya konu olup olamayacağı hususunda markanın tescilli veya tescilsiz olmasına dayanılarak bir sonuca varılması gerektiği yönünde bkz. **Bolayır**, s.2524. SMK'da ve SMK Yön.'de markanın haczedilebileceği ve diğer hukuki işlemlere konu olabileceği belirtilmekteyse de, esasen, hacze ve devir, lisans ve rehin tesisi gibi diğer hukuki işlemlere konu olan unsur, marka üzerindeki haktır. Bkz. Hülya **Taş Korkmaz**, Marka Hakkının Haczi ve Paraya Çevrilmesi, İKÜHFD, Temmuz 2013, Yıl:12, C.12, S.2, s.27.

[99] **Cornaz**, s.96.

[100] İsviçre Federal Mahkemesi'nin patent belgesinin haczinin patent hakkının haczi anlamına gelmeyeceği yönündeki kararlarının kıyas yoluyla marka tescil belgesine icra dairesi tarafından el konulmasının markanın haczi sonucunu doğurmayacağı biçiminde anlaşılması gerektiği yönünde bkz. **Cornaz**, s.98.

[101] **Karan** / **Kılıç**, s.329; **Belek**, s.18; Cafer **Eminoğlu**, Marka Sahibinin Tekliği İlkesi ve Bu İlkenin Markanın Devri Bağlamında İncelenmesi (Anayasa Mahkemesi'nin 556 Sayılı KHK'nın m.16/5 Hükmünü İptal Eden Kararı Bağlamında Bir Değerlendirme), YBHD Yıl:2016, S.1, s.245.

değerler verilerek her birinin birbirinden ayrı olarak devredilebilmesi, marka hakkının gayri-maddî mal niteliğine aykırıdır.[102]

Bu sebeple, markanın kısmen devri, ancak, devir işlemine konu olacak markanın birden çok mal veya hizmet için tescil edilmiş olması halinde olanaklıdır. Aksi halde, tek bir mal veya tek bir hizmet için tescil edilen bir markanın kısmen devredilmesi, aynı mal veya hizmet için tescilli markanın birden fazla sahibinin olması anlamına gelir; bu durumun da marka hakkının özellik ve işlevleri ile bağdaşmadığını belirtmek gerekir.[103]

Markanın kısmî devrinin ancak birden fazla mal veya hizmet için tescil edilen markalar için söz konusu olması gerekliliğine paralel olarak, doktrinde, markanın kısmen haczine cevaz verilmesi gerektiği yönünde görüşler öne sürülmektedir.[104] İsviçre hukuku bakımından da, markanın kısmen devrine imkân veren düzenlemenin, kıyas yoluyla markanın kısmen haczini de mümkün kıldığı, ancak bu takdirde, aynı işletme tarafından üretilmeyen birbirinden farklı mal veya hizmeti ayırt etmek amacıyla aynı markanın kullanılması halinde bu durumun markanın ayırt edicilik özelliğine zarar vereceği belirtilmektedir.[105]

Buna karşılık, diğer bir görüşe göre ise, markanın kısmen devri mümkün olsa da, markanın temsil ettiği mal veya hizmetin bir kısmı itibarıyla haczine cevaz verilmemek gerekir, zira, birden fazla mal veya hizmet için tescil edilen bir marka, söz konusu mal veya hizmet için ayrı ayrı tescil ettirilmedikçe veya tek bir marka olarak

---

[102] **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.47

[103] Markanın kısmen devri halinde, markanın bölünmesi suretiyle ortaya çıkan her bir marka farklı kişilere ait olup farklı mal veya hizmetler için tescil edilecektir. Markanın kısmen devri sonucunda hem markayı devreden hem de markayı devralan aynı markayı ancak farklı mal veya hizmetler için kullanma hakkına sahip olacaktır. Bu takdirde, marka tescil edildiği mal veya hizmetlerin bir kısmı için devredildiğinden, markanın kısmen devrine konu oluşturan mal veya hizmetler tescil kapsamından çıkartılır. Süreç hakkında bkz. **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.48.

[104] Arslan **Kaya**, Marka Hukuku, İstanbul 2006, s.221. Yazara göre, her ne kadar markanın kısmen haczi mümkün olsa da, kısmî bir alacağın tahsili amacıyla tüm markanın haczedilerek paraya çevrilmesi marka sahibi borçlunun haklarının haleldar edilmesi sonucunu doğuracaktır. Bu sebeple, icra memurunun borçlu ile alacaklının menfaatlerini birlikte gözetmekle yükümlü olduğunu düzenleyen İİK md.85/f.VI kapsamında alacaklı tarafından bir kısım için biçilen değer yeterli görülüp buna göre haciz talep edildiği takdirde buna imkân tanınmamalıdır.

[105] **Cornaz**, s.98. Yazara göre, markanın, mal veya hizmetin bir kısmı için tescil edildiği hususu devir keyfiyetinden kolayca anlaşılabiliyor ve markayı devreden ve devralan hem kullanıcılar hem de üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunması amacıyla bir irade uyuşması ortaya koyarsa, markanın kısmi haczi de bu kapsamda mümkün olabilmelidir.

tescil edilmesi durumunda marka sahibi tarafından bölünmedikçe tek bir marka hakkı meydana getirir.[106] Diğer yönden, SMK'da markanın kısmen haczinin mümkün olduğuna dair açık bir düzenleme yer almamaktadır.[107] Ayrıca kısmî haczin kabul edilmesi durumunda marka tescilinin bölünmesi sonucunda benzer mal veya hizmetler bakımından farklı kimselerin marka hakkına sahip olmasının halk nezdinde yanılgıya sebep olacağı da dikkate alınarak, bizim de katıldığımız görüşe göre, markanın kısmen haczinin mümkün olmadığının kabulü, SMK sistematiği açısından daha uygundur.[108]

2. Tescilsiz markalar ve marka başvurularının hukuki durumu

SMK'da markalar için öngörülen koruma rejimi, esas itibariyle, tescilli markalar için söz konusudur. Nitekim, SMK md.7'de, Sınaî Mülkiyet Kanunu ile sağlanan marka korumasının tescil yoluyla elde edileceği düzenlenmiştir.[109] Başka bir anlatımla, SMK çatısı altında getirilen düzen markanın tescil edilmesi halinde uygulama alanı bulur ve marka hukukuna ilişkin müesseseler markanın tescil edilmesi ile hayatiyet kazanır. Bu kapsamda, markanın da içinde olduğu sınaî mülkiyet haklarının haczedilebileceğine ilişkin SMK md.148/(1) düzenlemesi de tescilli markalara münhasır olup, gerek SMK'da gerekse SMK Yön.'de yer alan ve marka haczinin sicile kaydedileceği yönündeki hüküm de bunu teyit eder niteliktedir.

Ne var ki, bir marka tescil edilmemiş olsa dahi, tescilli marka gibi bir işletmenin mal veya hizmetlerini diğer işletmelerin ürünlerinden ayırt etme işlevi görme özelliğine sahiptir ve ticaret hayatında tescilsiz markaların da kullanıldığı görülmektedir.[110] Dolayısıyla, işletmeden bağımsız bir ekonomik değeri olan ve üçüncü kişiye devredilebilen bir ayırt edici işaret, marka olarak tescil edilmemiş olsa

---

[106] **Yasaman / Altay**, s. 712.

[107] **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.107.

[108] Bu yönde: Cenk **Akil**, Marka (Hakkı) Üzerinde Cebri İcra, TNBHD, Ankara 2017, Yıl 4, S.2, s.126,127; Cansu **Atıcı**, Sınaî Hakların Cebrî İcrası, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Özel Hukuk Programı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013, s.57-58; Osman **Sivil**, Markanın Haczi ve Rehni, Legal FSHD, Yıl:2007, C.3, S.9, s.63; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.27; **Çolak**, s.638; **Çağlar**, s.105-106.

[109] Bununla birlikte, SMK md.6/f.III uyarınca, bir marka tescil edilmemiş dahi olsa, tescil başvurusu yapılan markanın başvuru tarihinden veya varsa rüçhan tarihinden önce söz konusu tescilsiz marka için bir hak elde edilmişse, hak sahibinin itirazı üzerine marka başvurusu reddedilir.

[110] İbrahim **Arslan**, Tescilsiz Markaların Korunması, SÜHFD C.16, S.1, Yıl 2008, s.31; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.109.

dahi, İcra ve İflâs Kanunu'nda düzenlenen usûller ile haciz işlemine tâbi tutulabilir.[111] Keza, aynı gerekçeyle, tescil edilmemiş bir markadan doğan hak, hak sahibinin iflâsı halinde iflâs masasına dâhil olur. Nitekim, İsviçre Federal Mahkemesi de 1956 tarihli bir kararında, dağıtımı sona eren bir yayının sahibinin iflâsı üzerine, bahse konu yayının başlığı marka olarak herhangi bir surette tescile tabi tutulmamış olmasına rağmen, ayırt edici işaretin iflâs masasına dâhil edilmesi gerektiğine hükmetmiştir.[112]

SMK md.148/(8), hukuki işlemler başlığı altında düzenlenen devir ve cebrî icraya konu olabilme gibi hukuki işlemlerin, sınaî mülkiyet hakkı başvurularında da uygulanacağını ifade etmektedir. Kanunun bu açık hükmünden hareketle, TPMK nezdinde marka tescil başvurusunda bulunulmuş ancak hakkındaki bu başvuru henüz sonuçlanmamış bir marka da cebrî icra işlemlerine konu olabilir.[113] Esasen, markasının tescili için başvuruda bulunan marka hakkı sahibi, bu başvurusu ile birlikte bir beklenen hakka sahip olmuştur ve bu beklenen hak da malvarlığına dâhildir ve ekonomik bir değer arz eder. Bu sebeple, hukuken devri de mümkün olan bu beklenen hakkın cebrî icra işlemlerine konu olması da bu durumun doğal bir sonucudur.[114] Aynı

---

[111] **Cherpillod**, s.203-204; **Dallèves** / **Foëx** / **Jeandin**, s.615; **Cornaz**, s.96; Gökçen **Topuz**, Marka Haczi ve Paraya Çevrilmesi, EÜHFD, C:III, S.2, Yıl: 2008, s.407; Murat **Dönmez**, Marka Haczi ve Paraya Çevrilmesi, TBB Dergisi, S.84, 2009, s.376; **Yasaman** / **Altay**, s.711; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.28; **Atıcı**, s.33; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.108,109; **Bolayır**, s.2524; **Akil**, Marka, s.119; Mehmet **Kasapoğlu**, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı Yayımlanmamış Yüksel Lisans Bitirme Tezi, İstanbul 2009, s.20; **Çolak**, s.640; **Belek**, s.47. LPM md.14/f.1, bir ayırt edici işaretin üçüncü kişi tarafından tescil edilmesine rağmen söz konusu tescil işleminden önce bu işareti fiilen kullanmakta olan kişinin bu kullanımını devam ettirme hakkı olduğuna yönelik bir düzenleme içermektedir. Aynı maddeye göre, bu hak, ancak işletme ile birlikte devredilebilir. Fiilen kullanılan ve tescil edilmemiş markanın ticari işletmeden bağımsız olarak devredilememesinden hareketle, doktrinde, tescilsiz markanın ticari işletmeden bağımsız olarak cebrî icraya konu olamayacağı ileri sürülmektedir. Bkz. **Cornaz**, s.95; **Bolayır**, s.2524. Ancak kanımızca, ayırt edici gücü sebebiyle işletmeden bağımsız bir ekonomik değer ifade eden tescilsiz markanın, tescilli markalarda olduğu gibi, işletmeden bağımsız surette cebrî icra işlemlerine konu olabilmesi gerekir.

[112] ATF 81 III 122, JdT II 1956, s.27-28. Kararda, 1954 yılında yayımı sona eren "Journal de Lausanne" başlığını taşıyan yayının sahibinin iflâsı üzerine, sözü edilen yayının başlığı marka olarak tescil edilmese de, "Journal de Lausanne" ayırt edici işaretinin iflâs masasına dâhil edilmesi gerektiğine karar verilmiştir. Federal Mahkeme, yerel mahkemenin, süreli yayımın artık yayımlanmıyor olduğu gerekçesiyle "Journal de Lausanne" başlığının artık malvarlıksal bir değer taşımadığı yönünde verdiği kararı bozmuş ve yayın başlığının salt bir fikir ürünü olduğu iddiası haklı bulunmayarak devredilebilir bir malvarlığı değeri olduğu ve bu sebeple de iflâs masasına girmesi gerektiğini ifade etmiştir.

[113] **Akil**, Marka, s.120; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.112; **Dallèves** / **Foëx** / **Jeandin**, s.615

[114] **Cornaz**, s.96.

şekilde, markanın tescili için yapılan başvurudan doğan hak, hak sahibinin iflâsı halinde iflâs masasına girer.[115]

Buna karşılık, henüz tescil başvurusunda bulunulmamış ve fiilen de kullanılmayan bir işaret, henüz ayırt edici niteliğe sahip olmadığından ve bu sebeple de hak sahibinin malvarlığına dâhil bir ekonomik değer olarak kabul edilemeyeceğinden, üçüncü kişilere devredilemez ve bu sebeple de başlı başına cebrî icra faaliyetinin konusunu oluşturamaz.[116]

Diğer yönden, icra dairesinin yetkisinin ülkesel niteliği göz önüne alındığında, borçlunun ülke sınırları içinde bulunan malvarlığı değerleri haczedilebildiğinden, maddî bir varlığı olmayan bir sınaî mülkiyet hakkı olarak marka hakkının bulunduğu yerin tespiti de önem taşıyan bir husustur.

Tescilli markalar ve marka başvuruları bakımından TPMK nezdinde tutulan sicil kaydı, bizi, marka hakkı ve marka başvurusundan doğan beklenen hakkın ülke sınırları içinde hacze elverişli olduğu sonucuna ulaştırır.[117] Buna karşılık, tescil edilmemiş ve henüz tescil başvurusunda bulunulmamış bir marka açısından ise hakkın bulunduğu yerin tespiti için bir kural belirlenmesi gerekir. Buna göre, tescil edilmemiş veya tescil başvurusunda da bulunulmamış; ancak ülke sınırları içinde dolaşımda bulunan mal ve hizmetleri ayırt etmek amacıyla fiilen kullanılan bir marka, sınaî mülkiyet hakkı ile hakkın sahibi arasındaki sıkı bağ sebebiyle onu fiilen kullanan gerçek veya tüzel kişi

---

115 **Taş Korkmaz**, İflâs, s.177.

116 **Cornaz**, s.94; **Bolayır**, s.2524.

117 Borçlu ülke sınırları içinde ikamet edip, borçluya ait markanın da o ülkenin yetkili kurumu nezdinde tescil edilmiş olması markanın haczedilebilir olması bakımından bir sorun doğurmazken, borçlunun, ikamet ettiği ülke dışında sahip olduğu sınaî hakların cebrî icra işlemine konu edilip edilemeyeceği tartışmalara sebep olmuştur. İsviçre Federal Mahkemesi, patent hakkı bakımından temyiz incelemesine tâbi tuttuğu bir kısım uyuşmazlıklarda borçlu İsviçre'de ikamet etmesine rağmen patent başka bir ülke tarafından verilmişse patentin, bu hakkı tanıyan ülke sınırları içinde yer aldığı ve bu nedenle de haczedilemeyeceğine hükmederken, farklı kararlarında, sınaî hak ile onun sahibi arasında mevcut sıkı ilişkiye vurgu yaparak, İsviçre'nin uyguladığı cebrî icra işlemlerinin sınaî mülkiyet hakkını bahşeden ülkede tanınmamasının herhangi bir farklılık arz etmeyeceği sonucuna varmıştır. Bu kararlarda, söz konusu sınaî hakkın haczedilebilir olmasının gerekçesi de, haciz sebebiyle sınaî mülkiyet hakkı üzerindeki borçluya ait tasarrufların sınırlanmasının borçluya bildirilmesi gerektiği gösterilmiştir. Bkz. **Cornaz**, s.123-124.

nezdinde kabul edilecek ve bu kişinin ikametgâhı Türkiye'de ise, bunlar da icra dairesince haciz işlemine konu edilebilecektir.[118]

3. Markanın haciz işlemine konu olabilmesi bakımından özellik arz eden durumlar

a. Kişi adları ve kişisel unsurlar içeren markaların haczi

SMK md.4/(1)'de de açıkça düzenlendiği üzere ayırt edicilik unsurunu taşımak ve marka sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayabilecek şekilde sicilde gösterilebilir olmak şartıyla kişi adları da marka olarak tescil edilebilme imkânına sahiptir. Maddede sayılan ve marka olarak tescil edilebileceği belirtilen işaretlerin sınırlayıcı nitelikte olmadığı göz önüne alındığında, sadece kişi adları değil, kişilik hakları alanına dâhil kabul edilen soyadı, resim ve müstear adlar da marka olarak tescil edilebilir. Kişi adlarının marka olarak tescil edilmesine, kişisel özelliklerin ve yaratıcılık unsurunun ön plânda olduğu; aynı zamanda da ekonomik anlamda katma değeri yüksek ürün ve hizmetlerin üretildiği moda, lüks tüketim, kişisel bakım ve perakende sektöründe sıklıkla rastlanmaktadır. Ayırt edicilik unsuru kazanmış olması şartıyla genellikle şirketler topluluğunu isimlendirmede soyadlarının marka olarak tercih edildiği görülmektedir. Yine ayırt edicilik kazanma şartını yerine getirmek şartıyla, edebiyat, sinema ve tiyatro gibi sanat dallarında kullanılan müstear isimler de marka olarak tescil edilebilme özelliğine sahiptir.[119]

Bu durum ise, tescil edilen kişilik hakları kapsamındaki unsurların haczedilebilip haczedilemeyeceği ile ilgili tereddüt doğurmaktadır. Zira mutlak hak karakteri

---

[118] **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.119. Ayrıca, yazara göre, tescil edilmemiş ve tescil başvurusunda da bulunulmamış bir marka teorik olarak haczedilebilse de, haciz işleminin sicile kaydedilemeyecek olması nedeniyle, uygulamada bu markaların haczi tercih edilmeyecektir. Yazarın düşüncesi, marka hacizleri bakımından, alacaklı tercihleri ve fiili uygulamalarla da paralellik göstermektedir.

[119] Kişi adlarının marka olarak tescili, marka türleri yönünden kişi adları ve adın marka olarak kullanılmasını engelleme yetkisi ve bu kapsamda tescil itirazı ya da hükümsüzlük sebebi olarak ileri sürülebilme şartları için bkz. Ozan Ali **Yıldız**, Kişi Adlarının Marka Olarak Tescili, MÜHF-HAD Prof. Dr. Bülent Tahiroğlu'na Armağan, Yıl:2017, C.23, S.3, s.735 vd.

taşıması cihetiyle kişilik hakları, saldırıda bulunan herkese karşı ileri sürülebilir ve şahsın kişiliğinden ayrılmaz nitelikte olduğundan vazgeçilemez ve devredilemez.[120]

Anayasal koruma altındaki kişiliğin korunması ile ilgili olarak MK md.23 ve MK md.24 bazı esaslar belirlemiş; MK md.25 ise kişilik haklarına saldırıda bulunulması halinde kişilik hakkı zedelenen kişinin sahip olduğu dava haklarını düzenlemiştir. Buna göre, kişi, hak ve fiil ehliyetlerinden ve özgürlüğünden vazgeçemeyeceği gibi; hukuka aykırı surette kişilik hakkına tecavüzde bulunulan kişi, bu saldırılara karşı hâkimden korunma talep edebilir. Bu kapsamda, kişilik hakları, insanın insan olma vasfı dolayısıyla ayrılmaz biçimde sahip olduğu haklardır[121] ve kişinin isminin şahıs varlığı haklarının bir parçası olması dolayısıyla, öz ad ve soyad kişilik hakları çerçevesinde korunduğu gibi müstear ad ile lakap da söz konusu korumadan yararlanır.[122]

Kişi adlarının kişilik haklarının bir unsuru olması sebebiyle, doktrinde, marka olarak tescil edilen kişi adlarının haczine cevaz verilmemesi gerektiği yönünde görüşler öne sürülmüştür. Buna göre, kişisel unsurlar ihtiva eden bir markanın haczi MK md.24 anlamında kişilik haklarına saldırı teşkil ediyorsa, bu markalar haciz işlemine konu olmamalı ve kişisel hakların sahip olduğu yüksek değer göz önüne alındığında, tescilli markanın haczedilebileceğine ilişkin yasal düzenlemenin MK md.24 hükmünü bertaraf etmesine izin verilmemelidir.[123]

Buna karşılık, doktrindeki ağırlıklı görüş, kişinin ismi üzerindeki kişilik haklarından doğan hakkı ile kişisel unsurlar içeren bir markanın tescilinden doğan hakkın birbirinden farklı değerlendirilmesi gerektiği yönündedir. Yine bu görüşe göre,

---

[120] M. Kemal **Oğuzman** / Özer **Seliçi** / Saibe **Oktay-Özdemir**, Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 8. Bası, İstanbul 2005, s.125; Ergun **Özsunay**, Gerçek Kişilerin Hukukî Durumu, 4. Bası, İstanbul 1979, s.150.

[121] **Oğuzman** / **Seliçi** / **Oktay-Özdemir**, Kişiler Hukuku, s.124; **Özsunay**, Gerçek Kişiler, s.148. Yargıtay'a göre de kişilik haklarının korunmasına ilişkin yasal düzenlemelerle kişinin kişisel varlığının korunması amaçlanmakta ve kişilik hakları kişinin kendi hür ve bağımsız varlık bütününü oluşturur Bu hak insanın doğumu ile kazanılan ve kişiliğe bağlı olan bir hak niteliğinde olup hayat, beden ve ruh tamlığı, vicdan, din, düşünce ve ekonomik çalışma özgürlüğü, şeref, haysiyet ve itibar, ün, ad, sır ve resimler kişisel varlıklardır. Y. 15. HD'nin 24.10.2019 t. ve 2019/2270 E., 2019/4153 K. sayılı kararı (Yargıtay Bilgi Bankası)

[122] **Oğuzman** / **Seliçi** / **Oktay-Özdemir**, Kişiler Hukuku, s.127; **Özsunay**, Gerçek Kişiler, s.205.

[123] **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.429. Markanın haczi dolayısıyla marka sahibinin kişilik değerlerinde bir eksilme meydana gelecekse hacze izin verilmemesi gerektiği yönünde: **Karan** / **Kılıç**, s.340.

kişi, ad, soyad ve müstear ad gibi kişilik haklarına dâhil bir kişisel unsuru marka olarak tescil ettirdiği takdirde, söz konusu kişisel unsuru ekonomik değer arz eden bir meta haline getirmiş ve markasını ticarileştirmiştir. Keza, MK md.24 kapsamında kişilik haklarının korunmasına dönük yaptırımların uygulanabilmesi için kişilik haklarına yapılan saldırının hukuka aykırı olması gerekir, haciz işlemi ise hukuka aykırı bir işlem olarak nitelendirilemez.

Ayrıca, kişi adı marka olarak tescil edilmekle ayırt edilebilirlik ve piyasada ekonomik bir değer elde etmek amacıyla kişisellik unsurundan ödün verilmektedir. Yine, kişisel unsurlar içeren markanın haczinin mümkün olup olmaması sorunu, kişilik haklarına ilişkin düşünce ve kurallardan bağımsız olarak münhasıran markalar hukuku kapsamında elen alınarak çözümlenmelidir.[124] İsviçre Federal Mahkemesi de aynı düşünceyi benimsemiştir.[125] Bu sebeple de kişisel unsur ihtiva eden markanın haczi de caiz olmalıdır.[126]

Kanaatimizce de, kişilik haklarına dâhil bir unsuru ve özellikle adını marka olarak tescil ettiren marka sahibi, adının ayırt edicilik özelliğini ve popülerliğini paraya çevirmek amacıyla ticarileştirdiğinden, bu markanın haczi de artık mümkün olmalıdır. Malvarlığı hakları da devredilebildiğine göre, bunların haczedilmesi ve cebrî icra işlemlerine konu olması mümkündür. Kaldı ki, MK md.24 kişilik haklarına saldırı halinde sahip olunan yasal korumayı, saldırının hukuka aykırı olması durumuna hasretmiştir. Hal böyle olunca, SMK kapsamında tanınan marka hakkının haczedilmesi olanağının hukuka aykırı bir saldırı teşkil etmesi de düşünülemez.

---

[124] **Cornaz**, s.97-98.

[125] ATF 116 II 614, JdT 1991 I, s.605 vd. Yüksek Mahkeme'nin 29 Ekim 1990 tarihli kararına konu olan olayda, tanınmış marka olarak kabul edilebilecek "Gucci" markasının sahibi tarafından açılan ve "Paolo Gucci/PG" markasının tesciline ilişkin kararın iptali ve markanın terkini talepli davada yerel mahkeme marka tescilinin iptaline ve "Gucci" ifadesinin kullanımının yasaklanmasına karar vermiş; Federal Mahkeme ise, Paolo Gucci tarafından isimden doğan kişilik hakları da ileri sürülmek suretiyle yapılan temyiz başvurusu sonucunda yerel mahkeme kararını onamış ve Paolo Gucci adının ayırt edicilik unsuru eklenmek yoluyla ve koruma altındaki fikrî hak konusu eserlerini karakterize etmek için kullanabileceği hususunu teyit etmiştir.

[126] **Yasaman** / **Altay**, s.716-717; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.110; **Topuz**, s.408; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.30; **Bolayır**, s.2525; **Akil**, Marka, s.123; **Çolak**, s.639; **Belek**, s.69; **Kasapoğlu**, s.30; **Dönmez**, s.376-377; **Sivil**, s.66; **Atıcı**, s.47 vd. Yazara göre, kişisel unsurlarını marka olarak tescil ettiren ve bunu bir değer haline getiren kişi bu durumun getirilerinden yararlandığı gibi; basiretli davranma ve bu durumun ileride yaşatabileceği tüm sorunları da öngörmek yükümlülüğündedir.

Diğer yönden, ticarileştirilen ve artık kendisinden ekonomik bir yarar umulan bir kişisel unsurun cebrî icra tedbirlerinin dışında tutulması, icra ve iflâs hukukunda alacaklı ve borçlunun menfaatleri arasında gözetilmesi gereken dengenin borçlu lehine bozulması sonucunu doğurur niteliktedir. Ayrıca, ad veya resim gibi kişisel unsurlar içeren bir işaret marka olarak tescil edilmekle söz konusu unsurlar tescilli markanın şeklî unsuru haline gelir ve artık bir malvarlığı hakkı niteliğindeki marka hakkının konusunu teşkil eder. Bu da bizi, isim ya da resimden doğan kişilik hakkı ile markanın şeklî unsurları üzerindeki marka hakkının birbirinden ayrılması gerektiği sonucuna götürür.[127] Tüm bu sebeplerle, kişilik hakları alanına dâhil kişisel unsurlar içeren ad, soyad, lakap ve müstear adın haczi ve cebrî icra işlemlerine konu olabilmesi mümkündür. Bunun yanında, her ne kadar kişisel unsurlar içeren markanın haczi ve dolayısıyla iflâs masasına dâhil olması mümkün olsa da, devir ve hacze konu olan hak, marka hakkından doğan malî haktır. Buna bağlı olarak, marka üzerindeki mutlak haktan kaynaklanan manevî yetkiler kişilik haklarına taalluk etmektedir ve bu sebeple devredilemez ve haciz işlemine konu olamaz. Dolaysıyla, marka cebrî icra yoluyla satılıp paraya çevrilse dahi isme yönelik bir tecavüzde bulunulursa, kişilik hakkına tecavüz durumunda tanınan talep ve dava haklarının kullanılabilmesi gerekir.[128]

b. Haczedilen veya cebrî icra işlemi sonucunda el değiştiren marka ile ilgili iltibas ve yanıltıcı algı oluşturma yönündeki iddialar

Marka haczedildiğinde, farklı sınıflarda tescilli veya farklı sektörlerde kullandığı diğer markaları altında ticari faaliyetlerine devam eden borçlu, haczedilen markanın kendi markasıyla iltibas yarattığını ileri sürebilir mi?[129] Ya da, kişisel unsurlar içeren markanın haczi ve paraya çevrilmesi sonucunda markanın yeni sahibi tarafından sunulacak mal veya hizmetin, markanın eski sahibince temin edilmeye devam edildiği yönünde yanıltıcı bir algı oluşması ihtimalinde başvurulabilecek hukuki bir mekanizma mevcut mudur?

---

[127] Doruk **Utku**, Sınaî Hakların Rehni, Ankara 2009, s.108.

[128] Bu görüşte: **Taş Korkmaz**, İflâs, s.178.

[129] Aynı tüzel kişiye ait ancak farklı iş kolları veya ticari sektörlerde kullanılan ve TPMK nezdinde tescilli Garanti Portföy, Garanti Emeklilik, Garanti Yatırım, Garanti Star, Garanti Prestij, Garanti One, Garanti Kasko, Garanti Link, Garanti e-trader, Garanti başka bir arzunuz gibi markalar bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Markalar Hakkında KHK döneminde markanın devrinin mal veya hizmetin kalitesi ile ilgili olarak halkı yanılgıya sevk edebilecek nitelikte olması halinde devir işlemine izin verilmeyeceğine yönelik hükmün (Markalar Hakkında KHK md.16/f.IV) marka haczinde kıyasen uygulanması gerektiği ve marka sahibinin değişmesi sonucunu doğuran bir cebrî icra işlemine de bu gerekçeyle izin verilmemesi gerektiği ileri sürülmüştür.[130]

SMK rejiminde ise, SMK md.6/(1) uyarınca, tescil başvurusu yapılan bir markanın, tescil edilmiş veya önceki tarihte başvurusu yapılmış marka ile aynılığı ya da benzerliği ve kapsadığı mal veya hizmetlerin aynılığı ya da benzerliği nedeniyle, tescil edilmiş veya önceki tarihte başvurusu yapılmış marka ile halk tarafından ilişkilendirilme de dâhil karıştırılma ihtimali varsa itiraz üzerine başvuru reddedileceğine ilişkin düzenlemenin burada kıyasen uygulanması ve marka sahibinin değişmesinin halkı yanılgıya düşürebilecek nitelikte olması halinde kişisel unsurlar içeren markanın haczine izin verilmemesi gerektiği ifade edilmiştir.[131]

Kanaatimizce, tescil başvurusunda bulunulan bir markanın mevcut ya da daha önce başvurusu yapılmış bir markayla karıştırılma ihtimali sebebiyle tescil başvurusunun reddine imkân veren nispî ret nedeni, kişisel unsurlar içeren markanın haczine kıyasen uygulanmaya ve haczi engellemeye gerekçe oluşturmaya elverişli değildir. Aynı şekilde, hacizli marka ile ayniyet arz eden ve farklı sınıflarda tescilli markası altında ticari faaliyetine devam eden borçlu, haciz uygulanan markanın kendi markasıyla iltibas yarattığını ileri sürememelidir. Zira, her şeyden önce, marka tescilinde nispî ret sebeplerine dair düzenlemenin, hükmün konuluş amacı ve kapsamı bakımından haciz işleminin engellenmesi sonucunu doğurmaması gerekir. Kaldı ki, Markalar Hakkında KHK md.16/f.IV'te yer alan düzenleme, SMK kapsamına da alınmamıştır. Dolayısıyla, marka haczi sebebiyle halk nezdinde yanıltıcı bir durum oluşmasının doğurabileceği sonuçlar ve getirilecek kısıtlamalar ile ilgili olarak SMK'da özel bir hüküm bulunmadığı da göz önüne alındığında, marka haczi sonucunda el değiştiren markanın iltibas yarattığı veya bu durumun halk nezdinde yanıltıcı bir algıya sebep olduğu gerekçesiyle markanın haczine izin verilmemesi

[130] **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.111.

[131] **Akil**, Marka, s.125.

sonucunu doğuracak herhangi bir yasal düzenleme mevcut değildir. Ayrıca, salt kişisel unsurlar içermesi nedeniyle, markanın haczi ve paraya çevrilmesinin bütüncül bir yaklaşımla engellenmesi, bu tür markaların cebrî icra işlemlerine konu olmasını da fiilen ortadan kaldıracaktır, bu da, yasal düzenlemenin amacına aykırılık teşkil edecektir.[132]

Diğer yönden, konu ile ilgili olarak SMK md.5/(3) düzenlemesinin de özel olarak zikredilmesinde yarar bulunmaktadır. Anılan maddeye göre bir marka başvurusu, önceki marka sahibinin başvurunun tesciline açıkça muvafakat ettiğini gösteren noter onaylı belgenin TPMK'ya sunulması halinde, SMK md.5/(1)-ç kapsamında reddedilemez. Söz konusu bent uyarınca da, aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetlerle ilgili olarak tescil edilmiş ya da daha önceki tarihte tescil başvurusu yapılmış marka ile aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer işaretler marka olarak tescil edilmez ve bu durum marka tescilinde mutlak ret nedenleri arasındadır.

Markalar Hakkında KHK'da yer almayan bu düzenleme ile, SMK rejiminde markaların birlikte var olmasına (coexistence) imkân tanınmaktadır. Marka hukukunda birlikte var olma, tescilli veya tescilsiz markanın tescil başvurusu yapılmış başka bir markanın tescil edilmesine onay verilmesi sonucunda oluşan ve her iki markanın hukuken birlikte varlık göstermesini sağlayan bir hak olarak tanımlanabilir.[133] Aynı ya da ayırt edilemeyecek kadar benzer işaretler için tescil

---

[132] Aynı yönde: **Belek**, s.70. Ancak, yazara göre, ismi veya diğer kişisel unsurları haczedilen kişi, haczedilen ve sonrasında satılıp paraya çevrilen bu markanın başkaları tarafından kullanılmasını engellemek adına hukuki yollara başvurabilir. Bu noktada, mal veya hizmetin niteliği, kalitesi veya coğrafi kaynağı gibi konularda halkı yanıltacak işaretlerin tescil edilmeyeceğine yönelik SMK md.5/(1)-f ve tescil başvurusu yapılan markanın başkasına ait kişi ismini, ticaret unvanını, fotoğrafını, telif hakkını veya herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını içermesi halinde hak sahibinin itirazı üzerine başvurunun reddedileceğini düzenleyen SMK md.6/(6) kapsamında, ismi veya kişisel unsurları haczedilen kişinin kendi rızası olmadan markanın başkası adına tescil edilmesinin mümkün olmadığı iddiasıyla mahkemeye başvurma hakkı olmalıdır. Ancak kanaatimizce bu imkân, haczedilen ve paraya çevrilen kişisel unsurlar içeren markanın yeni sahibi tarafından kişilik haklarına aykırılık kapsamında saldırıya uğraması halinde söz konusu olabilmeli ve kişisel unsurlar içeren markanın cebrî icra işlemlerine konu olabilmesini engelleyen bir yasal yol olarak ele alınmamalıdır.

[133] Ahmet Hasan **Kılıç**, Markaların Birlikte Var Olma Sözleşmesi, TFM Yıl:2017, C.3, S.2, s.78; Buket **Gün**, Marka Hukukunda Birlikte Var Olma, İstanbul 2019, s.48 vd.; Dilara Naz **Gülüm**, Marka Sahibinin Markanın Başkası Adına Tesciline Muvafakati, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2020, s.125; **Akın**, s.168-169; **Uzunallı**, s.48-49; **Kaya** (**Ülgen** / **Helvacı** / **Nomer Ertan**), s.476. Yazara göre markaların birlikte var olması kurumunun Türk hukukuna dâhil edilmesi ve kamu düzeni ile ilgili olması sebebiyle tescil ve yargılama aşamalarında re'sen gözetilen mutlak ret nedenlerine ilişkin maddede düzenlenerek iradi bir istisna getirilmiş olması hatalıdır.

başvurusunda bulunulması marka tescilinde mutlak ret nedeni olarak öngörülmesine rağmen söz konusu mutlak ret nedeninin önceki marka sahibinin muvafakati ile bertaraf edilebildiği noktada, haczin iltibas yarattığı iddiasının hukuki bir temeli olmayacağı ve bu durumun da hacze engel teşkil etmemesi gerektiği kanaatindeyiz.

c. Garanti markası ve ortak markanın haczi

SMK md.31/(1)'de garanti markası, marka sahibinin birçok işletme tarafından o işletmelerin ortak özelliklerini, üretim usûllerini, coğrafi menşelerini ve kalitesini garanti etmeye yarayan işaretler olarak tanımlanmıştır.[134] Ortak marka ise, SMK md.31/(3) uyarınca, üretim veya ticaret ya da hizmet işletmelerinden oluşan bir grup tarafından kullanılan işarettir.

SMK, garanti markası veya ortak markanın haczedilebileceğine ilişkin açık bir hüküm içermemekte; ancak SMK md.148/(7)'de garanti markası veya ortak markanın devri ya da ortak marka için lisans verilmesinin sicile kayıt halinde geçerli olacağı düzenlenmektedir.[135] SMK rejimi esas olarak ferdî markalar üzerine bina edilmiş olsa da, ortak marka da işletmelerden bağımsız bir ekonomik bir değer arz eder ve iktisaden değerlendirilebilir.[136] Keza, garanti markasının da ekonomik bir varlığı olduğundan ve iktisadi açıdan bir değer ifade ettiğinden kuşku duyulmamalıdır. Bu kapsamda, garanti markası ve ortak markanın devrinin mümkün olduğu yönünde SMK'da yer alan açık düzenlemeden ve devri kabil malvarlığı değerlerinin cebrî icraya da konu olabileceği kuralından hareketle, garanti markası ve ortak marka da haczedilebilir.[137]

---

[134] SMK'da yer alan bu tanımın yanıltıcı olduğu zira garanti markasında markanın garanti etme niteliğinin bu markayı kullanan işletmelere değil; bu işletmelerin ürettiği mal veya hizmete yönelik olduğu yönünde: **Karasu** (**Suluk** / **Nal**), s.171. Bu kapsamda, garanti markasını, marka sahibinin izin ve kontrolü altında farklı işletmeler tarafından kullanılan ve bu işletmelerin ürettiği mal veya hizmetlerin ortak özelliklerini, üretim usûllerini, coğrafi kaynaklarını ve kalitesini garanti etmeye yarayan işaretler olarak tanımlamak daha doğru olur.

[135] LPM md.27'de de, garanti markası veya ortak markanın devrinin ve ortak marka ile ilgili lisans verilmesinin sicile kayıt şartına bağlı olduğu ifade edilmektedir.

[136] **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.108.

[137] Aynı yönde: **Cornaz**, s.97; **Karan** / **Kılıç**, s.341; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.108; **Belek**, s.47; **Atıcı**, s.55; **Dönmez**, s.376; **Akil**, Marka, s.119; **Topuz**, s.407. Aksi görüşte: **Kasapoğlu**, s.31-32. Yazara göre, herhangi bir garanti markasının haczedilip satılması mümkün olmamalıdır zira bu takdirde, garanti markasının temin ettiği kalite standardı son bulacak ve bu belgeye sahip olmanın da ekonomik bir değeri kalmayacaktır. Yazar, ayrıca, bu durumun ülke ekonomisine de zarar vereceği görüşündedir. Ancak, SMK uyarınca garanti markasının tescili için markanın kullanımına ilişkin usûl ve esasları gösteren teknik şartnamenin başvuruyla birlikte sunulması zorunludur. Bu teknik şartnamede de, markanın garanti ettiği mal veya hizmetlerin ortak özellikleri, markanın kullanma

d. Marka lisans hakkının ve marka ile ilgili alacakların haczi

Sınaî haklar alanında lisans, gayri-maddî bir mal üzerindeki hakkın, hak sahibi dışındaki kişilerin kullanımına sunulmasıdır. Bu suretle, gayri-maddî mal üzerinde tekel niteliğinde tasarruf hakkı sahibi olan kişi, taraflar arasındaki sözleşmenin içeriğine göre söz konusu gayri-maddî hakkın lisans alan tarafından kullanımına izin vermekte; karşılığında ise bir kullanım bedeli talep hakkı elde etmektedir.[138] Marka üzerindeki lisans hakkı da bu kapsamda, marka hakkı sahibine ait mutlak hakkın görünümlerinden olan markayı kullanma hakkının üçüncü kişiye de tanınmasıdır. Başka bir anlatımla, marka üzerindeki hak sahipliğinin üçüncü kişiye intikali sonucunu doğuran devir işleminden farklı olarak, lisans verilmesi durumunda, hakkın özü marka hakkı sahibinde kalmakta; buna karşılık, lisans alana, marka hakkının kullandırılması söz konusu olmaktadır.[139] Bu işlemin hukuki çerçevesini çizen marka lisans sözleşmesi de lisans sözleşmelerinin alt kategorilerinden birisidir.[140]

SMK md.24 uyarınca marka hakkı, tescil edildiği mal veya hizmetlerin bir kısmı ya da tamamı için lisans sözleşmesine konu olabilir. SMK, marka lisansı türlerinden[141] inhisarî ve inhisarî olmayan (basit) lisans ayrımını esas alarak, aynı maddede lisansın inhisarî veya inhisarî olmayan biçimde verilebileceği ve aksi kararlaştırılmadıkça, lisansın inhisarî nitelikte olmadığı hükmünü sevk etmiştir. Yine aynı madde uyarınca inhisarî olmayan lisans sözleşmelerinde lisans veren markayı kendi kullanabileceği

---

usûlleri, markayı kullanım hakkı verildikten sonra denetimlerin nasıl ve hangi sıklıkta yapılacağı ile teknik şartnameye aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar yer alır. Bu kapsamda, garanti markasının icra ettiği fonksiyon bakımından önemli olan unsur markanın sahibinin kim olduğu değil; garanti markası altında üretilen mal veya hizmetlerin teknik şartnameye ne ölçüde uyduğudur. Garanti markasının devrine izin verilen bir hukuki rejimde, aynı gerekçelerle, garanti markasının cebrî icraya da konu olabilmesi gerekir.

[138] **Dessemontet**, s.234; **Troller**, Précis, s.294; Çiğdem **Kırca**, Franchise Sözleşmesi, Ankara 1997, s.80; **Yasaman** / **Altay**, s.735; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.143; **Cherpillod**, s.201.

[139] Çağlar **Özel**, Marka Lisansı Sözleşmesi, 2. Bası, Ankara 2015, s.47; **Cherpillod**, s.201; **Troller**, Précis, s.294; **Yasaman** / **Altay**, s.737; **Kaya** (**Ülgen** / **Helvacı** / **Nomer Ertan**, s.507).

[140] Çiğdem **Ceylan**, Marka Lisansı Sözleşmesi, FMR Dergisi Yıl:18, C.19, S.2016/2-2017/1, s.65. Marka lisans hakkının hukuki niteliği üzerindeki tartışmalar için bkz. **Troller**, Précis, s.294-295; **Özel**, s.86 vd; Saibe **Oktay Özdemir**, Sınaî Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Rekabet Hukuku Düzenlemelerinin Lisans Sözleşmesine Uygulanması, İstanbul 2002, s.18 vd.

[141] Marka lisans sözleşmesi türleri ve görünüm biçimleri ile ilgili bkz. Burak **Ongan**, Sınaî Haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Tarafların Hukuki Durumu, Ankara 2007, s.52 vd.; **Oktay Özdemir**, Lisans Sözleşmeleri, s.133 vd; **Özel**, s.48 vd.

gibi, üçüncü kişilere de lisans hakkı tanıyabilir. İnhisarî lisans sözleşmelerinde ise, lisans verenin markayı başkasına kullandırma hakkı bulunmamaktadır.[142]

SMK md.24/(3) uyarınca, sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça, lisanstan doğan hakkın lisans hakkı sahibi tarafından üçüncü kişilere devri veya alt lisans hakkı tanınması olanağı bulunmamaktadır. Bu yasak, inhisarî veya basit lisans ayrımı söz konusu olmaksızın her iki lisans türü için de geçerlidir. Bir mal veya hakkın hukuken devri mümkün değilse ve bu devir yasağı taraf iradesinden değil de yasal düzenlemeden kaynaklanıyorsa, söz konusu mal veya hakkın haczinin de imkân dışı olduğu göz önüne alındığında, kural olarak, marka lisans hakkının haczi de mümkün değildir.[143]

Buna karşılık, lisans hakkının devredilebileceği yönünde sözleşme yapılabileceği SMK'da açıkça düzenlendiğinden, taraflar arasındaki lisans sözleşmesinde lisans alanın marka lisans hakkını üçüncü kişilere devredilebileceği kararlaştırılmış ise, bu takdirde, lisans alanın borcu için, söz konusu marka lisans hakkının da haczedilebileceği sonucuna varmak gerekir.[144]

Diğer yönden, marka hakkından ve markanın kullanımından bazı alacaklar neşet etmektedir ve bu alacakların da haczedilebilip haczedilemeyeceği üzerinde de durmak gerekir. Özellikle, marka hakkı sahibi tarafından üçüncü kişiye lisans hakkı tanınması durumunda marka hakkı sahibinin lisans alandan olan lisans alacağı, markanın devrinden doğan devir bedeli alacağı, garanti markası sahibi kurumun markanın

---

[142] İnhisarî lisans sözleşmesinde, marka hakkı sahibi, sözleşmede saklı tutmaması halinde kendisi de lisans hakkı konusu markayı kullanamaz. Marka hakkı sahibinin lisans konusu markayı kullanma hakkının bulunduğu hallerde tek lisans (sole license); lisans hakkı kapsamında markanın, marka hakkı sahibi de dâhil olmak üzere lisans alandan başkası tarafından kullanılamadığı hallerde ise münhasır lisanstan (exclusive license) söz edilir (**Troller**, Précis, s.295; **Ongan**, s.53).

[143] Bu yönde: **Yasaman / Altay**, s.712; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.112; **Atıcı**, s.233; **Belek**, s.48; **Çolak**, s.640.

[144] Marka sahibinin üçüncü kişiye lisans verme hakkını da içine alan malî haklarını kullanma yetkisinin başkasına devrinin FSEK anlamında ruhsat olarak tanımlanmasından hareketle, ruhsatın başkalarına da bu hakkı kullanmalarına imkân vermesi halinde basit ruhsattan söz edileceği; bu takdirde, her ne kadar lisans hakkının haczine ilişkin yasal bir düzenleme bulunmasa da, İİK md.82'nin genel düzenlemesi ışığında lisans hakkının haczinin mümkün olduğu yönünde bkz. Y. 21. HD'nin 20.02.2007 t. ve 2006/4529 E.; 2007/2357 K. sayılı kararı (Yargıtay Bilgi Bankası).

kullanımı sebebiyle talep edebileceği alacaklar bu tür alacaklara örnek gösterilebilir niteliktedir.[145]

Yargıtay tarafından da kabul edildiği üzere, kural olarak iki kişi arasında mevcut olan bir hukuki ilişkiye dayanan, henüz doğmamış olmakla birlikte ileride doğması muhtemel olan alacaklar müstakbel alacak olarak tanımlanır. Yüksek Mahkeme'ye göre, beklenen ya da doğacak alacaklar için haciz yazısı gönderilebilmesi üçüncü kişi ile borçlu arasında süregelen bir hukuki ilişkinin varlığına bağlıdır. Borçluya ödenecek ve devamlılık arz eden bir alacağın bulunması durumunda, bu alacağın haczedilebilmesi için bir hukuki temel ilişkinin bulunması ve bu ilişkiden doğacak alacağın cinsinin belli olması yeterlidir.[146] Bu alacaklar, BK md.183 ve devamı maddeler kapsamında alacağın temlikine konu olabilirler ve devredilebilirler. Keza, İsviçre Federal Mahkemesi'ne göre de, salt beklentiden ibaret malvarlığı değerlerinin ve bu kapsamda, mirasen intikal etmesi muhtemel malların haczedilebilmesi mümkün değildir.[147] Bu itibarla, mevcut ve doğmuş bir lisans veya marka devir bedeli alacağı ya da garanti markası kullanım bedeli alacağı dışında, dönemsel olarak belli vadelerde ödenmesi kararlaştırılan ve bu itibarla henüz muaccel olmamış lisans bedeli alacaklarına da, İcra ve İflâs Kanunu hükümleri uyarınca haciz uygulanabilir.

C. Haczi kabil olmayan mallara ilişkin İİK düzenlemesinin markalar bakımından uygulama alanı

Haciz işleminin amacı, haciz uygulanan malvarlığı değerlerinin satılıp paraya çevrilerek alacaklının alacağının karşılanması olduğuna göre, buradan çıkan sonuç, borçlunun para ile ölçülemeyen mallarının haczinin mümkün olmadığıdır. Bu noktada, hangi malların haczedilebileceğini belirlerken, maddî hukuk ve takip hukuku açısından ikili bir ayrımla konuyu ele almak uygun olur.

Buna göre, öncelikle, parasal bir değer arz etmeyen diploma, manevi değeri bulunan mektup, hatıra eşyası gibi nesnelerin haczi kabil değildir.[148] Aynı şekilde,

---

[145] **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.113.

[146] Y. 12. HD'nin 20.05.2019 t. ve 2018/512 E., 2019/8582 K. sayılı kararı (Yargıtay Bilgi Bankası).

[147] ATF 23 II 1915; ATF 73 III 149, JdT 1948 II s.105 (Hansjörg **Peter**, Edition Annotée de la Loi Fédérale Sur la Poursuite Pour Dettes et la Faillite, Berne 2010, s. 461).

[148] **Marville**, s.82; **Favre**, s.181; **Gilliéron**, Poursuite, s.190; **Kuru**, s.437; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası**, s.270; **Stoffel / Chabloz**, s.153.

doğumu ve kapsamı belirsiz nitelikteki haklar da haczin konusunu oluşturamaz.[149] Yine maddî hukuka göre devri mümkün olmayan mallar da haczedilemeyecektir. Bu kapsamda, hukuken devrine cevaz verilmemiş bulunan şahsa bağlı intifa hakkı, MK md.391 uyarınca devredilemeyeceği açıkça vurgulanan aile yurdu ve eklentileri, ölünceye kadar bakım alacaklısının hakkı, oturma hakkı, kişiye sıkı surette bağlı haklar, karşı tarafça tanınmış veya miras bırakan tarafından dava konusu edilmiş olmadıkça manevî tazminat talepleri, anne ve babanın çocuğun malları üzerindeki kullanma hakkı gibi devrine izin verilmeyen hakların haczedilme imkânı bulunmamaktadır.[150]

Maddî hukuk kuralları bakımından devri olanaksız kılınan ve böylelikle de haczine cevaz verilmeyen haklar dışında, İcra ve İflâs Kanunu da, haciz suretiyle mahrum kalınması halinde borçlunun ve ailesinin cismanî ve ekonomik varlığını tehdit edecek bazı malların haczini yasaklamıştır. Sosyal düşüncelerin etkili olduğu bu yaklaşıma göre, borçlunun ve ailesinin yaşaması ve ekonomik varlığını devam ettirebilmesi, borçlunun muhtaç bir duruma gelmesini önleyerek toplumsal düzenin korunması amacıyla, bazı malvarlığı değerlerinin tamamen veya kısmen haczedilmesine olanak tanınmamıştır.[151] Bu anlayışın bir sonucu olarak haciz işleminden önce haczedilmezlikten feragat geçerli değildir. Buna karşın, hacze karşı şikâyet yoluna başvurmaktan vazgeçmek suretiyle zımnî olarak veya haciz esnasında açık olarak onay vermek suretiyle haczedilmezliğin bertaraf edilebileceği kabul edilmektedir.[152] İİK md.82 ve mehaz hüküm olan LP md.92'de yer alan

---

[149] **Favre**, s.181.

[150] **Üstündağ**, İcra, s.174 vd.; **Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin Özkan / Özekes**, s.278; **Postacıoğlu / Altay**, s.411 vd.; **Kuru**, s.438-439; **Atalı / Ermenek / Erdoğan**, s.202.203; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası**, s.271; **Ulukapı**, s.165. Devri kabil olmayan hakların haczinin mümkün olmamasının altında yatan gerekçenin, söz konusu devredilmezlik özellikleri sebebiyle bu malların ekonomik bir değer ifade etmemeleri olduğu yönünde. **Favre**, s.181. İsviçre doktrini ve İsviçre Federal Mahkemesi'nin yerleşik uygulamaları uyarınca da paraya tahvil edilmesi veya parasal değerinin belirlenmesi mümkün olmayan malların ve bu kapsamda özel mektupların, sanatsal bir değeri bulunmadıkça aile fotoğraflarının ve aile arşivinin, diplomaların, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belli olmayan beklentilerin, varsayımsal nitelikten öteye gitmeyen hakların ve patent tescili talebine konu olmamış bir buluşun haczedilmesi imkânı bulunmamaktadır. Bkz. **Gilliéron**, Pousuite, s.190-191.

[151] **Favre**, s.182; Alfred **Martin**, Loi Fédérale Sur la Poursuite Pour Dettes et la Faillite, Lausanne 1908, s.84; **Gilliéron**, Poursuite, s.191 vd.; **Atalı / Ermenek / Erdoğan**, s.203; **Yıldırım / Deren-Yıldırım**, s.144; **Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin Özkan / Özekes**, s.280; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası**, s.271; **Karslı**, s.484; **Postacıoğlu / Altay**, s.410; **Ulukapı**, s.164.

[152] Bu görüşte: **Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin Özkan / Özekes,** s.279; **Üstündağ**, İcra, s.188; **Kuru**, s.452-453; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası** s.281; **Muşul**, s.259-360;

haczedilmezliğe ilişkin düzenlemenin insanî düşünceler gereği kabul edilmesinin bir diğer yansıması olarak, İsviçre Federal Mahkemesi'ne göre tüzel kişiler haczedilmezlik iddiası ileri süremezler ve bu, yalnızca, gerçek kişi borçlulara özgüdür.[153]

Haczedilemez olarak kabul edilen mallar ile ilgili olarak Kanun'da yer alan sıralama sınırlayıcı niteliktedir. Bu yönüyle, Kanun'da haczine izin verilmeyen malların kapsamının kıyas yoluyla genişletilmesi mümkün değildir. İsviçre Federal Mahkemesi'nin yerleşik içtihadı da bu yöndedir.[154]

Buna göre, İİK md.82 uyarınca devlet malları ile özel kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar, ekonomik faaliyeti, sermayesinden ziyade bedenî çalışmasına dayanan borçlunun mesleğini sürdürebilmesi için gerekli olan her türlü eşya, para, kıymetli evrak, altın, gümüş, değerli taş, antika veya süs eşyası gibi kıymetli şeyler hariç olmak üzere, borçlu ve aynı çatı altında yaşayan aile bireyleri için lüzumlu eşya; aynı amaçla kullanılan eşyanın birden fazla olması durumunda bunlardan biri, borçlunun ve ailesinin geçimi için zaruri olan ve sanat ve meslekî faaliyetlerini[155] yerine getirebilmesi için ihtiyaç duyduğu alet, edevat ve kitapları ve borçlunun haline uygun evi gibi malvarlığı değerlerine haciz işlemi uygulanabilmesi imkânı bulunmamaktadır.

Yukarıda belirtilen ve tamamen haczi caiz olmayan mallar dışında, İcra ve İflâs Kanunu, bazı malvarlığı değerlerinin kısmen haczedilebilmesini öngörmüştür. Buna göre, İİK md.83 uyarınca maaşlar, tahsisat ve her türlü ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilâma dayalı olmayan nafakalar, emekli maaşları, sigortalar veya emekli

---

Yıldırım / **Deren-Yıldırım**, s.158; **Ulukapı**, s.178. Kanun tarafından haczedilmez mallar arasında sayılmasına rağmen, borçlunun, kendisine tanınan bu ayrıcalığı kabul etmeyerek söz konusu malın haczini sağlayabilip sağlayamayacağı konusundaki tartışmalar için ayrıca bkz. **Postacıoğlu** / **Altay**, s.415 vd.

[153] ATF 63 III 17, JdT 1937 II s.57 (**Peter**, s.461).

[154] ATF 134 III 608; ATF 69 III 10, JdT 1943 II s.42 (**Peter**, s.461).

[155] Meslekî faaliyet kavramından, borçlunun ve ailesinin geçimini temine yarayan ve kişisel emek ve çaba ürünü çalışmaların anlaşılması gerektiği ve sermaye ve üçüncü kişilerin ortaya koyduğu emek gibi üretim faktörlerine dayalı ticari ve sınaî işletmenin bu kapsamda ele alınmaması yönünde bkz. **Favre**, s.183. Buna göre, bir yazar, gazeteci, kasap, diş hekimi veya çiftçinin icra ettiği faaliyetler "meslekî faaliyet" sınıfına girecek; buna karşılık, basımevi, klinik işletmesi, belli bir ölçeği geçen pansiyon işletmesi veya bir imalathane ise "ticari veya sınaî işletme" olarak kabul edilecek ve bu işletmelere ait mallar, bir meslek icrasına yönelik olmadığı için haczedilebilecektir. **Favre**, s.183.

sandıkları tarafında tahsis edilen gelirler, icra memurunca gerekli olarak takdir edilen tutar indirildikten sonra haczedilebilir. Ancak Kanun, haczedilecek tutarın, maddede yazılı malvarlığı değerlerinin dörtte birinden az olamayacağını öngörmüştür.

Bu noktada özellikle, İİK md.82/f.I-b.2 ve b.4'de haczi yasaklanan ekonomik faaliyeti sermayesinden ziyade bedenî çalışmasına dayanan borçlunun mesleğini sürdürebilmesi için gerekli olan eşya ve sanat ve mesleği için lüzumlu olan alet ve edevat kavramları içine marka hakkının da girip girmeyeceğini de belirlemek gerekir.

Kanaatimizce, madde metninin açık lafzı ve haczi yasaklanan malvarlığı değerlerinin özelliği göz önüne alındığında, söz konusu yasak menkul malları kapsamakta[156] ve marka hakkının İİK md.82 çerçevesinde haciz yasağı içine alınmasına imkân bulunmamaktadır. Aksi düşüncenin kabulü, marka hakkının haczini olanaksızlaştıracak ölçüde borçlu ile alacaklı arasında kurulması zorunlu dengenin alacaklı aleyhine bozulması riskinin doğmasına sebep olacaktır. Ancak, yine kanaatimizce, İİK md.82/f.I-b.2 ve b.4 hükümlerinin doğrudan değil, kıyasen uygulanması söz konusu olabilmeli ve somut olayın şartları izin verdiği ölçüde ve borçlunun geçim düzeyi de göz önüne alınmak suretiyle yalnızca kendine yetecek derecede gelir elde eden gerçek veya tüzel kişilere ait markaların haczine izin verilmemelidir.[157]

D. Haciz işlemi

1. Genel olarak

İcra takibi kesinleşip borç da ödenmediği takdirde, alacaklının talebi üzerine ve takip konusunu oluşturan borcun ödenmesini sağlamak amacıyla borçlunun alacağı karşılamaya yetecek tutarda mal ve haklarına icra müdürlüğü tarafından hukuken el konulur. Bu kapsamda, haciz işlemini, para alacaklarının ödenmesini sağlamak için

---

[156] Cenevre İcra Tetkik Mercii'nin, haciz yasağı kapsamında markanın, Kanun'un ilgili maddesinde zikredilen araç, alet, edevat ve kitap kavramları ile eş değerde tutulamayacağı ve haczi yasaklanan eşyanın çerçevesinin kıyas yolu ile genişletilemeyeceği yönünde 1918 tarihli bir kararı için bkz. **Cornaz**, s.101.

[157] Bu görüşte: **Bolayır**, s.2526; **Akil**, Marka, s.128. Karş. **Cornaz**, s.101. Yazara göre istisnai durumlara özgü olmak üzere, yegâne meslekî faaliyetinin sahip olduğu marka altındaki ürünleri satmak olan bir borçluya ait marka da hacze konu edilmemelidir.

borçluya ait malvarlığı değerlerine icra dairesi tarafından hukuken el konulması[158] olarak tanımlamak mümkündür.[159]

SMK md.148, marka da dâhil olmak üzere SMK'da düzenlenen ve haczi kabil sınaî mülkiyet haklarının haczedilebileceğine işaret ederek haczin sicile işlenip bültende yayımlanacağını ifade etmekle yetinmekte; ancak haczin hangi hükümlere göre yapılacağı veya haciz ve müteakip işlemlerin hangi yasal düzenleme çerçevesinde icra edileceği konusunda bir açıklık içermemektedir. Keza, SMK Yön. de SMK'da yer alan hükmü tekrar etmekte ve sınaî mülkiyet hakları uygulamasında haciz işlemi ile ilgili yol gösterici herhangi bir düzenleme getirmemektedir. Ancak buna rağmen, maddî hukuktan kaynaklanan taleplerin kamu kudreti aracılığıyla yerine getirilmesine hizmet eden cebrî icra faaliyetlerini konu alan İcra ve İflâs Kanunu'nun ilgili hükümlerinin marka hakkının haczi ve paraya çevrilmesi sürecinde doğrudan veya kıyas yoluyla uygulanması gerektiğinde tereddüt edilmemelidir.

İcra ve iflâs hukukuna göre haczin konusu, İİK md.85/f.I'de de ifadesini bulduğu üzere, alacaklının anapara, faiz ve masraflar da dâhil olmak üzere tüm alacağını karşılamaya yetecek miktarda, borçluya ait olan ve gerek borçlunun zilyetliğinde gerekse üçüncü kişide bulunan taşınır ve taşınmaz mallar ile hak ve alacaklardır.[160] Bu noktada belirtmek gerekir ki, İsviçre Federal Mahkemesi'nce de benimsenen ilkeye göre, hiçbir tartışmaya mahal vermeyecek surette üzerinde üçüncü kişinin üstün bir hakkı bulunmadıkça, alacaklı tarafından borçluya ait olduğu belirtilen tüm mallar haczedilir. Buna bağlı olarak mahcuz mal ile ilgili aynî veya şahsi hak iddiaları haczin

---

[158] Tanımda geçen el koyma kavramının maddî ve fiili anlamda olarak gerçekleşmesinin gerekmediği ve bu sebeple, üzerinde haciz tatbik edilen malların borçlunun tasarruf alanından çıkarılmasını ifade etmek amacıyla, haciz işleminin "hukuki" bir el koyma niteliği taşıdığı yönünde: **Postacıoğlu** / **Altay**, s.360.

[159] Benzer tanımlamalar için: **Stoffel** / **Chabloz**, s.147; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.273; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.359; **Favre**, s.170; Şükran **Akgün**, Haczin Hukuki Niteliği, İstanbul 2020, s.165 vd.; **Kuru**, s.357-358; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.185; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.134; **Üstündağ**, İcra, s.143; **Favre**, s.170; **Karslı**, s.477; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.237; **Ulukapı**, s.133-134; **Muşul**, s.310.

[160] **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.296; **Favre**, s.174-175; **Kuru**, s.371; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.358-359; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.139; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.185-186; **Muşul**, s.329 vd.; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.249 vd.; **Ulukapı**, s.134.

geçersizliği sonucu doğurmaz ve istihkak iddialarına ilişkin düzenlemeler çerçevesinde çözümlenir.[161]

Marka, üzerinde fiili hakimiyet kurmaya elverişli ve zilyetliğe konu edilebilen bir "eşya" hükmünde olmadığından, taşınır veya taşınmaz bir mal olarak mütalaa edilemez, bu sebeple, İİK'da taşınır ve taşınmaz malların haczine ilişkin hükümler marka haczi bakımından doğrudan uygulanabilir değildir.[162] Aynı şekilde, marka hakkı bir alacak niteliği de taşımadığından, alacakların haczini düzenleyen İİK md.89 hükmünün de marka hakkının haczi bakımından uygulanma imkânı bulunmamaktadır.[163] Dolayısıyla, bir gayri-maddî mal olarak markanın tescil edilip edilmediğine göre ve ayrıca marka başvurusunun haciz işlemi bakımından tâbi olacağı hukuki rejim göz önüne alınarak hacze uygulanacak hükümlerin ve bu kapsamda haczin nasıl icra edileceğinin belirlenmesi önem taşımaktadır.

---

[161] ATF 134 III 122 (**Peter**, s.459).

[162] Markanın gayri maddî-mal niteliğine vurgu yapılan bir Yargıtay kararında da: *"...marka ve ayırt edici ad ve işaretler maddi bir varlığa sahip bulunmamaktadır. Bu nedenle yani bir eşya niteliğini haiz olmadığından zilyetliğe de konu olamazlar. (Bkz. Prof. Dr. Ü. Tekinalp, Fikri Mülkiyet Hukuku, İst. 1999 sh. 68., Prof. Dr. S. Arkan, Marka Hukuku, Ank.1997 sh. 1 vd.) Bunun sonucu olarak da üzerinde zilyetlik oluşturabilinen menkullerden sayılması da mümkün değildir. O halde, ilk bakışta belirlenebileceği gibi menkul mallarla sınırlı İİK.nun 86. maddesi markalar bakımından uygulama alanı bulamaz. Nitekim, kanun koyucu da bu amaçla 556 sayılı KHK.nin 19. maddesinde markaların haczini özel olarak düzenlemiş ve İİK.nun haciz yolu ile takipteki 86. maddesine yollama yapmadan, markaların işletmeden bağımsız olarak haczedilebileceği ve hacizin sicile kayıt ve keyfiyetin yayınlanacağını öngörmüştür. Yasa koyucunun bu düzenleme ile yetinmesi çok doğaldır. Zira, menkul mallarla ilgili İİK.nun 86/1. maddesinin getirdiği tasarruf yetkisini sınırlama, o menkul malın zilyet değiştirmesi halinde alacaklının bundan zarar görmesini önlemeye yöneliktir. Sicile kayıtlı ve devir işlemleri de ancak sicil üzerinden oluşabilecek marka hakkı bakımından bu sınırlandırmaya gerek yoktur. Haczin sicile şerhi ile o markayı devir alacak kişilerin bu yükümlülükle marka hakkını üzerlerine aldıklarının kabulü gerekir. Bu durumda da haciz alacakların devir işleminden, devir alan kimse bakımından da onu bağlayacak diğer bir deyişle haciz prosedürü işlemeye devam edecektir."* yönünde ifadelerle, marka haczine İcra ve İflas Kanunu'nun taşınır malların haczine ilişkin hükümlerinin uygulanmayacağına hükmedilmiştir. Y. 11. HD'nin 09.03.2000 t. ve 1999/8623 E., 2000/2232 K. sayılı kararı. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası) Bu yönde ayrıca bkz. **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.114, **Belek**, s.49; **Akil**, Marka, s.129-130.

[163] Bununla beraber, marka hakkından doğan marka devir bedeli alacağı, lisans alacağı veya garanti markası kullanım bedeli alacağı gibi alacaklar birer alacak hakkı oldukları cihetle, bunlar marka hakkı haczinden bağımsız olarak İİK md.89 hükmü uyarınca haczedilirler. Haczin konusunu, bu takdirde, marka sahibinin markadan kaynaklanan ve üçüncü kişilerde bulunan lisans, devir veya kullanım bedeli gibi alacaklar oluşturur.

2. Tescilli ve tescilsiz markalar ile marka başvurularının haczine uygulanacak hükümler ve haciz işleminin icrası

a. Hacze uygulanacak hükümler

Marka hakkının haczine, İcra ve İflâs Kanunu'nun taşınır ve taşınmaz mallar ile alacakların haczine ilişkin hükümlerinin doğrudan uygulanması olanağının bulunmadığını tespit ettikten sonra, İİK'da yer alan ve menkul ve gayrimenkul mallar ile alacaklar dışında kalan malvarlığı değerlerinin haczine taalluk eden düzenlemelerin incelenmesi gerekir. Bu kapsamda, İİK md.94 ve md.79/f.II, marka hakkının haczine uygulanabilirliği bulunan düzenlemeler içermektedir.

İştirak halinde tasarruf edilen mallar başlıklı İİK md.94, intifa hakkı, taksim edilmemiş miras payı, hisse senedi veya ilmühabere bağlanmamış şirket hissesi veya iştirak halinde tasarruf edilen bir mal hissesinin yerleşim yerleri bilinen üçüncü kişilere ihbar edilmek suretiyle haczedilebileceğini hüküm altına almaktadır. Bu maddede sayılan ve hacze konu malvarlığı değerlerinin ise sınırlayıcı olmadığı ve örnek olarak gösterildiği kabul edilmektedir.[164] Doktrinde, madde metninde "diğer malvarlığı hakları" veya "diğer haklar" ifadelerine yer verilmediği ve intifa hakkı dışında herhangi bir malvarlığı hakkının haczinden de söz edilmediği gerekçesiyle, İİK md.94 hükmünün doğrudan değil; kıyasen uygulanabileceği yönünde görüşler de öne sürülmüştür.[165] Ancak, kanaatimizce gayri-maddî mallar da malvarlığına dâhil

---

[164] **Üstündağ**, İcra, s.202; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.389; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.254. İİK md.94/f.III'te ifadesini bulan ve borçlunun zilyet bulunduğu bir taşınmaz üzerindeki olağanüstü zamanaşımı ile mülkiyet iktisabını talep etme hakkının haczedilmesi halinde alacaklıya taşınmazın borçlu adına tescili için dava açma yetkisi verilebileceğine ilişkin düzenleme de esasen, maddenin girişinde sayılan intifa hakkı, taksim edilmemiş miras, senede bağlanmamış pay ya da iştirak halinde tasarruf edilen mal hissesi dışında kalan hakların da haczedilebileceğine işaret etmektedir. Nitekim Yargıtay da, borçlu ile üçüncü kişi arasında bir taşınmaz satım vaadi sözleşmesi yapılmışsa ve borçlu malik aleyhine hükmen tescil talepli bir dava açmıyorsa, alacaklının, İİK md.94 çerçevesinde icra dairesinden alacağı bir yetki belgesi ile borçlu adına tescil davası açabileceğini, zira, İİK md.94 hükmünün sınırlayıcı bir düzenleme öngörmediğini içtihat etmiştir. (Y. 4. HD'nin 29.11.1971 t. ve 1971/8638 E., 1971/9927 K. sayılı kararı, HukukTürk Hukuk Veri Tabanı)

[165] **Bolayır**, s.2547-dn.141. Ayrıca bkz. **Topuz**, s.410-411. Yazar, İİK md.94'te "diğer haklar" ibaresinin bulunmaması sebebiyle marka haczine bu maddenin uygulanamayacağını, ancak Kanunun sistematiği göz önüne alındığında İİK md.94'ün diğer malvarlığı haklarının haczine de tatbikinin gerekeceği, madde lafzından bu yorumun yapılmasının da mümkün olmadığı cihetle, madde metninin diğer malvarlığı haklarını da kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiği görüşündedir.

unsurlardır ve bu nedenle, marka hakkının haczinde, İİK md.94'ün doğrudan uygulanma kabiliyeti olduğunu kabul etmek gerekir.[166]

Diğer yönden, İİK md.79/f.II c.3, resmi sicile kayıtlı malların, takibin yapıldığı icra dairesi tarafından sicil kaydına işletilmek suretiyle doğrudan da yapılabileceği hükmünü sevk etmiştir. SMK md.22 uyarınca başvurusu eksiksiz yapılmış ya da eksiklikleri giderilmiş, incelenmiş, yayımlanmış, hakkında itiraz yapılmamış veya yapılan itirazların tümü kesin olarak reddedilmiş ve gerekli tüm belgeleri ibraz edilmek suretiyle tüm aşamaları tamamlanmış bir başvuru tescil edilerek sicile kaydedilir.[167] Bu itibarla, bir sınaî mülkiyet hakkı ve bir gayri-maddî mal olarak marka da, haczin doğrudan icrası için İİK md.79/f.II c.3'ün aradığı resmi sicile kayıt şartını yerine getirmektedir. Ancak bu noktada, madde metninde "resmi sicile kayıtlı mal" ifadesinin kullanılması, TPMK nezdinde tescilli markanın resmi sicile kayıtlı mal sayılıp sayılmadığı ve dolayısıyla İİK md.79/f.II c.3'te düzenlenen doğrudan haciz imkânının marka hakkı bakımından da kabul edilip edilmeyeceği ile ilgili tereddüt doğurmaktadır.

İİK md.79/f.II hükmüne 4949 sayılı Kanun[168] ile ilave edilen cümle ile resmi sicile kayıtlı malların haczinin, takibin yapıldığı icra dairesince ve istinabe yoluna başvurmaya gerek kalmadan sicil kaydına işletilmek suretiyle doğrudan yapılabileceği düzenlenmiştir.[169] Getirilen yeni düzenleme sayesinde uygulamada takibin yapıldığı yer icra dairesi tarafından haciz kararı alındıktan sonra, istinabe yoluna başvurulmadan doğrudan doğruya TPMK'ya haciz keyfiyeti bildirilmekte ve marka siciline haczin işlenmesi ile haciz işlemi tamamlanmaktadır. Dolayısıyla, doğrudan haciz olanağının sadece resmi sicile kayıtlı mallara özgülenmiş olmasına rağmen, mal kavramının geniş

---

[166] Bu görüşte: **Yasaman / Altay**, s.712; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.32; **Karan / Kılıç**, s.340; **Akil**, Marka, s.130; **Atıcı**, s.38; **Belek**, s.50; **Sivil**, s.63 vd.

[167] SMK Yön. md.14 kapsamında marka sicilinde marka tescil numarası, başvuru ve tescil tarihi, marka örneği, marka sahibine ilişkin bilgiler, tescile konu mal veya hizmetler, tescile konu mal veya hizmetlerin sınıf numaraları ve varsa vekil bilgileri gibi bilgiler yer alır.

[168] 30 Temmuz 2003 tarih ve 25184 sayılı RG.

[169] İİK md.79/f.II'ye eklenen ve takip yapılan icra dairesince doğrudan haciz yapılmasına yönelik düzenleme, esasen, Yargıtay 12. HD'nin özellikle taşınmazlar bakımından istinabe yoluna başvurmaya gerek kalmadan taşınmazın kayıtlı bulunduğu yer tapu müdürlüğüne icra dairesince doğrudan haciz müzekkeresi gönderilerek haciz konulmasına olanak tanıyan yerleşik içtihadına dayanmaktadır ve uygulamada ortaya çıkan sorunları gidermek amaçlıdır. Bkz. Talih **Uyar**, 4949 sayılı ve 17.07.2003 tarihli İcra ve İflâs Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un Getirdiği Yenilikler, TBB Dergisi, S.49, 2003, s.172.

yorumlanması suretiyle resmi sicile kayıtlı hakların ve bu kapsamda marka hakkının da takibin yapıldığı yer icra dairesince doğrudan yapılabileceği genel itibariyle kabul gören görüştür.[170]

İİK md.79/f.II c.3 ile getirilen doğrudan haciz olanağının marka hakları bakımından doğrudan uygulanamayacağını savunan görüşe göre ise, madde metninde açıkça "resmi sicile kayıtlı mal" ifadesi kullanılmaktadır ve bu düzenlemenin hakları da kapsayacak şekilde geniş yorumlanması mümkün değildir. Buna göre, haczin iyi niyetli üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilmesi için marka hakkının sicile işlenmesi gerektiğinden, bu gereklilik, İİK md.90 kapsamında hakkın muhafazası için haczin TPMK nezdinde tutulan sicile işlenmesi yoluyla da yerine getirilmiş olur. Ancak bu görüş uyarınca, İİK md.90 kapsamında bir muhafaza tedbiri olarak haczin TPMK nezdindeki sicile işlenmesi, İİK md.79/f.II c.3 düzenlemesinin marka haczine de uygulanacağı sonucunu doğurmaz. Bu sebeple de, uygulamadan doğan ihtiyacın karşılanması amacıyla, madde metninin "resmi sicile kayıtlı mal ve hakların haczi" biçiminde değiştirilmesi gerekir.[171]

Kanaatimizce, İİK md.79/f.II c.3'te ifadesini bulan "resmi sicile kayıtlı mal" ifadesinin hakları da içine alıp almadığı sorusuna vereceğimiz cevap, anılan düzenlemenin marka hakkının haczine mal kavramının geniş yorumlanmak suretiyle mi uygulanacağı yoksa anılan madde hükmünün marka hakkına doğrudan doğruya mı tatbik edileceği yönündeki tereddütleri de giderecektir. Buna göre, icra hukukunun amacı da göz önüne alındığında, cebrî icra işlemlerinin konusunu oluşturan malvarlığı unsurları, borçlunun paraya tahvil edilebilir tüm haklarından müteşekkildir ve bu kapsamda, aynî haklar, alacak hakları ve fikrî-sınaî haklar malvarlığı kavramına dâhildir.[172]

---

[170] **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.217; **Yasaman** / **Altay**, s.712-713; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.365; **Akgün**, s.331-332; **Kuru**, s.381-382; **Belek**, s.56; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.115; **Akil**, Marka, s.130; **Atıcı**, s.37; **Dönmez**, s.377. Karş. **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.31-32

[171] **Topuz**, s.410. Karş. **Bolayır**, s.2546. Yazara göre, İİK md.79/f.II c.3'te açıkça "mal" ifadesi kullanılmıştır ve hakların da bu düzenlemenin doğrudan uygulanmak suretiyle bu kapsamda doğrudan haczedilebilmesi mümkün değildir. Yine yazara göre haciz işleminden üçüncü kişilerin de bilgi sahibi olmalarının sağlanması isabetli olacağından, İİK md.79/f.II c.3 marka haczi bakımından da kıyasen uygulanmalıdır.

[172] **Gilliéron**, Poursuite, s.5; **Marville**, s.77; **Cornaz**, s.6.

Yine, mülkiyet konusu olabilen bütün maddî eşya ile irtifak hakları, alacaklar, keşif ve ihtira beratı üzerindeki haklar ile telif gibi fikrî ve sınaî haklar da dâhil olmak üzere bir malvarlığına girebilen tüm haklar mal olarak tanımlanır.[173] Marka hakkı değeri parayla ölçülebilen bir malvarlığı unsuru olması sebebiyle İİK md.79/f.II c.3 anlamında takibin yapıldığı icra dairesince kaydına işletilmek suretiyle doğrudan haczi olanaklı mal kapsamında ele alınmalı ve söz konusu düzenleme tescilli markalar bakımından doğrudan uygulama alanı bulabilmelidir.[174]

Tescilli veya tescilsiz markalar ile marka başvurularının İcra ve İflâs Kanunu'nun hangi hükümleri uyarınca haczedilebileceğinin tespiti yanında, haczedilmesi mümkün olan marka hakkından doğan marka devir bedeli, garanti markası kullanım ya da lisans alacaklarının da hangi hükümler çerçevesinde haciz işlemine tabi tutulacağına değinmek uygun olur. Yukarıda da belirttiğimiz üzere,[175] markadan doğan ve marka ile ilgili bu alacaklar devredilebilirler ve bu yönüyle, borçlunun üçüncü kişilerde bulunan söz konusu alacaklarına da haciz uygulanabilir. Buna göre, borçlunun üçüncü kişiler nezdindeki alacağı İİK md.106 /f.II kapsamında menkul mal hükmündedir ve bu kapsamda da, esasen, borçlunun marka hakkından doğan devir ya da lisans bedeli gibi üçüncü kişiden olan alacağı da taşınır mal haczinde olduğu gibi haciz kararı alınmak ve haciz tutanağı düzenlenmek suretiyle haczedilir.[176]

Ancak, İİK md.89, borçlunun üçüncü kişilerdeki hak ve alacaklarının haczi bakımından bir muhafaza tedbiri ve özel bir haciz rejimi öngörmüştür. Bu kapsamda, üçüncü kişi nezdinde markadan doğan bir alacağı bulunan takip borçlusunun takip

---

[173] Türk Hukuk Lûgati, s.216; **Marville**, s.77. Yazara göre, malvarlığı, bir kimseye ait değeri para ile ölçülebilen ve devredilebilir hakların bütünüdür. İcra ve iflâs hukuku anlamında mal ise, değeri parayla ölçülebilen ve hukuken haciz işlemine tabi tutulabilen taşınırlar, taşınmazlar, haklar ve alacaklardır. Bkz. **Taş Korkmaz**, İflâs, s.30.

[174] Bu yönde: **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.31-32.

[175] Bkz. 2. Bölüm, II, B, 3, d.

[176] Borçlunun üçüncü kişi nezdindeki alacağı menkul mal hükümleri çerçevesinde haczedilse de, haciz tutanağının haciz mahallinde tanzimi zorunlu değildir, tutanak icra dairesinde tanzim edilebilir. Bu çerçevede, haczin tekemmülü için üçüncü kişiye haciz ihbarnamesi tebliğ edilmesi zorunluluğu yoktur, zira haciz ihbarnamesi esasen, üçüncü kişi nezdindeki takip borçlusu alacağının borçluya ödenmesini engelleyen bir muhafaza tedbiri niteliğindedir. Bkz. **Üstündağ**, İcra, s.195; **Atalı / Ermenek / Erdoğan**, s.229; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası**, s.261; **Kuru**, s.406; **Postacıoğlu / Altay**, s.505; **Muşul**, s.343; **Yıldırım / Deren-Yıldırım**, s.167. Bu kapsamda, borçlunun üçüncü kişilerdeki alacaklarının haczi için üçüncü kişinin bulunduğu yere gidilip fiili haciz uygulanabilip uygulanamayacağı ile ilgili çelişkili Yargıtay uygulamaları için bkz. **Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin Özkan / Özekes**, s.309.

hukuku bakımından üçüncü kişi konumundaki borçlusuna[177] haciz ihbarnamesi gönderilerek takip borçlusunun kendisinden olan alacağına haciz konulduğu, borcunu ancak icra dairesine ödeyebileceği ve takip borçlusuna yapacağı ödemenin geçerli olmayacağı bildirilir.

Marka sahibi borçlunun üçüncü kişiden olan ve marka hakkından doğan devir, lisans ve kullanım bedeli gibi alacakları eğer hamiline yazılı senet, poliçe veya diğer cirosu kabil bir kıymetli evraka bağlanmış ise, bu takdirde, söz konusu kıymetli evrak, İİK md.88 kapsamında menkul mal haczi hükümleri uyarınca haczedilir ve bunlara fizikî olarak el konularak icra dairesinde muhafaza altına alınır.

b. Haczin icrası

aa. Genel olarak

Takibin kesinleşmesine rağmen borç ödenmediği takdirde takibin bir sonraki aşamasını borçlunun mallarının haczi teşkil eder. İİK md.85/f.I uyarınca borçlunun kendi elinde veya üçüncü kişide bulunan taşınır malları ile taşınmazlardan ve alacak ve haklarından alacaklının anapara, faiz ve masraflar dâhil olmak üzere tüm alacaklarını karşılamaya yetecek miktarı haczedilir. Ancak haciz işlemi için alacaklının haciz talebinde bulunması gerekir.[178] İİK md.78/f.I'e 7251 sayılı Kanun'la[179] eklenen ikinci cümle ile, alacaklıya, haciz talebinde bulunmaksızın, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden ve bu sisteme entegre bilişim sistemleri vasıtasıyla borçlunun mal, hak veya alacaklarını sorgulama imkânı getirilmiştir. Yapılacak sorgu sonucunda, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi tarafından borçlunun

---

[177] Üçüncü kişi tüzel kişilik biçiminde yapılanmamışsa, kendisine haciz ihbarnamesi değil haciz müzekkeresi gönderilir ve takip borçlusunun tüzel kişi niteliğini haiz olmayan topluluk konumundaki üçüncü kişi nezdindeki alacağı bu suretle haczedilir. **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.310.

[178] İİK md.78 uyarınca haciz talebinin ödeme emrinin tebliğinden itibaren bir yıl içinde yöneltilmesi gerekir, aksi takdirde takip dosyası işlemden kaldırılır. Haciz talebini alan icra memurunun da İİK md.79/f.I uyarınca talep tarihinden itibaren üç gün içinde haczi yapması gerekir. Ancak maddede öngörülen süre bir düzen hükmüdür ve haciz belirtilen süre içinde yapılmasa bile haczin geçerliliğine halel gelmez. Bkz. **Gilliéron**, Poursuite, s.181; **Postacıoğlu / Altay**, s.372; **Üstündağ**, İcra, s.145; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.275; **Kuru**, s.366; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.196; **Favre**, s.173; **Muşul**, s.312; **Karslı**, s.494; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.240; **Ulukapı**, s.142.

[179] 28.07.2020 t. ve 31199 S. RG.

mal, hak veya alacağının mahiyeti ve detayı hakkında verilecek bilgiler çerçevesinde, alacaklı, sistem üzerinden de haciz talep edebilir.

İİK md.80/f.III uyarınca borçlu, talep halinde, kilitli yerleri ve dolapları açmaya ve benzeri eşyanın yerini göstermeye mecburdur. Borçluya düşen bu ödev, mehaz LP md.91'de daha kapsamlı düzenlenmiş ve borçlunun, zilyetliği altında olmasa bile mülkiyeti kendisine ait olan ve borca yetecek miktarda mallarını, alacaklarını ve üçüncü kişilere karşı ileri sürebileceği haklarını bildirmek zorunda olduğu ifade edilmiştir. Borçlunun bu yükümlülüğü, özellikle, tescil edilmemiş ancak fiilen kullanılan markalar için de geçerlidir ve bu durumda borçlu, haczi kabil olduğu inancında olmasa bile, talep halinde, söz konusu işaretleri de icra memurunun bilgisine sunmak durumundadır.[180]

Haciz işlemine başlayacak olan icra memuru, hacze konu malları belirli bir sıraya riayet ederek haczetmekle yükümlüdür. İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nun aksine,[181] İİK'da hacizde uyulması gerekli sıralama hakkında açık bir düzenleme mevcut değildir. Buna rağmen, İİK md.85/f.VI hükmü doğrultusunda icra memuruna yüklenen borçlu ile alacaklının menfaatlerini mümkün olduğu kadar telif etme yükümlülüğü, hacze konu olan malların belli bir sıraya riayet edilerek haczedilmesi gerektiğinin kabulüne yol açmakta ve haciz sırasında hacze konu edilen mallara belli bir sırayla haciz uygulanmasına da hacizde tertip adı verilmektedir. Buna göre, önce borçlunun çekişmesiz malları; çekişmesiz mallardan da öncelikle muhafaza edilmesi ve paraya çevrilmesi daha kolay olan taşınır mallar, ardından da taşınmaz malların haczedilmesi gerekir. Haczi gerçekleştiren icra memurunun takdirine göre çekişmesiz

---

[180] **Gilliéron**, Poursuite, s.181; **Stoffel** / **Chabloz**, s.150. Bu durumda borçlu, kişilik haklarını ve bu hakların korunması gerekliliğine dair yasal düzenlemeleri öne sürerek bilgi verme yükümlülüğünden kaçınamayacaktır.

[181] LP md.95 uyarınca ilk aşamada borçlunun, alacakları ve kısmen haczedilebilen eşyası da dâhil olmak üzere menkul malları haczedilir. Bu kapsamda da öncelikle, madeni para ve banknot gibi tedavül kabiliyeti ve rayiç değeri bulunan mallara haciz tatbik edilir. LP, menkul malların haczinde, borçlunun mahrum kalması halinde daha fazla zorluk yaşayacağı eşyaya nazaran daha kolay biçimde vazgeçebileceği malların haczine öncelik verilmesi kuralını getirmiştir. LP md.95'e göre taşınmaz mallar ancak, menkul malların haczi sonucunda alacağın karşılanamaması halinde haczedilebilirler. Son olarak, borçlunun ihtiyaten haczedilen malları ile borçlu tarafından üçüncü kişiye ait olduğu belirtilen ve üçünü kişi tarafından istihkak iddiasında bulunulan mallar haczedilecektir. LP md.95 mükerrer fıkra 4 uyarınca icra memuru maddede yer alan bu sıralamayı ancak somut durumun gereklilikleri halinde veya borçlu ile alacakları bu hususta bir anlaşmaya varırsa bertaraf edebilir. Maddenin 5. fıkrası ise, İİK md.85/f.VI ile paralel biçimde, icra memurunun mümkün olduğu ölçüde alacaklı ile borçlunun menfaatlerini telif etmekle yükümlü olduğunu düzenlemektedir. Bkz. **Favre**, s.174-175; **Gilliéron**, Poursuite, s.185 vd.; **Stoffel** / **Chabloz**, s.151.

mallar alacağı karşılamaya yetmez ise, bu takdirde, nihai olarak, borçlunun çekişmeli mallarının haczi yoluna gidilecektir.[182]

Taşınır malların haczinde de, para ve altın gibi saklanması ve paraya çevrilmesi daha kolay olan mallar ile mahrum kalınması halinde borçluya daha az yük getirecek taşınır malların haczine öncelik verilmesi gerekir.[183] Bu kapsamda, borçlunun üçüncü kişilerdeki alacakları da taşınır mallar gibi taşınmazlardan daha önce haczedilecektir. Borçlunun haczedilen taşınır malları alacağı karşılamaya yetmediği takdirde, borçlunun taşınmaz mallarına haciz tatbik edilir. Borçlunun çekişmesiz mahiyetteki taşınır ve taşınmaz malları alacağı karşılamaz ise, bu durumda, borçluya ait olan hacizli veya üzerinde sınırlı aynî hak tesis edilmiş mallar ile borçlunun çekişmeli malları haczedilir ve bu durum haciz tutanağına da işlenir. Haciz işlemi esnasında riayet edilmesi gereken bir sıranın belirlenmesindeki amaç ve borçlunun çekişmeli mallarının haczinin en sona bırakılmasının gerekçesi, hacizli alacaklı ile borçlunun malları üzerinde hak iddia edenler arasında gereksiz ve uzun soluklu yargılama prosedürlerinin önüne geçmektir. Bu kapsamda, İsviçre Federal Mahkemesi'ne göre, üçüncü kişi lehine rehinli veya mülkiyeti muhafaza kayıtlı malın tahmini paraya çevirme bedeli, rehinle temin edilmiş alacağı aşıyorsa LP md.95/f.3 ile düzenlenen bu kural da uygulanmaz.[184] Yine, Federal Mahkeme, 21 Ekim 1991 tarihli bir kararında,

---

[182] Kudret **Aslan**, Hacizde Sıra (Tertip), AÜHFD Yıl 2005, C.54, S. 2, s.282 vd.; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.380 vd.; **Kuru**, s.370 vd.; **Favre**, s.174-175; **Stoffel** / **Chabloz** , s.151; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.247 vd.; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s. 296-297; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.200 vd.; **Gilliéron**, Poursuite, s.185 vd.; **Üstündağ**, İcra, s.173; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.160; **Ulukapı**, s.142 vd.

[183] **Kuru**, s.371; **Gilliéron**, Poursuite, s.185; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.201; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s. 297; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.248; **Ulukapı**, s.145; Karş. **Aslan**, s.295. Yazara göre taşınır malların hangi sıraya göre haczedileceği ile ilgili olarak genel geçer nitelikte bir sıralama söz konusu olamaz. Bu itibarla, hangi taşınır malın haczedileceğine, alacak miktarı, borçlunun sosyal ve ekonomik durumu ve o malın satılması ve muhafazasının kolaylığı gibi hususları dikkate almak suretiyle ve kendisine tanınan takdir yetkisini kullanarak icra müdürü karar verecektir.

[184] **Gilliéron**, Poursuite, s.187. Yine İsviçre Federal Mahkemesi'ne göre borçlunun zilyetliğinde bulunmasına rağmen borçluya ait olmadığı anlaşılan mallar da haczedilmeyecektir. Ancak üçüncü kişi yedinde bulunup da borçlu veya alacaklı tarafından borçluya aidiyeti öne sürülen ve icra memurunun da bu yönde kanaat getirdiği malların haczi gerekir. Bkz. **Favre**, s.175. Yargıtay'a göre de İİK md.85/son uyarınca icra memuru borçlu ile alacaklının menfaatlerini mümkün olduğu kadar telif etmekle mükellef olduğundan, hacizde tertip ve usûl ekonomisi gereğince borçlunun malları haczedilirken muhafazası ve satılması en kolay ve yokluğu borçluya en az yük teşkil edecek mallardan hacze başlanması ve haciz yapılırken de alacaklı ve borçlunun menfaatlerinin olabildiğince dengelenmeye çalışılması gerekir. Y. 8. HD'nin 13.03.2017 t. ve 2016/20180 E., 2017/3513 K. sayılı kararı (Yargıtay Bilgi Bankası).

borçlu tarafından borcu karşılayacak miktarda taşınmaz malın haczinin teklif edilmesi halinde dahi, alacaklı ve borçlu anlaşmadıkça hacizde tertibe ilişkin kuralların aynen uygulanacağını, zira hacizde tertip ilkesinin alacaklının da menfaatini gözettiğini ve daha kolay paraya çevrilebilecek malların daha önce haczedilmesinin hukuka uygun olduğunu içtihat etmiştir.[185]

Sınaî mülkiyet hakları ve bu kapsamda marka hakkı, İİK md.85 ve LP md.95 anlamında, alacakları da içerecek biçimde taşınır mallar kategorisinde ele alınmalı ve haciz işlemi sırasında marka hakkı da taşınmazlardan önce; ancak para ve altın gibi paraya çevrilmesi daha kolay mallardan sonra haczedilmelidir.[186] Ancak bu noktada, doktrinde, haciz işleminde uyulması gereken sırayı belirlerken marka da dâhil olmak üzere sınaî hakların kendine has özelliklerinin dikkate alınması gerektiği öne sürülmüştür. Özellikle, tescil edilmemiş ve hatta kullanılmaya dahi başlanmamış bir ayırt edici işaretin ya da bir buluşun haczedilebilirliği ile ilgili oluşabilecek tereddütler, markanın değerini belirlemede yaşanabilecek güçlük ve marka da dâhil olmak üzere sınaî mülkiyet haklarının paraya çevirme prosedürünün göreceli olarak uzun ve zorlu bir süreç gerektirmesi gibi sebeplerle, borçlunun daha kolay paraya çevrilebilir mallarının öncelikle haczedilmesinin daha doğru bir yaklaşım olduğu ifade edilmektedir.[187]

Ancak, Türk hukukunda resmi sicile kayıtlı sınaî hakların doğrudan haczine imkân veren düzenleme, bu tür hakların oldukça kolay ve zahmetsiz biçimde haczini sağlamaktadır. Bu noktada, kanaatimizce, tescilli markalar için de uygulama alanı bulan bu düzenleme ışığında, markanın da, taşınmaz mallardan önce ve menkul mallar ve alacaklarla birlikte ve borçlunun daha kolay paraya çevrilebilir para ve altın gibi malvarlığı değerlerinin haczinden hemen sonra haczedilebilmesi gerekir.

bb. İİK md.79 uyarınca haczin doğrudan icrası

İİK md.79/f.II c.3, haciz işleminde kolaylık sağlamak ve kötü niyetli davranışların önüne geçmek amacıyla, resmi sicile kayıtlı malların haczinin, takibi yapan icra dairesi tarafından sicil kaydına işletilmek suretiyle doğrudan da

---

185 ATF 117 III 61, JdT 1994 II, s.29 vd.

186 Bu yönde: **Cornaz**, s.140.

187 **Cornaz**, s.140-141.

yapılabilmesine olanak tanımıştır. Bu imkân, İİK md.79/f.II uyarınca haczolunacak malların takibin yapıldığı icra dairesinin yetki çevresi dışında olması halinde haczin, malların bulunduğu yerdeki icra dairesinin istinabe edilerek yapılması kuralının, alacak ve ücret hacizleri ile birlikte bir diğer istisnasını oluşturur.[188]

Madde içeriğinde yer alan "doğrudan da haczedilebilir" ifadesinden de anlaşılabileceği üzere, resmi sicile kayıtlı malların sicil kaydına işlenerek doğrudan haczedilebilmesi, marka hakkının İİK md.94 uyarınca haczi işlemine alternatif olarak getirilen bir usûldür ve İİK md.79/f.II c.3 uyarınca haczi mümkün olan bir markanın İİK md.94'e göre de haczedilmesine hukuken bir engel bulunmamaktadır.[189] Yine daha önce de belirttiğimiz gibi,[190] her ne kadar madde metninde resmi sicile kayıtlı mal ifadesi yer alsa da, marka siciline kayıtlı olması ve hukuken "mal" tanımına dâhil olması cihetiyle marka hakkının da doğrudan haczi mümkündür.

İİK md.79/f.II c.3 uyarınca marka siciline kayıtlı markanın doğrudan haczi, TPMK nezdinde tescil edilmiş tescilli markalar için uygulama alanı bulur ve bu yönüyle, henüz başvurusu kabul edilerek tescil edilmemiş marka başvurularının ya da fiilen kullanılan ancak henüz tescil edilmemiş tescilsiz markaların hukuken bu yöntemle haczi mümkün değildir.[191] Başka bir anlatımla, marka başvurusu, henüz ilgili yasal düzenlemelerde öngörülen şartlar yerine getirilip belli aşamalar kaydedilmeden marka siciline tescil edilmediğinden, İİK md.79/f.II c.3 kapsamında resmi sicile kayıtlı mal olarak addedilemezler. Bu sebeple de, hukuken, bu madde kapsamında herhangi bir sicile kayıtlı mal olarak değerlendirilmedikleri için marka başvurularının doğrudan haczine hukuki imkân bulunmamaktadır.

Ancak yine de, marka başvurularının özel durumunun İİK md.79/f.II c.3 kapsamında ele alınması doğru olur. Marka başvuruları da, her ne kadar özel bir sicilde tescil edilmeseler de, TPMK nezdinde markalara benzer biçimde dosyalanmakta ve bu

---

[188] **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.275; **Kuru**, s.365; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.195; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.134; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.240; **Üstündağ**, İcra, s.147; **Akgün**, s.227-228; **Muşul**, s.315; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.365.

[189] **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.115; **Belek**, s.56; **Atıcı**, s.37.

[190] Bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, a.

[191] **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.121.

başvurular elektronik ortamda takip edilmektedir.[192] SMK md.148/(8) uyarınca bu maddede yer alan hükümler sınaî mülkiyet hakkı başvurularında da uygulanır. SMK Yön. de benzer şekilde, 130. maddede, 125 ilâ 129. madde hükümlerinin sınaî mülkiyet hakkı başvurularında da uygulanacağını hüküm altına almıştır. Uygulamada da, haciz talebini alan icra dairesi, takip borçlusuna ait tescilli markalar ve marka başvurularının araştırılması ve borçluya aidiyeti tespit edilen tescilli markalar ve marka başvurularına haciz konularak sicile işlenmesi ve durumdan icra dairesinin bilgilendirilmesi yönünde TPMK'ya haciz müzekkeresi göndermektedir. Takip borçlusuna ait bir marka başvurusunun mevcut olması halinde de, TPMK, haciz keyfiyetini, markalar siciline değil; fakat başvuruların takip edildiği elektronik ortama işlemekte ve durumu icra dairesine bildirmektedir. Bu da, esasen, İİK md.79/f.II c.3 ile getirilen doğrudan haciz imkânının marka başvuruları açısından uygulanabilir olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sebeple, İİK md.79/f.II c.3'ün resmi kurum tarafından kayıt altına alınan sınaî hak tescil başvurularına da uygulanmasına olanak sağlayacak biçimde ve "Resmi sicile kayıtlı malların *ve ilgili kurum nezdinde kayıt altına alınan tescil başvurularının..."* yönünde bir ifadeyle tadil edilmesinin yararlı olacağı kanaatindeyiz.

Alacaklının haciz talebinin ardından haciz kararı alan icra dairesi, istinabe yoluna başvurmaya gerek olmadan haciz kararını TPMK'ya yazacağı haciz müzekkeresi ile bildirir. Markanın haczedildiğinin TPMK'ya bildirilmesi ile de haciz keyfiyeti sicile işlenir ve haciz işleminin TPMK tarafından marka siciline kaydedilmesi ile de haciz tamamlanmış olur.[193]

Mülga Markalar Hakkında KHK md.19/f.II'de haciz işleminin sicile kaydedileceği ve yayımlanacağına dair hükümden farklı olarak, SMK md.148/(5), hukuki işlemlerin taraflardan birinin talebi, ücretin ödenmesi ve yönetmelikle belirlenen diğer şartların yerine getirilmesi halinde sicile kaydedileceğini ve bültende yayımlanacağını öngörmüştür. Maddede belirtilen hukuki işlemlere haciz de dâhildir. Aynı madde uyarınca sicile kaydedilmeyen hukuki işlemlerden doğan haklar iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. SMK Yön. md.126'da ise, Mülga Markalar

---

[192] **Belek**, s.57.

[193] **Yasaman** / **Altay**, s.713; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.32; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.122; **Belek**, s.56; **Atıcı**, s.38; **Bolayır**, s.2546-2547.

Hakkında KHK'da yer alan düzenleme paralelinde, haczin sicile kaydedileceği ve bültende yayımlanacağı ifade edilmiştir.

SMK md.148/(5)'te hukuki işlemlerin sicile kaydedilmesinin tarafların talebine bağlanmış olması karşısında, marka üzerindeki hukuki işlemlerin TPMK nezdinde tutulan marka siciline tescil edilmesinin, haciz de dâhil olmak üzere hukuki işlemin tekemmülü bakımından kurucu işleve sahip olmadığı ve açıklayıcı nitelikte bir muhafaza tedbiri olduğu kabul edilmektedir.[194] Buna göre, SMK md.148/(5) uyarınca hukuki işlemler taraflardan birinin talebi, ücretin ödenmesi ve yönetmelikte belirtilen diğer şartların yerine getirilmesi durumunda sicile kaydedileceğinden, haczin sicile tescili zorunlu değildir ve bunun için taraflardan birinin talebi gerekir. Buna rağmen, tescil yolu mutlaka tercih edilmelidir, zira ancak haczin tescil edilmesi halinde hacizli alacaklının menfaati korunmuş olur ve ancak bu takdirde haciz markayı devralana karşı da ileri sürülebilir.

Kanaatimizce de, SMK md.148/(5)'in lafzı haczi de içine alacak şekilde hukuki işlemlerin tescilinin tarafların talebine bağlı olduğu biçiminde anlaşılmaya elverişlidir. Ancak, marka hakkının haczinde, haciz işleminin TPMK nezdindeki sicile tesciline kurucu etki tanınması zorunludur. Zira, öncelikle, İİK md.79/f.II c.3 kapsamında sicile kayıtlı markanın haczinin kaydına işletilmek suretiyle doğrudan da yapılabileceği yönündeki hüküm, açıkça, haciz işleminin sicil kaydına işlenmesi ile gerçekleşeceğine işaret etmektedir. Bu da, markalar siciline kayıtlı bir markanın bu hüküm çerçevesinde haczinde tescil işleminin kurucu etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Keza uygulamada, alacaklı haciz talebinde bulunurken borçluya ait TPMK nezdinde kayıtlı markalar ve marka tescili başvurusunda bulunulmuş ayırt edici işaretlerin haczini talep etmekte; icra dairesi de, bu talep doğrultusunda, takip borçlusunun TPMK nezdinde tescilli markaları ile marka başvurularına haciz konulduğu, haciz kaydına işlenmesi ve işlemin sonucundan icra dairesinin bilgilendirilmesi gerektiği yönünde haciz müzekkeresi göndermektedir.

---

[194] Bu görüşte: **Akil**, Marka, s. 131; **Okutan Nilsson**, Hukuki İşlemler, s.556; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.45; **Utku**, s.251; **Karan** / **Kılıç**, s.330; **Çağlar**, Marka Hukuku, s.100; **Uzunallı**, s.103; **Kaya** (**Ülgen** / **Helvacı** / **Nomer Ertan**), s.505.

Bu itibarla, icra dairesince haciz kararı alınırken takip borçlusuna ait hangi markanın haczedildiği özel olarak belirtilmediğinden, haciz kararı alındığı anda haczin gerçekleştiğini ve TPMK nezdindeki sicile yapılan tescilin sadece açıklayıcı bir etkiye sahip olduğunu ileri sürmek olanaklı değildir. Başka deyişle, haciz kararında, haczedilen markayı diğer markalardan somut olarak ayıran tüm özellikler herhangi bir tereddüt oluşmasına yer vermeyecek şekilde açıkça belirtilmedikçe, haciz kararı alınmasıyla birlikte markanın haczinin tamamlandığı iddia edilemez. Bu durumda, haciz müzekkeresi sonrasında TPMK kayıtlarında gerekli incelemenin yapılarak borçluya ait markaların tespiti ve ancak bu markaların sicil kaydına haczin işlenmesi halinde haczin tekemmül ettiğinin kabulü en uygun çözümdür. Bu da, haczin tescilinin açıklayıcı değil, kurucu etkiye sahip olduğuna işaret eder.

Diğer yönden, SMK Yön.'de devir ve hak sahipliğindeki diğer değişiklikler, lisans, rehin ve miras yoluyla intikal gibi hukuki işlemlerin tescili için talep formu ibraz etmek suretiyle TPMK'ya bu yönde talepte bulunulması gerektiği düzenlenirken, md.126'da haczin sicile kaydedileceği ve bültende yayımlanacağı ifade edilmiştir. Bu da, SMK md.148/(5) uyarınca hukuki işlemlerin tarafların talebine bağlı olarak tescil edileceği yönündeki düzenlemenin esasen haczi içermediği ve haczin tescilinin kurucu etkiye sahip olması cihetiyle farklı bir hukuki rejime tâbi kılındığını ortaya koymaktadır.

İİK md.102/f.I uyarınca taşınır bir malın haczi için haciz işleminin yapıldığı yerde bir tutanak tutulur ve bu tutanakta alacaklı ve borçlunun isim veya unvanları, alacağın miktarı, haczin hangi gün ve saatte yapıldığı, haczedilen mallar ve icra memuru tarafından mallar için takdir edilen kıymet ve varsa hacze konu mallarla ilgili istihkak iddiaları yazılır.[195] İİK md.79/f.II c.3 kapsamında resmi sicile kayıtlı malların, kaydına işletilmek suretiyle doğrudan haczedilmesi olanağı karşısında, Türk hukuku

[195] Haciz tutanağı, icra dairesi tarafından haciz işlemi uygulanan malların haczedildiğini gösteren bir ispat vasıtası niteliğindedir ve haciz, icra memurunun haciz iradesini tutanağa yansıttığı anda gerçekleşmiş sayılır. Bkz. **Favre**, s.178; **Gilliéron**, Poursuite, s.207; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.376; **Ulukapı**, s.145. Bu kapsamda, yalnızca haciz tutanağına geçirilen ve haczedildiği yazılan mallar haczedilmiş sayılır ve sadece bu mallar hakkında borçlunun tasarruf yetkisi kısıtlanır. Haciz tutanağında haczedildiği belirtilmeyen mallar, haciz tutanağının aksi ispat edilmedikçe, haciz tutanağı dışında başka bir vasıta ile ispat edilemez. **Kuru**, s.370; **Stoffel** / **Chabloz**, s.151; **Üstündağ**, İcra, s.169; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.277; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.244; **Muşul**, s.326; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.198-199; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.178; **Ulukapı**, s.146. Karş. **Akgün**, s.248.

bakımından, TPMK nezdinde tescilli markanın ayrıca bir haciz tutanağı düzenlenmesine gerek olmadan haczedileceğinin kabulü gerekir.[196] Türkiye'deki icra dairelerinin uygulaması da bu yöndedir.[197] Bu kapsamda, İİK md.87 uyarınca icra dairesine terettüp eden haczedilen malların kıymetini takdir etme yükümlülüğünün haczin fiilen icrasından sonra yerine getirilmesinde de hukuken bir engel bulunmamaktadır.[198]

Tescilli markanın doğrudan haczinde haciz işlemi borçlunun ikametgâhında haciz tutanağı tanzim edilmesi gerekmeksizin icra dairesince doğrudan doğruya TPMK nezdindeki sicile haczin işlenmesi yoluyla yapıldığından, borçlu ve hatta duruma göre alacaklı, haciz işleminden haciz gerçekleştikten sonra haberdar olacaktır. Bu durumda, İİK md.103 uyarınca, haciz sırasında hazır bulunmayan borçluya veya alacaklıya haciz işlemine karşı üç gün içinde beyanlarını sunmak üzere bir davet gönderilmesi gerekir.[199]

İİK md.78/f.I'e eklenen ikinci cümle uyarınca, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden ve bu sisteme entegre bilişim sistemleri vasıtasıyla yapılacak sorgulama sonucunda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi tarafından borçlunun mal, hak veya

---

[196] **Atıcı**, s.38.

[197] İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nda resmi sicile kayıtlı malların resmi sicile kaydedilmesi yoluyla doğrudan haczedilmesi gibi bir usûl bulunmamaktadır. Bu sebeple, İsviçre hukuku uyarınca tescilli olsun veya olmasın markalar veya haczi kabil diğer sınaî hakların haczinde icra dairesi tarafından bir haciz tutanağı düzenlenir ve bu tutanakta haczedilen sınaî hakkın ayırt edici tüm özellikleri ayrıntılı olarak belirtilir. Bu gereklilik, İsviçre hukukunda markalar bakımından tescil numarası ve markanın tescil edildiği mal ve hizmetin ait olduğu sınıfın belirtilmesi şeklinde kendini göstermektedir. Bkz. **Cornaz**, s.147.

[198] Haczedilen malın kıymetinin takdir edilmesi yükümlülüğü, marka haczi hangi yasal düzenlemeye dayalı olarak yapılırsa yapılsın aynı esaslara göre gerçekleşir.

[199] Uygulamada 103 davetiyesi olarak adlandırılan bu davetin gönderilmesi haczin geçerliliğini olumsuz etkileyen bir husus değildir. İİK md.103 uyarınca gönderilmesi gereken davet tebliğ edilmese dahi haciz işlemi geçerliliğini korur ancak alacaklı ve borçlu bakımından haciz işlemine kaşı şikâyette bulunmak da dâhil olmak üzere süreler bu davetin gönderilmesi ile işlemeye başlayacaktır. Alacaklı da 103 davetiyesi kendisine veya borçluya tebliğ edilmese dahi satış talebinde bulunabilir. Ancak borçluya haciz işlemi İİK md.103 uyarınca bildirilmedikçe alacaklının satış talebi işleme konmaz ve satış hazırlıklarına başlanamaz. **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.277-278; **Kuru**, 369-370; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.32; **Üstündağ**, İcra, s.170; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.177. Bu uygulamanın hatalı olduğu görüşünde: **Postacıoğlu** / **Altay**, s.379; **Akgün**, s.262. Bu görüşe göre uygulamada "103 davetiyesi" olarak adlandırılan işlemin yerine getirilmemesine bağlanması gereken yegâne sonuç hacze karşı borçlunun şikâyette bulunma süresinin başlamamasıdır. Bu doğrultuda, borçluya 103 davetiyesi gönderilmemişse alacaklının satış talebinin işleme konulmaması karşısında alacaklının satış talebinde bulunmasına izin verilmesinin de bir anlamı bulunmamaktadır.

alacağının mahiyeti ve detayı hakkında verilecek bilgiler çerçevesinde, alacaklı, sistem üzerinden de haciz talep ettiğinde, icra dairesi, tespit edilen mal, hak veya alacağı elektronik ortamda haczedebilmektedir. Sistemin TPMK ile entegre edilmesi halinde, kurum nezdinde tescilli marka ve diğer sınaî hakların haczi, elektronik ortamda da yapılabilir hale gelecektir. Bu takdirde, resmi sicile kayıtlı malların sicile işletilmek suretiyle doğrudan haczedilmesine olanağı tanıyan İİK md.79/f.II c.3 düzenlemesi dışında, artık ilgili kuruma haciz müzekkeresi gönderilmesine dahi gerek olmaksızın, marka ve TPMK nezdinde tescil edilen diğer sınaî haklara icra müdürlüğünce elektronik ortamda haciz uygulanabilecektir.

TTK md.53'e göre, doğrudan doğruya işletmeyi tanıtmak ve benzer işletmelerden ayırt etmek için kullanılan ve sahibi tarafından ticaret siciline tescil edilmesi gereken işletme adı da, ticari işletmeden ayrı olarak devredilebildiği cihetle,[200] işletmeden ayrı olarak haczedilebilir ve işletme adı sahibinin iflâs etmesi halinde iflâs masasına dâhil olur.[201] İşletme adının ticaret sicil müdürlüğü nezdinde tescili zorunlu kılındığı için, işletme adının haczi de, resmi sicile kayıtlı malların icra dairesi tarafından doğrudan haczine olanak tanıyan İİK md.79/f.II c.3 hükmü çerçevesinde gerçekleştirilir.

Her ne kadar sınaî hak karakteri göstermediğinin ve bir özel hukuk işlemi niteliğindeki sözleşme ile ihdas edildiğinin kabulü gerekse de, EHK kapsamındaki internet alan adları da, resmi sicil benzeri bir sistem üzerinden kaydedilip izlenmektedir. Bu çerçevede, İİAY md.7/(6)'da, alan adı başvuru talebini alan kayıt kuruluşunun, bu talebi aldıktan sonra TRABİS üzerinde gerekli işlemleri yapacağı ve İAAY md.8/(4)'te de, kayıt kuruluşlarının TRABİS üzerinden başvuru işlemlerini tam ve doğru olarak tamamladıkları ve ücretini ödedikleri alan adlarını, başvuru sahiplerine tahsis edecekleri düzenlenmiştir. Dolayısıyla, alan adı haczinin mümkün olması varsayımında, İİK md.79/f.II c.3 burada da uygulama alanı bulabilecek ve alan adının haczinde de, icra müdürü, alan adının haczedildiğini kayıt kuruluşuna

[200] TTK md.53, tescil edilen işletme adları hakkında uygulanması gereken maddeler arasında, ticaret unvanının işletmeden ayrı olarak devrine izin vermeyen TTK md.49'a yollama yapmamıştır. Buradan hareketle, işletme adı, ticaret unvanının aksine, işletmeden ayrı ve bağımsız olarak üçüncü kişilere devredilebilir. Bkz. Mehmet **Helvacı (Ülgen / Kaya / Nomer Ertan)**, s.440; Sami **Karahan**, s.167.

[201] İşletme adının ticari işletmeden ayrı olarak haczedilebileceği ve iflâs halinde iflâs masasına dâhil olacağı yönünde: **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.24; **Bolayır**, s.2541; **Taş Korkmaz**, İflâs, s.175.

bildirecek, kayıt kuruluşunun da TRABİS üzerinden BTK'yı bilgilendirmesi üzerine haciz işlemi tamamlanabilecektir.[202]

Ne var ki, EHK kapsamına giren ".tr" uzantılı alan adlarının haczinin önünde yasal bir engel bulunmaktadır. Nitekim, EHK md.34/(1)'e göre, elektronik haberleşme hizmetleri ile ilgili olarak abone veya kullanıcılara tahsis edilen frekans, numara ve hat kullanımı ile internet alan adları gibi intifa ve kullanım hakları ile işletmecilerin yetkilendirmeleri hiçbir şekilde haczedilemez. Buna karşılık, İİAY md.13/(1), internet alan adlarının satılabilip devredilmesine cevaz vermektedir. Bir malvarlığı değeri olan ve ekonomik bir değer arz eden internet alan adının satım ve devrine izin verilmesine rağmen haczinin yasaklanması çelişkili bir durum meydana getirmektedir. Dahası, internetin günümüz ticaret hayatında oynadığı rol ve internet alan adlarının sahip olduğu ekonomik büyüklük dikkate alındığında, alan adlarının haczine izin vermemek, kanaatimizce de, alacaklı ve borçlu arasındaki dengeyi bozmaktadır. Bu itibarla, yapılacak yasal bir düzenlemeyle, EHK md.34/(1) metninden internet alan adları ibaresinin çıkartılarak alan adlarının haczinin mümkün hale getirilmesi yerinde olacaktır.[203]

cc. İİK md.94 uyarınca haczin yerine getirilmesi

Belirtildiği üzere, iştirak halinde tasarruf edilen mallar başlıklı ve intifa hakkı, taksim edilmemiş bir miras ya da şirket veya iştirak halinde tasarruf edilen malların haczi usûlünü düzenleyen İİK md.94 marka hakkının haczinde de uygulanabilme özelliğine sahiptir. Bu kapsamda, İİK md.79/f.II c.3 ile getirilen haczin sicil kaydına işlenerek doğrudan da yapılabilmesi olanağının resmi sicile kayıtlı haklar bakımından alternatif bir yol olarak öngörüldüğü göz önüne alındığında, resmi sicile kayıtlı markanın da bu usûlle haczinin mümkün olduğunu belirtmek gerekir. Ancak, tescilsiz bir marka veya bir marka başvurusunun haczi söz konusu olduğunda, icra dairesi tarafından uygulanması gereken usûl İİK md.94'te ifadesini bulan düzenlemedir.[204]

---

[202] **Kale**, Alan Adları, s.74.

[203] Bu görüşte: **Kale**, Alan Adları, s.95; **Bolayır**, s.2540.

[204] TPMK'ya yapılan marka tescil başvurularının Kurum nezdinde elektronik ortamda takip edilmesinden hareketle, İİK md.79/f.II c.3'te düzenlenen doğrudan haciz imkânının marka başvuruları bakımından da uygulanmasını sağlayacak yasa değişikliği önerimiz hk. bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, b, bb.

Bu noktada, alacaklı resmi sicile kayıtlı bir markanın haczini talep edip icra dairesi de haciz kararı aldığında, haczin İİK md.94'e göre mi yoksa İİK md.79/f.II c.3 uyarınca doğrudan mı yapılacağı kararının nasıl verileceği ve hangi yolun tercih edilmesi gerektiği de çözülmesi gerekli bir meseledir. Kanaatimizce, yaygın uygulamadan farklı olarak alacaklı borçluya ait TPMK nezdinde tescilli bir markanın tescil bilgilerini de temin etmek suretiyle söz konusu tescilli markanın haczini talep ettiğinde, doğrudan haciz imkânının getirilme amacı, bu yöntemin uygulama kolaylığı ve pratikliği ve icra faaliyetinin mümkün olduğunca kısa sürede basit ve ucuz şekilde sonuçlandırılması şeklinde kendini gösteren takip ekonomisi ilkesi uyarınca, icra dairesince doğrudan haciz uygulanmalı ve TPMK'ya haciz müzekkeresi yazılarak haczin İİK md.79/f.II c.3 uyarınca doğrudan yapılması yoluna gidilmelidir. Şayet, genel takip hukuku uygulamasına paralel olarak alacaklı, borçluya ait ve TPMK nezdinde tescilli markaların tespit edilerek bunlar üzerinde haciz şerhi işlenmesini talep edip icra dairesi de bu yönde bir haciz kararı oluşturduğunda, bu işlem, esasen, herhangi bir tercih yapılmasını gerektirmeksizin İİK md.79/f.II c.3 uygulanarak haczin doğrudan yapılması sonucunu doğurmaktadır.

İİK md.94 kapsamında intifa hakkı, taksim edilmemiş bir miras ya da şirket veya iştirak halinde tasarruf edilen bir mal haczedildiğinde, ilgili maddeye göre icra dairesi, yerleşim yerleri bilinen ilgili üçüncü kişilere durumu ihbar edecektir. Maddede ayrıca borçlunun belirli bir taşınmazdaki tasfiye sonundaki payı haczedilirse icra dairesinin haciz şerhinin taşınmazın tapu kaydına işlenmesi için tapu sicil müdürlüğüne bildirimde bulunacağı öngörülmüş; 4949 saylı Kanun'la maddeye yapılan ekleme ile de anonim şirketteki çıplak payın şirkete bu yönde tebligat yapılarak haczedileceği düzenlenmiştir.[205]

Bu düzenleme ışığında marka hakkının İİK md.94 uyarınca haczinin nasıl gerçekleşeceği incelendiğinde, öncelikle, markanın gayri-maddî mal niteliği ve marka hakkının gayri-maddî mal üzerindeki mutlak hak olarak vasıflandırılması yönündeki tespitten hareket etmek gerekir. Markayı da içine alacak şekilde gayri-maddî malların

[205] Çıplak payın haczinde haciz şirkete haciz kararının tebliğ edilmesi ile tamamlanmaktadır. Bu yönüyle, her ne kadar haczin şirket pay defterine işlenmesi zorunlu ise bu yapılmasa da haciz tamamlanmış sayılır. İİK md.94 hükmünde anonim şirketlerde çıplak payın haczine ilişkin olarak 4949 sayılı Kanun'la yapılan değişikliğin etki ve sonuçları hakkında bkz. Abuzer **Kendigelen**, Anonim Şirketlerde Çıplak Payların Haczi, İÜHFM, C.LXII, S. 1-2, 2004, s.381 vd.

fizikî bir mevcudiyeti yoktur ve özellikle tescil de edilmemiş bir marka sicile kaydedilemeyeceğine göre, marka hakkı, marka hakkı sahibi gerçek veya tüzel kişide tecessüm eder. Bu sebeple de, İİK md.94 uyarınca yapılacak haczin marka hakkı sahibi gerçek kişinin ikametgâhı ya da tüzel kişinin işlem merkezinde tatbik edilmesi gerekir.[206] İsviçre Federal Mahkemesi'ne göre ise, sınaî mülkiyet hakkının sahibi borçlunun ticaret merkezi yurt dışında ise, söz konusu sınaî hak, Bern'de bulunan İsviçre Federal Fikrî Mülkiyet Enstitüsü nezdinde de haczedilebilir.[207]

Mahallinde yapılan haciz işleminde, İİK, haczi yapan memura, borçluya önceden bildirimde bulunulması gibi bir yükümlülük getirmemiştir. Bu kapsamda, markanın İİK md.94 uyarınca haczi için de geçerli olmak üzere, İİK md.80/f.II uyarınca borçlunun haciz mahallinde hemen hazır bulunması temin edilemediğinde haciz, borçlunun yokluğunda icra edilebilir.[208]

Haczin İİK md.94'e göre icra edilmesi halinde, haczi yapan icra memuru, İİK md.102 uyarınca marka hakkı sahibinin ikametgâhı ya da duruma göre işlem merkezinde bir haciz tutanağı tanzim eder. Tescilli markanın haczinin İİK md.94'e göre yapılması tercih edildiğinde, markanın sicil numarası, ait olduğu mal veya hizmet sınıfı, marka olarak tescilli işaretin şekil, boyut ve benzeri özellikleri gibi unsurlarının tutanağa geçirilmesi önem taşımaktadır. Keza, marka başvurusu veya tescilsiz

---

[206] **Yasaman** / **Altay**, s.714; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.33; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.119-120; **Atıcı**, s.39; **Bolayır**, s.2547-2548; **Belek**, s.53. Karş. **Troller**, Précis, s.17. Yazara göre yaratıcı düşüncenin ürünü bir fikrî ya da sınaî hak üretildiğinde ya da bir mal veya hizmeti diğerlerinden ayırt etmeye yarayan bir işaret ortaya konduğunda söz konusu gayri-maddî mal üzerindeki hakkın sahibi ile bu mal arasında; fizikî bir varlığı olan eşya üzerindeki mülkiyet hakkı ile o malın maliki arasında olan bağdan daha yoğun ve daha sıkı bir kişisel ilişki meydana gelir. Ancak buna rağmen, yine de, söz konusu gayri-maddî mal, bu gayri-maddî malı vücuda getiren veya onu kullanan kişiden ayrı bir varlığa sahiptir ve bu yönüyle bunlar üzerinde gerçekleşen hukuki işlemler, gayri-maddî mal üzerindeki mutlak hakkın sahibi olan kişinin kişilik haklarından da bağımsızdır.

[207] ATF 62 III 58, JdT Poursuite Pour Dettes, 1936, s.79 vd. Federal Mahkeme'nin 15 Mayıs 1936 tarihli kararına konu olan uyuşmazlıkta ticaret merkezi Stuttgart, Federal Almanya'da bulunan Bosch AG'ye ait patentler İsviçre Fikrî Mülkiyet Enstitüsü'nün Bern şehrindeki merkezinde haczedilmiş, borçlu, İsviçre'deki patent hakları işlemleri için tayin ettiği temsilcinin Cenevre'de ikamet ettiği gerekçesiyle haczin de Cenevre'de yapılması gerektiği iddiasıyla haciz işlemine karşı şikâyet yoluna başvurmuştur. Kanton Mahkemesi şikâyet başvurusunu reddetmiş, Federal Mahkeme de, patent işleri için temsilci atanmasının borçlunun ticaret merkezinin nakledildiği anlamına gelmeyeceği, haczin her durumda Enstitü'ye bildirilmesi gerektiği için bu yolun prosedüral işlemleri de basitleştireceği gerekçeleriyle kararı onamıştır.

[208] **Kuru**, s.366; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.196; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.276; **Üstündağ**, İcra, s.148; **Muşul**, s.317; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.138; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.373; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.241

markanın haczinde de haciz uygulanan markanın ayırt edici özelliklerinin mümkün olduğu ölçüde net, anlaşılır ve tereddütten uzak biçimde tutanağa geçirilmesi, ileride doğabilecek ihtilafların önüne geçecek ve çözümünü de kolaylaştıracaktır. Bu noktada, örneğin, ayırt edici işaret olarak kullanılan ancak henüz tescil edilmemiş ya da tescil başvurusunda bulunulmamış bir markanın marka hakkı sahibi borçlunun ikametgâhında ya da işlem merkezinde haczi durumunda, borçlu tarafından hacze konu markanın kendisine ait olmadığı iddia edilebilir. Yine, borçlu, marka hakkı sahibi ile arasındaki lisans sözleşmesine dayalı olarak markayı kullandığını ileri sürebilir veya doğrudan doğruya üçüncü kişi tarafından, hacze konu edilmek istenen marka üzerinde hak iddia edilebilir. Buradan hareketle, gerek tescilli markanın İİK md.94 uyarınca haczedilmesinde haczin markalar siciline işlenmemesi sebebiyle doğabilecek; gerekse tescilsiz markanın haczi sonucunda karşılaşılabilecek istihkak iddialarının İİK md.96 vd. maddeleri gereğince çözümlenmesi gerekmektedir.[209]

Kıymet takdiri marka haczinde de yerine getirilmesi gereken bir aşamadır ve İİK md.87'de hüküm altına alındığı üzere haczedilen markanın kıymeti takdir edilir.

Haczedilen malların icra müdürlüğü tarafından değerinin tespit edilmesinin esasen üç ana amacı bulunmaktadır. Bunlar, İİK md.85/f.I kapsamında alacaklının anapara, faiz ve masraflar da dâhil olmak üzere bütün alacaklarını karşılamaya yetecek miktarda malının haczedilmesinin sağlanması, aşkın hacizden kaçınarak haciz tutarının Kanun'da belirtilen alacak ve masraf kalemlerini geçmemesi ve borçlunun hiç veya borca yetecek miktarda haczi kabil malının bulunmaması halinde haciz

[209]. **Yasaman** / **Altay**, s.715; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.34 İİK md.96/f.III uyarınca malın haczedildiğini öğrenen borçlu veya üçüncü kişi öğrenme tarihinden itibaren yedi gün içinde istihkak iddiasında bulunmadıkları takdirde aynı takipte bir daha istihkak iddiası ileri süremeyeceklerdir. Borçlu veya alacaklı kendilerine tanınan süre içinde istihkak iddiasına itirazda bulunurlarsa dosya icra mahkemesine gönderilecek ve mahkeme tarafından takibin devamı veya ertelenmesi hakkında bir karar verecektir. Borçlu yedinde bulunan ve hacze konu edilmek istenen mal üzerinde istihkak iddiasında bulunan üçüncü kişi, icra mahkemesinin takibin devamı ya da ertelenmesine yönelik kararın kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde aynı mahkemede istihkak davası açabilir. Aksi takdirde, üçüncü kişi, İİK md.97/f.VI uyarınca alacaklıya karşı iddiasından vazgeçmiş sayılır. Mahcuz mala istihkak prosedürü ile ilgili olarak bkz. **Üstündağ**, İcra, s.203 vd.; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.332 vd.; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.257 vd.; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.459 vd.; **Kuru**, s.466 vd.; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.180 vd.; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.290 vd.; **Karslı**, s.505 vd.; **Muşul**, s.361 vd.

tutanağının geçici aciz belgesi işlevi görmesi ve bu durumda alacaklının tamamlayıcı haciz talep etme olanağı tanınmasıdır.[210]

Mahcuz malın icra memuru tarafından kıymeti takdir edilirken malın açık artırma neticesinde oluşacak muhtemel satım bedeli dikkate alınır[211] ve bu sebeple, İİK md.87, gerektiğinde, icra memurunun değerleme işlemi için bilirkişiye de başvurabilmesini mümkün kılmıştır. Esasen, icra memuru tarafından kıymet takdiri için bilirkişiye müracaat edilmesi madde metninde ihtiyari bir yol olarak gösterilse de, değer tespiti işleminin icra memurunun sahip olmadığı veya sahip olmasının beklenmeyeceği özel ve nitelikli bilgiye ihtiyaç göstermesi durumunda bilirkişi yardımı almanın zorunlu olduğunu kabul etmek gerekir.[212]

Marka özelinde sınaî hakların haczinde de, haczin gerçekleştiği anda öngörülmesi ve tespiti mümkün olmayan pek çok parametrenin dikkate alınması ve bunların markanın değerini doğrudan etkileyecek olması sebebiyle, kanaatimizce, tescilli olup olmadığı önem arz etmeksizin, marka haczinde kıymet takdiri işleminde bilirkişiye başvurulması zorunludur. Özellikle, markanın ait olduğu ürün veya hizmete ilişkin malî veriler, markanın pazar payı ve markanın toplum nezdinde bilinirliği gibi hususlar marka değerlemesinde ele alınır ve bu da bağımsız bir uzmanlık alanının konusunu teşkil eder.[213]

---

[210] **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.276; **Stoffel** / **Chabloz**, s.152; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.198; **Üstündağ**, İcra, s.153-154; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.242; **Muşul**, s.320; **Kuru**, s.368; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.378; **Akgün**, s.242; **Gilliéron**, Poursuite, s.208; **Favre**, s.175. İsviçre İcra ve İflâs Kanunu, haczedilen mallara ilişkin kıymet takdiri ve haczin kapsamını aynı maddede (md.97) düzenlemiş ve kıymet takdirinin esas amacının da haczin kapsamını tespit etmek olduğunu bu suretle ifade etmiştir.

[211] Yvette **Nicolet** / Gaëlle **van Hove** / Barbara **Woessner** / Francine **Guillard**, Jurisprudence de l'Autorité de Surveillance des Offices de Poursuites et de Faillites du Canton de Genève de 1995 à 1998, La Semaine Judiciaire, Revue de Jurisprudence Volumes I et II, Genève 2000, s.218; **Gilliéron**, Poursuite, s.184; **Cornaz**, s.141; **Favre**, s.175.

[212] **Favre**, s.175. Ancak, icra memuru kıymeti takdir edilecek mal hakkında yeterli teknik ve nitelikli bilgiye sahip olmasa da, orantılılık (Fr. proportionnalité) ilkesi gerektirdiğinde bu işlem için bilirkişiye başvurmaktan da kaçınabilir. Nitekim, İsviçre Federal Mahkemesinin bir kararına da konu olduğu üzere, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehin konusu sanat eserinin, izafe edilen sanatçıya ait olduğuna dair kuşkular bulunduğu ve eserin fiziksel şartlarının da son derece kötü olduğu hususlarının öncesinde bir teknik uzmanlık incelemesi ile ortaya konulduğu göz önüne alındığında, Federal Mahkemece, kıymet takdiri için yeniden bir bilirkişi incelemesinin uygun olmadığına karar verilmiştir. **Cornaz**, s.141.

[213] Bu yönde: **Belek**, s.53-54.

Aynı şekilde, tescilli markalar özelinde markanın koruma süresi, henüz tescil edilmemiş ancak marka olarak kullanılan bir ayırt edici işaretin üçüncü kişiler tarafından bilinip bilinmediği, bunun hukuka aykırı olarak söz konusu üçüncü kişiler tarafından kendi ürettikleri mal veya hizmet bakımından ayırt edici işaret olarak kullanılıp kullanılmadığı[214] ve bu tescilsiz marka için yapılacak olası tescil başvurusunun başarı şansı gibi unsurlar da marka değerlemesinde incelenmesi gerekecek noktalar olarak kendisini gösterecektir. Bunun da icra memurunun görev alanı dışında kaldığı ve konunun uzmanlarca yapılacak bir incelemeyi zorunlu kıldığı açıktır.

Yine, markanın bir lisans sözleşmesine konu olması ve marka sahibi borçluya ait olup üçüncü kişilerin lisans sözleşmesi kapsamında kullandığı bir markanın haczinde[215] lisans hakkı sahiplerinden elde edilen lisans bedeli de ayrıca haczedilebilir ve bu durum markanın değerini artırıcı etkiye sahiptir. Bu durum, markanın haczini alacaklılar açısından daha cazip bir hale getireceği gibi; lisans süresi boyunca doğacak müstakbel lisans bedeli alacakları da yine markanın değerinin tespitinde rol oynayacaktır.[216]

İİK md.79/f.II c.3 uyarınca haczin sicile işlenmek suretiyle doğrudan icrasında, TPMK nezdinde tutulan markalar siciline haciz keyfiyetinin işlenmesi ile haczin tamamlanacağı ve bu yönüyle de tescilin kurucu nitelik taşıdığı görüşünde olduğumuzu ifade etmiştik.[217] İİK md.94 kapsamında tescilli marka haczinin mahallinde yapılması halinde ise haczin sicile işlenmesi bir zorunluluk olarak

---

[214] Tescil edilmemiş bir ayırt edici işaretin üçüncü kişilerce kullanılıyor olması, haczedilen tescilsiz markanın marka sahibi borçlu tarafından veya alacaklılara verilecek yetki kapsamında alacaklı tarafından tescil başvurusunda bulunulması halinde markanın tescil şartlarını taşıyıp taşımadığı hususunda hukuki tartışmalar yapılmasını da beraberinde getirecektir. Bu da, marka değerlemesi çalışması sürecinde irdelenmesi gereken ve markanın değerini doğrudan etkileyecek bir unsurdur. **Cornaz**, s.142.

[215] Lisans hakkı tanınmış markanın haczi ile markanın üçüncü kişilerce kullanımı için lisans hakkı verilmesi durumunda bu hakkın haczi birbirinden farklıdır. Lisans hakkının aksi kararlaştırılmadıkça bir başkasına devri mümkün olmadığından marka lisans hakkının haczinin kural olarak mümkün olmadığı hk. bkz. 2. Bölüm, II, B, 3, d.

[216] **Cornaz**, s.142-143. Aynı şekilde, bir markanın işletmeden bağımsız olarak haczedilip paraya çevrilmesi durumunda arz edeceği değer ile; markanın ve işletmenin birlikte ve aynı anda haczedilip paraya çevrilmesi, markanın değerinin tespitinde belirleyici olacak ve markanın işletme ile birlikte paraya çevrilmesi halinde bu durum, esasen, markanın değerini artırıcı rol oynayacaktır.

[217] Bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, b, bb.

öngörülmediğinden, haciz işlemi, haczin borçluya bildirilmesi ile tamamlanır; bu da esasen haciz tutanağının tebliğ edilmesi ile gerçekleşir.[218]

İİK md.94 uyarınca yapılan tescilli marka haczinin gerçekleşmiş sayılması için haczin markalar sicili nezdinde tescili zorunlu olmasa da, SMK md.148/(5) uyarınca sicile kaydedilmeyen hukuki işlemlerin iyiniyetli üçüncü kişilere ileri sürülmesi mümkün olmadığından İİK md.94'e göre yapılan tescilli marka haczinin de TPMK'ya bildirilerek sicile işlenmesinin sağlanması alacaklının menfaati gereğidir.

Bu tescil ise kanaatimizce, hukuken, İİK md.90 kapsamında, haczedilen mallar için icra dairesi tarafından alınması gereken muhafaza tedbiri niteliğindedir. Zira, her ne kadar İİK md.94/f.I kapsamında haczin üçüncü kişilere ihbar edilmesi gerekliliği düzenlense de, üçüncü kişilere yapılacak bildirimin amacı, haciz sebebiyle menfaati haleldar olma riski ile karşı karşıya kalanları bilgilendirmektir. Özellikle, haczedilen markayı bir lisans sözleşmesine dayalı olarak kullanan lisans hakkı sahibi veya marka üzerinde rehin hakkı bulunan rehinli alacaklı marka haczi sebebiyle menfaati haleldar edilme riski bulunan üçüncü kişi konumundadır.[219] TPMK ise İİK md.94/f.I çerçevesinde haczin kendisine bildirilmesi gereken üçüncü kişi olarak kabul edilmemelidir.[220] Ne var ki, doktrinde, TPMK'nın İİK md.94 anlamında üçüncü kişi kabul edilerek tescilli markanın İİK md.94 uyarınca haczinin TPMK'ya bildirilmesi gerektiği ileri sürülmektedir.[221] Keza, marka taşınmaz mal niteliğinde olmadığı için taşınmaz mal hacizlerine özgü İİK md.91 hükmü marka haczine uygulanamasa da, taşınmaz haczinin bir muhafaza tedbiri olarak sicile tescil edilmesiyle ilgili hüküm kıyasen marka haczine uygulanacağı da öne sürülen görüşler arasındadır.[222]

---

[218] **Yasaman** / **Altay**, s.715; **Favre**, s.176; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.33; **Bolayır**, s.2547-2548. Haciz alacaklı ya da borçlunun yokluğunda yapılırsa, yokluğunda haciz yapılan tarafa haciz tutanağını inceleyip beyanda bulunmaları için İİK md.103 uyarınca davet gönderilerek üç günlük süre tanınması ve bu davete bağlanan yasal sonuçlar, haczin İİK md.79/f.II c. 3 veya İİK md.94 kapsamında yapılması bağlamında bir farklılık arz etmeyecektir. 103 davetiyesi ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, b, bb.

[219] İcra hukuku anlamında icra takibinin çeşitli aşamalarında menfaatine dokunulan kişilerin üçüncü kişi olarak adlandırılacağı ve özellikle takip konusu alacak için rehin veren veya rızaları dışında mal veya hakları icra takibine konu olan kişilerin bu kapsamda ele alınması gerektiği yönünde: **Kuru**, s.136; **Üstündağ**, İcra, s.61; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.116

[220] Bu görüşte: **Topuz**, s.411.

[221] **Belek**, s.54-55; **Atıcı**, s.42.

[222] **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.120-121.

Ancak kanaatimizce, tescilli markanın İİK md.94 uyarınca haczi ihtimalinde haczin TPMK'ya bildirilerek bir muhafaza tedbiri olarak markalar siciline işlenmesi için taşınmazlarla ilgili İİK md.91'in kıyasen uygulanması mümkün değildir. Esasen, buna gerek de bulunmamaktadır. İİK md.90, haczedilen haklarla ilgili icra dairesinin gerekli muhafaza tedbirlerini alacağını öngörmüştür ve bu kapsamda, tescili markaya uygulanan haczin sicile tescili için durumun TPMK'ya bildirilmesi İİK md.90 çerçevesinde alınması mümkün bir muhafaza tedbiridir.

Tescilli markanın İİK md.94 kapsamında haczedildiği hususunun icra dairesi tarafından TPMK'ya bildirilmesi ile haciz markalar siciline işlenir ve böylelikle, haciz, SMK md.148/(5) uyarınca üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilme özelliği kazanır. Bu takdirde, aynı marka üzerinde birden fazla haciz konulması ihtimalinde hacizli markanın paraya çevrilmesi aşamasında ortaya çıkabilecek hukuki sorunlar da önlenmiş olacaktır. Bunun, hacizli alacaklının hukuki menfaatlerine uygun olduğu da kuşkusuzdur.[223]

İİK md.94 uyarınca yapılan tescilli marka hacizlerinde alınabilecek muhafaza tedbirleri çeşitlilik de göstermektedir. Özellikle, TPMK nezdinde tescil edilmemiş bir markanın haczini izleyen süreçte marka hakkı sahibi markayı üçüncü kişiye devredebilir veya marka üzerinde rehin hakkı gibi sınırlı aynî hak tesis edebilir. Marka tescil edilmemiş olduğu için haciz keyfiyeti de sicile işlenemeyecek ve bu durum alacaklının haklarını da haleldar edebilecektir. Bu noktada, icra dairesi tarafından alacaklıya yetki verilerek markanın marka hakkı sahibi borçlu adına TPMK nezdinde tescil edilmesi talebinde bulunulması ve haczin de bu suretle markanın sicil kaydına işletilmesinin sağlanması amaca uygun bir çözüm yoludur. Doktrinde, bu yetkinin bir muhafaza tedbiri olarak İİK md.94/f.II'nin kıyasen uygulanması yoluyla verilmesi gerektiği ileri sürülmektedir.[224] Ancak kanaatimizce gerek tescilsiz markanın TPMK nezdinde tescili için başvuru yapılması, gerekse marka hakkına tecavüz teşkil eden

---

[223] Özellikle, marka hakkının satışından elde edilen paranın paylaştırılması aşamasında, marka üzerinde birden fazla haciz konulmuş ve fakat bu hacizler markalar siciline işlenmemiş ise, haczini tescil ettirmemiş alacaklının alacağının sıra cetveline geçirilmemesi söz konusu olabilir. Bu suretle hakkı haleldar olan alacaklı sıra cetveline karşı şikâyet yoluna başvurarak marka sahibi borçlunun ikametgâhı/işlem merkezinde haciz uygulattığını ortaya koyarak hacze iştirak edebilir. İİK md.94 uyarınca yapılacak haczin sicile işlenmesi, zaman ve para kaybına yol açan bu süreçleri de engelleyecektir (**Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.33-34).

[224] **Akil**, Marka, s.131.

eylemlere marka hakkı sahibi borçlunun sessiz kalması halinde hacizli alacaklıya hukuki işlemler için yetki verilmesi İİK md.90 dâhilinde başvurulabilecek muhafaza tedbirleridir. Dolayısıyla, bu tedbirler için İİK md.94/f.II'nin marka hakkının haczinde kıyasen uygulanmasına da ihtiyaç bulunmamaktadır. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi de, haczedilen malvarlığı değerleri ile ilgili alınabilecek muhafaza tedbirlerinin çeşitlilik göstereceği ve bu kapsamda, icra dairesi tarafından, borçlunun haczedilen patent ile ilgili lisans hakkı tanımasına izin verilmesinin de bir muhafaza tedbiri olarak öngörülebileceğini içtihat etmektedir.[225]

Keza, tescilli markanın haczinde hangi yöntemin uygulandığı fark etmeksizin, icra dairesi, hacizli markanın mümkün olan en yüksek değerden paraya çevrilmesini sağlamak amacıyla, paraya çevirme işlemi gerçekleşmeden önce markanın kullanım süresinin dolma ihtimali belirirse,[226] alacaklının talebi üzerine ve masrafların da depo edilmesi şartıyla, markanın koruma süresinin uzatılması için başvuruda bulunabilir veya alacaklıya bu hususta yetki verebilir.[227]

E. Haczin etkisi ve sonuçları

1. Genel olarak

Haciz işleminin gerçekleşmesiyle birlikte alacaklı, borçlu ve üçüncü kişiler bakımından bazı sonuçlar meydana gelir. Alacaklı, haciz ile birlikte artık hacizli malın satılmasını ve satım bedelinden alacağının ödenmesini talep etme hakkına sahip olur.[228] Haczin borçlu bakımından meydana getirdiği sonuçlar ise, hacizli mal üzerindeki tasarruf yetkisinin kısıtlanması şeklinde kendini gösterir. Buna göre, İİK

---

[225] **Cornaz**, s.150, dn.541. Bu takdirde, lisans bedeli alacağının da lisans sahibi tarafından icra dosyasına yatırılması gerekecektir.

[226] SMK md.23 uyarınca tescilli markanın koruma süresi başvuru tarihinden itibaren on yıldır ve bu süre onar yıllık dönemler halinde yenilenir. Yine aynı maddeye göre yenileme talebinin marka sahibi tarafından koruma süresinin sona erdiği tarihten önceki altı ay içinde yapılması ve aynı süre içinde yenileme ücretinin ödendiğine ilişkin belgenin TPMK'ya sunulması gereklidir. Kanun, yenilemenin de sicile kaydedileceğini ve bültende yayımlanacağını öngörmüştür.

[227] **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.36-37; **Belek**, s.64.

[228] **Gilliéron**, Poursuite, s.209; **Stoffel** / **Chabloz**, s.148; **Üstündağ**, İcra, s.162; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.394; **Favre**, s.177; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.319; **Kuru**, s.401; **Akgün**, s.263; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.238; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.165; **Ulukapı**, s.162. Buna göre, İİK md.110 uyarınca bir malın satılması hacizden itibaren taşınırlar için altı ay, taşınmazlar için ise bir yıl olarak öngörülen yasal süreler içinde talep edilmez veya icra müdürü tarafından verilecek karar gereği gerekli giderler onbeş gün içinde depo edilmezse ya da talep geri alınıp da yasal süre içinde yenilenmediği takdirde o mal üzerindeki haciz kalkar.

md.86 uyarınca borçlu, alacaklının muvafakati ve icra müdürünün izni olmadan, üzerinde haciz konan menkul mal üzerinde tasarrufta bulunamaz. Aynı maddede, haczedilmiş taşınır mal üzerinde üçüncü kişinin zilyetlik hükümlerine dayanarak iyi niyetle iktisap ettiği hakların korunacağı öngörülürken, iyi niyet kurallarına aykırı olarak hacizli mal üzerinde üçüncü kişilerce kazanılan haklar, alacaklının haklarını ihlal ettiği ölçüde geçersiz kılınmıştır.[229] Keza, İİK md.91'e göre taşınmaz malın haczedilmesi ile birlikte, malikin tasarruf yetkisi kısıtlanır ve bu durum MK md. 1010/f.2 uyarınca tapu kütüğüne şerh verilebilir.

Marka haczinin ise alacaklı, borçlu ve üçüncü kişiler açısından bir takım farklı etki ve sonuçları vardır ve bunların irdelenmesinde yarar bulunmaktadır.

Diğer yönden, marka haczinin sonuç doğurmaya başlayacağı an, haciz işleminin ne zaman tamamlanmış sayılacağı ve haczin hangi anda gerçekleştiği sorusuyla doğrudan ilgilidir. Buna göre, açıkladığımız üzere,[230] kanaatimizce, İİK md.79/f.II c.3 uyarınca TPMK nezdinde tescilli markanın sicil kaydına doğrudan işlenmek suretiyle haczedilmesi durumunda, haciz keyfiyetinin tescili haczin tekemmülü için zorunludur. Bu yönüyle, İİK md.79/f.II c.3 kapsamında haczin tescili kurucu niteliktedir ve haciz de etkilerini, tescil ile birlikte doğurmaya başlar. İİK md.94 uyarınca yapılan marka haczi ise, -hacze konu marka tescilli olsun veya olmasın- haczin borçluya bildirilmesi ile tamamlanır ve haciz de bu tarih itibariyle etkilerini meydana getirir.

2. Haczin marka sahibi borçlu, alacaklı ve üçüncü kişiler bakımından meydana getirdiği etkiler

Tescil edilmiş markanın haczedilmesi, marka sahibi borçlunun markayı kullanma, marka ile ilgili borçlandırıcı işlem yapma ve marka üzerinde hukuki tasarruflarda bulunma hakkına halel getirmez.[231] Bu tasarruflar da esas olarak,

---

[229] **Gilliéron**, Poursuite, s.209-210; **Stoffel** / **Chabloz**, s.148; **Favre**, s.177. Ne var ki, alacaklı, borçlunun elinde bulunan üçüncü kişiye ait bir malı iyi niyetle borçluya ait kabul edip haczettirse bile, mülkiyet hakkı sahibi üçüncü kişinin mülkiyet hakkına dayanarak istihkak iddiasıyla karşılaştığında ve istihkak iddiası kanıtlandığı takdirde, alacaklının bu iyi niyeti hukuki himaye görmez ve hacizli mal üzerindeki haciz kalkar. Bkz. **Postacıoğlu** / **Altay**, s.397; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.298; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.264; **Kuru**, s.491; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.345; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.199; **Muşul**, s.382; **Karslı**, s.525;

[230] Bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, b, bb.

[231] **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.35; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.127; **Atıcı**, s.62.

markanın üçüncü kişiye devri, marka üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi, marka hakkının kullanımı amacıyla üçüncü kişiye lisans hakkı tanınması gibi işlemleri bütünüyle içine alır.

Bu konudaki tereddütler ilk olarak, 556 sayılı KHK döneminde yürürlükte olan 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulamasına Dair Yönetmelik[232] md.21 hükmü ile giderilmiş,[233] SMK'ya dayanılarak çıkartılan SMK Yön. md.126/(2)'de de marka, tasarım veya patentin haczinin bu hakların devrine engel teşkil etmeyeceği[234] açıkça belirtilmiştir.[235] Nitekim, 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulamasına Dair Yönetmelik'ten önceki dönemde de Yargıtay'ın görüşü, İİK md.86/f.I ile getirilen tasarruf sınırlamasının sicile tescilli marka için uygulama alanı bulmayacağı ve haczin sicile tescili ile birlikte, devir halinde marka hakkının hacizle yüklü olarak devralana geçeceği yönündedir.[236] Taşınır malların haczinin sonuçlarını düzenleyen İİK md.86/f.I'de yer alan ve borçlunun, alacaklının muvafakati ve icra dairesinin iznini almaksızın hacizli menkul mallarda tasarruf edemeyeceği yönündeki düzenleme uyarınca marka sahibi borçlunun alacaklının rızası olmadan marka üzerinde tasarrufta bulunamayacağı yönündeki doktrin görüşüne,[237] SMK Yön. md.126'nın marka üzerinde haciz tatbik edilmesinin hacizli markanın devrine engel olmayacağı yönündeki düzenlemesi karşısında katılma olanağı bulunmamaktadır. Diğer yönden, markanın, alacaklının onayı ve icra dairesinin izni gerekmeksizin devredilebilmesi tescilli markalar için söz konusu olduğundan, tescilsiz markanın haczedilmesi halinde, İİK md.86/f.I hükmü uygulama alanı bulur ve alacaklının muvafakati ve icra dairesinin izni olmadıkça haczedilmiş tescilsiz marka

---

[232] 09.04.2005 tarih ve 25781 sayılı RG.

[233] Anılan hükümde, markanın haczinin devre engel olmadığı açıkça düzenlenmiştir.

[234] SMK Yön. md.126/(2) c.1'de ayrıca, haciz işleminin bir diğer etkisi olarak, marka, tasarım ve patentin haczinin, hakkın devamı için gerekli ücretlerin yatırılmaması ya da istenilen belgelerin süresi içinde gönderilmemesi sebebi ile hakkın sona ermesine engel olmayacağı ve bu durumda hacze rağmen hakkın sona ereceği düzenlenmiştir.

[235] İsviçre hukukunda ise, hacizli sınai hakların devredilebileceğine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu durumda, marka haczedildiği takdirde, haczin genel sonuçlarını düzenleyen LP md. 96 uyarınca marka sahibi borçlunun hacizli marka üzerinde icra dairesinin müsaadesi dâhilinde tasarrufta bulunabileceğinin kabulü gerekir. **Cornaz**, s.151.

[236] Karar için bkz. dn.162 (2. Bölüm, II, D, 1). **Topuz**, s.412-413; **Dönmez**, s.379 Karş. **Akil**, Marka, s. 135.

[237] **Akil**, Marka, s. 135.

tasarruf işlemlerine konu edilemez.[238] Bu itibarla, haciz olgusu tescilli markanın devrine engel teşkil etmemekte; lisans hakkı tanınması ve rehin tesisi gibi devir dışındaki tasarruflar bakımından da, söz konusu tasarruf işlemleri hacizli alacaklının hakkından sonra gelmektedir.[239]

Bu noktada, doktrinde, icra dairesinin TPMK'dan haczin sicile işlenmesi yanında markanın üçüncü kişilere devrinin de önlenmesini talep etmesi halinde TPMK'nın bu talebe uygun davranması ve hacizli markanın devredilmek istenmesi durumunda icra dairesinden devrin mümkün olduğuna dair bir yazı/karar getirilmedikçe hacizli markanın devrinin tescil edilmemesi gerektiği, zira, icra dairesinin hacizli markayı koruma görevi olduğu ileri sürülmektedir.[240] Ancak kanaatimizce, haciz işleminin markanın devrine engel olmayacağı yönündeki SMK Yön.'de yer alan hüküm ve hacizli alacaklının hakkının haczin tescilini müteakip tasarruf işlemlerinden önce geleceği göz önüne alındığında, icra dairesinin markanın devrinin tescilini engelleyici bir karar tesis edememesi gerekir. Bu, hukuk sistemimizde, bir geçici hukuki koruma önlemi olarak ancak mahkeme tarafından verilecek ihtiyati tedbir kararı ile mümkün olmalı ve TPMK da ancak mahkemeden bu yönde bir tedbir kararı getirilir ise hacizli markanın devrinin sicile tescilinden kaçınabilmelidir.

SMK md.148/(5)'e göre sicile kaydedilmeyen hukuki işlemlerden doğan haklar iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. 556 sayılı KHK döneminde marka devri ve lisans verme işlemleri sicile kaydedilmediği sürece, devirden ve lisans sözleşmesinden doğan hakların iyi niyetli üçüncü kişilere ileri sürülme imkânı söz konusu değildi. (556 sayılı KHK md.16/f.VI, md.21/f.X). İyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilme için sicile kayıt zorunluluğunun sadece devir ve lisans için öngörülüp haciz işleminin kapsam dışında bırakılması, 556 sayılı KHK döneminde marka haczinin iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için markalar sicili nezdinde tescil şartının aranıp aranmayacağı konusunda tartışmalar yaşanmasına sebep olmuştur. Yargıtay, 556 sayılı KHK döneminde verdiği kararlarda, hukuki

---

[238] Bu yönde: **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.35.

[239] **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.35; **Yasaman / Altay**, s.712; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.127; **Belek**, s.63.

[240] **Belek**, s.63.

işlemlerin iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için bunların mutlak surette tescil edilmeleri gerektiğine yönelik istikrarlı bir yaklaşım sergilemiştir. Yüksek Mahkeme'ye göre, marka siciline tescil ve ilan edilmeyen markalardan doğan haklar iyiniyetli üçüncü kişilere ve bu kapsamda takip alacaklısına karşı ileri sürülemez.[241] Bu sebeple de, 556 sayılı KHK döneminde, doktrinde, taraflarca imzalanmış ve tarihine resmiyet verilmiş bir devir sözleşmesinin haczi önleyebilmesi ve devir iddiasında bulunan kişinin istihkak davası açmak zorunda kalmaması gerektiği savunulmuştur.[242] Ne var ki, kanaatimizce, eski dönemde de markalar siciline tescilli bir markanın İİK md.94 uyarınca haczinde haciz sicile tescil edilmedikçe haczin iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilme imkânı bulunmamaktaydı.

SMK rejiminde ise, haciz işlemini de içine alacak şekilde sicile kaydedilmemiş hukuki işlemlerin iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceği düzenlenmiş durumdadır. Söz konusu düzenleme, sicile tescilli bir marka İİK md.94 uyarınca haczedildiğinde ve bu haciz sicile kaydedilmemiş ise, markanın daha önce haczedildiği yönünde bir iddianın ileri sürülebilmesinin önünü kesmiştir. Buna göre, örneğin, markayı devralmış olan ve haczi bilmeyen ya da bilebilecek durumda olmayan devralanın iktisabı korunur. Bu da, İİK md.94 kapsamında yapılan tescilli marka hacizlerinin İİK md.90 hükmüne göre icra dairesi tarafından alınacak muhafaza tedbiri ile zaman kaybedilmeden TPMK'ya bildirilmesi ve haczin sicile işlenmesinin önemini ortaya koymaktadır. Kanaatimizce de, tescilli markanın İİK md.94 uyarınca haczinde haczin hemen ardından haczin tescili için gerekli işlemlere başlansa da, haczin tesciline kadar geçecek sürede marka sahibi borçlunun marka hakkı üzerinde yapacağı tasarruflar alacaklıya zarar verebilir. Bu ihtimali bertaraf etmek adına SMK'da hukuki işlemlerin üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için aranan tescil şartı ile ilgili bir düzenleme getirilmesi uygun olacaktır.[243]

Marka haczinin, diğer malvarlığı haklarının haczinde olduğu gibi alacaklı bakımından karakteristik sonucu, alacaklının, hacizli markanın paraya çevrilerek

---

[241] Yargıtay 21. HD'nin 30.11.1999 t. ve 1999/7727 E., 1999/8662 K. sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bankası.

[242] Bkz. **Sivil**, s.65; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.36.

[243] Bu konuda ayrıca bkz. **Topuz**, s.413.

alacağının ödenmesini talep etme hakkı elde etmesidir.[244] Bu da, esasen, haciz işlemine egemen olan en temel ilke konumundaki alacaklının kural olarak para ile tatmin edilmesi ve haczedilen malvarlığı değerlerinin alacaklıya terk edilmesinin söz konusu olmamasının bir görünümüdür.[245] Bu kapsamda alacaklının, haczedilen markayı kendi mal ve hizmetleri için bir ayırt edici işaret olarak kullanma veya markanın kendisine devredilmesini talep etme hakkı bulunmamaktadır.[246]

SMK md.28/(4), sicile kaydedilmiş hak ve lisans sahiplerinin izni olmadıkça marka sahibinin marka hakkından vazgeçmeyeceğini öngörmüş, SMK md.28/(5)'te ise, marka başvurusunun markanın tescilinden önce başvuru sahibi tarafından geri çekilebileceği ve marka hakkından vazgeçmeye ilişkin hükümlerin marka başvurusunun geri çekilmesine de uygulanacağı düzenlenmiştir. Marka hakkından vazgeçme marka hakkını sona erdiren durumlardan birisidir ve SMK Yön. md.23 uyarınca da marka sahibi markanın tescil kapsamındaki mal veya hizmetlerin tamamından veya bir kısmından vazgeçme hakkına sahiptir. Ancak, SMK'da da öngörüldüğü üzere, eğer bir marka veya marka başvurusu üstün bir hakla takyit edilmiş veya üçüncü kişiye lisans hakkı tanınmışsa, bu hak sahiplerinin rızası olmadıkça marka hakkı veya başvuru sahibi marka hakkından veya başvurusundan vazgeçemez. Haciz de marka veya marka başvurusu üzerinde tesis edilen ve markayı ya da başvuru üzerinde takyidat tesis eden bir hukuki işlemdir ve marka hakkının sona ermesi sonucu doğuracak şekilde marka hakkından ya da başvurudan vazgeçilmesi hacizli alacaklının menfaatlerini ihlal eder. Bu nedenle, SMK md.28/(4) ve md.28/(5) kapsamına haciz işleminin de girdiğini ve hacizli alacaklı izin vermedikçe marka hakkından

---

[244] Bu sonuç, kesin haciz için söz konusudur. Geçici haciz doğrudan alacaklının tatminini hedeflemez, geçici hacizde satış istenemez ve bunun sonucu olarak geçici hacizde satış talep etme süreleri de işlemez. **Gilliéron**, Poursuite, s.209; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.273; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.283; **Kuru**, s.516; **Üstündağ**, İcra, s.238-239; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.310; **Muşul**, s.401-402; **Karslı**, s.553; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.528; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.212.

[245] **Üstündağ**, İcra, s.140; **Favre**, s.170; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.281; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.355; **Muşul**, s.309; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.216; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.237; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.361; **Kuru**, s.515; **Akgün**, s.38; **Ulukapı**, s.14.

[246] **Yasaman** / **Altay**, s.712; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.127.

vazgeçilemeyeceğini ve marka başvurusunun da geri çekilemeyeceğini kabul etmek gerekir.[247]

F. Hacizli markanın paraya çevrilmesi

1. Genel olarak

Cebrî icra sistemi, haczedilen malın satılarak paraya çevrilmesi ve alacaklının ancak bu suretle tatmin edilmesi ilkesi üzerine kuruludur. Başka bir anlatımla, haczedilen eşyanın mülkiyetinin alacaklıya devri ve alacaklının haczedilen şeyin mülkiyetini iktisap ederek doğrudan tatmin edilmesi yönünde bir usûl söz konusu değildir ve alacaklıya ancak hacizli malın satım bedelinden[248] alacağı ödenecek ve alacaklı alacağını ancak bu yolla tahsil edecektir.[249] İsviçre Federal Mahkemesi'ne göre de, hacizli mal üzerinde üçüncü kişinin rehin hakkı bulunsa ve rehinli alacaklı ile borçlu arasında rehinli malın özel yoldan paraya çevrileceğine dair bir anlaşma yapılmış olsa dahi, mahcuz mal ancak cebrî icra usûlleri ile paraya çevrilebilir.[250]

---

[247] Bu yönde: **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.129-130; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.36; **Atıcı**, s.65; **Belek**, s.64; **Akil**, Marka, s.136.

[248] İcra hukukunda satım işlemi kural olarak hacizli malın açık artırma suretiyle satılmasıyla gerçekleşir. Ancak Kanunun muhtelif hükümlerinde bu kuralın istisnalarına da yer verilmiştir. Buna göre, İİK md.119 uyarınca menkuller pazarlık yoluyla da satılabileceği gibi, İİK md.120 kapsamında alacaklıya ödeme yerine borçlunun alacakları da devredilebilir. Sınaî haklar için de uygulanması gerektiği kabul edilen ve paraya çevirmede özel bir yöntem öngören İİK md.121 de açık artırma ile paraya çevrilme kuralının bir diğer istisnasını oluşturur (**Favre**, s.219). Paranın haczedilmesi halinde ise, paraya çevirme işlemine de gerek olmayacak ve haczedilen para, alacaklının doğrudan tatmininde kullanılacaktır.

[249] **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.355; **Kuru**, s.515; **Üstündağ**, İcra, s.140; **Gilliéron**, Poursuite, s.237; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.281 **Muşul**, s.309; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.216; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.237; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.361; **Kuru**, s.515; **Akgün**, s.38; **Ulukapı**, s.185. İcra ve İflâs Kanunu, paraya çevirme ilkesi olarak adlandırılan bu ilkeye, ödeme yerine alacakların devrini düzenleyen İİK md.120 ile bir istisna getirmiştir. Bu maddeye göre borçlunun haczedilen para alacaklarının ifa uğruna veya ifa yerine kaim olmak üzere ve belli şartların gerçekleşmesi halinde alacaklılardan birine veya birkaçına devredilmesi mümkündür. Ancak Türk hukukunda İİK md.89 ile getirilen ve alacaklıların borçlunun üçüncü şahıslardan olan alacaklarını ödetmelerini mümkün kılan düzenleme karşısında İİK md.120, alacaklıya tanınmış ek bir imkân mahiyetindedir. Bkz. **Üstündağ**, İcra, s.244; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.313; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.378 vd.; **Kuru**, s.536 vd.; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.534 vd.; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.232; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.318.

[250] ATF 116 III 26, JdT 1992 II, s.84 (**Gilliéron**, Poursuite, s.237).

2. Hacizli markanın paraya çevrilmesine uygulanacak hüküm ve paraya çevirme işleminin icrası

a. İİK md.121'de öngörülen yöntemin genel çerçevesi

İcra ve İflâs Kanunu, marka hakkını da içerecek şekilde, haczedilen sınaî hakların nasıl paraya çevrileceği hususunda özel bir düzenleme içermemektedir. Ancak, "Paraya çevirmenin diğer tarzı İştirak halinde mülkiyet hisseleri" kenar başlıklı İİK md.121, intifa hakkı, taksim edilmemiş miras veya şirket ya da iştirak halinde tasarruf edilen mal hissesi gibi Kanun'un daha önceki maddelerinde nasıl paraya çevrileceği hakkında hüküm bulunmayan malların[251] bu maddede yer alan prosedür uyarınca paraya çevrileceğini öngörmüştür. Madde metninde kullanılan "gibi" ifadesi, maddede sayılan ve bu madde uyarınca paraya çevrileceği belirtilen malvarlığı unsurlarının örnek olarak gösterildiğini ve bunlarla sınırlı olmadığını anlatmaktadır. Dolayısıyla, İİK kapsamında özel paraya çevrime yöntemlerine tâbi kılınan menkul, gayrimenkul ve alacaklar dışında kalan ve gerek niteliği gerekse paraya çevrilmeleri yönünden özellik taşıyan diğer malvarlığı değerleri ve bu çerçevede marka hakkı da dâhil olmak üzere fikrî ve sınaî haklar haczedildiğinde, paraya çevirme yöntemi olarak İİK md.121 hükmünün uygulanması gerektiği kabul edilmektedir.[252] Bu kapsamda, üzerinde haciz uygulanan marka hakkı ve diğer sınaî hakların paraya çevrilmesinde uygulanacak olan hüküm İİK md.121 düzenlemesidir.

Bu noktada, doktrinde, İİK md.121 düzenlemesinin uygulama açısından çok da gerekli olmadığı, mevcut hükmün icra mahkemesine uygulamadan farklı bir yetki tanımadığı ve herhangi bir yenilik de getirmediği, maddede yer alan ve mahkemeye satış memuru tayin yetkisi veren hükmün de yerinde olmadığı ileri sürülmüştür. Bu

---

[251] Mülkiyet konusu olabilen bütün maddî eşya ile irtifak hakları, alacaklar, keşif ve ihtira beratı üzerindeki haklar ile telif gibi fikrî ve sınaî haklar da dâhil olmak üzere malvarlığına girebilen tüm hakların mal olarak tanımlanması sebebiyle İİK md.79/f.II c.3 hükmünün markalar hakkında da doğrudan uygulanması gerektiği yönündeki görüşümüz için bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, a.

[252] Bu görüşte: Talih **Uyar**, Paraya Çevrilmesi Özel Bir Usûlü Gerektiren Mal ve Haklar (İİK madde:121), ABD Yıl: 1978, S.3, s.431-432; Mine **Erturgut**, İcra ve İflâs Hukukunda Menkullerin Paraya Çevrilmesi, Ankara 2000, s.222; **Kuru**, s.539; **Üstündağ**, İcra, s.246-247; **Gilliéron**, Poursuite, s.244 vd.; **Favre**, s.228; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.557; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.380; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.313; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.234; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.320; **Yasaman** / **Altay**, s.718; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.37-38; **Bolayır**, s.2553; **Topuz**, s.414; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.131; **Akil**, Marka, s.138; **Atıcı**, s.72; **Karan** / **Kılıç**, s.340; **Belek**, s.67; **Sivil**, s.66.

görüşe göre, mahkemece atanacak memurun paraya çevirme işlemini icra müdüründen daha iyi bir şekilde yapabilmesi söz konusu olamayacağı gibi, icra dairesi tarafından satış yöntemi ile ilgili alınacak karar her durumda şikâyet konusu olabilir. Ayrıca, şikâyet olmaksızın icra mahkemesinden görüş istenmesi mahkemelerin iş yoğunluğunu artırabileceğinden, bu usûl zaman kaybına yol açacak niteliktedir.[253]

Ancak, kanaatimizce, Kanun'da özellik arz eden malvarlığı değerlerinin paraya çevrilmesi için farklı bir prosedür öngörülmesinin altında yatan gerekçe, söz konusu malvarlığı değerlerinin konvansiyonel paraya çevirme yöntemlerinden farklı hukuki rejimlere ihtiyaç göstermesi ve bunun da en sağlıklı olarak icra mahkemesi hakimince belirlenebilecek olması düşüncesidir. Bu ihtiyaç, sınaî hakların gayri-maddî mal niteliği ve kendine özgü yapıları dikkate alındığında daha da güçlü olarak kendini göstermektedir.[254]

İİK md.121'e karşılık gelen mehaz LP md.132/f.2'de de, maddenin birinci fıkrasında örnekseme yoluyla sıralanan malvarlığı değerlerinin nasıl paraya çevrileceğine ilişkin olarak icra dairesince icra mahkemesine[255] danışılması yönündeki kuralın buluşlar, endüstriyel model ve tasarımlar, markalar, telif hakları ve yeni bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı hakları için de aynen geçerli olduğu düzenlenmiştir.[256]

Hacizli markanın paraya çevrilmesi de, diğer hacizli mallar gibi icra dairesine paraya çevirme işlemlerine başlanması yönünde talepte bulunulması ile başlar. Bu talep de kural olarak alacaklı tarafından yöneltilir. Ancak, İİK md.113 uyarınca

---

253 Bu görüşte: **Dönmez**, s.382-383.

254 Bu konuda ayrıca bkz. **Atıcı**, s.74.

255 İsviçre İcra ve İflâs Kanunu, İİK'da da 2003 yılındaki değişikliğe kadar kullanılan adıyla ve Türkçe'de de tetkik mercii anlamına gelen "Autorité de surveillance" ibaresine yer vermektedir.

256 LP md.132'nin fikrî ve sınaî hakları da içerdiğine dair eklenen fıkra 28 Eylül 1949 tarihli Federal Kanun'la LP md.132'ye dâhil olmuş; 1 Haziran 1975'ten itibaren yürürlüğe girmek üzere madde metnine yeni bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı hakları da eklenmiştir. Maddede bu tarihten bu yana herhangi bir değişiklik yapılmamıştır (Pierre Robert **Gilliéron**, Commentaire de la Loi Fédérale Sur la Poursuite Pour Dettes et la Faillite, Article 89-158, Lausanne 2000, s.578). Maddenin kaleme alınış şekli maddede sayılan fikrî ve sınaî hakların tahdidî bir surette belirtilmiş olduğu izlenimi uyandırmaktadır, zira entegre devre topografyalarına ilişkin yasal düzenlemenin 1993 yılında yürürlüğe girmesine rağmen İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nda bu yönde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Ancak, İsviçre doktrinindeki genel kanaat, bunun basit bir kanun boşluğu olduğu ve entegre devre topografyalarının da bu madde kapsamında paraya çevrilmesi gerektiği yönündedir. **Dallèves** / **Foëx** / **Jeandin**, s.615; **Gilliéron**, Commentaire, s.589; **Cornaz**, s.181.

alacaklı talep etmeden borçlunun da talebiyle satış yapılabileceği gibi;[257] icra dairesi de değeri hızla düşen ya da muhafazası masraflı olan malların satılmasına her zaman karar verebilir.[258]

Bu noktada, marka hakkının, örneğin, 10 yıllık koruma süresinin sona erecek olması yüzünden hızla değer kaybedeceği ya da koruma süresinin uzatılmasının ilave bir maliyeti beraberinde getirmesi sebebiyle muhafazasının masraflı olacağı düşünülebilir. Keza, markayı kullanma külfeti sebebiyle,[259] özellikle üretimi maliyetli bir endüstriyel ürünün haciz işleminden sonra da üretimine devam edilmesi gerekliliği de ortaya çıkabilir. Tüm bu gerekçelerle, marka hakkının icra dairesi tarafından İİK md.113'e göre kendiliğinden paraya çevrilebilip çevrilemeyeceği sorusuna da cevap bulmak gerekir.

Kanaatimizce, kanun koyucu, İİK md.121'in kapsamına giren malvarlığı değerleri için özel bir paraya çevirme yöntemi belirlemiş ve paraya çevirme usûlünün mutlak surette icra mahkemesince kararlaştırılacağını hüküm altına almıştır. Bu düzenleme, İİK md.113'te sayılan gerekçelerle marka hakkının icra dairesince takdir yetkisi kullanılıp vaktinden evvel paraya çevrilmesine izin vermemektedir.[260] Ne var ki, haciz işleminden kaynaklı belirsizliklerden dolayı markanın kullanılmaması sebebiyle iptal tehlikesi baş gösterebilir, ya da, marka için öngörülen 10 yıllık koruma süresinin sona ermesi ihtimali belirebilir. Bu tür durumların da, markanın hızlı bir biçimde paraya çevrilmesini haklı göstereceği şüphesizdir. Bu kapsamda, her ne kadar

---

[257] Borçlu satış talebinde bulunması halinde icra dairesi satış işlemlerine başlamakla yükümlü olmayıp; satış yapılırsa alacaklı için bir zarar doğacaksa ve paraya çevirmenin daha ileri bir tarihte yapılması durumunda hacizli malın daha yüksek bir bedelden paraya çevrilmesi ihtimali varsa icra dairesi borçlunun satış talebini yerine getirmeyebilir (**Üstündağ**, İcra, s.238).

[258] *"İİKnun 113. maddesinde düzenlenen vaktinden evvel satış yetkisi, yasayla icra müdürüne tanınmış bir yetki olup, niteliği gereği muhafazası güç veya imkansız olan, bozulabilir ve ekonomik değeri azalan yahut kaybolan mahcuzların henüz satış aşamasına gelinmemiş olsa da satışı bu maddeyle mümkündür. Bu nitelikteki bir mahcuzun talebe rağmen icra müdürlüğünce satışının reddi halinde bu kararın şikayet yoluyla icra mahkemesine taşınması gerekir."* Yargıtay HGK'nın 11.04.2018 t. ve 2017/2495 E., 2018/759 K. sayılı kararı (Yargıtay Bilgi Bankası).

[259] SMK md.9 uyarınca tescil tarihinden itibaren beş yıl içinde haklı bir sebep olmadan tescil edildiği mal veya hizmetler bakımından marka sahibi tarafından Türkiye'de ciddi biçimde kullanılmayan ya da kullanımına beş yıl kesintisiz ara verilen markanın iptaline karar verilir. Marka hakkı sahibi, bu kapsamda, markasını, yurt içinde, markalar sicili nezdinde tescil edilmiş de kayıtlı mal ve hizmetler için işleve uygun ve ciddi olarak kullanmak külfeti altındadır. Bkz. Müge **Özarmağan**, Marka Hakkının Kullanmama Nedeniyle Sona Ermesi, İstanbul 2008, s.28; Hanife **Dirikkan**, Tescilli Markayı Kullanma Külfeti, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul 1998, s.235.

[260] Bu görüşte: **Cornaz**, s.152-153.

marka haczinde İİK md.113 ile getirilen vaktinden evvel paraya çevirme usûlü uygulanamayacak olsa da, icra dairesinin bu tür durumların tespiti halinde hızlı hareket etmesi tarafların menfaati gereğidir.

Satış talebinin alacaklı tarafından yöneltilebileceği süre ile ilgili olarak İİK md.106 uyarınca, taşınır mallar için hacizden itibaren altı ay, taşınmazlar için ise hacizden itibaren bir yıl içinde satış istenebilir. Aynı madde, borçlunun üçüncü kişilerdeki alacağının ise satış talep etme süresi bakımından taşınır hükmünde olduğunu ifade etmekte; haklar ile ilgili ise özel bir düzenleme içermemektedir.[261] Buradan hareketle, hacizli hakların, nitelik itibariyle, taşınmazlardan ziyade alacaklarla benzerlik göstermesi sebebiyle ve mehaz Kanun'daki düzenlemeyi de göz önüne alarak, markanın, hacizden itibaren en geç altı ay içinde satışının istenmesi gerektiğini kabul etmek gerekir.[262] İsviçre Federal Mahkemesi de bu görüştedir.[263]

Belirtmek gerekir ki, İİK md.121 uygulanarak hacizli markanın paraya çevrilmesinde markanın hangi maddeye göre haczedildiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Bu itibarla, markanın İİK md.79/f.II c. 3 ya da İİK md.94'e göre haczedilmesi paraya çevirme yöntemi bakımından bir farklılık yaratmayacak ve her iki ihtimalde de, hacizli marka İİK md.121'de öngörülen usûl ve prosedür doğrultusunda paraya çevrilecektir.[264]

---

[261] LP md.116'da ise, taşınır mallar, alacaklar ve haklar satış isteme süresi bakımından aynı hukuki rejime tabi tutulmuş ve bu malvarlığı değerlerinin hacizden itibaren en erken bir ay; en geç bir yıl içinde satılmasının istenebileceği düzenlenmiştir.

[262] Bu görüşte: Amil **Artus**, İştirak Halinde Tasarruf Olunan Bir Mal Hissesinin Haciz ve Paraya Çevrilmesi, Adliye Ceridesi, 32. sene, S.8, Ankara 1941, s.583; **Kuru**, s.539; **Üstündağ**, İcra, s.239, dn.757. Yazara göre ekonomik bir değere sahip ve devredilebilir haklar menkul olarak mütalaa edilmek gerekir. Ayrıca bkz. **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.37; **Bolayır**, s.2558. Karş. **Topuz**, s.414. Yazar, mevcut durumdaki belirsizliğin giderilmesi için mehaz Kanun'la uyumlu olacak şekilde İİK md.106 metnine hacizli hakların da satışının tabi olacağı sürenin eklenmesi suretiyle bir yasal düzenlemeye gidilmesi gerektiği görüşündedir. Hacizli markanın satışının taşınmazlar gibi bir yıllık süre içinde istenmesi gerektiği yönünde: **Belek**, s.66; **Atıcı**, s.77. Yazar, açık arttırma ile satımlarına karar verilmeleri durumunda tescilli markalar için taşınmazlar hakkındaki bir yıllık; tescilsiz markalar için ise taşınırlar hakkındaki altı aylık satış isteme süresinin uygulanması gerektiği düşüncesindedir.

[263] "Kanun'un 132. maddesinde ifadesini bulan bir malın paraya çevrilmesi talep edildiğinde, 116. maddedeki taşınır malların paraya çevrilmesinde talepte bulunma süresine ilişkin düzenleme uygulanır" ATF 30 I 171 (**Peter**, s.661-662).

[264] **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.37-38.

Marka hakkı da dâhil olmak üzere sınaî hakların paraya çevrilmesinde uygulanması gereken İİK md.121'e göre icra dairesi, hacizli marka hakkının paraya çevrilmesi yönündeki talep sonrasında işlemlere başlama kararı verdiğinde, paraya çevirmenin hangi yöntemle yapılacağını icra mahkemesine sormakla yükümlüdür. İsviçre hukukunda icra dairesinin paraya çevirme yönteminin belirlenmesi hususunu tetkik merciine sorma zorunluluğunun kamu düzeninden olduğu ve bu kuralın her ne suretle olursa olsun ihlalinin de geçersizlik yaptırımı ile karşılaşacağı kabul edilmektedir.[265] Aynı şekilde, İsviçre hukukunda, ilgililerin dinlenmesi için icra tetkik mercii tarafından icra dairesinin görevlendirilebileceği ancak bu amaçla, örneğin, bir hâkimin tayin edilmesinin mümkün olmadığı öne sürülmektedir.[266] Kanaatimizce Türk hukuku bakımından da İİK md.121 düzenlemesi kamu düzenindendir ve icra dairesinin paraya çevirme yöntemi bakımından İİK md.121'e tabi bir malvarlığı değerini icra mahkemesine sormadan paraya çevirmesi halinde icra dairesinin bu işlemi süresiz şikâyete konu olmalıdır.

Madde uyarınca icra mahkemesi yerleşim yerleri bilinen ilgilileri[267] davet edip gelenleri dinledikten sonra paraya çevirme yöntemini belirleyecektir. Buna göre, icra mahkemesi hacizli markanın açık artırma yoluyla satılmasına karar verebileceği gibi, satış için bir memur görevlendirebilir veya uygun gördüğü diğer tedbirleri de alabilir. Kanun koyucu, İİK md.121'e konu hakların paraya çevrilmesinin diğer malvarlığı değerlerine göre arz ettiği farklılıklar ve taşıdığı özellikler sebebiyle bu hakların paraya çevrilmesinin icra mahkemesinin gözetiminde yapılmasını ve ancak mahkemenin vereceği karar doğrultusunda gerçekleşmesini gerekli görmüştür.[268]

Madde metninde de ifade edildiği üzere, icra dairesince paraya çevirme usûlünü belirlemesi istenen icra mahkemesi ilk olarak ilgilileri davet ederek onların görüşlerini alacaktır. Bu sayede, ilgililere konuyla ilgili müzakerelere katılma imkânı tanınarak

---

[265] **Gilliéron**, Commentaire, s.590; **Cornaz**, s.180.

[266] **Gilliéron**, Commentaire, s.590.

[267] Madde uyarınca icra mahkemesinin karar vermeden önce davet etmesi gereken yerleşim yerleri bilinen ilgililer, adres ve ikamet bilgileri icra dairesince bilinenler olduğu kadar zabıta araştırması ile adres ve ikamet bilgileri tespit edilenleri de içerir. Bu kapsamda, icra dairesi tarafından adres ve ikamet bilgileri bilinmeyen ilgililerin de zabıta araştırması ile yerleşim yerleri tespit edilerek bu kişilerin de davet edilmeleri gerekir (**Uyar** (İİK md.121), s.432).

[268] **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.38.

paraya çevirme yöntemi hakkında öneride bulunma hakkı verilmekte[269] ve hacze konu hakkın ilgililerin haklı menfaatlerini koruyacak şekilde ve olabildiğince yüksek bir bedel üzerinden paraya çevrilmesi amaçlanmaktadır.[270] Ancak ifade etmek gerekir ki, mahkeme, oybirliği ile de olsa, davet edilip görüşleri alınan ilgililerin öneri ve talepleri ile bağlı değildir.[271] Nitekim, İsviçre Federal Mahkemesi de, bir kararında, LP md.132/f.3 (İİK md.121/f.II) gereği paraya çevirme usûlü ile ilgili olarak tetkik mercii tarafından ilgililerin görüşleri alınmak zorunda olsa da, tetkik merciinin, muhtelif menfaatleri göz önüne alarak, uygulanacak yöntemin uygunluğunu gözetmesi gerektiğine ve bu yönüyle de, ilgililerin görüşleri ile bağlı olmadığına hükmetmiştir.[272] Bu çerçevede, icra mahkemesi, ilgililerce yapılan açıklamalar ve ileri sürülen talepleri dinleyecek ve tarafların menfaatine en uygun ve hacizli markanın olabildiğince en yüksek değerden paraya çevrilmesini sağlayacak yöntemi belirleyecektir. Bu konuda ortaya çıkması muhtemel şüphe ve belirsizlikleri gidermek amacıyla bilirkişi incelemesine başvurmak da uygun bir çözüm yoludur.[273]

İcra mahkemesince[274] görüşlerine başvurulması gereken ilgililerin kapsamının belirlenmesi de İİK md.121'de öngörülen süreç bakımından önem taşımaktadır. Buna

---

269 **Gilliéron**, Commentaire, s.589; **Bolayır**, s.2554.

270 **Üstündağ**, İcra, s.247; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.235.

271 **Cornaz**, s.187; **Gilliéron**, Commentaire, s.589; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.38; **Sivil**, s.67; **Bolayır**, s.2555; **Akil**, Marka, s.139; **Belek**, s.67.

272 ATF 39 I 174, JdT 1913 II, s.61 vd. 27 Ocak 1913 tarihli karara konu olan olayda, patent hakkı sahibi borçluya ait olan ve alacaklının da 1/2 oranında müşterek mülkiyet hakkı sahibi olduğu kar küreme makinesine ilişkin sekiz adet patent hakkı haczedilmiş, merci huzurunda, alacaklı, patent haklarının açık artırma yoluyla satılması gerektiğini; borçlu ise, patent haklarının, konusunda uzman bir patent ofisi aracılığıyla paraya çevrilmesinin daha uygun olacağını beyan etmiştir. Merci, borçlunun talebinin pazarlık yoluyla satış anlamına geldiği, bunun da alacaklının muvafakatini gerektirdiği gerekçesiyle açık artırma yoluyla satışa hükmetmiştir. Kanton Mahkemesi, patent hakları üzerinde borçluya ait olan 1/2 oranındaki müşterek mülkiyet hissesinin haczedildiği, bu hisselerin açık artırma yoluyla satılmasının borçlu açısından son derece olumsuz sonuçlar doğuracağı ve en uygun yöntemin, satış için patent ofisinin aracılık etmesi olacağı gerekçesiyle, borçlunun itirazını haklı bulmuştur. Bu kararı temyizen inceleyen Federal Mahkeme, ilgililerin görüşlerinin paraya çevirme yöntemini belirlemekle görevli merci bakımından bağlayıcı olmadığı, LP md.132'nin tetkik merciine son derece geniş bir hareket alanı sağladığı, durumun özelliklerine göre en uygun yöntemin belirlenebileceği, bu kapsamda, satış için memur tayinin de mümkün olduğu gerekçeleriyle temyiz başvurusunu reddetmiştir.

273 **Cornaz**, s.187; **Bolayır**, s.2555; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.38; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.132.

274 İlgililerin çağırılarak dinlenmesi usûlü her ne kadar kamu düzeninden olup bu yöntemin uygulanmasından vazgeçilemese de, İsviçre hukukunda, bu görevin mutlaka tetkik mercii tarafından yerine getirilmesinin gerekmediği ve tetkik merciinin bu amaçla, yetkili icra dairesini görevlendirerek ilgililerce sunulan beyan, açıklama ve öneriler hakkında tetkik merciine rapor sunmasını isteyebileceği kabul edilmektedir (**Cornaz**, s.186).

göre, icra mahkemesince paraya çevirme yöntemi belirlenmeden önce davet edilip[275] görüşünün alınması gereken ilgililer, borçlu ve haciz koyduran alacaklı veya alacaklılar ile; icra takibi ve paraya çevrime işlemleri sonucunda menfaatine dokunulması ihtimali olan marka üzerinde lehine rehin hakkı tesis edilmiş rehinli alacaklı, markayı bir lisans sözleşmesi uyarınca kullanma hakkı bulunan lisans hakkı sahibi gibi üçüncü kişilerdir.[276] Bu noktada, doktrinde, ilgili tanımının kapsamının içine markaya ilişkin haczin tarafları ve markayla ilgili hukuki işlemler tesis edilmişse söz konusu işleme taraf olan kişiler yanında, eğer tescilli bir marka haczedilerek paraya çevrilecekse TPMK'nın da gireceği ve bu ihtimalde TPMK'nın icra mahkemesince davet edilerek dinlenmesi gerektiği ileri sürülmektedir.[277] Ancak kanaatimizce icra hukukundaki üçüncü kişi tanımına TPMK girmediğinden TPMK'nın paraya çevirme sürecine dâhil edilmesi ve mahkemece dinlenmesine gerek bulunmamaktadır.

Hacze konu sınaî hakkın ve özelde markanın gayri-maddî mal karakteri, borçlunun paraya çevirme sürecine girerek mahkemece dinlenmesi ve görüşlerini beyan etmesine izin verilmesi bakımından özel bir öneme sahiptir. Buna göre borçlu, muhtemel ihale alıcısı ile ilgili tercihini bildirme ve markasının, kendisi ile ticari rekabet içinde olan veya kişisel husumeti bulunan kişilerce iktisap edilmemesi yönündeki talebini mahkemeye sunma imkânı bulacaktır.[278] Keza, borçlunun dinlenmesindeki bir diğer amaç, haczedilen markanın olabildiğince yüksek bir değerden paraya çevrilmesine katkıda bulunmasını sağlamaktır.

---

[275] İsviçre Federal Mahkemesi, tetkik merciinin bu yönde yapacağı davete ilgililerin icabet etmemeleri ve kendilerine tanınan süre içinde paraya çevirme yöntemi hakkında görüş ve önerilerini açıklamamaları durumunda tetkik merciinin söz konusu ilgilileri ikinci defa davet etme yükümlülüğü bulunmadığını içtihat etmiştir (ATF 87 III 106, **Gilliéron**, Commentaire, s.589; **Peter**, s.666).

[276] Charles **Jäger**, Commentaire de la Loi Fédérale Sur la Poursuite Pour Dettes et la Faillite, Edition Française par Robert Petitmermet et Henry Bovay, Lausanne 1920, s.485; **Gilliéron**, Commentaire, s.589; **Cornaz**, s.182 vd.; **Bolayır**, s.2554-2555; **Yasaman / Altay**, s.718; **Topuz**, s.414-415; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.38; **Atıcı**, s.73; **Sivil**, s.67; **Belek**, s.67. Karş. **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.132.

[277] Bu görüşte: **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.132.

[278] **Cornaz**, s.183. Özellikle telif hakkının haczi ve paraya çevrilmesinde borçlu telif hakkı sahibi, eseri üzerindeki manevî haklarını mahkemenin dikkatine sunarak hacze konu telif hakkını ihale yoluyla iktisap etmek isteyen potansiyel alıcının eser üzerindeki manevî haklarını haleldar etme ihtimalini delilleriyle birlikte ortaya koyduğu takdirde, mahkemenin paraya çevirme yöntemini belirlerken bu durumu göz önünde bulundurması İİK md.121'in konuluş amacı ile de birebir uyumludur.

Bu kapsamda borçlu, mahkemece beyanda bulunmaya davet edildiğinde gerekli tüm bilgileri mahkemeye sunmak ve özellikle, haciz öncesinde markayı devretmek veya marka üzerinde lisans hakkı tanımak amacıyla görüşmelerde bulunmuşsa muhtemel alıcıların/lisans hakkı sahiplerinin bilgilerini paylaşmakla yükümlüdür. Aynı şekilde, eğer marka üzerinde lisans sözleşmesi veya markanın kullanımına yönelik diğer herhangi bir hukuki ilişki mevcutsa, markanın piyasa değerinin doğru biçimde saptanmasına yardımcı olmak üzere, lisans/kullanım bedelleri ve bunların vadesinde ödenip ödenmediği gibi ayrıntıların da marka sahibi borçlu tarafından mahkemenin dikkatine sunulması, İİK md.121'de belirlenen yöntem ile umulan faydanın elde edilmesine hizmet edecektir.[279]

İİK md.121'in, paraya çevirme yöntemi belirlenirken davet edilip dinlenmeleri gerektiğini belirttiği ilgililerin kapsamına, yukarıda da ifade edildiği üzere, takip alacaklısı veya alacaklıları, rehinli alacaklılar ve lisans hakkı sahibi gibi üçüncü kişiler de girer. Özellikle, lisans hakkı sahibinin İİK md.121'de düzenlenen sürece katılımının sağlanarak dinlenmesi ile, lisans hakkı sahibinin markanın değerini doğru ve sağlıklı bir biçimde belirlenmesine katkıda bulunması ve bu amaçla, elinde bulunan verileri paylaşarak mahkemeye yardımcı olması amaçlanır. Lisans hakkı sahibi, bu kapsamda, hacizli markayı iktisap etmek de isteyebilir ve dolayısıyla, paraya çevirme sürecinde markaya alıcı bulunmasını kolaylaştırıcı bir rol de üstlenebilir. Ancak, lisans hakkı sahibinin markanın değerini düşürmeye yönelik kötü niyetli çabalarda bulunduğunun anlaşılması ya da bir menfaat çatışmasının ortaya çıkması halinde marka değerinin belirlenmesi için bilirkişi incelemesine başvurulması zorunluluğu ortaya çıkacaktır.[280] Keza, marka üzerinde aynı zamanda birden fazla rehin hakkı kurulmuş ve bunlar arasında bir sıralama tesis edilmiş ise[281] ve paraya çevirme sonrasında, örneğin, yalnızca birinci sıradaki rehinli alacaklıların tatmin edilebileceği anlaşılmakta ise, alt

---

[279] Bu yönde: **Cornaz**, s.183.

[280] **Cornaz**, s.184.

[281] Rehin haklarının birbirleri ile olan ilişkisi bakımından, teminatın paraya çevrilmesi sonucunda elde edilecek kazancın paylaşımındaki öncelik düzeni sıra olarak tanımlanır. Gerek taşınmaz rehninde satım bedelinin dağıtılmasına ilişkin olarak bedelin alacaklılar arasında sıralarına göre dağıtılacağını düzenleyen MK md.874/(1); gerekse taşınır rehninde aynı menkul üzerinde birden çok rehin hakkı bulunduğu takdirde alacaklılara rehin haklarının sırasına göre ödeme yapılacağına ilişkin MK md.948/(1) uyarınca rehnin paraya çevrilmesinden elde edilen tutar rehin hakkı sahipleri arasında sıra önceliklerine uygun olarak paylaştırılır. Buna göre, öndeki sırada yer alan rehinli alacaklının alacağı tamamen ödenmedikçe, sonraki sırada yer alan alacaklıya herhangi bir ödeme yapılmayacaktır. Sınai hak rehninin sırası ile ilgili bkz. **Utku**, s.318 vd.

sıralardaki rehinli alacaklıların dinlenmesine gerek olup olmayacağı da tartışılabilir. Bu noktada, İİK md.121 ile haciz/rehin konusu sınaî haklar için özel bir paraya çevirme prosedürü öngörülmesindeki amaç göz önüne alındığında, sadece alacağını tam olarak alma imkânı bulan rehinli alacaklıların değil; tüm rehinli alacaklıların davet edilip dinlenilmesi ve bunların da paraya çevirme yöntemi ile ilgili önerilerini paylaşmalarına izin verilmesi gerekir.[282]

b. İİK md.121 kapsamında icra mahkemesince belirlenebilecek paraya çevirme yöntemleri

İİK md.121/f.II uyarınca icra mahkemesi yerleşim yerleri bilinen ilgilileri davet edip gelenleri dinledikten sonra açık artırma yaptırabileceği gibi, satış için bir memur atayabilir ya da uygun gördüğü diğer bir tedbiri alabilir. Madde kapsamındaki malvarlığı değerlerinin ne suretle paraya çevrilebileceği hususunda icra mahkemesince tercih edilecek söz konusu yöntemler örnek mahiyetindedir ve mahkemenin bu konuda çok geniş bir takdir yetkisi vardır. Aynı şekilde, maddede belirtilen yöntemler bir tercih sırasına da işaret etmemektedir.[283] Nitekim, İsviçre Federal Mahkemesi'ne göre de tetkik mercii, paraya çevirme yöntemini serbestçe belirler.[284]

İİK md.112, taşınır malların satış talebinden itibaren en geç iki ay içinde satılacağını öngörmektedir.[285] Öncelikle belirtmek gerekir ki, İİK md.112 açık olarak yalnızca taşınır malların satışına ilişkin bir süre belirtmiş ve haczi kabil diğer

---

[282] Bu husus İsviçre'de bir uyuşmazlığa konu olmuş ve Grisons Kantonu Tetkik Mercii, paraya çevirme işlemi neticesinde sadece alacağını tam olarak alabilecek alacaklıların davet edilip dinlenmesi gerektiğine, zira bu yöntemin daha pratik olduğuna ve çok sayıda kişinin çağırılıp dinlenmesine fiilen imkân bulunmadığına karar vermiştir. Ancak, bu karar İsviçre doktrininde de eleştiri konusu olmuş ve tüm alacaklıların dinlenmesinin daha doğru bir çözüm yolu olduğu belirtilmiştir. (**Cornaz**, s.183-184). Ayrıca bkz. **Bolayır**, s.2555.

[283] **Gilliéron**, Commentaire, s.580-581; **Cornaz**, s.188; **Bolayır**, s.2555.

[284] ATF 38 I 683 (**Peter**, s.661).

[285] İİK md.112'de taşınırlar için öngörülen paraya çevirme süresi bir düzen hükmü niteliğindedir ve icra dairesinin çalışma düzenine yöneliktir. Bu itibarla, sürenin geçmesinden sonra da yapılan satış geçerlidir. Ancak satış talep edildikten sonra icra dairesinin makul bir süre içinde satış hazırlıklarına başlamaması süresiz şikâyete konu olabilen ve icra müdürünün hukuki sorumluluğuna yol açabilecek bir durumdur (**Favre**, s.107; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.357; **Kuru**, s.526; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.289; **Üstündağ**, İcra, s.251; **Muşul**, s.410; **Kuru**, s.526; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.223; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.313; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.559; **Ulukapı**, s.189).

malvarlığı değerleri için herhangi bir paraya çevirme süresi öngörmemiştir. İİK md.121, bir kısım malvarlığı değerleri için bunların olabildiğince yüksek bedel üzerinden paraya çevrilmesini amaçlayan özel bir paraya çevirme usûlü öngörmüş ve bu işlemler için bir süreye de yer vermemiştir. Bu sebeple, İİK md.112'de yer alan sürenin kıyas yoluyla hacizli sınaî hakların paraya çevrilmesi bakımından da uygulanması mümkün değildir.[286]

İsviçre doktrininde, icra mahkemesince kararlaştırılan paraya çevirme yöntemine karşı, ilgililerin dinlenmediği, benimsenen usûlün durumun gerekleri ile uyumlu olmadığı veya tarafların menfaatlerini zedelediği gerekçeleriyle şikâyet yoluna başvurulabileceği belirtilmektedir. Özellikle, alacaklı tarafından talep edilen usûl yerine mahkemece başka bir yöntemin tercih edilmesi hacizli malın daha düşük bir bedelden paraya çevrilmesi sonucunu doğurmuşsa, bu takdirde, alacaklıların menfaatlerinin haleldar edildiğinden söz edilebilir.[287]

aa. Açık artırma yoluyla satış

Cebrî icra hukukuna egemen olan paraya çevirme ilkesinin bir görünümü olarak, borçlunun haczedilen mallarının mümkün olduğu kadar yüksek bir bedel üzerinden paraya çevrilmesi amacına hizmet etmek üzere hacizli mallar kural olarak açık artırma yolu ile satılır. Bu yönüyle, İİK md.114 ve 123 delaletiyle, satış, kural olarak açık artırma yoluyla yapılır ve dolayısıyla, cebrî icra hukukunda açık artırma yoluyla satış kural olarak tüm paraya çevirme prosedürlerinde uygulanan usûldür.[288]

Açık artırma yoluyla paraya çevirme, özellikle, artırmanın kamuya açık surette yapılması zorunluluğundan dolayı, üretim sırlarının ifşa edilmesi riskinin ve sınaî

---

[286] Bu görüşte: **Jäger**, s.485; **Yıldırım / Deren-Yıldırım**, s.223; **Cornaz**, s.153-154. Yazara göre, İİK md.112'nin mehaz Kanun'daki karşılığı olan İsviçre İcra ve İflâs Kanunu md.122'de taşınır mallarla birlikte alacakların da zikredilmesi ancak diğer haklardan söz edilmemiş olması bilinçli bir tercihtir ve bir kanun boşluğundan söz edilemez. Yine de, sınaî haklar da dâhil olmak üzere LP md.132'de belirtilen malvarlığı değerleri için özel bir paraya çevirme yöntemi öngörülmesi makul ölçüleri aşan gecikmelere kapı açmamalı ve her bir olayın özelliğine göre alacaklı, icra dairesinin süreci geciktirmesi halinde şikâyet yoluna başvurabilmelidir.

[287] **Jäger**, s.486.

[288] Muhammet **Özekes**, İhale Bedelinin Ödenmemesi Sebebiyle Yapılan Artırma (Tamamlayıcı Artırma), DEÜHFD C.V, S. 1, 2003, s.168; **Favre**, s.219; **Stoffel / Chabloz**, s.174; **Üstündağ**, İcra, s.244; **Atalı / Ermenek / Erdoğan**, s.289; **Kuru**, s.526; **Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin Özkan / Özekes**, s.358; **Postacıoğlu / Altay**, s.534; **Yıldırım / Deren-Yıldırım**, s.224; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası**, s.313; **Muşul**, s.406.

hakka mahsus özgünlük ve yenilik gibi unsurların zarar görmesi ihtimalinin bulunmadığı ve değeri de daha kolay tespit edilebilen sınaî haklar için uygun bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda, marka, patentlenmiş buluşlar, tescil başvurusunda bulunulmuş veya tescil edilmiş tasarım ve faydalı modeller ve bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı hakları, açık artırma yoluyla paraya çevrilme yönteminin uygulanması için elverişlidir.[289]

Marka da dâhil olmak üzere sınaî hakların paraya çevirme yöntemlerinden birisi olarak açık artırma yoluyla satış yoluna başvurulabileceğini düzenleyen İİK md.121, bu yol benimsendiğinde, açık artırmanın tâbi olacağı rejim hakkında sessiz kalmıştır. Bu da, İİK md.121 kapsamında paraya çevrilecek bir malvarlığı değerinin paraya çevirme işlemi bakımından taşınır mı yoksa taşınmaz mı kabul edilmesi gerektiği ile ilgili tartışmaları beraberinde getirmektedir. Ancak, İİK md.121, Kanun'da, taşınırların satışı alt başlığı altında düzenlenmiş durumdadır. Ayrıca, İİK md.121 uyarınca paraya çevrilen mallara ilişkin satış talebi de menkul mallar için öngörülen süreye tâbidir.

Bu sebeple, kanaatimizce, marka ve diğer sınaî haklar ile İİK md.121 kapsamındaki malvarlığı unsurların satışına, taşınırların satışına ilişkin İİK md.112 vd. hükümleri uygulanır.[290] Nitekim Türk icra hukuku uygulamasında da, hacizli markanın paraya çevrilmesi için açık artırma yöntemi benimsendiğinde, icra daireleri, İcra ve İflâs Kanunu Yönetmeliği[291] örnek no:25'te yer alan taşınır açık artırma ilanı metnini esas almak suretiyle ilana çıkmakta ve taşınır mal açık artırma usûllerini izlemektedir.[292]

---

[289] **Cornaz**, s.194; **Bolayır**, s.2558. Sınaî hakların kendine özgü özellikleri sebebiyle, İsviçre uygulamasında, markanın ve diğer sınai hakların açık artırma yoluyla paraya çevrilmesi yöntemi daha az tercih edilmektedir (**Cornaz**, s.194).

[290] İsviçre'de de, sınaî hakların açık artırma yoluyla satışı prosedüründe uygulanacak hükümler, taşınırların ve alacakların paraya çevrilmesi alt başlığı altında LP md.125 ve devamı maddeleridir.

[291] 11.04.2005 t. ve 25783 sayılı RG

[292] Örnekler için bkz: www.ilan.gov.tr. Bu kapsamda, İİK md.114, açık artırma prosedürü ile ilgili bir hazırlık süreci öngörmüştür. Buna göre, birinci ve ikinci artırmanın yapılacağı yer, gün ve saatin önceden ilan edilmesi zorunludur. İlanın şekli ve gazete ile yapılıp yapılmayacağı gibi hususlar icra dairesi tarafından takdir edilecektir ancak ilanın eğer yurt sathında yayımlanan bir gazete ile yapılmasına karar verilmesi halinde, söz konusu ilan, satış talebi tarihinde tirajı ellibinin üzerinde olan ve ülke genelinde dağıtımı yapılan bir gazetede yayımlanır. İİK md.114'e 6532 sayılı Kanun'la yapılan ekleme ile, açık artırmaya katılımı artırmak, malın gerçek değerinde satılmasını sağlamak ve satış masraflarını azaltmak amacıyla satış ilanlarının elektronik ortamda da yapılmasına olanak

Bir cebrî icra kurumu olarak açık artırma usûlünün ve yapılan artırma sonucunda hukuka uygun en yüksek teklifi veren alıcıya malın satılması anlamına gelen ihalenin hukuki mahiyeti günümüzde tartışmalı bir konu değildir. Cebrî artırma prosedürü ile bir malın alıcıya ihale edilmesi, artırmaya konu mal üzerinde tasarrufa yetkili kişilerin rızasının gözetilmediği ve icra dairesi tarafından gerçekleştirilen bir mülkiyet intikali işlemidir. Bu yönüyle de, özel hukuk hükümlerine tâbi bir satım sözleşmesi değil; bir kamu hukuku muamelesidir. Artırmanın ve ihale işleminin sıhhati ve geçerliliğine ilişkin hukuki uyuşmazlıkların icra hukuk mahkemeleri nezdinde çözümlenmesi de bunu teyit etmektedir.[293]

BK md.279/(1)'e göre artırmada taşınır bir mal alan kişi, malın mülkiyetini ihale anında; taşınmazın mülkiyetini ise tapu siciline tescille kazanır. Ancak BK md.279/(3), cebrî artırma sonucunda yapılan ihalelerde mülkiyetin geçmesine ilişkin özel hükümleri saklı tutmuştur. Taşınır mallar bakımından, açık artırma ile ihale edilen bir menkulün mülkiyetinin, BK md.279/(1) uyarınca, açık artırma ile birlikte alıcıya geçeceği ve açık artırmanın sonuçlanmasından itibaren malın yarar ve hasarının da alıcıya ait olacağı kabul edilmektedir.[294]

---

veren bir düzenleme getirilmiştir. Maddeye göre, gazete ile yapılacak ilanlara satış şartnamesi metni eklenmez ve ilanda yer alması zaruri olan hususların belirtilmesi ile yetinilir. İİK md.114/f.IV, alıcıların elektronik ortamda da teklif vermelerini sağlamış ve açık artırmaya elektronik ortamda teklif verme yoluyla başlanacağı hükmünü sevk etmiştir. Ancak, elektronik ortamda teklif vermeden önce, isteklilerin haczedilen malın muhammen bedelinin yüzde yirmisi oranında teminat göstermeleri gereklidir. Artırmanın yapılması uslünü düzenleyen İİK md.115 uyarınca gerek birinci gerekse ikinci artırma, icra memuru tarafından ilanda belirlenen yer, gün ve saatte elektronik ortamda verilen en yüksek teklif üzerinden başlatılır ve satışa çıkartılan mal üç defa bağırıldıktan sonra elektronik ortamda verilen en yüksek teklif de değerlendirilmek suretiyle en çok artırana ihale edilir. Kanun, bu noktada, teklifin elektronik ortamda veya artırmaya fiziken katılmak suretiyle verilmesi fark etmeksizin, artırma bedelinin malın muhammen bedelinin yüzde ellisini bulması ve ayrıca, satış isteyenin alacağına rüçhanı olan alacaklıların toplam alacağını ve satış ve paylaştırma masraflarını geçmesini zorunlu tutmuştur.

[293] **Favre**, s.220; Cevdet **Yavuz**, Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 13. Bası, İstanbul 2014, s.170; **Üstündağ**, İcra, s.243-244; **Stoffel** / **Chabloz**, s.175; **Gilliéron**, Poursuite, s.241; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.338; **Muşul**, s.406; **Kuru**, s.599-600; **Karslı**, s.695; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.256; **Ulukapı**, s.190.

[294] **Kuru**, s.534; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.364; **Gilliéron**, Poursuite, s.241; **Üstündağ**, İcra, s.255; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.566; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.296; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.317; **Muşul**, s.418; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.228; **Ulukapı**, s.192. Menkul mallarda yarar ve hasarın alıcıya ihale anında geçmesi, artırma bedelinin hemen ödenmediği durumlarda önem taşımaktadır zira, İİK md.118/f.I uyarınca, ihale kesinleşmedikçe mal alıcıya teslim edilmez.

İİK md.118/f.I son cümle uyarınca, satılan mal ihale kesinleşmeden teslim olunmaz. Keza, İİK md.135/f.I uyarınca da açık artırma ile satılan taşınmazın alıcı adına tapuda tescili amacıyla müzekkere yazılabilmesi için ihale bedelinin ödenmesi gerekir. İİK md.134/f.IX'a göre de, icra dairesince taşınmazın alıcı adına tescili için tapu müdürlüğüne yapılacak bildirim, ihalenin feshi için yedi günlük şikâyet yoluna başvurma süresi geçtikten; ya da ihalenin feshi istenmişse yargılama neticesinde verilen kararın kesinleşmesinden sonra yapılır. İhalenin feshine ilişkin İİK md.134 hükmü her ne kadar taşınmazların satışı bölümünde düzenlenmiş olsa da taşınır malların açık artırma yoluyla satılmasına da uygulanır.[295]

Bu nedenle, kanaatimizce, taşınmazlar bakımından ihale bedeli ödenmeden ve ihale kesinleşmeden malın alıcı adına tapu sicilinde tescil edilmemesi kuralı, tescilli markanın açık artırma yoluyla satılması halinde de kıyasen uygulama alanı bulur. Buna göre, alıcı artırma sonucunda hacizli marka için oluşan bedeli ödemedikçe ve ihalenin feshi için şikâyet başvurusunda bulunma süresi geçmeden; ihalenin feshi istenmişse de yargılama sonunda verilen karar kesinleşmeden, icra memuru, açık artırma yoluyla satılan tescilli markanın alıcı adına tescili için TPMK'ya yazı yazmayacaktır.

Diğer yönden, MK md.705, taşınmaz mülkiyetinin kazanılmasını tescile bağlı kılmış; aynı maddenin ikinci fıkrası ise tescilsiz iktisap hallerini düzenlemiştir. Buna göre, diğer haller yanında cebrî icra işlemi sonucunda bir taşınmaz alıcıya ihale edildiğinde mülkiyet tescilden önce kazanılır, ancak malikin tasarruf işlemi yapabilmesi, mülkiyetin tapu kütüğüne tescil edilmiş olmasına bağlıdır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, bir mutlak hak olarak marka hakkının kazanılması için markanın tescili gereklidir. Bu kapsamda, markanın tescili, marka hakkının iktisabı bakımından kurucu nitelik taşımakta ve dolayısıyla Türk hukukunda, tescil ilkesi benimsenmektedir.[296]

Kanaatimizce, SMK rejiminin marka korumasını tescil şartına bağladığı ve böylelikle marka hakkının iktisabında taşınmaz mallarda olduğu gibi tescil işlemine

---

[295] Alper **Bulur**, İcra ve İflas Hukukunda Fesat Karıştırma ve Malın Esaslı Niteliklerinde Hataya Dayanan İhalenin Feshi Nedenleri, GÜHFD C.XI, S.1-2, Yıl 2007, s.48; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.383; **Kuru**, s.600; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.315; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.256; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.338; **Karslı**, s.695.

[296] Bkz. 1. Bölüm, II, A, 3.

kurucu nitelik tanıdığı göz önüne alındığında, taşınmazın mülkiyetinin cebrî icra işlemi sonucunda tescilsiz olarak kazanılmasına dair kural tescilli markanın cebrî icra ile el değiştirmesinde de uygulama alanı bulur. Başka deyişle, cebrî icra işlemi de TPMK nezdinde tescilli marka hakkı bakımından bir tescilsiz iktisap halidir. Alıcının markayı tescilsiz iktisap etmesi, ihale bedelinin ödenmesi şeklinde ortaya çıkan geciktirici şarta bağlı bir kazanımdır. İhale bedeli derhal veya alıcıya İİK md.130 uyarınca tanınan süre içinde ödenmezse, ihale icra memuru tarafından kendiliğinden iptal edilir. Bu takdirde, alıcının ihale ile kazandığı mülkiyet son bulur ve marka hakkının mülkiyeti, ihale öncesi durumu ile birlikte takip borçlusuna geri döner. Başka bir anlatımla, ihalenin ihale bedelinin ödenmemesi sebebiyle icra dairesince re'sen iptali kararının kesinleşmesi ile birlikte ihale ânında tescilsiz olarak iktisap edilmiş olan mülkiyet hakkı geçmişe etkili olarak ortadan kalkar.[297] Bu yönüyle, tescilli markanın haczi ve açık artırma yoluyla paraya çevrilmesi sonucunda tescilli markanın mülkiyeti, markanın ihale edilmesi ile birlikte alıcıya geçecek;[298] ihalenin kesinleşmesi ile birlikte icra dairesi tarafından TPMK'ya yazılacak yazı üzerine TPMK nezdinde ihale alıcısı adına tescil edildiği anda da, alıcı, marka üzerinde tasarruf işlemi yapabilme hakkını elde edecektir.

bb. Satış için memur tayini

İİK md.121 kapsamına giren malvarlığı değerlerinin paraya çevrilmesinde maddede öngörülen ve icra mahkemesince başvurulabileceği belirtilen yöntemlerden biri de satış için memur tayinidir. Mehaz İsviçre İİK md.132/f.3'ün Fransızca metninde esasen memur değil; yönetici kelimesini karşılayan "gérant" ibaresi kullanılmış ve maddede bu usûl, "paraya çevirmeyi bir yöneticiye tevdi etmek" biçiminde kaleme alınmıştır. Maddede zikredilen satış için memur tayini yönteminin tam olarak ne

---

[297] Talih **Uyar**, İcra Hukukunda İhalenin Neticesi ve Feshi (İİK mad. 134), ABD 1975, S.6, s.797; **Üstündağ**, İcra, s.279.

[298] Satılanın mülkiyeti, tellal veya icra müdürünün tellal olarak görevlendirdiği kişi tarafından üç kez bağırıldıktan sonra "sattım" kelimesinin telaffuz edilmesi ile alıcıya geçer. Bu kapsamda, tellal tarafından "sattım" ifadesi kullanılıncaya kadar ihaleye katılanların pey sürmesi mümkündür ve bu durumun ihale tutanağından açıkça anlaşılması gerekir (Talih **Uyar**, Açık Artırma ile Yapılan Satışlarda Mülkiyetin Alıcıya Geçme Anı ve Satış İlanında Satılan Taşınmazın Bulunduğu Sokak Numarasının Yanlış Belirtilmiş Olmasının İhalenin Feshine Neden Olup Olmayacağı, TBB Dergisi, 2017 (132), s.412).

anlama geldiği ve bu usûlde, mahkemece atanan memurun nasıl bir yol izleyerek haczedilmiş malı paraya çevireceği belirsizdir.

Ancak İsviçre uygulamasında bu yöntem, aslında, 17 Ocak 1923 tarihli İştirak Halinde Tasarruf Edilen Mal Hisselerinin Haczi ve Paraya Çevrilmesi Hakkında Yönerge'de (Ordonnance Concernant la Saisie et la Réalisation de Parts de Communautés - OPC) düzenlenen özel bir paraya çevirme usûlüne işaret etmektedir. Gerçekten, OPC md.12'ye göre mahkeme, iştirak halinin fesih ve tasfiyesine karar verdiğinde ortaklığa dâhil malların tasfiye işlemleri neticesinde paraya çevrilmesi ile görevli bir tasfiye memuru (Fr. Administrateur) atayacak, tasfiye memuru fesih ve tasfiye için gerekli tüm işlemleri yerine getirecek ve gerekirse borçluya ait tüm yetkileri de kullanma hakkına sahip olacaktır.[299]

İsviçre doktrininde yine, haczedilmiş intifa hakkının paraya çevrilmesinde yalnızca intifa hakkından doğan semerelerin alacaklının tatmininde kullanılması söz konusu olduğunda bu işlemin, en uygun suretle ancak icra mahkemesince görevlendirilecek bir memur ya da uzman eliyle yerine getirilebileceği ve "satış için memur tayini" yönteminin bu tür özel durumlar için uygulanabilir olduğu ifade edilmektedir.[300]

Aynı şekilde, İİK md.121'in icra mahkemesine tanıdığı geniş hareket alanı içinde, mahkeme, satış için memur tayini yöntemi kapsamında kabul edilmek üzere, örneğin, hacizli markanın paraya çevrilmesi işlemlerini yürütmek ve sonuçlandırmak için bir marka vekilini veya bu alanda uzman başka bir kişiyi görevlendirebilir.[301] Keza, İsviçre Federal Mahkemesi de, iştirak halinde tasarruf edilen bir mal hissesinin açık artırma yoluyla satılması uygun bulunmaz ve icra mahkemesi bu mal üzerindeki

---

[299] Türk hukukunda iştirak halinde tasarruf edilen malların haciz ve paraya çevirme usûlleri ile ilgili ayrıntılı ve kapsayıcı bir yasal düzenlemenin bulunmamasından hareketle, OPC'de düzenlenen bu çözümün Türk hukuku bakımından da uygulanması gerektiği yönünde: **Artus**, s.586.

[300] **Martin**, Poursuite, s.117. Türk hukukunda da borçluya ait intifa hakkının haczi ve paraya çevrilmesinin hatalı ve adaletsiz sonuçlara yol açacağı, borçlu intifa hakkı sahibinin alacaklısının intifa hakkı sahibi borçluya karşı İİK md.89 kapsamında borçlunun sahip olduğu hukuki ve doğal semerelerden doğan alacak hakkının haczedilerek paraya çevrilebileceği ve buradan hareketle, borçlu intifa hakkı sahibine ait intifa hakkının cebrî icra yoluyla haczi ve paraya çevrilmesine cevaz veren Yargıtay uygulamasının hatalı olduğu yönünde: Etem Saba **Özmen** / Selen **Yıldırım**, İcra İşlemlerine Konu Olarak İntifa Hakkının Paraya Çevrilmesi Uygulamaları ve Cebren Devri Yanılgısı Üzerine Düşünceler, İBD C. 91, S 1, Yıl 2017, s.152 vd.

[301] Bu yönde: **Cornaz**, s.193-194.

iştirak halinin fesih ve tasfiyesine karar vermez ya da bu amaçla bir tasfiye memuru atama yetkisine sahip bulunmaz ise, satış için memur tayini yönteminin benimsenmesi gerektiği görüşündedir.[302]

Bu itibarla, kanaatimizce, İİK md.121'de paraya çevrime yöntemlerinden biri olarak ele alınan satış için memur tayini, Türk hukuku bakımından hacizli marka ve diğer sınaî hakların paraya çevrilmesinde son derece sınırlı bir uygulama alanına sahiptir. Bu yönüyle, hacizli markanın paraya çevrilmesinde uygulanması mümkün olan pazarlık suretiyle paraya çevirme yöntemi de, alınması uygun görülen diğer tedbirler dâhilinde ele alınıp irdelenmek gerekir.

cc. İcra mahkemesince alınabilecek diğer tedbirler ve bu kapsamda pazarlık yoluyla satış ve alacaklının tatmini için alternatif usûller

İİK md.121 uyarınca icra mahkemesinin madde kapsamına giren malvarlığı değerlerinin paraya çevrilmesinde alabileceği "gereken diğer tedbirler" içinde mütalaa edilmek üzere, mahkeme, markanın pazarlık yoluyla satılmasına da karar verebilir.[303]

Pazarlık yoluyla satış, İİK sistematiğinde taşınırların satışı başlığı altında ve esas paraya çevirme yöntemi olan açık artırma yoluyla satış yanında istisnai bir usûl olarak düzenlenmiş ve cüz'î icrada sadece taşınır mallar için öngörülmüştür. İİK md.119'a göre bütün ilgililerin talep etmesi, fiyatı borsada veya piyasada oluşan kıymetli evrak veya diğer mallar için o gün kararlaştırılmış fiyatın teklif edilmesi,[304] açık artırmada maden değerini bulamamış altın ve gümüş eşyaya bu değerin verilmesi, paraya çevrilecek malın değerinin düşmesi veya malın muhafazasının maliyet arz etmesi ve

---

[302] ATF 93 III 116, **Peter**, s.666; **Gilliéron**, Commentaire, s.592.

[303] İİK md.121 uyarınca, marka da dâhil olmak üzere sınaî hakların ve İİK md.121 çerçevesinde paraya çevrilecek malvarlığı unsurlarının pazarlık yoluyla da satılabileceği görüşünde: Seda **Özmumcu**, Cebrî İcra Hukukunda Pazarlık Suretiyle Satış, İstanbul 2005, s.292; **Erturgut**, s.222; **Bolayır**, s.2556; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.39; **Cornaz**, s.189; **Yasaman** / **Altay**, s.719; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.132; **Sivil**, s.67; **Erzurumlu**, s.188; **Dönmez**, s.382; **Topuz**, s. 415; **Atıcı**, s.94; **Akil**, Marka, s.139; **Belek**, s.68; Osman **Duran**, İcra ve İflâs Hukukunda Paraya Çevirme, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2013, s.168.

[304] Borsa ve ilgili piyasada fiyatı bulunan mallar için pazarlık usûlünün söz konusu olabilmesinin amacı, bu mallar için o günün piyasasında oluşan fiyatın daha üzerinde bir bedel elde edilmesi olanağının bulunmaması ve bu sebeple de bu mallar için açık artırmaya başvurmaya gerek olmamasıdır (**Özmumcu**, s.239-240).

2021 yılı itibariyle hacizli malın tahmin edilen değerinin 6.080 TL'yi geçmemesi[305] hallerinde hacizli mal pazarlık suretiyle paraya çevrilebilir. Pazarlık yoluyla satışta ilgililer kavramının içinde öncelikle borçlu ve alacaklı yer almaktadır. Alacaklılar bakımından da kesin veya geçici haciz koydurmuş alacaklılar, rehinli alacaklılar ve hapis hakkı sahibi alacaklılar pazarlık yoluyla satışta muvafakatleri aranması gereken alacaklılar olarak karşımıza çıkar.[306]

Pazarlık suretiyle satış bu yönüyle, paraya çevirme işleminin mümkün olduğu ölçüde hızlı, az masrafla ve en avantajlı şekilde gerçekleştirilebilmesi amacıyla yetkili makama süreler ve sürecin yönetilmesi bakımından hareket serbestisi sağlayan, açık artırma usûlüne nispetle daha pratik ve hukuki nitelik olarak da cebrî mahiyette bir paraya çevirme işlemi ve bir cebrî icra muamelesidir.[307] Pazarlık yoluyla paraya çevirmede icra müdürüne tanınan hareket serbestisinin kapsamına, öncelikle, bu yöntemde, açık artırmada söz konusu olan karşılama prensibinin gözetilmesi zorunluluğunun bulunmaması girer. Buna göre, açık artırma ile satışın aksine, pazarlık yoluyla paraya çevirmede, teklif edilen bedelin alacağın %50'sini bulması ve satış isteyen alacaklının alacağına rüçhanı olan ve o mal ile temin edilmiş alacakların

---

[305] Tahmin edilen kıymeti 6.080 TL'yi geçmeyen hacizli malın pazarlık suretiyle paraya çevrilebilmesi için bütün ilgililerin muvafakatinin olması şartı aranmaz ve icra müdürü, değeri 6.080 TL'yi geçmeyen bir malın pazarlık yoluyla paraya çevrilmesine kendisi karar verebilir (**Özmumcu**, s.273).

[306] **Özmumcu**, s.227 vd; **Erturgut**, s.170; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.366; **Kuru**, s.534; **Duran**, s.124-125; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.230; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.289; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.317; **Üstündağ**, İcra, s.232.

[307] Pazarlık yoluyla paraya çevirmenin takip hukuku içinde yer alan bir cebrî icra işlemi olduğu yönünde**: Özmumcu**, s.73; **Erturgut**, s.167; **Stoffel** / **Chabloz**, s.176; **Favre**, s.225; **Gilliéron**, Poursuite, s.242-243; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.231; **Ulukapı**, s.189. Bu kabulün bir sonucu olarak, pazarlık yoluyla satış ile ilgili olarak icra ve iflâs organlarının tesis ettiği işlemlerin de şikâyet yoluyla icra mahkemesinden talep edilmesi gerekir. Bkz. **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.366; **Özmumcu**, s.175; **Gilliéron**, Poursuite, s.243; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.290; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.290. Ancak Yargıtay, pazarlık suretiyle satış işleminden doğan ihtilafların genel mahkemelerde çözümlenmesi gerektiği görüşündedir. (*"Pazarlık sureti ile satış bir paraya çevirme çeşidi olarak İcra ve İflas Kanunu'nun belirli hükümlerinde düzenlenmiştir. Bu hükümlerde satışın ne zaman ve hangi koşullar altında gerçekleştirileceği düzenlenmektedir. Buna karşılık pazarlık sureti ile satışın hukuki niteliği ve reddi hukuki açıdan ortaya çıkardığı sonuçlar hakkında yasada bir hüküm yoktur. Dairemizin görüşüne göre pazarlık sureti ile satış özel hukuka ilişkin satış sözleşmesi niteliğindedir. Bu nedenle pazarlık sureti ile satış sözleşmesinden doğan ihtilaflar medeni hukuk davalarına bakan mahkemelerce çözümlenir. Ancak pazarlık sureti ile satışın yapılıp yapılmayacağını takdir yetkisi icra müdürlüğüne ait olup bu takdir hakkının yerinde kullanılıp kullanılmadığını şikayet üzerine incelemeye yetkili mercii icra mahkemesindir."* Yargıtay 12. HD'nin 16.03.2017 t. ve 2016/13183 E., 2017/4058 K. sayılı kararı – Yargıtay İçtihat Bilgi Bankası)

tutarını aşması zorunluluğu bulunmamaktadır.[308] Ne var ki, pazarlık yoluyla paraya çevirmede icra müdürüne tanınan hareket serbestisi, işlemlerde sınırsız bir özgürlük alanına sahip olmak şeklinde de anlaşılmamalıdır. İcra müdürü, malın en avantajlı fiyat üzerinden paraya çevrilebilmesi için üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmek zorundadır.[309]

Pazarlık suretiyle paraya çevirme usûlü, bu özelliği itibariyle, marka ve diğer sınaî hakların paraya çevrilmesinde tercih edilmesi mümkün ve hatta önerilmesi gereken bir yöntem olarak karşımıza çıkar. Başka bir anlatımla, markayı ve diğer sınaî hakları da kapsayacak şekilde İİK md.121 uyarınca paraya çevrilecek malvarlığı değerleri için bu maddede özel bir paraya çevirme yöntemi benimsenmesi, pazarlık yoluyla paraya çevirme usûlünün nihai amaçlarıyla örtüşmektedir. Özellikle, açık artırma yoluyla paraya çevirmenin aksine, ilgili tarafların menfaatlerine en uygun bedel üzerinden paraya çevirmenin gerçekleşmesi için satışa hazırlık ve satış süresi ile ilgili ayrıntılı ve sınırlayıcı bir prosedür öngörülmemesi, markanın ve diğer sınaî hakların paraya çevrilmesinde pazarlık yoluyla satış usûlünün tercih edilmesinin haklı gerekçesini oluşturur.[310]

İİK md.119'un icra dairesince pazarlık suretiyle satışa karar verilebilmesi için tüm ilgililerin bu yönde muvafakatini zorunlu tutması, İİK md.121 kapsamında pazarlık yoluyla paraya çevirme usûlünün benimsenebilmesi için yine tüm ilgililerin muvafakatinin gerekip gerekmediği yönünde tartışmalara yol açmıştır. Buna göre, İİK md.121 uyarınca paraya çevrilecek malvarlığı değerlerinin ve bu çerçevede marka ve diğer sınaî hakların pazarlık suretiyle paraya çevrilmesinde ilgililerin muvafakatinin aranmasına gerek olmadığı savunulurken,[311] aksi görüşe göre, İİK uyarınca pazarlık yoluyla satışa karar verilebilmesi için tüm ilgililerin rızası gerektiğinden, İİK md.121'e göre pazarlık yoluyla paraya çevirme usûlünün uygulanmasına karar verildiğinde de

---

[308] **Gilliéron**, Poursuite, s.242; **Özmumcu**, s.278. Karşı görüşte: **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.231. Yazarlara göre pazarlık yoluyla satışta icra memuru icra hukukunun paraya çevirme ilkeleri, karşılama prensibi, tutanak düzenleme, ödeme gününün tespiti bedelin nakit ödenmesi ve ödeme yapılmamasının sonuçları gibi ilkelerini gözetmek durumundadır.

[309] **Cornaz**, s.189.

[310] **Bolayır**, s.2556; **Cornaz**, s.189.

[311] Bu görüşte: **Cornaz**, s.189; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.39; **Yasaman** / **Altay**, s.719; **Sivil**, s.67; **Erzurumlu**, s.188; **Atıcı**, s.94.

bu ön şartın mutlak surette aranması gerekir ve aksinin kabulünü gerektirecek herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.[312] İsviçre Federal Mahkemesi de, menkul mal ve alacakların pazarlık yoluyla paraya çevrilmesinde tüm ilgililerin muvafakatinin gerektiği yönündeki kuralın LP md.132 kapsamında paraya çevrilen malvarlığı değerleri bakımından da uygulanması gerektiğine karar vermiştir.[313]

İİK md.121 paraya çevirme için en uygun yöntemi belirlemede icra mahkemesine geniş bir hareket alanı tanımıştır. Bunun sonucu olarak, kanaatimizce, mahkeme, tüm ilgililerin onayı ve talepte bulunması söz konusu olmaksızın da, markanın pazarlık suretiyle paraya çevrilmesine karar verebilmelidir. Kaldı ki, dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağı kamu hukuku alanında ve ayrıca medenî yargılama ve cebrî icra hukukunda da uygulama alanı bulur.[314] Buna göre, pazarlık yoluyla paraya çevirme usûlünün uygulanmasında tüm ilgililerin muvafakatinin gerektiği kabul edildiğinde dahi, onayı aranan ilgililerin muvafakat vermekten kaçınmaları dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağına aykırılık teşkil ederse, bu takdirde, söz konusu ilgilinin onay vermekten kaçınması dikkate alınmayacak ve muvafakat verilmiş gibi sürece devam edilecektir. Özellikle, diğer ilgililerin pazarlık suretiyle paraya çevirme yönteminden elde edecekleri meşru menfaatin korunmasına hizmet etmeyen ve salt ihtilaf çıkarma amacına yönelik kaçınma hali hakkın kötüye kullanılması yasağına aykırı kabul edilmek gerekir.[315] Ancak, icra dairesi, İİK md.113/f.II'deki şartların tahakkukunda, hacizli markanın değerinin hızla düşmesi ya da satışın gecikmesi halinde markanın koruma süresinin sona erecek olması gibi sebeplerle maliyet artışı yaşanacağı gerekçeleriyle icra mahkemesinin onayı olmadan mahcuz markanın pazarlık yoluyla paraya çevrilmesine karar veremez.[316] Bu, İİK md.121 çerçevesinde paraya çevrilecek malvarlığı değerlerinin satış yönteminin mutlak surette icra mahkemesince belirlenmesi kuralının bir tezahürüdür.

---

[312] **Bolayır**, s.2558; **Dönmez**, s.382.

[313] ATF 74 III 82, JdT 1949 II, s.82 vd. (**Gilliéron**, Poursuite, s.245).

[314] Necmeddin M. **Berkin**, İcra Hukuku Dersleri, 2. Bası, İstanbul 1969, s.14; **Favre**, s.12; **Oğuzman / Barlas**, s.193.

[315] Bu yönde: **Nicolet / van Hove / Woessner / Guillard**, s.222; **Özmumcu**, s.238-239; **Yıldırım / Deren-Yıldırım**, s.230.

[316] **Cornaz**, s.189; **Bolayır**, s.2557.

Pazarlık suretiyle paraya çevirme yönteminin nasıl uygulanacağı ve nasıl bir prosedürün işletileceği hususunda, açık artırma yoluyla satışın aksine, İİK'da bir açıklık yoktur. Pazarlık suretiyle satış yönteminin mümkün olduğunca hızlı ve az masrafla paraya çevirmenin gerçekleşmesi olarak ortaya çıkan amacı, açık artırma hükümlerinin kıyas yoluyla uygulanmasına engel olmadığı gibi; en uygun fiyatın oluşmasını sağlamak için bazı usûllere de riayet edilmesini gerektirmektedir. Özellikle, pazarlık yoluyla satıştan beklenen amacın elde edilebilmesi için mahcuz markanın pazarlıkla satışının kamuya duyurulması ve bu çerçevede icra dairesinin ilâna çıkması tercih edilmelidir.[317]

Sınaî hakların göreceli olarak daha dar bir alıcı çevresine hitap etmesi, hacizli markanın paraya çevrilmesinde pazarlık suretiyle satış yönteminin tercih edilmesinin bir diğer gerekçesidir. Özellikle, haczedilen ve paraya çevirme işlemlerine başlanan bir marka hakkını devralmak veya bu marka üzerinde kendi lehine lisans hakkı tesis etmek isteyen ve bu amaçla marka hakkı sahibi ile daha öncesinde ticari müzakerelerde bulunmuş üçüncü kişilerin sürece katılması, markanın gerçek değerini bulmasını ve böylelikle, pazarlık suretiyle paraya çevirme yönteminde beklenen amacın elde edilmesini sağlar.[318]

Hacizden ve paraya çevirme işlemlerinden önce marka hakkını devralmak veya lisans hakkı elde etmek üzere girişimde bulunmuş üçüncü kişilerin pazarlık yoluyla satışta alıcı olarak ortaya çıkmaları sonrasında, icra müdürü, Kanun'un kendisine tanıdığı geniş hareket alanı içinde markanın mümkün olan en yüksek değerden paraya çevrilmesi için muhtelif tercihlerde bulunabilir. Özellikle, hacizli markayı iktisap etmek istediğini beyan eden potansiyel alıcılar yanında daha yüksek bedel teklif etme ihtimalinin bulunduğu tespit edildiğinde pazarlık yoluyla satışın ilânı cihetine gidilmesi pazarlık yoluyla satış usûlünün amacına da uygundur.[319] İlân neticesinde

---

317 **Özmumcu**, s.79; **Erturgut**, s.185. Pazarlıkla satışın ön hazırlıkları çerçevesinde bir satış şartnamesi de düzenlenir ve bu şartnamede, İİK Yönetmeliği md.47'nin kıyasen uygulanması suretiyle, dosya numarası, tarafların isimleri, ilanın şekli, pazarlıkla satış müzakerelerinin yapılacağı yer, müzakerelerin gün ve saati ve mahcuz marka için takdir edilen değer de belirtilir.

318 **Cornaz**, s.190; **Bolayır**, s.2556. Marka hakkını iktisap etmek isteyen veya marka üzerinde lisans hakkı elde etmek isteyen üçüncü kişilerin pazarlık yoluyla satış sürecine alıcı olarak katılması durumunda icra müdürü, çıkar çatışması bulunmadığını teyit etmeli ve teklif edilen bedelin marka için takdir edilen bedelin altında kalmadığından da emin olmalıdır (**Cornaz**, s.190).

319 **Cornaz**, s.190.

hacizli markaya muhtelif teklifler gelmesi halinde, icra müdürü, gelen tekliflerin sahipleri arasında cereyan etmek üzere özel açık artırma yoluyla satış düzenleyebilir ve bu suretle satışı gerçekleştirebilir.[320]

Pazarlık suretiyle paraya çevirme usûlünde icra dairesi ile teklifte bulunan alıcılar arasındaki hukuki ilişki bakımından bu yöntem, tarafların rızasına bağlı bir hukuki işlemdir. Bu bağlamda, pazarlık suretiyle satış muamelesinin tekemmülü için, sözleşmenin kuruluşu ile ilgili BK hükümleri kıyasen uygulama alanı bulur.[321] Satış işlemi sonuçlandığında, icra ve iflâs dairelerinin yaptıkları işlemlerle kendilerine yöneltilen talep ve beyanlar hakkında tutanak düzenlemelerine ilişkin İİK md.8/f.I uyarınca, pazarlık yoluyla satış da bir cebrî icra işlemi olduğu cihetle, işlem sonucunda ortaya çıkan durum da tutanağa geçirilir.[322]

Pazarlık yoluyla paraya çevirme usûlünün de açık artırma ile satışta olduğu gibi bir cebrî icra hukuku muamelesi olduğu yönündeki kabulün bir görünümü olarak, açık artırmada olduğu gibi pazarlık suretiyle paraya çevirme sonucunda tescilli markayı iktisap eden alıcı, tescilli markanın mülkiyetini, satışı gerçekleştiren yetkili resmi makamın sözlü kararıyla ve satış muamelesinin yapıldığı satış kararı anında iktisap eder.[323] Buna mukabil, tescilli marka üzerinde temlikî tasarrufta bulunabilmek için tescilli markanın TPMK nezdinde alıcı adına tescil edilmesi gerekir.

---

[320] **Cornaz**, s.190-191; **Bolayır**, s.2557. Özel açık artırma yoluyla satış (ihtiyari özel artırma) BK md.274-281 arasında düzenlenen artırma ile satış sözleşmesinin bir türüdür. Bu satımda önceden ilan yapma zorunluluğu yoktur ve artırmaya ancak belli kimseler katılabilir (**Yavuz**, s.170-171). Pazarlık suretiyle satış tercih edilerek sınırlı sayıda potansiyel alıcı arasında ihtiyari özel artırma düzenlenmesi ve mahcuz marka ya da sınai hakkın bu suretle satılması, özellikle, tescil edilmemiş ve yenilik ve üretim sırrının korunması gereken hakların paraya çevrilmesi bakımından amaca daha uygun bir yöntem olarak kendisini göstermektedir (**Cornaz**, s.192; **Bolayır**, s.2557).

[321] **Kuru**, s.535; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.366; **Özmumcu**, s.91; **Yıldırım / Deren-Yıldırım**, s.231; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası**, s.317. Karş. **Erturgut**, s.161 vd.

[322] **Özmumcu**, s.122; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.366; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.231 Bu noktada, İsviçre doktrininde, özellikle tescilli markanın veya başka bir sınaî hakkın pazarlık suretiyle paraya çevrilmesi durumunda, sicil numarası ve sınıfı gibi markanın tüm ayırt edici özelliklerinin tutanağa ayrıntılı biçimde geçirilmesi; aksi takdirde satışın iptaline karar verilmesi gerektiği öne sürülmektedir. Bu yönde: Sylvain **Marchand**, Poursuite Pour Dettes et Faillite, Genève, Zurich, Bâle 2008, s.108.

[323] **Özmumcu**, s.148-149; **Erturgut**, s.190. Buna mukabil, doktrinde, pazarlık yoluyla satışta mülkiyetin, Borçlar Kanunu'nun menkul malın mülkiyetinin intikaline ilişkin getirdiği zilyetliğin devri kuralına uygun olarak, alıcıya, malın teslimi ile geçeceği de ileri sürülmektedir. Bkz. **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.366; **Ulukapı**, s.190.

Sınaî hakların günümüz ekonomik düzeninde büründüğü rolün bir yansıması olarak, markanın devri yoluyla elde edilecek devir bedelinden ziyade, markadan neşet eden münhasır kullanım haklarının üçüncü kişilere lisans ve benzeri yollarla bırakılması ve bu suretle elde edilen gelirlerin alacaklıların tatmininde kullanılması mümkün olabilir mi? İİK md.121 hükmü ile icra mahkemesinin takdir yetkisine bırakılan "gerekli tüm tedbirleri alma" imkânı çerçevesinde, bu soruya olumlu cevap vermek gerekir.

Özellikle, piyasada tanınan ve tüketiciler nezdinde olumlu algıya sahip bir markanın münhasır kullanım hakkının lisans sözleşmesi yoluyla üçüncü kişiye verilmesi sonucunda lisans alan tarafından marka hakkı sahibine periyodik olarak ödenmesi kararlaştırılan lisans bedellerinin alacaklıların tatmininde kullanılması mümkündür. Bu, orta ve uzun dönemde, markanın satılarak elde edilecek bedelin alacaklılara ödenmesinden daha avantajlı bir durum meydana getirebilir. Bu yöntem, keza, paraya çevirmede esneklik sağlayacağı gibi, değerli bir markanın, takip konusu düşük miktardaki bir alacağın ödenmesi amacıyla paraya çevrilmesi sonucunda marka sahibi borçlunun elinden çıkmasını da önleyecek[324] ve bu suretle, alacaklı ve borçlu arasında korunması gereken dengenin muhafazasına da hizmet edecektir.

Dolayısıyla, bir ticaret markasının haczinde, paraya çevirme usûlü ile ilgili olarak icra mahkemesinin bir karar vermesi gerektiğinde, icra mahkemesi, icra dairesini, marka üzerinde lisans hakkı tesis etmek isteyen üçüncü kişilerle bu yönde sözleşme yapmak[325] ya da mevcut lisans sözleşmesinin devamı yoluyla lisans bedellerinin icra dosyasına yatırılarak bu paranın alacaklılara ödenmesi için gerekli işlemleri yapmak üzere görevlendirebilmelidir.[326] Keza, bir garanti markasının haczi

---

[324] **Utku**, s.340.

[325] Lisans hakkı elde etmek isteyen isteklilerden en uygununun seçilmesi ve lisans hakkının en uygun şartlarla tesis edilebilmesi için, icra mahkemesi, açık artırma veya pazarlık usûllerinden birisini tercih edip icra dairesine bu yönde talimat verebilir.

[326] İİK md.121 uyarınca icra mahkemesine tanınan "gereken diğer tüm tedbirleri almak" yetkisi çerçevesinde, icra mahkemesinin yetkisinin sınırlı olmadığı ve satış yoluyla paraya çevirme yerine, paraya çevrilecek mal ve özelikle marka üzerinde üçüncü kişi lehine lisans hakkı tesis edilerek lisans bedellerinin alacaklıların tatminine özgülenmesi gibi alternatif yollara başvurabileceği yönünde: **Cornaz**, s.194-195; **Taş Korkmaz**, Marka Haczi, s.39; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.132-133; **Bolayır**, s.2556; **Akil**, Marka, s.139-140; **Utku**, s.340; **Atıcı**, s.98; **Belek**, s.68; **Topuz**, s.415; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.381; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.235-236; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.314; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.320-321; **Erturgut**, s.200; **Üstündağ**, İcra, s.247-248; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.557-558.**Kuru**, s.540; **Ulukapı**, s.187. Bu

ve paraya çevrilmesinde, markanın satılmasına karar vermeyip, markayı kullanan üreticilerin marka sahibine düzenli olarak ödediği garanti markası kullanım bedellerinin alacaklılara tahsisinin kararlaştırılması da, İİK md.121 uyarınca icra mahkemesinin başvurabileceği bir yöntemdir. Bu noktada, doktrinde, paraya çevirme isteyen alacaklının alacağına göre rüçhanlı bulunan rehinle temin edilmiş muaccel alacaklar varsa, bu alacakların paraya çevirme işlemi sonucunda alacaklarını öncelikli olarak elde etme hakları bulunduğu cihetle, lisans ödemelerinin öncelikle bunlara tahsis edileceği; bu durumda da, lisans hakkının peşin para karşılığı tanınmamasının paraya çevirme talep eden hacizli/rehinli alacaklının zararına olacağı ileri sürülmüştür.[327] Kanaatimizce, icra mahkemesinin bu hususu gözetip, paraya çevirme isteyen alacaklının alacağına kavuşmasını sağlayacak ve tarafların menfaatlerini haleldar etmeyecek bir çözüm öngörmesinde hukuken bir engel bulunmamaktadır. İİK md.121/f.II'de düzenlenen paraya çevirme usûlünü belirlemeden önce ilgililerin dinlenmesi zaruretinin amacı da kendisini esasen bu noktada göstermektedir.

Tüm bunların ışığında, İİK md.121'in konuluş amacı ve bu maddede icra mahkemesine tanınan geniş takdir yetkisi, kanaatimizce, haczedilen markanın paraya çevrilmesinde, tarafların menfaatine en uygun yöntemin tercih edilmesi amacıyla icra mahkemesine önemli bir görev yüklemektedir. Bu çerçevede, günümüzde ticari ilişkilerin karmaşık bir hal alması karşısında, hacizli sınaî hakların ve özellikle marka hakkının paraya çevrilmesinde, İİK'da düzenlenen konvansiyonel paraya çevirme yöntemi olan açık artırma yerine, pazarlık yoluyla satış ve diğer alternatif usûllerin daha yoğun olarak uygulanması gerektiği düşüncesindeyiz.

G. Markanın paraya çevrilmesinin hukuki sonuçları

Markanın cebrî icra işlemi sonucunda paraya çevrilerek alıcı tarafından iktisap edilmesi ile birlikte markanın yeni sahibi TPMK nezdindeki marka siciline tescil edilir. Yürürlükten kaldırılan 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulamasına Dair Yönetmelik md.19'un aksine, bu yönetmeliği yürürlükten kaldıran SMK Yön.'de cebrî icra yoluyla markanın el değiştirmesi halinde mülkiyet değişikliğinin sicile kaydı ve yayımlanması için ibraz edilmesi gereken

yola başvurulduğu takdirde, esasen, icra dairesinin mahcuz marka üzerinde uyguladığı muhafaza tedbirinin etkilerinin genişlediğinden söz etmek de uygun olur.

327 **Utku**, s.341.

belgeler ile ilgili açık bir düzenleme yer almamaktadır. Her durumda, hacizli markanın kime ihale edildiğine ilişkin ayrıntılı bilgi ve markanın ihale alıcısı adına sicil nezdinde tescil edilmesi talebini içeren icra müdürlüğü yazısının TPMK'ya sunulması gerekli olduğu kabul edilmelidir.

Cebrî icra işlemi ile markayı iktisap eden alıcı, markayı, tüm hakları ile birlikte ve mevcut şekliyle kazanmış olur. Bu kapsamda, markanın yeni sahibi, marka kendisi adına TPMK nezdinde tescil edildiğinde marka üzerinde tasarruf işlemi yapma hakkını ve rüçhan hakkı da dâhil olmak üzere markadan doğan tüm tamamlayıcı hakları da elde eder.[328] Bu noktada, markanın haczi ve sonrasında paraya çevrilmesi neticesinde el değiştirmesinin markanın kaynak belirtme ve garanti fonksiyonlarını etkileyip etkilemediği hususu üzerinde de durulmalıdır. Markanın temel fonksiyonları olarak mal ve hizmetin kaynağını gösterme işlevi, bir mal veya hizmeti üreten ve piyasaya arz eden teşebbüsü göstermek olarak tanımlanır. Buna göre, cebrî icra işlemi sonucunda marka el değiştirdiğinde markanın kaynak işlevi zayıfladığı ileri sürülebilse de, bu fonksiyonun marka açısından dolaylı niteliği ve son kullanıcılar nezdinde artık zayıfladığı göz önüne alındığında, cebrî icra ile markanın alıcı tarafından iktisabının markanın kaynak fonksiyonu bakımından bir sorun oluşturmadığı sonucuna varmak gerekir. Keza, garanti işlevinin de hukuki açıdan bir koruma sağlamadığı cihetle, cebrî icranın bu işlev üzerinde de herhangi bir etkisinin olmayacağı kabul edilmelidir. Yine, markanın mevcut şekliye iktisap edileceği ilkesinin bir görünümü olarak, markalar için söz konusu olan on yıllık koruma süresi markanın cebrî icra ile el değiştirmesi halinde yeniden işlemeye başlamaz ve alıcı, kalan süreden yararlanır.

Diğer yönden, SMK md.148/(3) uyarınca sınaî hakkın birden fazla sahibinin olması ve müşterek maliklerden birinin payını üçüncü kişiye satması durumunda diğer paydaşların ön alım hakkı vardır ve bu hak, tarafların anlaşamaması halinde alıcıya karşı dava açmak yoluyla kullanılır. Aynı fıkranın son cümlesine göre cebrî artırmayla satışlarda önalım hakkı kullanılamaz. Maddede her ne kadar ön alım hakkının kullanılmasının söz konusu olmadığı durum yalnızca cebrî artırma olarak ifade edilmiş olsa da, kanaatimizce, markanın açık artırma ya da pazarlık yoluyla paraya çevrilmiş

[328] **Akil**, Marka, s.140; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.128.

olması fark etmeksizin, cebrî icra yoluyla paraya çevrilen marka üzerinde artık ön alım hakkının kullanılması olanağı bulunmamaktadır.

III. REHNİN PARAYA ÇEVRİLMESİ YOLUYLA TAKİPTE REHİNLİ MARKANIN TÂBİ OLACAĞI İCRA İŞLEMLERİ

A. Genel olarak

Rehin hakkı, bir borç ödenmediği takdirde, alacaklıya, üzerinde rehin hakkı kurulan malvarlığı değerini paraya çevirmek ve elde edilen bedelden alacağını öncelikle tahsil etme yetkisi veren sınırlı bir aynî haktır.[329] MK sistematiğinde Eşya Hukuku kitabının ikinci kısmı sınırlı aynî haklara ayrılmış, sınırlı aynî haklara ilişkin kısmın üçüncü bölümü ise taşınır rehnine hasredilmiştir. Alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin ile ilgili hükümler taşınır rehnini düzenleyen alt ayrım içinde yer almış; MK md.954/(1)'de ise, başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer hakların rehnedilebileceği düzenlenmiştir. MK md.954/(2)'ye göre, aksine bir hüküm bulunmadıkça haklar üzerinde kurulan rehinler ile ilgili teslime bağlı rehin hükümleri uygulanır. MK md.946/(1)'de ise alacaklının, ödenmeyen alacağının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ödenmesini talep etme hakkı bulunduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda, hak ve alacak üzerinde tesis edilen rehin hakkı da hak sahibine, üzerinde rehin hakkı kurulan hak ve alacağı paraya çevirerek alacağını tahsil etme yetkisi verir.[330]

---

[329] Sınırlı aynî haklar, hak sahibine en geniş yetkileri tanıyan mülkiyet hakkının içeriğini oluşturan yetkilerden bir kısmının ayrıştırılarak sınırlı aynî hak sahibine tanınması esasına dayanır. Buna göre, rehin hakkı sahibine, üzerinde rehin kurulan taşınır veya taşınmaz mal ya da hak ve alacağı paraya çevirerek alacağını elde etme yetkisi verilmiştir. Bkz. **Oğuzman** / **Seliçi** / **Oktay-Özdemir**, Eşya Hukuku, s.591 vd.; **Hatemi** / **Serozan** / **Arpacı**, s.348 vd.; **Oğuzman** / **Barlas**, s.115; **Sirmen**, s.626; **Nomer** / **Ergüne**, s.316; **Erman**, s.172,183.

[330] MK sistematiğinde her ne kadar hak ve alacak rehni bir taşınır rehni türü olarak düzenlense de, esasen, maddî varlığa sahip olmayan eşya üzerinde aynî hak kurulamayacağı gerekçesiyle, hak üzerinde kurulan rehnin aynî nitelikte olmadığı ve rehin hak sahibinin ayni hak kazanmış olmadığını; rehin hakkının, üzerinde rehin kurulan hakla eş nitelikte olduğunu ve mutlak hakkın bütün unsurlarını taşıdığını belirtmek gerekir (**Oğuzman** / **Seliçi** / **Oktay-Özdemir**, Eşya Hukuku, s.814; **Hatemi** / **Serozan** / **Arpacı**, s.361-362; **Yasaman** / **Altay**, s.699; **Sirmen**, s.747; **Nomer** / **Ergüne**, s.440-441; **Utku**, s.124; Cansu **Mete**, Taşınır Rehni, DEÜHFD, Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan C.19, Özel Sayı-2017, s.1442). Buna rağmen, hak ve alacak rehninin tesisi ile rehin hakkı sahibi rehin konusu hak ve alacağı paraya çevirerek alacağını tahsil etme yetkisi elde ettiği gibi; MK md.954(2) uyarınca da, aksine bir hüküm bulunmadıkça hak ve alacaklar üzerinde kurulan rehinler hakkında da teslime bağlı rehin hükümleri uygulanır.

Ayrık düzenlemeler kapsamında farklı hükümlere tâbi rehin hakları dışında, alacağı bir rehin hakkına[331] bağlı alacaklı, kural olarak öncelikle, İİK md. 145 vd. maddeleri uyarınca rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurarak alacağını tahsil etme cihetine gitmelidir. Önce rehne müracaat zorunluluğu olarak adlandırılan bu kurala göre, alacağı rehinle temin edilmiş alacaklı, belli istisnalar dışında, rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurarak alacağını elde etmek zorundadır. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılıp rehinli mal paraya çevrildiğinde alacaklı eğer alacağını tahsil edemez ise, tahsil edilemeyen kısım için haciz veya iflâs yoluyla takip yapılabilir.[332]

SMK md.148/(1) sınaî mülkiyet haklarının devredilebilir nitelikte olduğunu ve bu hakların rehnedilebileceğini açıkça düzenlemiştir. SMK Yön. md.127'de de yine, marka rehninin marka siciline kaydedileceği ve bültende yayımlanacağı ifade edilmiştir. Marka üzerinde haciz uygulanabilmesi durumu bakımından da işaret edildiği üzere, marka, tescilli olsun veya olmasın, devredilebilir nitelikte ve ekonomik olarak da değer ifade eden bir mutlak haktır. Bu yönüyle, marka üzerinde rehin tesis edilebileceğine dair yasal düzenlemelerde bir hüküm bulunmasaydı dahi, markanın rehin verilebileceği sonucuna ulaşılabilirdi.

Diğer yönden, 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu[333] md.5/(1)-c, fikrî ve sınaî mülkiyete konu hakları da bu kanun kapsamında, üzerinde rehin hakkı kurulabilecek taşınır varlıklar arasında saymıştır. Böylece, marka, SMK tahtında işletmeden bağımsız olarak rehnedilebileceği gibi, TRK hükümleri uyarınca da marka üzerinde rehin tesisi olanaklıdır. TRK md.8/(1)'de rehin hakkının tesisi ve üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi, rehinli alacaklılar arasında öncelik hakkının

---

[331] İİK md.23 uyarınca rehin tabiri, yine aynı madde kapsamında ipotek ve taşınır rehni kavramlarına dâhil olan bütün taşınır ve taşınmaz rehinlerini ifade etmektedir. Maddede belirtilen taşınmaz üzerindeki hususi imtiyazlar kavramından tescilsiz aynî hakların anlaşılması gerektiği yönünde: **Postacıoğlu** / **Altay**, s.122.

[332] Burhan **Gürdoğan**, Türk-İsviçre İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara 1967, s.9 vd.; Burcu Ece **Tuna**, Menkul Rehninin Paraya Çevrilmesi, İzmir 2009, s.11 vd.; Alfred **Martin**, Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip (çev: Necmeddin M. Berkin), İÜHFM Yıl:1957, C.22, S.1-4, s.329; **Üstündağ**, İcra, s.311; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.346; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.487 vd.; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.414-415; **Muşul**, s.484; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.452; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.287; **Kuru**, s.841; **Ulukapı**, s.280

[333] 2987128.10.2016 t. ve 29871 s. RG.

belirlenmesi ve rehinli taşınır varlık ile alacağın devrinin tescili amacıyla rehinli taşınır sicilinin kurulacağı hükmü getirilmiştir. TRK md.8/(3)'de ise diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümler saklı tutulmuş, söz konusu taşınır varlıklar üzerinde TRK kapsamında sicile tescil edilmek suretiyle rehin kurulamayacağı ifade edilmiştir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, bu maddede "diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinleri" ifadesinin kapsamına, SMK uyarınca markalar siciline tescil edileceği düzenlenen tescilli marka üzerinde rehin de dâhildir.[334] TRK md.8/(3)'te her ne kadar özel mevzuatı gereği bir sicile tescil edilen taşınırlar üzerinde salt TRK uyarınca kurulan taşınır rehni siciline tescil edilmek suretiyle rehin kurulma imkânı bulunmadığı ifade edilse de, bu hüküm, TRK uyarınca, TPMK nezdinde tescilli sınaî haklar üzerinde hiçbir surette rehin kurulamayacağı biçiminde anlaşılmamalıdır. Zira, TRK md.5/(2)'de, ticari işletmenin tamamı üzerinde rehin kurulması halinde işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş her türlü varlığın da rehnedilmiş sayılacağı düzenlenmiştir. Bu varlıkların kapsamına sınaî haklar da girer. Bu yönüyle, TRK uyarınca ticari işletmenin tamamı üzerinde rehin kurulduğunda, rehnin marka siciline bildirilmesi ve işlemin de bu suretle tamamlanması söz konusudur. Dolayısıyla, tescilli marka gibi üzerinde kendi özel siciline bulunan bir malvarlığı değeri üzerinde sonradan, salt TRK kapsamında oluşturulan sicile tescil edilmek suretiyle rehin hakkı tesisi mümkün değildir.[335]

Diğer yönden, TRK md.8/(3)'ün konuluş amacı da, üçüncü kişilerce tescilli marka üzerinde rehin hakkı tesis edilip edilmediğinin ancak TPMK nezdindeki sicile bakılarak tespit edilmesi gerektiği düşüncesidir. Ticari işletme üzerinde rehin kurulduğunda, sınaî hakları da içine alacak şekilde, işletmenin faaliyetine özgülenmiş ve TRK kapsamına giren tüm malvarlığı unsurları da rehnedilmiş sayılacağından, bunlar arasında, marka gibi, kendi özel siciline tescil edilen mallar da bulunabilir. Dolayısıyla, ticari işletmenin tümünün rehnedilmesi hali ile sınırlı olmak üzere tescilli

---

[334] Mehmet Ali **Aksoy**, Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Ticari İşletme Rehni ile Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi, ABD S.2018/1, s.71.

[335] Hikmet **Bilgin**, 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış, TAAD Yıl 8, S.31, (Temmuz 2017), s. 647-648; Esra **Hamamcıoğlu** / Argun **Karamanlıoğlu**, 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler, YÜHFD C.XIII, S.2 (2016), s. 126.

marka da TRK uyarınca kurulan rehnin kapsamına girer. Fakat bu halde, rehnin, TPMK nezdindeki marka siciline bildirilmesi zorunludur.[336] Bu kapsamda doktrinde, TRK md.8/(3)'te yer alan "diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır kavramı"nın esas olarak motorlu taşıtları ifade ettiği yönünde görüşler ileri sürülse de[337] kanaatimizce, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için TPMK nezdinde tescili gereken tescilli marka üzerinde kurulacak rehin hakkı da bu kapsamdadır. Buna göre TRK md.8/(3) uyarınca bir tescilli marka üzerinde TRK kapsamında salt sicile işlenmek suretiyle rehin kurulmuş olmaz ve bu rehnin mutlak surette TPMK'ya da bildirilmesi gerekir. Aksi düşünce, tescilli markalar açısından marka sicilinin olumlu etkisine zarar verir.

SMK md.148 uyarınca sınaî mülkiyet haklarının rehnedilebileceği yönündeki düzenleme, bu hakların aynı suretle haczedilebilmesi ile paralellik gösterir. Başka deyişle, devredilebilir ve iktisaden bir değer ifade eden tüm markalar nasıl haczedilebiliyorsa, bunlar üzerinde aynı suretle rehin de kurulabilir ve dolayısıyla, üzerinde haciz uygulanabilme kriterleri bakımından haciz ve rehin işlemleri birbirleri ile ayniyet arz ederler. Bu kapsamda, rehin işlemi bakımından, 556 sayılı KHK'da üzerinde rehin konulabilecek markanın tescilli olması özelliğine yapılan vurgunun SMK ile kaldırılmış olması, haciz işleminde olduğu gibi, kanaatimizce, SMK uyarınca sağlanan korumanın tescilli marka için söz konusu olması nedeniyle, rehnedilecek markanın tescilli olmasını özellikle belirtmeye ihtiyaç duyulmaması ile ilgilidir. Aynı şekilde, tescil edilen ancak herhangi bir mal veya hizmette kullanılmayan bir markanın ayırt edici özelliği bulunmadığı ve bu sebeple haczedilemeyeceği ileri sürülebilse de, böyle bir markanın her durumda iktisadi bir değeri vardır ve hukuken de devredilebilir. Bu yönüyle, tescil edilmiş ancak kullanılmayan bir marka haczedilebileceği gibi, bu marka üzerinde rehin de kurulabilir.

Keza, SMK'da her ne kadar garanti markası veya ortak marka üzerinde rehin kurulabileceğine dair açık bir hüküm yer almasa da, SMK md.148/(7) uyarınca garanti markası veya ortak marka devredilebilir ve devir ancak sicile kayıt halinde geçerli olur.

---

[336] Damla **Gürpınar**, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri, DEÜHFD C.19, S.1, 2017, s. 127-128.

[337] Alper **Uyumaz** / Mehmet Cemil **Türk**, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler, MÜHF-HAD C.25, S.2, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, Aralık 2019, s.1434.

Garanti markası ve ortak markanın devredilebilir nitelikte olduğuna dair açık SMK hükmü ve bunların iktisaden de değerlendirilebilir olduğu yönünde kuşku bulunmaması cihetiyle, garanti markası ve ortak marka haczedilebildiği gibi, bunlar üzerinde rehin de tesis edilebilir. Bu noktada, MK md.955/(3), hakların rehninde yazılı rehin sözleşmesi ile birlikte, bu hakların devri için öngörülen şekle uyulması gerektiğini de öngörmüştür. SMK md.148/(7) hükmü ile garanti markası ve ortak markanın devri için sicile tescil bir geçerlilik şartı olarak düzenlendiğinden, garanti markası ve ortak markanın geçerli biçimde rehnedilebilmesi için yazılı rehin sözleşmesinin yanı sıra, rehin işleminin marka siciline işlenmesi gerekecektir.

Yine, SMK uyarınca marka korumasının tescille elde edilmesine rağmen, bir marka tescil edilmemiş olsa dahi, tescilli markalarda olduğu gibi, bir işletmenin mal veya hizmetlerini diğer işletmelerinkinden ayırt edilmesini sağlayabilir. Dolayısıyla, ekonomik değere sahip bir ayırt edici işaret olması cihetiyle devir işlemine de konu olabildiklerinden, tescil edilmemiş markalar haczedilebilir[338] ve bunlar üzerinde rehin de kurulabilir.

Marka başvuruları bakımından ise, SMK md.148/f(8), hukuki işlemler başlığı altında düzenlenen devir ve cebrî icraya konu olabilme gibi hukuki işlemlerin, sınaî mülkiyet hakkı başvurularında da uygulanacağını ifade etmektedir. Buradan hareketle, marka başvuruları cebrî icra işlemlerine konu olabildikleri gibi,[339] TPMK nezdinde marka tescil başvurusunda bulunulmuş ancak hakkındaki bu başvuru henüz sonuçlanmamış bir marka da bu kapsamda rehnedilebilir. Ne var ki, henüz tescil başvurusunda bulunulmamış ve fiilen de kullanılmayan bir marka ayırt edici niteliğe sahip olmadığından, hak sahibinin malvarlığına dâhil bir ekonomik değer olarak da kabul edilemezler. Bu sebeple, bunlar başlı başına cebrî icra faaliyetinin konusunu oluşturamayacağı gibi; tescil başvurusunda bulunulmamış ve fiilen de kullanılmayan bir ayırt edici işaret üzerinde kanaatimizce rehin de kurulamaz

---

338 Tescil edilmemiş markaya haciz uygulanmasının mümkün olduğuna ilişkin bkz. 2. Bölüm, II, B, 2.

339 Marka başvurularının, başvuru sahibi açısından bir beklenen hak teşkil ettiği, bu hakkın malvarlığına dâhil olduğu ve bu yönüyle ekonomik bir değer ifade ettiği ve dolayısıyla marka tescil başvurularının cebrî icra işlemlerine konu olabilecekleri ve bu kapsamda bunlar üzerinde haciz uygulanabilip marka sahibinin iflâsı halinde bunların iflâs masasına gireceği hk. bkz. 2. Bölüm, II, B, 2. Sınaî hak tesciline yönelik hakların ve başvuruların bir "tescile yönelik beklenti hakkı" teşkil ettiği ve bunların MK md.954(1) ve MK md.955/(3) uyarınca rehnedilebileceği ile ilgili ayrıca bkz. **Utku**, s.244; **Troller**, Manuel, s.682 vd.

SMK md.24 uyarınca marka hakkı, tescil edildiği mal veya hizmetlerin bir kısmı ya da tamamı için lisans sözleşmesine konu olabilmektedir. SMK md.24/(3) ise, sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça, lisanstan doğan hakkın lisans hakkı sahibi tarafından üçüncü kişilere devri veya alt lisans hakkı tanınmasına izin vermemiştir. Bir mal veya hakkın hukuken devri mümkün değilse ve bu devir yasağı da taraf iradesinden değil de yasal düzenlemeden kaynaklanmakta ise, söz konusu mal veya hakkın haczi imkân dışı olduğu gibi[340] kural olarak, marka lisans hakkının rehnedilebilmesi de mümkün değildir.

Buna karşılık, lisans hakkının devredilebileceği yönünde sözleşme yapılabileceği SMK'da açıkça düzenlendiğinden, taraflar arasındaki lisans sözleşmesinde lisans alanın marka lisans hakkını üçüncü kişilere devredebileceği kararlaştırılmış ise, bu takdirde, lisans alanın borcu için, söz konusu marka lisans hakkının da haczedilebileceği ve dolayısıyla bu hak üzerinde rehin kurulabileceği sonucuna varmak gerekir.

Diğer yönden, marka hakkından ve markanın kullanımından doğan alacaklar[341] da yine, BK md.183 vd. maddeleri gereğince temlik edilebilirler. Buradan hareketle, başkasına devredilebilen alacakların rehnedilmesine de cevaz veren BK md.954/(1) uyarınca, marka hakkı sahibi tarafından üçüncü kişiye lisans hakkı tanınması durumunda marka hakkı sahibinin lisans alandan olan lisans alacağı, markanın devrinden doğan devir bedeli alacağı ve garanti markası sahibi kurumun markanın kullanımı sebebiyle talep edebileceği alacaklar üzerinde rehin kurulmasında hukuken bir engel bulunmamaktadır.

SMK md.148/(4), rehin tesisi de dâhil olmak üzere hukuki işlemleri yazılı şekil şartına tâbi kılmıştır. SMK md.148/(5)'te ise, sicile kaydedilmeyen hukuki işlemlerden doğan hakların üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceği düzenlenmiştir. Bu hükümlerden çıkan sonuç, yazılı rehin sözleşmesinin tanzim ve taraflarca imza edilmesi ile birlikte rehin hakkının kurulmuş olacağı ve rehin sözleşmesinin tarafları arasında etkisini göstermeye başlayacağıdır. Bu suretle kurulan rehin hakkının üçüncü

---

[340] Lisans hakkının haczi ile ilgili hukuki durum hk. bkz. 2. Bölüm, II, B, 3, d.

[341] Marka hakkından ve marka hakkının kullanımından doğan alacaklar ve bu alacakların haczedilebileceği ile ilgili bkz. 2. Bölüm, II, B, 3, d.

kişilere karşı da herhangi bir sınırlamaya bağlı olmaksızın ileri sürülebilmesi için ise marka üzerinde kurulan rehin hakkının marka sicilinde tescili gerekir. Bu yönüyle de, rehin hakkının tescili kurucu değil, açıklayıcı etkiye sahiptir.[342]

B. Rehinli markanın paraya çevrilmesi

1. Rehinli markanın paraya çevrilmesine uygulanacak hükümler ve paraya çevirme işleminin icrası

Alacağı marka üzerinde kurulan rehin hakkı ile teminat altına alınmış olan alacaklı, alacağı vadesinde ödenmediği takdirde rehinli marka paraya çevrilmek suretiyle alacağını elde etmek amacıyla icra takibi başlatabilir. Buna göre, İİK md.150/h'de ifadesini bulduğu üzere, elinde alacağın veya rehin hakkının ya da her ikisinin tespit edildiği ilâm veya ilâm mahiyetini haiz bir belge bulunan rehinli alacaklı, alacağını elde etmek için ilâmlı icra yoluna başvurabilir. Bu takdirde, ilâmların icrasına dair hükümler, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takipte kıyasen uygulanır.

4949 sayılı Kanun'la değişik İİK md.23 uyarınca taşınır rehni tabiri, teslime bağlı rehinler, MK md.940'ta öngörülen rehinler, ticari işletme rehni[343] ve hapis hakkı yanında, alacak ve sair haklar üzerindeki rehinleri de ihtiva eder. Buradan hareketle, elinde ilâm ya da ilâm mahiyetini haiz bir belge bulunmayan rehinli alacaklı ise, rehinli markanın paraya çevrilmesi için İİK md.145 ilâ 147 (bu madde dâhil) arasında yer alan

---

[342] **Utku**, s.251. Yazara göre, her ne kadar sınaî haklar üzerindeki tasarruflarda irade ilkesine üstünlük tanınarak rehin hakkının ilgili sicilde tesciline kurucu nitelik atfedilmese de, bu durum, sınaî hak üzerinde hak iddia eden farklı hak sahipleri arasındaki menfaat çatışmalarını daha da karmaşık bir hale getirmektedir. Bu sebeple, sınaî hak sicillerinin mülkiyetin kazanılması noktasındaki etkisi hususunda tapu siciline yapılan tescilin hukuki mahiyeti örnek alınmalı ve *de lege ferenda* sınaî hak siciline rehin hakkının kazanılması ve sınai hak tasarrufları bakımından kurucu etki tanınmalıdır (**Utku**, s.261-262). Garanti markası ve ortak markanın devri için sicil nezdinde tescil geçerlilik şartı olduğundan, MK md.955/(3) doğrudan uygulanarak bu tür markaların rehninde tescil kurucu niteliktedir. Bu yönüyle, garanti markası ve ortak markanın rehninin iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesinde tescilin zaruri olup olmadığını da tartışmaya gerek bulunmamaktadır (**Ünal**, Hukuki İşlemler, s.94).

[343] 6750 sayılı TRK ile Ticari İşletme Rehni Kanunu yürürlükten kaldırıldığı için, İİK md.23 ile ticari işletme rehnine yapılan atıf, TRK kapsamında taşınır eşya üzerinde kurulan rehin haklarına yapılmış sayılmalıdır.

ve taşınır rehninin paraya çevrilmesini düzenleyen hükümlere göre rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takip yoluna başvurmak durumundadır.[344]

Marka rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takip, rehinli alacaklının takip talebinde bulunmasıyla[345] başlar ve borçluya ve varsa rehinli malın maliki konumundaki üçüncü kişiye ödeme emri[346] gönderilir. Ödeme emrine itiraz halinde, itiraz ve itirazın, itirazın kaldırılması veya iptali suretiyle bertaraf edilmesine ilişkin İİK md.62 ilâ 72 hükümleri uygulanır.[347]

Yine, gerek taşınır rehninin gerekse ipoteğin paraya çevrilmesine ilişkin müşterek hükümler de niteliğine göre marka rehninin paraya çevrilmesinde uygulama alanı bulur. Bu çerçevede, paraya çevirme usûlüne ilişkin İİK md.150/g atfıyla, rehinli markanın paraya çevrilmesinde, markanın ve diğer sınai hakların paraya çevrilmesinin usûl ve esaslarını belirleyen İİK md.121 tatbik edilecektir. Bunun sonucu olarak da, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip usûlünde rehinli markanın paraya çevrilmesi söz konusu olduğunda, hacizli markanın paraya çevrilmesinde olduğu gibi, İİK md.121'de öngörüldüğü üzere, icra müdürü satışın nasıl yapılacağını icra mahkemesine sormak ve mahkemenin belirleyeceği paraya çevirme yöntemini uygulamakla yükümlüdür. Bu kapsamda, hacizli markanın paraya çevrilmesi ile ilgili olarak açık artırma yoluyla satış, satış için memur tayini veya icra mahkemesinin alabileceği diğer tedbirler çerçevesinde pazarlık yoluyla paraya çevirme ya da

---

344 **Oğuzman** / **Seliçi** / **Oktay-Özdemir**, Eşya Hukuku, s.818; **Sirmen**, s.733; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.102; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.491 vd.; **Yasaman** / **Altay**, s.705 vd.; **Kuru**, s.135; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.458 vd.; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.416-417; **Üstündağ**, İcra, s.313 vd.; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.288 vd.; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.655 vd.; **Muşul**, s.487 vd.; **Ulukapı**, s.279 vd.

345 Takip talebinde, İİK md.58 uyarınca bulunması gereken kayıtlar dışında rehin verilen malın ne olduğu ve eğer rehin borçlu değil de üçüncü kişi tarafından verilmiş ya da rehinli malın mülkiyeti üçüncü kişiye intikal etmiş ise bu kişinin adı ve yine rehinli mal üzerinde art rehinler kurulmuşsa bu kişilerin isimleri belirtilir.

346 İİK md.146 uyarınca ödeme emrinde, takip talebindeki kayıtlara ek olarak ödeme süresinin 15 gün, itiraz süresinin yedi gün olduğuna dair kayıt yer alır ve itiraz süresi içinde itirazda bulunulmadığı ve ödeme süresi içinde borç da ödenmediği takdirde rehinli malın satılacağı bildirilir.

347 Bu noktada, rehin hakkının varlığına itiraz edilmez ise rehin hakkının varlığı takip süresince tartışma konusu yapılamayacağı gibi; sadece rehin hakkına itirazda bulunulması halinde ödeme emrindeki alacak da kabul edilmiş sayılır. Bu durumun meydana getireceği sonuçlar için: **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.491-492; **Tuna**, s.78-79; **Kuru**, s.848-848; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.658 vd.; **Muşul**, s.488-489; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.290; **Üstündağ**, İcra, s.315-316; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.416; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.459-460; **Ulukapı**, s.284.

alacaklının farklı yollarla tatmin edilmesi yöntemleri ile ilgili yaptığımız açıklamalar, rehinli markanın paraya çevrilmesinde de aynen geçerlidir.[348]

2. Rehinli markanın özel yoldan paraya çevrilebilmesi için rehinli alacaklıya yetki verilmesi sorunu

Rehinli alacaklı, alacağı vadesinde ödenmediği takdirde rehinli malın paraya çevrilmesi neticesinde elde edilen bedelden alacağını tahsil etmek suretiyle tatmin edilecektir. Bu, rehin hakkının ayırt edici özelliğidir ve MK md.954/(2) yollamasıyla marka üzerindeki rehinleri de içine alacak şekilde hak ve alacak rehinleri bakımından da uygulama alanı bulan MK md.949 uyarınca "borcun ödenmemesi halinde rehinli taşınırın mülkiyetinin alacaklıya geçmesini öngören sözleşme hükmü geçersizdir."

Roma hukukunun[349] günümüz hukuk sistemlerine en belirgin ve en somut biçimde yansıyan kurumlarından biri olarak lex commissoria olarak isimlendirilen anlaşmaları geçersiz sayan ve bu sebeple de lex commissoria yasağı olarak adlandırılan bu kurala göre, rehin olarak verilen malvarlığı değerinin, alacağını elde edememesi halinde rehinli alacaklıya ait olmasını öngören her türlü anlaşma, alacaklının tatminine hizmet etmek ve rehinle güvence altına alınan alacağın muacceliyet kazanmasından önce yapılmış olmak şartıyla kesin hükümsüzdür.[350] Bu

---

[348] Bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, b. İsviçre hukukunda da, rehnin paraya çevrilmesi usûlüne ilişkin LP md.156/f.1, paraya çevirme işleminin LP md.122 ilâ 143/b hükümlerine uygun olarak yapılacağını düzenlemiştir. Buna göre, yapılan bu yollama gereği, rehinli markanın paraya çevrilmesinde de, sınaî hakların paraya çevrilmesinde uygulanan LP md. 132/f.III hükmü uygulanacaktır.

[349] Hukuk düzeninde gelişme ve revizyon ihtiyacı, Roma döneminden beri ekonomik gerçekler ve gereklilikler sonucunda ortaya çıkmakta ve hukuk kuralları da buna göre şekillenmektedir. Nitekim, klasik dönemde sıklıkla uygulanan ve toplumsal çapta bir itiraza uğramayan lex commissoria anlaşmalarının ve bu anlaşmalar sonucunda rehinli malın mülkiyetinin rehinli alacaklıya geçmesinin yarattığı olumsuzluklar, M.S. III ve IV. yüzyıllarda yaşanan ekonomik kriz sonrasında gün yüzüne çıkmış ve bu yöndeki anlaşmalar M.S. 326 yılında yayımlanan emirname ile İmparator Constantinus tarafından yasaklanmıştır (Başak **Karaman**, Roma Hukukunda Rehin Akti, İstanbul 2008, s.70 vd.; Nurtaç **Endes**, Roma Hukukunda Rehin Sözleşmesi ve Lex Commissoria Yasağı, SÜHFD C.26, S.2, 2018, s. 552-553).

[350] Lex commissoria yasağının unsurlarını dikkate alarak yapılan bu tanım ve benzeri tanımlamalar için: İlhan **Helvacı**, Türk Medeni Kanununa Göre Lex Commissoria (Mürtehinin Merhunu Temellük) Yasağı (MK. m.788/c.2 ve MK. m.863), İstanbul 1997, s.81; **Oğuzman** / **Seliçi** / **Oktay-Özdemir**, Eşya Hukuku, s.797; **Hatemi** / **Serozan** / **Arpacı**, s.358; **Sirmen**, s.676; **Nomer** / **Ergüne**, s.399; **Erman**, s.185; Aslı **Makaracı Başak**, Taşınır Rehni Sözleşmesi, İstanbul 2014, s.275; Erden **Kuntalp**, Lex Commissoria Yasağı Kavramı, Koşulları ve Uygulama Alanı, İnan Kıraç'a Armağan, İstanbul 1994, s.153; Fatma **Kurt**, Lex Commissoria (Mülküne Geçirme) Yasağı, İBD C.82, S.1, Yıl 2008, s. 132; Halil Ahmet **Yüce**, Lex Commissoria Yasağı, KHÜHFD C.5, S:2, Aralık 2017, s.192; **Tuna**, s.30; **Utku**, s.348-349.

kapsamda, Türk hukuku bakımından da, lex commissoria yasağının unsurları göz önüne alınarak yapılan bu tanımdan da açıkça anlaşıldığı üzere, borç muaccel olmadan önce rehinli malın mülkiyetinin rehinli alacaklıya geçeceğini ve alacaklının bu suretle tatmin edileceğini öngören anlaşmalar ile ilgili kesin bir yasak söz konusudur.

Bu noktada, TRK md.14/(1), Türk hukukunda hem taşınır hem de taşınmaz rehni bakımından açıkça düzenlenen lex commissoria yasağının görünümü ile ilgili üzerinde tartışmalar yapılan bir hüküm içermektedir. Buna göre, TRK kapsamındaki borçların süresinde ifa edilmemesi halinde birinci derece alacaklı, icra dairesinden, İİK md.24 uyarınca rehinli malın mülkiyetinin devrini talep etme hakkına sahip kılınmıştır. TRK md.5, Kanun uyarınca üzerinde rehin hakkı kurulabilecek malvarlığı unsurları arasında sınaî hakları da saymış durumdadır ve bu sebeple, rehinli marka ve diğer sınaî hakların da, borçlu temerrüdü halinde, alacaklıya devri istenebilecektir. Doktrinde, bu düzenlemenin, lex commissoria yasağına aykırı olduğu, aykırı olmamakla birlikte yasağa istisna getirildiği, yasağın sınırlı olarak kaldırıldığı veya TRK md.14/(1) hükmü ile getirilen düzenlemenin lex commissoria yasağına aykırılık teşkil etmediği yönünde muhtelif görüşler ileri sürülmektedir.[351]

Kanaatimizce, bu hususta bir ayrıma gitmek doğru olur. TRK md.14/(1) uyarınca rehinli alacaklının, borç vadesinde ödenmediği takdirde icra dairesine müracaat ederek rehinli malın mülkiyetinin kendisine devri talebinde bulunması, TRK ile getirilen ve rehinli alacaklıya tanınan bir yasal imkân mahiyetindedir ve bu durumun lex commissoria yasağı ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Eğer taraflar, rehin sözleşmesinde, borç vadesinde ödenmediği takdirde rehinli malın mülkiyetinin TRK kapsamında rehinli alacaklıya devrinin icra dairesinden talep edilebileceğine dair bir düzenlemeye yer verirlerse, bu yönde bir kayıt, TRK'da açıkça düzenlendiği ve rehinli alacaklıya temerrüt halinde merhunun mülkiyetini devralma talebinde bulunma yetkisi verdiği cihetle geçerli olacaktır. Ancak sözleşmede, lex commissoria yasağına açıkça aykırı biçimde, malın değeri ile borç tutarı arasında oluşan farkın borçluya iade

[351] Görüşler için bkz. Aslı **Makaracı Başak**, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Anlaşması Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme, İnÜHFD 10(2), Yıl:2019, s.745 vd.; **Uyumaz** / **Türk**, s.1445 vd.; **Aksoy**, s.84; Murat Can **Atakan**, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Sona Ermesi, SÜHFD C.26, S.2, 2018, s.412-413; **Bilgin**, s.622 vd.; **Hamamcıoğlu** / **Karamanlıoğlu**, s.129 vd.; Belin Köroğlu **Ölmez**, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni, TBB Dergisi S.129, 2017, s.278 vd.; Sefer **Oğuz**, Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni, BD, S.100, 2017, s.25 vd.

edilmeyeceği veya malın mülkiyetinin doğrudan alacaklıya geçeceği yönünde hükümler getirilmesi halinde, bu kayıtların kesin hükümsüz olacağı şüphesizdir.

Rehinli alacaklının alacağı ödenmediği takdirde, borçlu ile alacaklının borç muaccel olmadan önce yapacakları ve borcun ifası kapsamında olmak üzere rehinli markanın alacaklıya intikal edeceğine yönelik sözleşme lex commissoria yasağına aykırılık sebebiyle kesin hükümsüzlük yaptırımı ile karşılaşır. Bu nedenle alacaklı, alacağını, rehinli markayı paraya çevirmek suretiyle elde etmek durumundadır. Yukarıda da belirtildiği üzere, rehinli alacaklı, rehinli markayı, icra organları marifetiyle, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip usûlünü uygulayarak ve İİK md.121 hükmü ile öngörülen prosedür dâhilinde paraya çevirebilir. Bu noktada, rehinli alacaklının, İİK'da düzenlenen rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip usûlüne başvurmadan, rehinli malı özel yoldan paraya çevirebilip çeviremeyeceği ve bu yönde borçlu ile alacaklı arasında yapılan anlaşmanın geçerli sayılıp sayılmayacağı hususunu da açıklığa kavuşturmak gerekir.

Konu, marka ve diğer sınaî haklar bakımından özel bir önem taşımaktadır. Markayı ekonomik olarak güçlü ve değerli kılan unsurların belki de en önemlisi, bir gayri-maddî mal olarak, ayırt edicilik sağladığı mal veya hizmetin hitap ettiği kişi ve kuruluşlar ile nihai tüketiciler nezdinde oluşan olumlu algıdır. Rehinli alacaklı, alacağı vadesinde ödenmediğinde rehinli markanın paraya çevrilmesi için cebrî icra yoluna başvurmak durumundadır. Bu da, marka gibi özellik arz eden bir malvarlığı unsurunun ekonomik değerinin düşmesine ve hitap ettiği iktisadi ve sosyal kitle nezdindeki itibarının sarsılmasına yol açacaktır.[352] Bu sebeple, rehinli alacaklı tarafından rehinli markanın cebrî icra usûlleri ile değil de özel yoldan paraya çevrilmesi markanın toplum nezdindeki itibarının zarar görerek ekonomik değerinin düşmesini de engelleyici bir rol üstlenecek ve markanın mümkün olan en yüksek bedelden paraya çevrilmesi, esasen, hem alacaklı hem de borçlunun menfaatine hizmet edecektir.[353]

Ayrıca, kanaatimizce, işletmeden bağımsız biçimde giderek artan bir ekonomik değer halini alan marka hakkının, rehin kurulmak suretiyle sahip olduğu teminat vasıtası teşkil etme fonksiyonuna daha da fazla işlerlik kazandırılması, rehinli

---

[352] **Yasaman** / **Altay**, s.701; **Utku**, s.348.

[353] **Utku**, s.348; **Yasaman** / **Altay**, s.706.

markanın icra organları dışında hızlı ve zahmetsiz bir yolla paraya çevrilebilmesini gerektirmektedir. Diğer yönden, İİK'da düzenlenen işlem süreçleri ve paraya çevirme yöntemlerinin belli sürelerin geçirilmesi şartına bağlı olarak ilerleyebilmesi ve bu sebeple zaman alması, hukuka aykırı işlemlerin yargısal denetime tâbi olmasından dolayı bazı icra işlemlerinin iptal edilerek yenilenmesi riski, ilâmsız takipte borca itiraz halinde itirazın bertaraf edilmesi zarureti, tebligat zorunlulukları, cebrî icra yoluyla satıştan beklenen yararın elde edilememesi ihtimali[354] ve karşılanması gereken takip masrafları nedeniyle, tarafların, cebrî icra yoluna başvurmadan rehinli markanın özel yoldan paraya çevrilmesini tercih etmeleri son derece anlaşılabilir bir tutumdur ve somut bir ihtiyacın sonucudur.[355]

Borçlu ile alacaklının anlaşarak rehinli alacaklıya rehinli malın özel yoldan paraya çevirme yetkisi tanınması, İİK'da yer alan rehnin paraya çevrilmesine ilişkin takip usûllerinin emredici olup olmadığı, bu yetkinin lex commissoria yasağına aykırılık teşkil edip etmediği ve bu yöndeki kayıtların sıklıkla düzenlendiği banka sözleşmeleri açısından genel işlem şartlarının geçerliliği düzlemlerinde ele alınıp tartışılmaktadır.

Türk ve İsviçre doktrinindeki hâkim görüş, özellikle menkul mallar bakımından rehinli alacaklı ile borçlunun anlaşarak alacaklıya rehinli malı özel yoldan paraya çevirme yetkisi veren sözleşme hükümlerinin geçerli olduğu yönündedir. Muhtelif hukuki dayanakları bulunan bu görüşe göre,[356] öncelikle, İcra ve İflâs Kanunu'nun

---

354 Açık artırma yoluyla satışta, icra dairesi, teklif edilen satım bedelinin takip alacaklısının alacağına rüçhanlı alacakları karşıladığı takdirde, takdir edilen kıymetin %50'sini bulduğu ve satış ve paylaştırma masraflarını da aştığı anda satışı yapabilir. Takip sırasında rehinli mal için takdir edilen kıymetin her zaman malın gerçek değerini bulamayacağı ihtimali bir yana, kıymet takdirinin gerçek değeri yansıtması halinde dahi, bu değerin yarısına denk gelen bir teklifle rehin konusu malın satılabilmesi mümkündür. Bu durum da, hem alacaklının hem de borçlunun zararınadır. Rehinli alacaklı bu ihtimalde alacağını tam olarak elde edemediği için, kendisine verilecek rehin açığı belgesiyle borçlunun haczi kabil mallarına haciz uygulamak zorunda kalacak; borçlu da, rehin konusu malın gerçek değerinde satılamamış olması sebebiyle hacze katlanmak zorunda kalacaktır (Orhan Emre **Konuralp**, Alacaklıya Rehni Özel Yoldan Paraya Çevirme Yetkisi Verilmesi, DEÜHFD C.16, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan, s. 2862-2863). Ayrıca, cebrî icra yoluyla satıma karşı mevcut olumsuz toplumsal değer yargıları ve düşünceler de, cebrî satımlara istenen ilgi ve katılımın sağlanamamasına sebep olabilir (Suat **Sarı**, Alacaklıya Rehni Paraya Çevirme Yetkisi Verilmesi, Legal HD, Yıl:5, S.50, Şubat 2007, s.407).

355 **Konuralp**, s. 2859 vd., **Sarı**, s.407-408; **Makaracı Başak**, Taşınır Rehni, s.288-289. Ayrıca bkz. **Üstündağ**, İcra, s.312.

356 Marka hakkı özelinde ve genel olarak rehin sözleşmesinde tarafların rehinli malın cebrî icra yoluyla paraya çevrilmesi yolunu bertaraf etmeden markanın özel yoldan paraya çevrilebilmesi için alacaklıya yetki verilebileceği yönünde: **Üstündağ**, İcra, s.312; **Gürdoğan**, s.19; Edouard

rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin hükümleri emredici nitelikte değildir ve bu hükümler, alacaklının cebrî icra yoluna başvurmayı tercih etmesi halinde uygulanacak prosedürü ve yapılması gereken icra işlemlerini gösterir. Dolayısıyla, İİK veya MK alacaklıya, rehinli malı cebrî icra yoluna başvurmadan özel usûlle paraya çevirme yetkisi veren sözleşmeleri geçersiz kılan bir düzenleme içermediğine göre, bu tür sözleşmelerin geçerli kabul edilmesi sonucuna varmak gerekir. Lex commissoria açısından konu incelendiğinde ise, özel yoldan paraya çevirme anlaşmalarını geçerli kabul eden görüşe göre, alacaklıya merhunu özel yoldan paraya çevirme yetkisi veren sözleşmeler alacaklının para ile tatmini amacına yöneliktir ve bu yönüyle, lex commissoria yasağı içinde mütalaa edilemez. Bu kapsamda, paraya çevirme işlemi neticesinde satım bedelinden elde edilen ve alacağı aşan tutar borçluya iade edilmek gerektiğinden, ortada, alacaklının rehinli malın mülkiyetini iktisap etmesi sonucunu

---

Dessauges, De la Réalisation Privée du Gage, Lausanne 1934, s.115; **Kuru**, s.872; **Postacıoğlu** / **Altay**, s.654; İlhan E. **Postacıoğlu**, İpotek Alacaklısına İpotekli Gayrimenkulü Kendi Eliyle Rızai Olarak Paraya Çevrilmesi Yetkisinin Verilmesi Problemi, Prof. Dr. Halûk Tandoğan'ın Hâtırasına Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 1990, s.538; Talih **Uyar**, İcra Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, 2.Baskı, Manisa 1992, s.90; **Kuntalp**, s.156; Bénédict **Foëx**, Les Actes de Disposition Sur Les Cédules Hypothécaires, In: Michel Hottelier / Bénédict Foëx, Les Gages Immobiliers: Constitution Volontaires et Réalisation Forcée, Bâle 1999, s.113 vd.; Fatih **Bilgili**, Tescilli Markanın Rehni, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, C.1, İstanbul 2009, s.454; **Yasaman** / **Altay**, s.708; **Hatemi** / **Serozan** / **Arpacı**, s.858; **Tuna**, s.31; **Makaracı Başak**, Taşınır Rehni, s.293 vd.; **Sirmen**, s.733; Ünal **Tekinalp**, Türk Bankacılık Uygulamasında Genel İşlem Şartları, Ernst E. Hirsch'in Hatırasına Armağan, Ankara 1986, s.160; **Utku**, s.353; **Konuralp**, s.2855 vd.; Zeliha **Dereli**, Lex Commissoria Yasağı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Ankara 2009, s.91; Nevzat **Boztaş**, Lex Commissoria Yasağının İnançlı İşlemler ve İcra Sözleşmeleri Bağlamında Değerlendirilmesi, İMÜHFD 4 (2), Güz 2017, s.242. Yazar, bu sonuca dolaylı bir ifade kullanarak ulaşmakta ve rehinli alacaklıya rehinli malı dilediği bedelle satma ve satım bedelinin tamamını uhdesinde tutma hakkı veren bir sözleşmenin lex commissoria yasağı kapsamı içine gireceğini ve aynı zamanda kelepçeleme sözleşmesi niteliği taşıması sebebiyle de geçersiz olacağını ifade etmektedir. Doktrinde rehinli alacaklıya rehinli malı özel yoldan paraya çevirme yetkisi veren sözleşme hükümlerine genel olarak geçerlilik tanımakla birlikte, bu yetkinin, lex commissoria yasağı bakımından söz konusu olduğu gibi, borcun muaccel olmasından sonra tanınması gerektiği de ileri sürülmektedir (**Oğuzman** / **Seliçi** / **Oktay-Özdemir**, Eşya Hukuku, s.797; Karş. **Helvacı**, s.134-135). Yazara göre, rehni özel yoldan paraya çevirme yetkisi tanıyan bir anlaşma salt bu özelliği ile hukuka ya da ahlaka aykırı sayılamaz, ancak, bu yönde bir sözleşme, lex commissoria yasağı ile güdülen amaç ile tam anlamıyla bir uyum içinde de değildir. Her ne kadar özel yoldan paraya çevirme yetkisi tanıyan sözleşmelere muacceliyetten sonra cevaz verilmesi fikri amaca uygun olsa da, bu düşünce, yürürlükteki düzenleme ile bağdaştırmak mümkün değildir. Bu sebeple, *de lege ferenda*, MK'da, alacağın muacceliyetten önce özel yoldan paraya çevrilmesini engelleyici bir düzenlemeye gidilmelidir. Yine doktrinde, bir sınırlı aynî hak olarak rehin hakkının, güvence altına alınan alacak ifa edilmediğinde rehin konusunu İcra ve İflâs Kanunu hükümleri uyarınca paraya çevirme yetkisi verdiği, MK sistematiğinde ayni hakların içeriğinin numerus clausus ilkesine tâbi olduğu ve rehin hakkının içeriğinde alacaklıya rehni özel yoldan paraya çevirme yetkisi bahşedecek biçimde değişiklik yapılamayacağı, ancak, rehin hakkının kurulmasından ayrı olarak gerçekleştirilecek hukuki işlemler yoluyla alacaklıya rehni özel yoldan paraya çevirme yetkisinin verilmesinin mümkün olduğu savunulmaktadır (**Sarı**, s.413 vd.).

doğuran ve bu yönüyle de lex commissoria yasağına aykırılık teşkil eden bir husus bulunmamaktadır.

Alacaklıya rehinli malı cebrî icra usûllerine başvurmadan özel yoldan paraya çevirme yetkisi veren sözleşme hükümlerinin geçerli olmadığı yönündeki görüşe göre,[357] İcra ve İflâs Kanunu'nun rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip usûlüne ilişkin düzenlemeleri emredici niteliktedir ve rehinli malın alacaklı tarafından özel yolla paraya çevrilmesine izin verilmesi, lex commissoria yasağının borçluyu koruma amacı ile bağdaşmaz. Ayrıca, rehinli malın paraya çevrilmesi kamu gücünün müdahalesi ile mümkündür ve bu sebeple, cebrî icra sözleşmesi mahiyetindeki özel yoldan paraya çevirme anlaşmalarına geçerlilik tanınması söz konusu olmamalıdır.

Kanaatimizce, sınaî haklar ve marka hakkı özelinde, alacaklıya tanınan özel yoldan paraya çevirme yetkisi ihtiva eden sözleşme hükümlerinin geçerliliği ile ilgili sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için, konuyu değişik açılardan ayrı ayrı ele almak daha uygundur. Bu noktada öncelikle, İİK'da yer alan rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip ile ilgili hükümlerin emredici hukuk kuralı mahiyetinde olduğu sonucuna varmak imkân dışıdır. Başka bir anlatımla, alacaklı ile borçlunun varacağı bir anlaşma çerçevesinde, rehinle teminat altına alınan borç ödenmediğinde, alacaklının, rehinli markayı sözleşmede düzenlenecek yöntem çerçevesinde paraya çevirmesine olanak tanınmasının hukuken geçersiz sayılmasını gerektirecek herhangi bir yasal düzenleme mevcut değildir. Hatta, taşınır rehinlerinin malvarlığının terki suretiyle konkordato kapsamındaki görünümünü düzenleyen İİK md.309/g'ye göre, alacağı taşınır rehni ile temin edilmiş olan alacaklılar, bu taşınırları konkordato komiserine tevdi etmek zorunda olmayıp, rehinli taşınırları, rehin sözleşmesinde yetki verilmişse, pazarlık yoluyla ya da borsada satmak suretiyle paraya çevirebilirler. Madde, bu yönüyle, rehin sözleşmesine hüküm konulmak suretiyle, malvarlığının terki suretiyle konkordatoda rehinli alacaklının rehinli malı özel yoldan paraya çevirme imkânına sahip olduğunu

[357] Ali Cem **Budak**, İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip, 3. Bası, İstanbul 2010, s.59-60; **Kurt**, s.151 vd.; **Yüce**, s.195; İbrahim **Kaplan**, Banka Sözleşmeleri Hukuku, C.I, Ankara 1996, s.114. Yazara göre, özellikle banka genel kredi sözleşmelerinde yer alan ve alacaklı bankaya rehinli malı özel yoldan paraya çevirme yetkisi veren sözleşme hükümleri alışılmadık kayıt sayılmalı ve geçersizlik yaptırımı ile karşılaşmalıdır.

açıkça düzenlemektedir. Dolayısıyla, taraflar bu yönde bir sözleşme yapabilmeli ve alacaklıya, rehinli malı paraya çevirme yetkisi tanınabilmelidir.

Diğer taraftan, rehinli alacaklıya özel yoldan paraya çevirme yetkisi tanıyan sözleşme düzenlemesi salt bu yönüyle lex commissoria yasağına da aykırı sayılmamalıdır. Ancak kanaatimizce, bu sonuca varabilmek için, bu sözleşmenin içeriğinin her bir somut olayda ayrı ayrı değerlendirilmesi zorunludur. Özellikle, özel yoldan paraya çevirme yetkisi kapsamında alacaklı paraya çevirme işlemini gerçekleştirdiğinde satım bedelinin alacak miktarını aşan kısmının borçluya iadesi yerine alacaklının uhdesinde kalması yönündeki hüküm lex commissoria yasağına aykırılık teşkil edecektir. Zira, bu durumda, alacaklının rehinli malın satım bedeli ile değil; doğrudan rehinli mal ile tatmini amacı güdülmektedir. Buradan hareketle, özel yoldan paraya çevirme yetkisi içeren bir sözleşmenin lex commissoria yasağının konuluş amacı ve rehin hukukuna egemen olan rehinli malın satım bedeli ile tatmin ilkesi ile çelişen bir yönü bulunmamaktadır.

Alacaklıya özel yoldan paraya çevirme yetkisi veren sözleşmenin lex commissoria yasağına aykırı bir hüküm içermediği tespit edildiğinde ise, alacaklının, sözleşmede yer alan ve özellikle paraya çevirme usûl ve prosedürünü düzenleyen hükümlere uyması ve paraya çevirme işlemini dürüstlük kuralına uygun olarak yerine getirmesi gerektiğinde şüphe yoktur. Alacaklının sözleşmede kararlaştırılan yükümlülüklerine uymaması ya da sözleşmede özel yoldan paraya çevirme yöntem ve esaslarına dair bir hüküm yoksa dürüstlük kuralına aykırı davranması halinde ise, artık, sözleşmeye aykırılık sebebiyle borçluya karşı sorumluluğu söz konusu olur ve şartların varlığı halinde borçluya karşı tazmin borcu doğar. Nitekim, İsviçre Federal Mahkemesi de, 2007 tarihli bir kararında bu hususa vurgu yapmıştır.[358] Yüksek

[358] Federal Mahkeme, ATF 4C.243/2006 sayılı söz konusu kararında, rehinli alacaklı banka ile müşterisi arasında yapılan bir kredi sözleşmesinde, hesap bakiyesinin belli bir seviyenin altına düşmesi halinde gerekli güvencenin sağlanması için 24 saatlik süre verilmesi yükümlülüğüne rağmen, bu süre verilmeden borçlunun rehnettiği menkul kıymetlerin banka tarafından, sözleşmedeki özel yoldan paraya çevirme yetkisine dayanarak paraya çevrilmek suretiyle tasfiye edilmesi işleminde bankayı kusurlu bulmuş ve borçlunun zararının giderilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Federal Mahkeme, kararda, özel yoldan paraya çevirme işlemlerine başlanmadan önce borçluya bir ödeme süresi tanınması gerektiğini, bu yükümlülüğün dürüstlük kuralı ve CC md.891 (MK md.946) gereği olduğunu ve emredici nitelik taşıdığını vurgulamaktadır (Philipp **Fischer**, Réalisation des Titres Remis en Gage Par le Client en Cas de Défaut de Marge, CDBF, https://cdbf.ch/538/). Rehinli alacaklının rehin konusunu paraya çevirme yetkisini kullanırken sözleşmede kararlaştırılan şartlara uyması ya da sözleşme bu konuda herhangi bir düzenleme içermiyorsa dürüstlük kuralı uyarınca

Mahkemeye göre, özel yoldan paraya çevirme işleminde sözleşmede öngörülen usûl ve esaslara uyulmaması alacaklının sorumluluğunu gerektirir.

Bu tespiti yaptıktan sonra, kanaatimizce, özel yoldan paraya çevirme yetkisinin, alacak muaccel olmadan önce de kararlaştırılabilmesini sağlamak ve böylece lex commissoria yasağı ile ilgili tartışmaları bertaraf etmek amacıyla[359] yasal düzenleme yapılmasına da ihtiyaç kalmayacaktır, zira, belirtildiği üzere, bu yetki, salt bu hali ile zaten lex commissoria yasağına aykırı değildir. Yasal düzenleme, bizce, özel yoldan paraya çevirme yetkisinin lex commissoria yasağına aykırılığı ile ilgili görüşleri izale etmek için değil; borçlu tarafından alacaklıya tanınan bu yetkinin kanunla getirilen özel nitelikli ve icra hukuku kaynaklı bir yetki olduğunu ortaya koymak ve temsil yetkisinde olduğu gibi, yetkiyi veren borçlu tarafından dilediği zaman geri alınamamasını sağlamak için gereklidir.[360]

Konunun marka ve diğer sınaî haklar bakımından önem taşıyan bir başka boyutu, rehinli alacaklının, kendisine tanınan yetki çerçevesinde, rehinli malı bizzat satın alıp alamayacağıdır. Bu ihtiyaç özellikle, rehinli markanın tescil edildiği sınıfta yer alan benzer mal veya hizmeti üreten rehinli alacaklının bu markayı satın almak istemesi veya markanın son derece kısıtlı ve esasen sadece rehinli alacaklıdan müteşekkil bir alıcı çevresine hitap etmesi gibi durumlarda[361] ortaya çıkmaktadır. Rehinli markanın yegâne potansiyel alıcısının rehinli alacaklı olması ihtimalinde, alacaklının rehinli markayı bizzat satın alamaması, markanın paraya çevrilme ihtimalini önemli ölçüde zayıflatacak ve hatta ortadan kaldıracaktır.

---

rehin verenin meşru menfaatlerini gözetmesi gerektiği; aksi halde rehin verenin uğradığı zararı tazminle yükümlü olduğu hakkında ayrıca bkz. **Sirmen**, s.733.

359 Aksi yönde: **Makaracı Başak**, Taşınır Rehni, s.296-297. Yazara göre, alacaklıya özel yoldan paraya çevirme yetkisi veren sözleşmeler alacak muaccel olmadan önce de uygulama alanı bulur, ancak yine de, lex commissoria yasağı etrafında yapılan tartışmaları bu yetkinin lex commissoria yasağına aykırı olduğu yönündeki görüşleri ortadan kaldırmak amacıyla kanun koyucu tarafından özel bir düzenleme yapılmalıdır.

360 Karş. **Makaracı Başak**, Taşınır Rehni, s.297. Yazar, alacaklıya özel yoldan paraya çevirme yetkisi ile ilgili yasal düzenleme gerekliliğini, rehinli alacaklının maliki olmadığı bir eşya veya hakkı temsil yetkisi bulunmadan devredemeyeceği görüşü ile açıklamaktadır.

361 Patent hakkının ve patentli teknolojilerin rehnin konusunu oluşturması halinde, bu ihtimal, patentin dar bir üretici çevresi için ekonomik değer taşıması ve söz konusu teknolojiyi yalnızca rehinli alacaklı tarafından kullanılabilmesi gibi durumlar biçiminde kendini gösterir (**Utku**, s.358).

Öncelikle belirtmek gerekir ki, bu durumda da, rehinli malın alıcısının alacaklı veya üçüncü kişi olması herhangi bir farklılık yaratmayacak ve malın satımından elde edilen satım bedelinin alacağı aşan kısmı borçluya iade edilecektir. Bu yönüyle, özel yoldan paraya çevirme yetkisine dayanarak rehinli malın bizzat alacaklı tarafından iktisap edilmesi, lex commissoria yasağına aykırı değildir.[362] Doktrinde, temsilcinin, sözleşmenin karşı tarafını da temsil ederek çifte temsil yoluyla kendisi ile sözleşme yapabilmesi için temsil yetkisinin içeriğinde alacaklıya bu yönde açık yetki bulunması ya da çifte temsil hususunun temsil olunan sıfatıyla borçlu bakımından bir tehlike arz etmemesi gerektiği ileri sürülmektedir.[363] Kanaatimizce de, alacaklıya özel yoldan paraya çevirme yetkisi veren sözleşmede alacaklının kendisi ile de sözleşme yapabileceği yönünde açık hüküm bulunması, doğabilecek ihtilafların da önüne geçmeye hizmet edecektir.

IV. İFLÂSIN MARKA VE MARKA İLE İLGİLİ HUKUKİ İŞLEM VE SÜREÇLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

A. Genel esaslar ve müflise ait marka hakkı bakımından önem arz eden tasfiye işlemleri

İflâs, iflâsa tabi borçlunun[364] borçlarının kolektif tasfiyesini amaçlayan ve bu sebeple de küllî icra olarak adlandırılan bir cebrî icra yoludur.[365] Bu tanımdan hareketle, cüz'i icrada borçlunun bir veya birden fazla alacaklısı, alacaklarını, borçlunun alacağı karşılamaya yetecek malvarlığından tahsil etmeye çalışırken, iflâs hukukunda, borçlunun tüm alacaklıları, borçluya ait ve iflâs masasına dâhil olan tüm malvarlığı değerleri üzerinden tatmin edilmeye çalışılır. Bu yönüyle, iflâsa tabi

---

362 **Helvacı**, s.132; **Kuntalp**, s.156.

363 M. Kemal **Oğuzman** / Turgut **Öz**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.-1, 14. Bası, İstanbul 2016, s.230; Fikret **Eren**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 8. Bası, İstanbul 2003, s.404-405; Selahattin Sulhi **Tekinay** / Sermet **Akman** / Haluk **Burcuoğlu** / Atilla **Altop**, Tekinay Borçlar Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 1993, s.179-180.

364 Türk Ticaret Kanunu anlamında gerçek ve tüzel kişi tacirler ile tacir olmadıkları halde TTK gereğince tacirler hakkındaki hükümlere tabi olanlar ve tacir olmadıkları halde özel kanun hükümleri uyarınca iflâsa tabi olanlar hakkında iflâs hükümleri uygulama alanı bulur.

365 Saim **Üstündağ**, İflâs Hukuku, 8. Bası, İstanbul 2009, s.5; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.438; **Stoffel** / **Chabloz**, s.360; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.501-502; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.613; **Kuru**, s.920; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.345; **Ulukapı**, s.327. Tarihsel süreç içinde iflâs kurumunun önde gelen hukuk sistemlerinde geçirdiği aşamalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Necmeddin M. **Berkin**, İflâs Hukuku, 4. Bası, İstanbul 1972, s.15.

borçlunun tüm malvarlığı, borçlunun tüm alacaklılarının alacaklarını tahsil edebilmeleri amacına özgülenmiştir. Dolayısıyla, iflâs, bir yandan borçlunun tüm malvarlığını kapsaması; diğer yandan da bu malvarlığının tüm alacaklıların yararına tasfiyeye tabi tutulması sebebiyle iki yönlü bir külli icra yolu niteliğindedir.[366]

Marka hakkı sahibi borçlu iflâsa tâbi şahıslardan olup da hakkında gerek iflâs yolu ile takip, gerekse doğrudan iflâs hallerinden biri sebebiyle yapılan yargılama sonucunda iflâs kararı verildiğinde, bu durum, bir takım hukuki sonuçlar meydana getirir. İlk etapta, İİK md.184/f.I'e göre, iflâs açıldığı zamanda müflisin haczi kabil bütün malları nerede bulunursa bulunsun bir masa teşkil eder ve bu mallar artık alacaklıların tatminine tahsis edilir. Maddede belirtilen "masa" tabiri, İcra ve İflâs Kanunu'nun muhtelif hükümlerinde kullanılan farklı anlamları içinde aktif masayı ifade etmektedir[367] ve sahibinin iflâsına karar verilmesi ile beraber, diğer fikrî ve sınaî haklarla birlikte marka da, müflisin haczi kabil malvarlığı unsurlarından birisi olması cihetiyle iflâs masasına dâhil olur.[368]

İİK md.184/f.I'de düzenlendiği biçimiyle, müflisin haczedilebilir bütün mallarının hangi yerde bulunursa bulunsun bir masa teşkil edeceği yönündeki ifade, bir taraftan, müflisin mallarının, zilyetliğin nakli veya tescil gibi işlemlere gerek olmadan kendiliğinden masaya gireceğini;[369] diğer taraftan da, iflâsın açılmasıyla bir

---

366 **Üstündağ**, İflâs, s.4; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.345; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.613; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.501-502; **Kuru**, s.920. Bu durum, müflisin alacaklılarının oluşturduğu "pasif masa" ve müflisin haczi kabil malvarlığı değerlerini ifade eden "aktif masa" kavramları ile de uygunluk arz etmektedir. Bkz. **Gilliéron**, Poursuite, s.303 vd.

367 Türk ve İsviçre doktrininde aktif masa ve pasif masa ayrımı benimsenmekte ve bu kapsamda, müflisin iflâsına karar verildiği andan; iflâsın kapanmasına kadar geçen sürede alacaklıların tatminine özgülenen ve müflisin haczedilebilir malvarlığı değerlerinin oluşturduğu bütün anlamındaki masa aktif masa olarak tanımlanmaktadır. Pasif masa ise, aktif masayı oluşturan mallar ile tatmin edilecek alacaklıların taleplerinin toplamını ifade etmektedir (**Gilliéron**, Poursuite, s.303; **Üstündağ**, İflâs, s.5,88; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.699; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.416; **Taş Korkmaz**, İflâs, s.24-25; **Stoffel** / **Chabloz**, s.264; **Favre**, s.265; **Muşul**, s.701). Buna rağmen, iflâs hukukunun amaç ve hedefleri bakımından önem taşıyan kavram, müflisin haczedilebilir malvarlığı değerlerinin oluşturduğu bütün olarak tanımlanan aktif masadır ve doktrinde iflâs masası teriminin yalnızca aktif masayı ifade etmek için kullanılması gerektiği görüşü (bkz. **Taş Korkmaz**, İflâs, s.26) kanaatimizce de benimsenmelidir.

368 Mücahit **Ünal**, İflasın Markaya Etkileri, Terazi HD Yıl:4, S.32, Nisan 2009, s.46; **Yasaman** / **Altay**, s.720; **Karan** / **Kılıç**, s.340; **Taş Korkmaz**, İflâs, s.176; **Cornaz**, s.155; **Çolak**, s.641; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.552; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.478-479; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.416; **Kuru**, s.1007; **Berkin**, İflâs, s.203; **Ulukapı**, s.412-413; **Okutan Nilsson**, Hukuki İşlemler, s.574.

369 **Üstündağ**, İflâs, s.78; **Kuru**, s.1007; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.699; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.416; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.552; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar**

tek masa teşekkül edeceğini[370] anlatır. Buradan hareketle, haczedilebilir oldukları için, müflise ait tescilli olsun ya da olmasın, müflise ait ve Türkiye'de[371] marka olarak tanımlanan tüm ayırt edici işaretler iflâs masasına dâhil bir malvarlığı değeri olarak artık müflisin alacaklılarının tatmininde kullanılacaktır. Buradan hareketle, tescilli olmayan markanın da haczinin mümkün olması kuralı ile paralel olarak, tescilli markalar gibi bir işletmenin mal veya hizmetlerini başka işletmelerin ürünlerinden ayırt etmeye yaramaları cihetiyle tescilsiz markalar da işletmeden bağımsız bir ekonomik değere sahiptir ve hacze konu olabilirler. Bunun sonucu olarak, iflâs halinde müflise ait tescilsiz markalar da iflâs masasına da girerler. Keza, haciz de dâhil olmak üzere hukuki işlemlere ilişkin hükümlerin sınaî hak başvurularına da uygulanabileceğine dair SMK md.148/(8) çerçevesinde, TPMK nezdinde marka tescil başvurusunda bulunulmuş ancak hakkındaki bu başvuru henüz sonuçlanmamış bir marka da, marka hakkı sahibinin iflâsı halinde iflâs masasına girer. Marka hakkından doğan lisans veya garanti markası kullanım bedeli ya da marka hakkı devir bedeli gibi alacaklar da aynı şekilde, haczedilebilir alacaklardandır ve iflâs kararı ile birlikte bu alacaklar da iflâs masasına girer. Buna karşılık, henüz tescil başvurusunda bulunulmamış ve fiilen de kullanılmayan bir marka ayırt edicilik özelliği

---

Ayvaz / **Hanağası**, s.478; **Ulukapı**, s.417. Ne var ki, iflâs masası aktifindeki malvarlığı değerleri iflâsın açılması ile birlikte hukuken kendiliğinden masaya girse de, iflâs masasının fiili olarak teşekkül edebilmesi için bu malların muhafaza altına alınması gerekecektir. Bkz. **Taş Korkmaz**, İflâs, s.33.

[370] **Gilliéron**, Poursuite, s.306; Necmeddin M. **Berkin**, İflâsın Müflisin Mal ve Alacaklarına Tesiri, İÜHFM Yıl:1951, C.17, S.3-4, s.718; **Taş Korkmaz**, İflâs, s.40; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.503; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.420; **Üstündağ**, İflâs, s.78; **Kuru**, s.1008; **Muşul**, s.702. İflâsın tekliği ilkesi başlıklı LP md.55'te bu husus, iflâsın İsviçre sınırları içinde aynı anda birden fazla yerde açılamayacağı ve iflâsın ilk olarak ilân edildiği yerde açılmış sayılacağı şeklinde ifade edilmiştir.

[371] Müflisin, iflâsın açıldığı ülke dışında bulunan mallarının da iflâs masasına gireceği kabul edildiğinde iflâsın evrenselliği; iflâsın müflisin yalnızca iflâs kararının verildiği ülkede bulunan mallarını kapsadığının kabul halinde ise iflâsın ülkeselliğinden bahsedilir. İsviçre hukuku bakımından, LP md.55 ve ayrıca İİK md.184/f.I'e karşılık gelen LP md.197/f.I uyarınca iflâsın evrenselliği ve tekliği ilkesinin kabul edilmekte olduğu ancak söz konusu evrensellik ve teklik ilkelerinin, İsviçre'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar saklı kalmak üzere, müflisin İsviçre sınırları içinde bulunan malları ile sınırlı olarak uygulanabileceği sonucuna varılmaktadır (**Favre**, s.290; **Gilliéron**, Poursuite, s.306 **Stoffel** / **Chabloz**, s.301). Türk hukuku bakımından da aynı sonucun benimsenmesi gerektiğini ve Türkiye ile müflisin malvarlığı unsurlarının bulunduğu ülke arasında karşılıklı veya çok taraflı bir uluslararası anlaşma ya da karşılıklılık mevcut değilse, Türkiye'de verilmiş bir iflâs kararının yabancı ülkelerdeki etkisi bakımından ülkesellik ilkesinin cari olduğunu belirtmek gerekir. Bu konudaki tartışmalar için: **Üstündağ**, İflâs, s.19 vd.; **Taş Korkmaz**, İflâs, s.40 vd.; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.503-504; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.420-421; **Berkin**, İflâs, s.75 vd. Bu itibarla, Türkiye ile başka herhangi bir ülke arasında bu yönde bir uluslararası antlaşma da bulunmadığından, marka hakkı sahibi müflisin yurtdışında bulunan markasının Türkiye'de açılan iflâs sonucunda oluşan iflâs masasına dâhil olup olmadığı meselesi teorik düzlemde kalan bir tartışma niteliğindedir.

kazanmadığından hak sahibinin malvarlığı içindeki bir ekonomik değer olarak kabul edilmemesi sebebiyle haczedilemeyeceği gibi, iflâs halinde masaya da dâhil olmaz.

İflâsın açılmasıyla birlikte müflisin üzerinde rehin hakkı tesis ettiği malların akıbeti ile ilgili olarak, İİK md.185/f.I, bu malların rehin sahibi alacaklının rüçhan hakkı saklı kalmak üzere iflâs masasına girmesi ve bu suretle masaya giren rehinli malların iflâs idaresi tarafından en yakın zamanda paraya çevrilmesi esasını benimsemiştir. Bu kapsamda, marka hakkı sahibince kendisinin veya üçüncü kişinin borcunu güvence altına almak üzere marka üzerinde kurduğu rehin haklarından doğan rüçhan hakları saklı kalarak, söz konusu rehinli marka da iflâs masasına girecek; ancak, öncelikle, rehinli alacaklının tatminine özgülenecektir.[372] Müflise ait marka ihtiyaten haczedilmiş veya icraî hacze konu olmuşsa, bu takdirde de, İİK md.186 uyarınca, söz konusu marka iflâs açıldığı anda paraya çevrilmemiş ise masaya girer. İflâs tasfiyesinin küllî karakteri ve iflâs olgusu ile birlikte artık münferit takiplere devam edilememesi ilkesinin bir görünümü olan bu kural uyarınca, bu durumda, hacizli alacaklının, hacizli marka üzerinde rüçhan hakkı da söz konusu değildir.[373]

İflâs kararı, mahkemece iflâs kararı verilmekle icra edilebilir durumdadır ve bu yönüyle, iflâs kararının iflâs dairesine bildirilmesi için iflâs kararının kesinleşmesi aranmaz. Nitekim, İİK md.164/f.III uyarınca iflâs kararına karşı kanun yoluna başvurulması, iflâsın ilanına ve masanın teşkil edilmesine engel değildir. Dolayısıyla, İİK md.208'e göre, iflâs dairesi, iflâsın açıldığı kendisine bildirilir bildirilmez müflisin mallarının defterini tutmak ve bu malların muhafazası için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. İİK md.208, defterin içeriği ve deftere hangi malların geçirileceği ile ilgili herhangi bir ayrıntı ya da sıralamaya yer vermemiştir. İsviçre hukukunda OAOF

---

[372] İflâsın açılmasıyla birlikte rehinli mal her ne kadar masaya girse de, İİK md.185/f.I c.2, rehinli alacaklıya, istediği takdirde iflâstan sonra da masaya karşı rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatabilme imkânını tanımıştır. Marka sahibine ait olan rehinli malların masaya dâhil olması kuralının bir görünümü olarak, müflisin borcunu temin etmek için üzerinde rehin hakkı kurulan marka ise masaya girmez (**Kuru**, s.1010; **Gilliéron**, Poursuite, s.310; **Üstündağ**, İflâs, s.81; **Muşul**, s.702; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.420; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.480; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.554).

[373] **Gilliéron**, Poursuite, s.310; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.704; **Taş Korkmaz**, İflâs, s.83-84; **Ünal**, İflâs, s.49; **Üstündağ**, İflâs, s.83; **Muşul**, s.704; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.554; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.480; **Kuru**, s.1012; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.423. Müflis ait hacizli marka iflâsın açılmasından önce paraya çevrilmiş ise, bu durumda, İİK md.186/f.II uyarınca, paraların paylaştırılması esaslarına göre hacizli alacaklılar arasında paylaştırılır ve artan kısım da iflâs masasına intikal eder.

md.25'te ise iflâsın açılmasıyla birlikte iflâs dairesi tarafından müflise ait mallarla ilgili düzenlenecek envanterin, ayrı başlıklar halinde ve birbirini izleyen sıra numaraları altında, sırasıyla, taşınmazlar, taşınır mallar, kıymetli evrak, alacaklar ve muhtelif hak ve talepler ile nakit para kategorilerini içereceği düzenlenmiştir. Bu kapsamda, müflise ait marka ve diğer sınaî haklar "diğer haklar"; marka ve diğer sınaî haklara ilişkin lisans ve benzeri alacaklar da "alacaklar" kategorisinde deftere işlenmek gerekir.[374]

İİK md.166/f.II'de, iflâs dairesinin iflâs kararını, kendiliğinden ve derhal, ilgili kurumlara bildirmesi mükellefiyeti düzenlenmiştir. Bu hükümler uyarınca, TPMK da iflâsın bildirileceği kurumlardan biri olarak kabul edilmeli ve marka sahibinin iflâsı halinde müflisin TPMK nezdindeki markalar sicilinde tescilli markası üzerinde iflâs kararı tescil edilmelidir.[375] İİK md.208 uyarınca iflâs kararının bildirilmesi ile birlikte iflâs dairesinin alabileceği tedbirlere ilişkin olarak İİK md.210'da yapılan sıralama sınırlandırıcı değildir.[376] Bu kapsamda, iflâs tasfiyesine tâbi tutulacak markanın koruma süresinin sonuna gelinmekte ise, alacaklıların herhangi bir zarara uğramasını önlemek amacıyla, markanın yenilenmesi için TPMK nezdinde gerekli işlemlerin yapılması da iflâs dairesinin alabileceği muhafaza tedbirleri arasında değerlendirilmek gerekir.[377] Söz konusu tedbirler ise, niteliği ve amacı itibariyle, kanaatimizce, İİK md.159 kapsamında, iflâs talebi halinde mahkemenin karar altına alacağı muhafaza tedbirlerinden farklıdır. Mahkemeden iflâs talebinde bulunulması ile birlikte mahkemece alınması öngörülen tedbirlerin esas amacı, iflâs yargılaması süresince iflâsı istenen borçlunun malvarlığını eksiltmeye dönük girişimlerinin önlenmesidir. Mahkemece tasarruf kısıtlamasına yönelik önlemlerin alınabilmesi kapsamında, iflâs yargılaması başladığında, mahkeme, borçluya ait markanın üçüncü kişilere devrinin önlenmesine yönelik bir tedbire hükmedebilir ve bu durumun TPMK nezdindeki markalar siciline işlenmesine karar verebilir.[378] Halbuki, iflâsın açılması ile birlikte

---

374 **Cornaz**, s.155.

375 **Yasaman** / **Altay**, s.720; **Ünal**, İflâs, s.47.

376 **Üstündağ**, İflâs, s.133; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.744; **Berkin**, İflâs, s.310; **Kuru**, s.1083; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.579; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.498; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.455.

377 **Yasaman** / **Altay**, s.721; **Ünal**, İflâs, s.47.

378 İflâs talebinde bulunulması halinde mahkemenin alabileceği önlemler ile ilgili bkz. Sıtkı **Akyazan**, İflâs Talebi Üzerine Muhafaza Tedbirleri, ABD, Yıl:1955, S.3, s. 204 vd.

İİK md.191 uyarınca müflisin masa malları üzerindeki tasarrufları alacaklılara karşı hüküm ifade etmeyeceğinden, İİK md.208'de iflâs masasına tevdi edilen muhafaza tedbiri alma yükümlülüğünün amacı, tasfiye şeklinin belirlenmesi, masaya dâhil malların satış işlemleri için hazır bulundurulması ve olabildiğince yüksek değerden masa alacaklılarının tatmininde kullanılabilmesini sağlanması olarak ortaya çıkmaktadır.[379]

İİK md.191/f.I, müflisin, iflâs açıldıktan sonra masaya dâhil olan mallar üzerindeki her türlü tasarrufunu alacaklılara karşı hükümsüz kılmıştır. Buna göre, müflisin, iflâsın açılmasından sonra olmak üzere, markasını üçüncü kişilere devretmesi, marka üzerinde rehin hakkı kurması veya markanın kullanımını lisans sözleşmesi ile üçüncü kişilere bırakması gibi tasarruf işlemleri, tasarrufun iptali davası açılarak bu yönde bir karar alınmasına gerek olmaksızın, iflâs masasına karşı herhangi bir şekilde hüküm ifade etmeyecektir. Müflisin söz konusu tasarruf işleminin diğer tarafını oluşturan üçüncü kişinin iyiniyetli olması, tasarruf işleminin alacaklılara karşı hükümsüz olması sonucunun doğmasını engellemez. Bu noktada, iflâs kararı, iflâs dairesi tarafından TPMK'ya bildirilip sicilde tescil edilmese dahi bu sonuç değişmemekte ve iflâsın açılmasını müteakip tüm tasarruf işlemleri aynı akıbeti paylaşarak geçersizlik yaptırımı ile karşılaşmaktadır. Kanun koyucu, iflâs durumunda, iflâs alacaklılarının menfaatini, İİK md.191/f.II'de yer alan istisnai haller dışında, iyiniyetli üçüncü kişilerin menfaatinin üstünde tutmuştur.[380]

Yine, ortaya çıkan bu hükümsüzlük durumu yalnızca iflâs masası bakımındadır ve üçüncü kişi, tasarruf işleminin hükümsüz olduğunu ileri süremez. Özellikle, iflâsın kaldırılması halinde, borçlu ile üçüncü kişi arasında yapılmış olan bu hukuki işlem geçerli olarak hak ve borç doğurmaya devam eder.[381] Aynı şekilde, müflisin, marka ile

---

[379] **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.743; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.498; **Stoffel** / **Chabloz**, s.309; **Üstündağ**, İflâs, s.133; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.578; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.455-456; **Muşul**, s.722; **Kuru**, s.1082-1083.

[380] **Yasaman** / **Altay**, s.721.

[381] **Üstündağ**, İflâs, s.86; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.710; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.426; **Berkin**, İflâs, s.246**;** **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.557-558; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.482. Karş. Ahmet **Başözen**, Müflisin Tasarruf Yetkisi, Ankara 2005, s.132 vd. Yazara göre müflisin iflâs açıldıktan sonra masaya dahil malvarlığı değerleri üzerindeki tasarruf tahdidi maddî hukuk anlamında bir tasarruf sınırlaması değil; iflâs hukuku normları tarafından sınırları çizilen, iflâsın amacının ön plânda tutulduğu ve iflâsın amacıyla sınırlı bir tasarruf yasağıdır. Bunun sonucu olarak, İİK md.191/f.I'de ifadesini bulan hükümsüzlük mutlak,

ilgili hukuki işlemlerden doğan ve iflâs masasına giren alacaklarını iflâs açıldıktan sonra temlik etmesi durumunda da aynı kural geçerlidir ve bu alacakların devri de yine müflisin alacaklılarına karşı hüküm ifade etmez.[382] Ancak buna rağmen, masa menfaatlerine uygun olduğu sonucuna varıldığında, iflâs masasının yasal temsilcisi sıfatıyla hareket eden iflâs idaresi,[383] müflisin iflâs açıldıktan sonraki tasarruf işlemlerine icazet de verebilir ve işlemin geçersizliğini ileri sürmeyebilir. Bu kapsamda, örneğin, masaya giren bir marka üzerinde üçüncü kişiye lisans hakkı tanınmasının, piyasa koşulları göz önüne alındığında masanın zararına olmadığının anlaşılması[384] ve ticari açıdan da, iflâs tasfiyesi aşamasında marka paraya çevrilinceye kadar geçecek sürede masaya nakit girdisi sağlayacak olmasının alacaklıların yararına olduğu fikrinin kabul görmesi halinde, söz konusu lisans verme işlemine icazet verilmesi mümkün olabilir.

İflâsın açılmasıyla birlikte iflâs dairesinin alması gereken tedbirler kapsamında, iflâs dairesi, müflise ait işyerlerini, masa hakkında yararlı olacağı düşüncesinde değil ise kapatmakla yükümlüdür. İİK md.224, birinci alacaklılar toplanmasının görev ve yetkileri içinde müflisin ticaretinin devamına ve kapanan işyerlerinin yeniden açılıp açılmamasına karar verilmesi gibi müstacel nitelikteki[385] işleri de saymıştır.[386] Birinci alacaklılar toplanması, müflise ait marka hakkı bağlamında, örneğin, lisans sözleşmesi gereğince markanın aktif kullanımının gerekmesi ve bunun da işyerinin açık

---

nispî ya da askıda hükümsüzlük gibi maddî hukuk temeline dayalı hükümsüzlük hallerini değil, iflâsın amacıyla sınırlı bir tasarruf yasağını ifade etmektedir.

382 Nurcihan **Dalcı**, Alacağın Toptan Devri Bağlamında İflâs, AÜHFD C.63, S.2, Yıl:2014, s.291.

383 İflâs idaresinin seçilerek iflâs tasfiyesinin iflâs idaresi tarafından yürütülmesi ve bu kapsamda iflâs idaresi tarafından yapılacak tüm işlemler, iflâs dairesince defteri tutulan malların bedelinin tasfiye masraflarını karşılayacağının anlaşılması üzerine İİK md.219 uyarınca adi tasfiye usûlünün uygulanması halinde söz konusudur. Aksi takdirde, İİK md.219'da ifadesini bulduğu üzere basit tasfiye usûlü uygulanır. Bu tasfiye usûlünde iflâs idaresi teşkil edilmez ve iflâs idaresinin görevlerini iflâs dairesi yerine getirir. Masaya ait hiçbir mal bulunmaması durumunda ise, İİK md.217 uyarınca iflâs dairesi tasfiyenin tatiline karar verir.

384 Bu durum, ticaret hayatında, emsallerine uygunluk ilkesi (arm's length principle) olarak da anılmaktadır.

385 Genel olarak, bir tedbirin alınıp uygulanmaya konulmasında yaşanacak gecikme iflâs masasının zararına olacaksa, bu takdirde müstacel nitelikteki bir işten söz edilir (Güray **Erdönmez**, İflâsta Alacaklılar Toplanmasının Yetkileri, İstanbul 2005, s.54-55; **Gilliéron**, Poursuite, s.321; **Üstündağ**, İflâs, s.148; **Kuru**, s.1100-1101; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.503; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.461; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.749; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.587-588).

386 Birinci alacaklılar toplanmasının görev ve yetkileri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Erdönmez**, s.53 vd.

bulundurulmasını zorunlu kılması halinde, iflâs dairesinin kapattığı işyerlerinin açılarak marka lisansı sahibi müflisin sözleşmenin gereklerini yerine getirmesini sağlayabilir.[387]

İİK md.191/f.I hükmü ile müflisin tasarruf yetkisine getirilen sınırlamanın müflise yapılan ödemeler bakımından görünümü İİK md.192/c.1'de "iflâsın açılmasından sonra müflis hiçbir ödeme kabul edemez" biçiminde ifade olunmuştur. Bu durum, iflâsın açılması ile birlikte müflisin tasarruf yetkisine getirilen sınırlamanın doğal bir sonucudur ve müflise ödeme yapmakla borçlarından kurtulma imkânı bulunmayan müflisin borçluları, ödemelerini, İİK md.226 uyarınca iflâs masasının yasal temsilcisi konumunda bulunan iflâs idaresine yapmak durumundadır. Başka bir anlatımla, İİK md.226'ya göre masanın menfaatlerini gözetmek ve tasfiyeyi gerçekleştirmekle görevli olan iflâs idaresi, İİK md.229 kapsamında da iflâs masasının vadesi gelmiş alacaklarını tahsil etmek ve bu amaçla gerektiğinde, borçlulara karşı icra takibi başlatmak ve dava açmakla yükümlüdür. İflâs idaresine yüklenen bu sorumluluk kapsamında, örneğin, müflise ait marka üzerinde üçüncü kişiye lisans hakkı tanınmış ise, lisans alan tarafından müflise yapılması gereken lisans bedeli ödemeleri de iflâs idaresince tahsil edilecek ve gerektiğinde iflâs idaresince yasal işlem konusu yapılacaktır.[388]

İİK md.229/f.II, iflâs masasına dâhil malların kural olarak ikinci alacaklılar toplantısından sonra satılabileceğini, ancak, acele hallerde ve özellikle, satış işlemleri için ikinci alacaklılar toplantısının beklenmesinin masanın zararına olacağı anlaşıldığında, değer kaybeden ya da muhafazası masraflı olan malların gecikmeksizin paraya çevrilebileceğini düzenlemiştir. Maddede, acele hallerde satılması mümkün olan masa mevcudunun, beklenmesi halinde değer kaybeden ya da muhafazası masraflı malları ifade etmesine rağmen, doktrinde, belirtilen durumların geniş yorumlanması gerektiği savunulmaktadır. Bu kapsamda, söz gelimi, masaya dâhil bir mal için piyasa şartlarına göre cazip bir alım teklifinin gelmesi ve fakat satış için ikinci alacaklılar toplantısının beklenmesi halinde bu bedele ulaşılamayacağının anlaşılması

---

[387] **Cornaz**, s.156. Diğer sınaî haklar bakımından da örneğin, müflisin üzerinde çalıştığı bir buluş ile ilgili patent başvurusu yapabilmesi ve bu suretle ticari rakiplerine göre avantaj elde edebilmesi müflise ait üretim tesisleri ve işyerlerinin açık bulundurulmasını gerektiriyorsa yine ortada müstacel nitelikte bir durumun varlığından söz etmek uygun olur.

[388] **Cornaz**, s.157.

durumunda, söz konusu malın değer kaybetmekte olduğu ve acele surette paraya çevrilmesinde masa menfaatinin bulunduğu öne sürülmektedir.[389]

Kanaatimizce, İİK md.113/f.II uyarınca icra dairesinin değeri hızla düşen ya da muhafazası masraflı olan mahcuz malların satılmasına her zaman karar verebilme imkânı bakımından dikkate alınabilecek ölçütler,[390] iflâs idaresinin acele satış yetkisini kullanması bakımından da uygulama alanı bulur. Özellikle, marka hakkının 10 yıllık koruma süresinin sona erecek olması yüzünden hızla değer kaybetme riski altında bulunması, koruma süresinin uzatılması için yapılacak işlemlerin ilave parasal yük getirmesi ya da markayı kullanma zorunluluğu sebebiyle zararına üretime devam etme zorunluluğu gibi durumlar iflâs idaresince acele satış yöntemine başvurulmasını haklı kılabilecek haller olarak karşımıza çıkar. Belirtmek gerekir ki, genel haciz yolu ile takipte marka ve diğer sınaî hakların paraya çevrilmesi için İİK md.121'de özel bir usûl öngörüldüğünden, kanaatimizce, mahcuz markanın icra dairesi tarafından vaktinden evvel paraya çevrilmesine karar verilememelidir. Ancak, iflâs tasfiyesi bakımından marka hakkı ve diğer sınaî haklar için özel bir tasfiye yöntemi düzenlenmediğinden, kanaatimizce, iflâs idaresinin, markanın değer kaybetmesi riski söz konusu olduğunda müstacel satışa karar verme yetkisi mevcuttur.

B. İflâsın marka ile ilgili olarak devam eden yargılamalar ve takipler ile idari işlem ve süreçlere etkisi

1. Genel olarak

İİK md.194/f.I, acele haller hariç olmak üzere, müflisin davacı ve davalı olduğu hukuk davalarının duracağını ve bunlara ancak ikinci alacaklılar toplantısından on gün sonra devam edilebileceğini hüküm altına almıştır. Basit tasfiye usûlünde ise ikinci alacaklılar toplanması söz konusu olmadığından, basit tasfiyede İİK md.194/f.I uyarınca iflâsın açılması ile duracağı belirtilen hukuk davalarının ne zaman devam olunacağı hususu belirsizdir. İsviçre hukukunda, LP md.207/f.1, basit tasfiye

---

389 **Cornaz**, s.157; **Erdönmez**, s.109. Benzer bir yaklaşımla, bir malın muhafazasının masraflı olup olmadığını belirleyebilmek için, o malın muhafazası için harcanacak saklama bedeli ile malın değerini karşılaştırmak ve eğer iki bedel arasında orantısızlık mevcutsa, malın muhafazasının masraflı olduğuna ve satılmasına karar verilmek gerekir.

390 Genel haciz yolu ile takip bakımından vaktinden evvel satış ile ilgili açıklamalarımız için bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, a.

usûlünde, iflâsın açılmasıyla duran hukuk davalarına, sıra cetvelinin hazırlanmasından 20 gün sonra devam edileceğini öngörmüştür. Kanaatimizce, bu çözümün Türk hukuku bakımından da benimsenebilir, zira iflâs müdürünün, sıra cetveli oluşmadan dava konusu alacağın kabul edilip edilmeyeceği ve dolayısıyla davaya devam edilip edilmeyeceği hususunda fikir sahibi olması mümkün değildir.[391]

Kanun koyucu, genel itibariyle acele halleri[392] bu kuraldan ayrık tutmakla birlikte bir kısım davalara devam edileceğini de özel olarak zikretmek ihtiyacı duymuştur. Buna göre, kişilik haklarına saldırı ve vücut bütünlüğüne verilen zararlardan doğan tazminat davaları, aile ve kişiler hukukundan doğan uyuşmazlıklar ve rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerin iflâs açılmasına rağmen devam etmesi ile paralel olarak, bu tür takiplere ilişkin olarak açılmış olan davalara da devam edilir. Hükmün lafzından da anlaşılabileceği üzere, iflâsın açılması ile birlikte duracağı öngörülen davalar, iflâs masasına dâhil malvarlığı değerleri ile ilgili, sonuçları bu malvarlığı değerlerine etki edebilecek ve dolayısıyla da paraların paylaştırılması aşamasında müflisin alacaklılarına zarar verme ihtimali bulunan davalardır.[393]

Bu madde kapsamına giren davalar herhangi bir mahkeme kararına ihtiyaç olmaksızın kendiliğinden durur. Buna karşın, acele hallerde hangi davalara devam edileceği hususunda ise, ilgili davayı gören mahkemenin bu yönde bir kararına ihtiyaç vardır.[394] İflâsın açılmasının, iflâs masasının aktif veya pasifinde farklılaşma meydana

---

391 Bu görüşte: **Kuru**, s.1034.

392 Yukarıda da belirtildiği üzere, bir tedbirin alınıp uygulanmaya konulmasına yaşanacak gecikme iflâs masasının zararına olacaksa, bu takdirde müstacel nitelikteki bir işten söz edilir. Bu kapsamda, hangi hallerde müflisin taraf olduğu davalara devam edilmesi gerektiği hususunda, her bir dava özelinde ve somut durum gözetilerek, o davaya bakan mahkemenin bir karar vermesi uygun olur (**Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.567; **Kuru**, s.1035. Yazar, bu noktada, adli tatilde de görülmeye devam eden davaların iflâsın açılmasına rağmen devamında yarar bulunduğu görüşündedir. Karş. **Üstündağ,** İflâs, s.93. Yazara göre, basit veya seri yargılama usûlüne tâbi davalar müstacel sayılmak gerekir. Ayrıca bkz. **Berkin,** İflâsın Etkisi, s.720; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.431; **Muşul**, s.709).

393 **Gilliéron,** Poursuite, s.321; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.712 vd.; **Favre**, s.299; **Üstündağ,** İflâs, s.92; **Kuru**, s.1029; **Muşul**, s.708 vd.; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.431; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.485-486; **Berkin**, İflâs, s.355; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.564 vd. İflâsın açılması ile birlikte duran davalara ikinci alacaklılar toplantısından on gün sonra devam edilmesinin gerekçesi ise, bu davalara devam edilip edilmeyeceği hususundaki karar iflâs idaresine ait olduğu için, iflâs idaresinin dava dosyalarını inceleyip her bir dava hakkında karar verebilmesi için zamana ihtiyacı olmasıdır. Bu bekleme sürecinin muhtemel zararlarını önlemek üzere de İİK md.194/f.II'de, dava durduğu takdirde zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin işlemeyeceği düzenlenmiştir.

394 **Favre**, s.299.

getirebilecek idari davaların akıbetine nasıl etki edeceği hususunda İcra ve İflâs Kanunu'nda herhangi bir açıklık yoktur. LP md.207/f.2'de ise, idari davaların da, hukuk davaları ile aynı koşullar altında duracağı düzenlenmiştir. Kanaatimizce bu çözüm, hukukumuz bakımından da benimsenmelidir.[395]

Müflisin davacı olduğu ve İİK md.194/f.I uyarınca duran davalarda, iflâs idaresi, ikinci alacaklılar toplanmasının da onayı ile iflâs masası tarafından davaya devam edilmesine karar verebileceği gibi;[396] davaya devam edilmesini masa menfaatlerine uygun görmediği takdirde, yine ikinci alacaklılar toplantısında bu yönde alınacak karar doğrultusunda, davayı takip yetkisini, talepte bulunan alacaklıya devredebilir.[397] Hiçbir alacaklının davaya devam etmek istememesi halinde ise, müflis dava takip yetkisini yeniden kazanır ve davayı kendi adına devam ettirebilir.[398]

Müflisin davalı olduğu hukuk yargılamaları bakımından ise, ihtilaf konusu alacakların mevcudiyeti hususunda iflâs idaresi bir karar vermeyip bunları sıra cetveline geçirir. Davaya devam edilip edilmeyeceği veya davayı takip yetkisinin bu yönde talepte bulunan bir alacaklıya devredilip devredilmeyeceği hususundaki karar ikinci alacaklılar toplantısında alınır.[399] Müflisin davalı olduğu hukuk yargılamasına iflâs masası devam etmez ve hiçbir alacaklı da davayı takip yetkisini üstlenme iradesi göstermez ise, bu durumda, masanın dava konusu talebi kabul ettiği sonucuna varılır ve talep hakkı ihtilaflı olmaktan çıkar.

---

395 Aksi görüşte: **Üstündağ,** İflâs, s.97. Yazar, iflâsın açılmasına rağmen idari davalara devam edilmesi gerektiği görüşündedir.

396 Bu ihtimalde, iflâs masasının yasal temsilcisi olarak iflâs idaresi, davacı sıfatıyla yargılamaya devam eder ve kendi adına, mahkemede müflisin hakkını savunabilme kudretini kazanır. Bu çerçevede, iflâsın açılması ile birlikte müflis adına hareket etmek yetkisinin iflâs masasına geçmesinden hareketle, iflâs idaresince temsil edilen iflâs masası müflisin yerine davada taraf sıfatı kazanmaz ve yargılamada bir taraf değişikliği meydana gelmez (**Gilliéron,** Poursuite, s.323).

397 İkinci alacaklılar toplanmasının İİK md.245'te düzenlenen yetkisini kullanarak çekişmeli hakkın takip yetkisini devretmesi maddî hukuk anlamında bir temlik değildir. Söz konusu devir işlemi ile alacaklı davayı yürütme yetkisi elde eder (**Erdönmez**, s.86-87).

398 **Kuru**, s.1032-1033; **Üstündağ,** İflâs, s.93; **Muşul**, s.710; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.431; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.566; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.485. LP md.260/f.III'e göre, bu takdirde, iflâs idaresince dava konusu olan talebin, masaya dâhil malların paraya çevrilmesini düzenleyen LP md.256 (İİK md.241) uyarınca iflâs idaresince paraya da çevrilebileceği düzenlenmiştir. Bkz. **Gilliéron,** Poursuite, s.324.

399 **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.715; **Erdönmez**, s.124; **Kuru**, s.1033; **Üstündağ,** İflâs, s.94; **Gilliéron**, Poursuite, s.325-326; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.486; **Muşul**, s.710; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.431; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.566.

2. Marka ile ilgili davalar bakımından hukuki durum

SMK, marka hakkından doğan bazı davalar öngörmüştür. Buna göre, öncelikle, marka tescilinde mutlak veya nispî ret sebeplerinden birisinin varlığına rağmen bir marka tescil edilmiş ise, SMK md.25 uyarınca, menfaati olanlar, mahkemeden markanın hükümsüzlüğünü talep edebilir.[400] SMK md.26'da düzenlenen hallerde, markanın dava yoluyla iptaline karar verilmesi talep edilebilir.[401] Yine, marka da dâhil olmak üzere sınaî mülkiyet hakkı tecavüze uğrayan hak sahiplerinin ileri sürebileceği talepleri düzenleyen SMK md.149, tecavüz sayılan fiilleri işleyen kişilerin hak sahibinin bu sebeple maruz kaldığı zararı tazmin etme yükümlülüğüne ilişkin SMK md.150 ve hak sahibinin söz konusu tecavüz fiilleri sebebiyle uğradığı zararın fiilî kayıp yanında yoksun kalınan kazancı da kapsayacağına dair SMK md.151, marka hakkına tecavüz halinde ilgili açılabilecek davalar ve bu davalarda yöneltilebilecek taleplerle ilgili düzenlemeler içermektedir.[402]

Müflis marka hakkı sahibine ait olan ve iflâsın açılmasıyla birlikte iflâs masasına giren markanın hükümsüzlüğü talebiyle marka hakkı sahibine açılmış bir dava, konusu ve talep sonucu itibariyle iflâs masasına dâhil bir malvarlığı değeri ile doğrudan ilgilidir. Zira, davanın kaybı halinde müflise ait bir markanın hükümsüzlüğüne karar verilecek ve bu marka paraya çevrilemeyecektir. Bu sebeple, kanaatimizce, müflis

---

[400] Markanın hükümsüzlüğü kavramı ve markanın hükümsüz kılınmasını talep etmek için gereken şartlar ve hükümsüzlük sebepleri ile ilgili bkz. Arzu **Oğuz**, Markanın Hükümsüzlüğü ve İptali, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.198 vd.; Canan **Küçükali**, 6769 Sayılı Kanun Kapsamında Markanın Hükümsüzlüğü, İst. Tic. Üni. SBD Covid-19 Hukuk Özel Sayısı, Yıl:19, S.38, s.123 vd.

[401] SMK md.26, maddede sayılan hallerin varlığı halinde talep üzerine markanın TPMK tarafından iptal edilebileceğini ifade etmekte ise de, yürürlüğe ilişkin SMK md.192/(1)-a uyarınca SMK md.26 Kanun'un yayımı tarihinden itibaren yedi yıl sonra yürürlüğe girecektir. SMK geçici madde 4'e göre de SMK md.26 hükmü yürürlüğe girene kadar, iptal yetkisi, anılan maddedeki usûl ve esaslara göre mahkemeler tarafından kullanılır. Bu itibarla, SMK md.26 hükmünün yürürlüğe gireceği tarih olan 10 Ocak 2024'e kadar iptal talebi görevli mahkemede dava açmak suretiyle ileri sürülecektir. Markanın iptali sebepleri için ayrıca bkz. Arzu **Oğuz**, s.205 vd.;

[402] SMK md.149 uyarınca sınaî mülkiyet hakkı tecavüze uğrayan hak sahibinin yöneltebileceği talepler, tecavüz sebebiyle uğranılan zararın tazmini, mahkemeden talep edilebilecek zarar giderim kalemleri olarak tazminat ve yoksun kalınan kazanç ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Hamdi **Yasaman**, Sınai Mülkiyet Haklarından Doğan Hukuk Davaları, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.309 vd. Diğer yönden, teknolojinin gelişmesi ile birlikte internet ortamında marka aleyhine işlenebilecek tecavüz fiilleri ve markanın internet ortamında korunması ile ilgili bkz. Fülürya **Yusufoğlu Bilgin**, Fikri Mülkiyet Haklarının İnternet Ortamında Korunması, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.464 vd.

aleyhine açılan markanın hükümsüzlüğü davası iflâsın açılmasıyla birlikte İİK md.194/f.I uyarınca durmalı ve bu davaya nasıl devam edileceği hususunda ikinci alacaklılar toplantısında bir karar verilmelidir. Keza, markanın iptali davasında verilecek karar da yine iflâs masasına dâhil markayı ve dolayısıyla masa varlığını doğrudan etkileyeceği cihetle, müflis aleyhine, müflisin sahip olduğu markanın iptali talebiyle açılan bir davada da hükümsüzlük talebine ilişkin varılan sonucun uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.

Marka hakkı sahibi müflisin üçüncü kişi aleyhine açtığı markanın hükümsüzlüğü veya iptali davası bakımından ise, örneğin, SMK md.6/(1) kapsamında karıştırılma ihtimali gerekçesiyle üçüncü kişi adına tescilli markanın hükümsüzlüğü dava edilmiş olabilir. Bu takdirde, davanın kazanılması halinde, bunun masaya doğrudan bir etkisi olmayacağı ve müflisin kural olarak devam ettirme hakkı bulunan mesleki ve ticari faaliyetleri kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülebilir. Buna mukabil, iflâsın açılmasıyla birlikte, iflâs masasına dâhil üretim araçları üzerinde müflisin tüm tasarruf yetkisi sınırlandırılıp iflâs masasına geçeceğinden, bu yönde açılmış bir davanın da iflâsın açılmasıyla birlikte durması gerektiği kabul edilmelidir.[403]

Aynı şekilde, müflis, masa aktifindeki bir markaya tecavüz iddiası ile SMK md.149'da belirtilen taleplerden biri veya birkaçını yönelttiğinde veya marka hakkına tecavüz nedeniyle uğranılan zararın tazminini talep ettiğinde, bu davalarda verilecek kararlar masa varlığı ile doğrudan ilgilidir ve özellikle, tazminat talebinin kabulü durumunda masaya nakit girişi söz konusu olacaktır. Bu sebeple, kanaatimizce, bu davaların da iflâsın açılmasıyla birlikte durması ve yargılamaların akıbeti hususunda nihai kararın ikinci alacaklılar toplantısında verilmesi İİK md.194/f.I'in konuluş amacı ile de uygunluk göstermektedir.

3. İflâsın marka haczinin söz konusu olduğu icra takipleri üzerindeki etkisi

İİK md.193/f.I'e göre, iflâsın açılması borçlu aleyhinde haciz yoluyla yapılan takipleri ve teminat gösterilmesine ilişkin icra takiplerini durdurur. Aynı maddede,

---

[403] İsviçre doktrininde, LPM md.52'de düzenlenen bir hakkın ya da hukuki ilişkinin mevcut olduğunun tespitine yönelik dava hakkı ve bir markanın hükümsüzlüğünü talep etmek yerine marka hakkının kendisine devrini istemeye cevaz veren LPM md.53 uyarınca yöneltilen talepler ve patent hakkı açısından da açılabilecek benzer talepli davalar göz önüne alınarak varılan benzer bir sonuç için: **Cornaz**, s.160-161.

iflâs kararının kesinleşmesi ile, duran takiplerin düşeceği ve iflâs tasfiyesi boyunca müflise karşı, iflâsın açılması ile duracağı öngörülen takiplerden hiçbirinin de yapılamayacağı düzenlenmiştir. İİK md.193/f.IV uyarınca ise, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipler bu düzenlemenin kapsamı dışındadır ve bu takiplere, iflâstan sonra masaya karşı devam edilebilir. Ne var ki, rehinli alacaklı, iflâsın açılmasından önce başlattığı rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipten vazgeçerek rehinli malın İİK md.185 kapsamında iflâs idaresince satılmasını isteyebilir.

Borçlu hakkında iflâsın açılmasına karar verildiğinde, müflis aleyhine başlatılmış olan takiplerin durması, iflâs olgusunun mahiyeti ile doğrudan ilgilidir. Buna göre, borçlu hakkında iflâs kararı verildiğinde borçlunun iflâs masasına giren malvarlığı, iflâs alacaklıları arasında sıraya ilişkin olarak öngörülmüş kurallar çerçevesinde tüm alacaklılara eşit olarak tahsis edilmiştir. Bunun sonucu olarak, müflisin alacaklıları alacaklarını iflâs masasına yazdırıp garameye iştirak ederler. Bu itibarla, müflis aleyhine münferit takiplere devam edilmesi iflâsın küllî karakteri ve iflâsın tekliği ilkesi ile bağdaşmadığı gibi, esasen buna gerek de bulunmamaktadır.[404]

İflâsın açılmasıyla duran; bu kararın kesinleşmesi ile de düşecek olan icra takipleri, iflâs masasına dâhil olan malvarlığı değerlerine ilişkin olan icra takipleridir.[405] Bu kapsamda, marka sahibi borçluya ait olan marka, borçlu hakkında iflâs kararı verilmesiyle birlikte iflâs masasına gireceğinden, söz konusu marka haczedildikten sonra marka sahibi hakkında iflâsın açılmasına karar verildiğinde, İİK

---

[404] **Kuru**, s.1025; **Üstündağ**, İflâs, s.83; **Berkin**, İflâsın Etkisi, s.720; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.432; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.484; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.560; **Muşul**, s.707; **Ulukapı**, s.427-428.

[405] İİK md.193/f.I'de iflâsın açılmasıyla birlikte duracağı öngörülen takipler borçlu aleyhinde haciz yoluyla yapılan ve teminat gösterilmesine ilişkin takipler olarak ifade edilmiş olsa da, bu sayımın tahdidi olmadığı kabul edilmektedir. Buna göre, masaya giren malvarlığına ilişkin olmak üzere ilâmlı, ilâmsız haciz yoluyla başlatılan takipler, kambiyo senedine dayalı haciz ya da iflâs yoluyla icra takipleri ve genel iflâs yoluyla takipler ve Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanun kapsamında başlatılan prosedürler de borçlu hakkında iflâs kararı verilmesinden etkilenirler. Bkz. **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.711; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.484; **Ulukapı**, s.428; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.432; **Kuru**, s.1025; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.560. Nitekim, mehaz hüküm olan LP md.206/1, bu hususu, "iflâsın açılmasından önce doğan alacaklar için müflise karşı yöneltilen takipler son bulur ve iflâs tasfiyesi süresince herhangi bir takip yapılamaz" biçiminde ifade ederek, borçlu hakkında iflâsın açılmasından önce doğan alacakların tahsili amacıyla artık müflis aleyhine herhangi bir takip işlemi yapılamayacağını hüküm altına almıştır.

md.193/f.I ve II'nin açık hükmü gereği artık haczin konulduğu takibe devam edilemeyecek; iflâs kararının kesinleşmesi ile de söz konusu takip düşecektir.

4. İflâsın açılmasının TPMK nezdinde devam eden tescil süreçlerine olan etkisi

İİK md.194/f.I, acele haller hariç olmak üzere, iflâsın açılmasıyla birlikte müflisin taraf olduğu hukuk davalarının duracağı hükmünü sevk etmiş; müflise ait ve masaya dâhil mallarla ilgili idari başvurular ve süreçlerin akıbeti ile ilgili ise herhangi bir düzenleme yapmamıştır. Buradan hareketle, iflâsın açılmasından önce müflisin TPMK nezdinde marka veya diğer sınaî haklarla ilgili yaptığı tescil başvurularının iflâstan etkilenip etkilenmeyeceği sorusu akla gelebilir.

Kanaatimizce, Kanun'da bu yönde açık bir düzenleme yer almaması sebebiyle, müflisin iflâsın açılmasından önce TPMK nezdinde yaptığı marka tescil başvurusuna ilişkin işlemlerin devam etmesi ve tescil başvurusunun marka sahibi müflis hakkında iflâs açılmasına rağmen sonuçlandırılması gerekir. İflâs idaresi, bu noktada, TPMK nezdinde incelemesi devam eden marka tescil başvurusunun sonuçlanmasının masa lehine olduğu ve markanın tescil edilmesi halinde bu durumun alacaklılara yarar sağlayacağı sonucuna varırsa, tescil için gerekli ek ödemeler ve benzeri prosedürleri yerine getirerek markanın tescil edilmesini sağlayabilir. Marka başvurusunun tescil ile sonuçlanmasının masa açısından herhangi bir getirisinin olmayacağı kanısına varılması halinde ise, marka başvurusu da devredilebileceği cihetle, iflâs tasfiyesi kapsamında marka başvurusunun paraya çevrilmesi yoluna gidilebilir. İflâs idaresinin devam eden marka tescil başvurusu süreci hakkında bir karar oluşturup tescilin beklenmesi ve bu çerçevede gerekli ödeme ve prosedürlerin yerine getirilmesi ya da marka başvurusunun paraya çevrilmesi yollarından birisini tercih ederken, TPMK'nın başvuruyu ne kadar süre içinde sonuçlandıracağını göz önünde bulundurması uygun olur. Zira, her ne kadar icra mahkemesince bu sürenin uzatılması mümkün ise de, kural olarak, İİK md.256'ya göre iflâs tasfiyesinin altı ay içinde sonuçlandırılması gerekmektedir.[406]

[406] Bu yönde: **Cornaz**, s.163.

Diğer yönden, marka bülteninde yayımlanan bir marka başvurusunun SMK md.5 ve md.6'da düzenlenen marka tescilinde mutlak ve nispî ret sebeplerinden herhangi birine aykırılık sebebiyle tescil edilmemesi gerektiğine yönelik olarak müflisin iflâsın açılmasından önce yaptığı itirazın akıbeti de çözüme ihtiyaç gösteren bir sorun niteliğindedir. Kanaatimizce, SMK md.18'e göre bir marka tescil başvurusunun mutlak veya nispî ret sebeplerinden birisine aykırı olduğu iddiasıyla tescil edilmemesine yönelik olarak yapılan itiraz, hukuken, İİK md. 194/f.I kapsamında bir hukuk davası niteliğinde değildir. Bu sebeple, anılan itiraz prosedürünün de TPMK tarafından devam ettirilerek sonuçlandırılması gerekir.[407]

C. İflâsın marka ile ilgili sözleşmeler üzerindeki etkisi

1. Genel olarak

İflâsın açılmasıyla birlikte müflisin tasarruf yetkisi bakımından söz konusu olan kısıtlama, müflisin taraf olduğu sözleşmelerden doğan borçların ifa edilmesine de yansır. Başka bir anlatımla, masaya dâhil olan malları üzerindeki tasarruf işlemleri alacaklılara karşı hükümsüz kılınan müflis, artık, masaya giren ve böylelikle alacaklıların tatminine özgülenen mallar vasıtasıyla borçlarını ifa edemeyecektir.[408] Dolayısıyla, borçlu hakkında iflâsın açılması ile birlikte müflisin mallarının bir masa oluşturması ve müflisin bu mallar üzerindeki tasarruf yetkisinin tahdide uğraması, sözleşmelerin, sözleşmede kararlaştırılan hükümler çerçevesinde ifa edilmesini neredeyse imkânsız hale getirmekte ve taraflarca sözleşmeden umulan menfaat önemli ölçüde zedelenmektedir.[409] Bu da, iflâs olgusunun, müflisin taraf olduğu sözleşmelerin akıbeti ile ilgili farklı çözümlerin benimsenmesini ve farklı rejimlerin uygulanmasını gerektirir.

---

[407] Aksi görüşte: **Cornaz**, s.160. Yazara göre, iflâsın açılmasıyla birlikte müflis, masaya dâhil olan mallar üzerindeki tasarruf yetkisinden mahrum kaldığından, masa varlığı üzerinde etki doğurma ihtimali bulunan marka başvurusu tescil itirazına yapılan itirazın sürdürülüp sürdürülmeyeceği hususunda iflâs idaresinin bir karar verebilmesi için itiraz prosedürünün de iflâsın açılması ile birlikte durması gerekir (**Cornaz**, s.164).

[408] **Cornaz**, s.165; Erdal **Tercan**, İflâsın Sözleşmelere Etkisi, Ankara 1996, s.9; **Berkin**, İflâsın Etkisi, s.719. Aynı şekilde, müflis, sözleşmelerden kaynaklanan haklarını artık kendi adına talep edemeyeceği gibi, karşı taraf da, müflisi, artık, sözleşmeyi aynen ifa etmeye de zorlayamaz.

[409] **Tercan**, s.12; **Kuru**, s.1049.

İflâsın açılması müflisin taraf olduğu sözleşmelerin sözleşmede kararlaştırılan hükümlere uygun olarak ifa edilmesini büyük oranda engellemesine rağmen, Türk hukukunda, iflâs, sözleşme ilişkisini ortadan kaldıran genel bir sona erme sebebi olarak öngörülmemiştir. Ancak yine de, maddî hukuk kuralları, bir takım sözleşmeler bakımından iflâs olgusuna belli sonuçlar bağlamıştır. Buna göre bazı sözleşmeler, bir tarafın ya da iki taraftan herhangi birinin iflâs etmesi halinde kendiliğinden sona ererken,[410] bazı sözleşmeler bakımından da özel düzenlemeler getirilmiştir.[411] Bunların haricinde, ticari ilişkilerin karmaşık bir boyut kazanması sebebiyle, taraflardan birinin iflâs etmesi halinde sözleşmenin akıbetinin ne olacağı hususunda bizatihi sözleşme içeriğinde de özel düzenlemeler getirilmiş olabilir. Söz konusu akdî düzenlemeler de, kanaatimizce, borçlar hukukuna egemen olan sözleşme özgürlüğü ilkesi gereğince geçerlidir ve taraflardan birisinin iflâsı halinde artık sözleşmenin ilgili hükmü uygulama alanı bulur.[412]

İflâsın açılmasıyla birlikte kendiliğinden sona ereceği öngörülen ya da özel düzenlemelere tâbi kılınan sözleşmeler dışındaki sözleşme ilişkilerinde ise, diğer taraf,

---

[410] **Üstündağ**, İflâs, s.109; **Tercan**, s.13; **Stoffel / Chabloz**, s.313; **Gilliéron**, Poursuite, s.332; **Atalı / Ermenek / Erdoğan**, s.575-576; **Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin Özkan / Özekes**, s.723; **Kuru**, s.1049 vd.; **Yıldırım / Deren-Yıldırım**, s.438. Bu kapsamda, BK md.370 uyarınca ürün kirasında kiracının iflâsı halinde sözleşme iflâs açıldığı anda kendiliğinden sona ererken, BK md.513'e göre, vekilin ya da vekâlet verenin iflâsı, sözleşmeyi kendiliğinden son erdiren sebepler arasındadır. Benzer şekilde, BK md.639, sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça adi ortaklık ortaklarından birinin iflâsı halinde ortaklığın infisah edeceğini öngörmekte; TTK md.98 uyarınca da, cari hesap sözleşmesi, taraflardan birinin iflâs etmesi ile sona ermektedir. Keza, BK md.532/(2)'nin vekâlet sözleşmesine yaptığı atıfla, komisyon sözleşmesi de, her iki taraftan birinin iflâs etmesi durumunda sona ermektedir. Ürün kirası sözleşmesi bakımından, iflâs idaresinin aynen ifayı üstlenerek sözleşmeye girmesi imkânı tanıyan İİK md.198/f.II'de BK md.370'in açıkça saklı tutularak iflâs idaresine ürün kirası sözleşmesini sürdürebilme imkânı tanınmamasının aşırı yönde bir düzenleme olduğu, taraf iradelerine önem vermeden kiracının iflâs halinde ürün kirası sözleşmesinin sona ermesinin hangi gerekçeye dayandığının anlaşılamadığı ve *de lege ferenda*, kiracının iflâsının kiralayan lehine bir fesih hakkı doğurmasını kabul etmenin daha uygun olacağı görüşünde: Özer **Seliçi**, Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1976, s.87.

[411] BK md.500/(2) uyarınca, yayım sözleşmesinde yayımcı iflâs ederse, yayımlatan, eserini başka bir yayımcıya verebilir. Bu da esasen, iflâs halinde sözleşmenin sona ermeyip, diğer tarafa sözleşme ilişkisini sonlandırma imkânı getiren bir düzenleme niteliğindedir.

[412] Bu noktada, sözleşmede iflâs durumunda sözleşmenin akıbeti ile ilgili herhangi bir düzenleme yer almasa dahi, sürekli borç ilişkisi doğuran bir sözleşmede taraflardan birinin iflâs etmesi halinde bu durum sözleşme ile bağlı kalmayı çekilmez bir hale getirir ise, diğer taraf, haklı sebebe dayanarak olağanüstü fesih yoluyla sözleşmeye son verebilmelidir. Aynı şekilde, tarafların sözleşme ile hüküm altına aldıkları belli durumların fesih sebebi olamayacağı ya da ancak belirli olguların haklı sebep teşkil edeceği yönündeki anlaşmaları haklı sebeple olağanüstü fesih hakkını ortadan kaldırmayacağı gibi; olağanüstü fesih imkânının sözleşme ile genişletilerek bazı olgulara haklı sebep niteliği verilmesi ve ancak bunların meydana gelmesi halinde olağanüstü fesih yoluna başvurulabileceği yönündeki sözleşme kayıtları da geçerlidir (**Seliçi**, s.165).

sözleşmenin yerine getirilmesini talep edebilir ve sözleşme kapsamında sahip olduğu hak ve yetkileri iflâs masasına karşı ileri sürebilir.[413] Bunun anlamı, diğer tarafın alacağı bir para alacağı ise bu alacağın iflâs masasına yazdırılması; eğer para alacağı dışında bir alacak ise, bunun da, İİK md.198/f.I-c.1 uyarınca para alacağına çevrilerek yine masadan talep edilebilmesidir. Bu noktada, İİK md.198/f.I-c.2 ve 3, konusu para olmayan alacaklar bakımından iflâs idaresine seçimlik bir hak[414] tanımış ve iflâs idaresine, eğer iflâs masasının yararına olacak ise, konusu para olmayan alacakları aynen ifa etme yetkisi vermiştir.

Buna göre, müflis, iflâsın açılmasından önce iki tarafa da borç yükleyen bir sözleşmeye taraf olmuş, bu sözleşme iflâsın açılmasıyla sona ermemiş ve kısmen ya da tamamen ifa da edilmemiş ise, iflâs idaresi, masa yararını gözetmek suretiyle, seçimlik hakkını sözleşmeye girip aynen ifaya karar vermek biçiminde kullanır.[415] Bu takdirde, diğer tarafın talebi doğrultusunda, İİK md.198/f.I-c.3 uyarınca iflâs idaresinin teminat göstermesi gerekir.[416] Müflisin ediminin ifası güvence altına alınmadıkça diğer taraf kendi edimini ifadan kaçınabileceği gibi; güvence talebi uygun

---

[413] **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.723; **Gilliéron**, Poursuite, s.333; **Kuru**, s.1050; **Tercan**, s.12; **Üstündağ**, İflâs, s.109; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.438; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.576.

[414] İflâs idaresinin, müflisin iflâs ile son bulmayan sözleşmeden doğan borcunu üstlenerek sözleşmeye girmesi bir zorunluluk değil; bir seçimlik hak niteliğindedir. Bu kararı vermede uygulanacak yegâne ölçüt ise iflâs masasının yararıdır (**Erdönmez**, s.106-107; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.724; **Tercan**, s.15; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.437-438; **Gilliéron**, Poursuite, s.333; **Kuru**, s.1048; **Üstündağ**, İflâs, s.108; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.490; **Muşul**, s.716).

[415] Mehaz hüküm olan LP md.211/f.2'de yapılan ve 1 Ocak 1997 tarihi itibariyle yürürlüğe giren değişiklikle, iflâs idaresinin aynen ifayı üstlenme yönündeki seçimlik hakkını kullanmasının çerçevesi oldukça net biçimde çizilmiştir. Maddeye göre, diğer tarafın müflisten olan talep hakkı her iki tarafa da borç yükleyen bir sözleşmeden doğmakta ise ve müflisin edimi iflâs açıldığı anda ifa edilmemiş ya da kısmen ifa edilmiş ise, iflâs idaresi müflis yerine aynen ifayı üstlenebilir. Bu takdirde, diğer taraf güvence verilmesini isteyebilir.

[416] Doktrinde, aynen ifayı üstlenmek ya da aynen ifayı reddederek paraya çevrilen alacağı iflâs alacağı işlemine tabi tutmak yönündeki seçimlik hakkın tamamen iflâs idaresine ait olduğu ve diğer tarafın teminat göstermesi halinde alacaklının yapabileceği herhangi bir şey bulunmadığı belirtilmektedir (**Üstündağ**, İflâs, s.108). Ancak, kanaatimizce, iflâs idaresinin seçimlik hakkını sözleşmeye girmek yönünde kullanması mutlak değildir ve bazı durumlarda diğer taraf sözleşme ile bağlı kalmaya zorlanamaz Özellikle, müflisin kişilik özellikleri diğer taraf bakımından ifa üzerinde belirleyici rol oynadığında ve sözleşmeden doğan edimin müflis tarafından bizzat ifa edilmesi gerektiğinde durum böyledir (Bu yönde: **Gilliéron**, Poursuite, s.333). Müflisin şahsen ifa etmesi gereken sözleşmelerde iflâs idaresinin sözleşmeyi aynen yerine getirme yetkisinin kaldırılmayarak iflâs idaresine seçme hakkı tanınması gerektiği yönünde: **Tercan**, s.50.

bir süre içinde yerine getirilmeyen diğer taraf, sözleşme ilişkisini sonlandırabilir. (BK md.98)

İflâs idaresi aynen ifa kararı vererek sözleşme ilişkisine girdiğinde, sözleşmeden doğan ve müflise ait olan hak ve yükümlülükleri üstlenir ve sözleşme iflâs idaresi ve diğer taraf arasında hüküm ve sonuçlarını doğurmaya devam eder.[417] Bu takdirde, diğer tarafın sözleşmeden doğan alacağı, iflâs idaresince aynen ifaya karar verilmekle birlikte alelade bir iflâs alacağı olmayıp masa alacağı hüviyeti kazanır ve bütünüyle yerine getirilmek durumundadır. İflâs idaresi seçme hakkını sözleşmeye girme yönünde kullandığında, iflâsın açılması anında sözleşmenin bulunduğu aşama, bu hakkın kullanım tarzına doğrudan etki edecektir. Buna göre, iflâsın açılmasından önce her iki taraf da edimlerini ifa etmişlerse sözleşme ifa olgusu ile birlikte sona ermiştir ve iflâsın sözleşmeler ile ilgili olarak getirdiği özel düzenlemelerin uygulanması gereği ortadan kalkar. Buna karşılık, iflâsın açılmasından önce borçlu-müflis sözleşmeden doğan edimini ifa etmiş ise, diğer taraf, müflise karşı borçlu olduğu edimi iflâs masasına karşı yerine getirmek zorundadır ve eğer borç ifa edilmez ise, iflâs idaresi alacağın tahsilini talep ve dava eder. İflâsın açılmasından önce diğer taraf edimini ifa etmiş ise, ifa edilmiş bulunan karşı edim iflâs masasında kalır ve diğer taraf, alacağını iflâs alacağı olarak masaya yazdırır.

Diğer yönden, iflâsın açılmasından önce her iki taraf da edimlerini kısmen ya da tamamen ifa etmemişler ise, bu takdirde de, iflâs idaresinin İİK md.198/f.I uyarınca sahip olduğu seçme hakkı çerçevesinde, idare, müflisin borçlarını aynen ifa etmeye karar verebilir. Seçme hakkı bu yönde kullanıldığında diğer taraf teminat talep eder ve fakat iflâs idaresi uygun süre içinde teminat göstermez ya da sözleşmeye girmek istemediğini açıkça beyan eder ise, diğer taraf sözleşmeyi feshedebilir. Bu durum, diğer tarafa, karşı edimini ifa etmekten kaçınma hakkı verir ancak diğer taraf iflâs masasına herhangi bir alacak yazdıramaz. Ancak belirtmek gerekir ki, bu durumda, diğer taraf, iflâs idaresinin sözleşmeyi aynen ifasını reddetmesi ve bu sebeple

[417] **Tercan**, s.99.

sözleşmenin aynen ifa edilememesi sebebiyle uğradığı zararların tazminini masadan talep edebilmelidir.[418]

2. Lisans sözleşmesi

Sınaî haklar alanında lisans, gayri-maddî bir mal üzerindeki hakkın, hak sahibi dışındaki kişilerin kullanımına sunulmasıdır.[419] Sınaî hakkın kullanımının devrini amaçlayan lisans sözleşmelerinin bir alt türü olarak marka lisansı sözleşmesi de bu kapsamda, marka hakkı sahibinin marka üzerinde sahip olduğu markayı kullanma hakkını üçüncü kişiye devrettiği; bunun karşılığında da lisans alan üçüncü kişinin kural olarak bir bedel ödeme borcunu üstlendiği, sürekli borç ilişkisi doğuran bir sözleşme niteliğindedir.[420]

Lisans sözleşmesinin, lisans alan ya da lisans veren hakkında iflâsın açılması ile birlikte nasıl bir akıbete uğrayacağı hususu, taraflar arasındaki sözleşmede bu durumun düzenlenip düzenlenmediği; eğer düzenlenmemiş ise, lisans sözleşmesinin hukuki niteliği ile doğrudan ilgilidir. Bu konuda yapılması gereken ilk tespit, marka lisansı sözleşmesinin kanunlarda düzenlenmemiş olduğudur. Bu ise, bizi, öncelikle, marka lisansı sözleşmesinin taraflardan biri hakkında iflâsın açılması ile, kanun gereği sona eren sözleşmelerden biri olmadığı sonucuna götürür. Başka bir anlatımla ve daha doğrudan bir ifade ile, iflâs, lisans sözleşmesini kendiliğinden sona erdirmez.[421] İsviçre Federal Mahkemesi'nin benimsediği çözüm de bu doğrultudadır.[422]

---

[418] **Gilliéron**, Poursuite, s.333. Söz konusu zarar tazmin talebinin hukuki dayanağı ile ilgili görüş ve tartışmalar için bkz: **Tercan**, s.149.

[419] Bkz. 2. Bölüm, II, B, 3, d.

[420] **Troller**, Précis, s.294-295; **Yasaman / Altay**, s.737; **Özel**, s.47; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.431; **Cornaz**, s.167; **Ceylan**, s.65; **Ongan**, s.17; **Oktay Özdemir**, Fikrî Nitelikteki Sınaî Değerler, s.586; **Kaya (Ülgen / Helvacı / Nomer Ertan)**, s.507; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.143 Bengü **Özyeşil**, Marka Lisans Sözleşmesi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s.7-8.

[421] Patent lisansı sözleşmesinde lisans alan ve lisans verenin iflâsının sözleşmeyi sona erdirmeyeceği bakımından: Roger **Ramseyer**, Le Contrat de Licence des Brevets d'Invention, Genève 1948, s.140.

[422] ATF 109 II 207, JdT 1985 II s.56. Yüksek Mahkeme, 11 Şubat 1983 tarihli bir kararında, bedeli mukabilinde film kopyalarını saklama işi ile iştigal eden bir şirkete lisans sözleşmesi ile bağlı bulunan ve film kopyalarının dağıtımını üstlenen bir şirketin iflâs etmesi sonrasında, alacaklıların menfaatinin, lisans sözleşmesinin devamı ve söz konusu kopyaların iflâs eden distribütör nezdinde tutulması yönünde olduğu yönünde karar vermiştir.

Diğer yönden, belirtmek gerekir ki, ticari hayatın giderek karmaşık bir hale gelen yapısı, marka da dâhil olmak üzere sınaî hakların artan ekonomik önemi ve bu haklarla ilgili kullanım sözleşmelerinin arz ettiği ekonomik büyüklük, lisans sözleşmelerinin son derece ayrıntılı hükümler içeren karmaşık metinler haline gelmesi sonucunu doğurmuştur. Bu sözleşmelerin içeriğinde de gerek lisans alan gerekse lisans verenin iflâs etmesi halinde diğer tarafın hakları ve sözleşmenin iflâs olgusundan nasıl etkileneceği ile ilgili hüküm bulunması halinde, iflâsın lisans sözleşmesi üzerinde meydana getirdiği etki, söz konusu hükümler doğrultusunda belirlenecektir.[423] Sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde, tarafların, iflâs halinde nasıl bir yol izleneceği ve sözleşmenin ayakta tutulup tutulmayacağı gibi konularda sözleşmeye koydukları hükümlerin geçerli ve tarafları bağlayıcı nitelikte olduğunda kuşku bulunmamalıdır. Bu sebeple, eğer marka lisansı sözleşmesinde iflâsın sözleşmeye etkisi özel olarak düzenlenmiş ise, bu hüküm öncelikle uygulanacak; sözleşme bu hususta herhangi bir kayıt içermiyorsa, marka lisansı sözleşmesinin kendine has özellikleri ve lisans sözleşmesinin hukuki niteliği göz önüne alınarak bir sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır.

Marka lisansı sözleşmesi isimsiz sözleşme olarak sınıflandırıldıktan sonra, bu sözleşmenin, kendine özgü bir yapı arz etmesi ve bünyesinde muhtelif sözleşmelere ait unsurlar barındırması sebebiyle *sui generis* nitelik taşıdığını kabul etmek uygun olur.[424] Bunun sonucu olarak, iflâsın marka sözleşmesine etkisi ile ilgili bir kayıt içermeyen sözleşmede, iflâsın meydana getireceği etkiyi belirlerken, tip sözleşmelerin ilgili hükümleri, ancak nitelikleri uygun düştüğü ölçüde ve kıyasen uygulanacaktır. Doktrinde, lisans sözleşmesinin karakteristik ediminin marka hakkının kullanımının lisans alana tahsis edilmesi olmasından hareketle, bu sözleşmeye, kullanım borcu doğuran sözleşmeler ve bu kapsamda özellikle ürün kirası sözleşmesi, satım sözleşmesi ya da, lisans alan ve lisans verenin aynı amacın elde edilmesine yönelik

---

[423] Uygulamada, marka lisansı sözleşmelerinin sona ermesine ilişkin sözleşme düzenlemelerinde, taraflardan birisinin iflâsı halinde, bu durumun, diğer taraf açısından sözleşmeyi haklı sebebe dayanarak derhal/süre vererek fesih sebebi teşkil edeceğine dair kayıtlara rastlanmaktadır.

[424] Bu yönde: **Yasaman / Altay**, s.741, dn.2; **Kırca**, s.83; **Özel**, s.129; **Oktay-Özdemir**, Lisans Sözleşmeleri, s.140; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.158; **Ongan**, s.39; **Ceylan**, s.68-69; Cemil **Sayıner**, Marka Lisansı Sözleşmelerinin İncelenmesi, TPE Markalar Dairesi Başkanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara 2008, s.31. Patent lisansı sözleşmesi bakımından: Saadet Hande **Özsoy**, Türk Hukukunda Patent Lisansı Sözleşmesi, Ankara 2011, s.90; **Özyeşil**, s.16. Karş. **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.431. Yazara göre, marka lisansı sözleşmesi satım ve adi ortaklık karakterlerini taşıyan bir sözleşme olarak nitelendirilmelidir.

işbirliği yapmaları halinde adi ortaklık sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanabileceği yönünde görüşler ileri sürülmektedir.[425] Bu kabulün doğal bir sonucu olarak da, lisans sözleşmesinde iflâsın sözleşme üzerinde nasıl bir etkisinin olacağı kararlaştırılmamış ise, hukuki ilişkinin niteliği tespit edilerek ilgili tip sözleşmenin getirdiği çözümün uygulanması gerektiği belirtilmektedir.[426]

Kanaatimizce, iflâsın sözleşmeye etkisi ile ilgili herhangi bir kayıt içermeyen lisans sözleşmelerinde taraflardan birinin iflâs etmesi durumunda, bu sözleşmeye uygulanması gereken tip sözleşmenin iflâs ile ilgili düzenlemeleri penceresinden bakılması yerine, her bir lisans sözleşmesinin içeriği ve sınaî hakların kendine has özelliklerinin dikkate alınarak bir çözüm üretilmesi daha doğru olur. Bu noktada özellikle, kanunlardaki ilgili tip sözleşme, iflâsın sözleşmeyi feshetmek için bir haklı sebep teşkil ettiğine dair bir düzenleme getirmese dahi, bizce, her durumda, diğer taraf, sözleşmeyi haklı sebebe dayanarak olağanüstü fesih yoluyla sonlandırabilmelidir. Taraflardan birinin iflâs etmesinin diğer taraf açısından haklı sebep oluşturup oluşturmadığını tayin ederken de, lisans konusu markanın tanınmışlık düzeyi, lisans alan veya lisans verenin iflâs etmesinin marka algısına yapacağı olumsuz etki gibi faktörler dikkate alınmalıdır.

Bu yaklaşımın farklı açıdan doğal bir sonucu olarak da, örneğin, taraflar arasındaki ilişki adi ortaklık olarak nitelendirilse dahi, salt taraflardan birinin iflâsı sözleşmeyi kendiliğinden sona erdirmemeli ve iflâs olgusunun diğer taraf için sözleşmeyi çekilmez hale getirip getirmediği çerçevesinde bir sonuca ulaşılmalıdır. Yine bu noktada, lisans verenin iflâs etmesi ihtimalinde iflâs idaresi sözleşmeye girmeye karar verdiğinde, diğer taraf da iflâsa rağmen sözleşme ile bağlı kalmayı tercih etmesi halinde, taraflara sözleşmeyi ayakta tutma imkânı verilmesi gereklidir. Toptancı bir yaklaşımla aksi düşüncenin kabulü, somut olay adaletine aykırı

---

[425] Lisans sözleşmesinin tip sözleşmelerle ilgisi bağlamında lisans sözleşmesine uygulanacak hükümler ile ilgili olarak bkz. **Özel**, s.117; **Yasaman / Altay**, s.742 vd.; **Ongan**, s.49 vd.; **Kırca**, s.83; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.158 vd.; **Özsoy**, s.76 vd.; **Sayıner**, s.24 vd.

[426] Bu noktada, eğer taraflar arasındaki sözleşme ürün kirası özelliği gösteriyor ise, BK md.370 hükmünün kıyasen uygulanması ise, lisans alanın iflâs etmesi halinde sözleşme kendiliğinden sona erecek; taraflar, aynı amacın elde edilmesine yönelik işbirliği içinde iseler, bu takdirde sözleşmeye adi ortaklık sözleşmesi uygulanacak ve bu doğrultuda da, lisans alan ya da lisans verenin iflâs etmesi halinde lisans sözleşmesi yine kendiliğinden son bulacaktır. Lisans sözleşmesinde taraflardan birinin iflâsı halinde bu durumun sözleşmeye etkisi ile ilgili görüşler için bkz. **Özel**, s.214-215; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.196; **Ceylan**, s.85; **Sayıner**, s.141; **Özsoy**, s.187-188.

sonuçların doğmasına sebep olacaktır. Bu kapsamda, aynı örnekten hareketle, iflâs idaresi sözleşmeye girmeye karar verse dahi, diğer taraf iflâs sebebiyle sözleşme ilişkisinden çıkmayı tercih ettiğinde, iflâs idaresinin diğer tarafı sözleşmeyle bağlı kalmaya zorlaması da düşünülemez.

Belirtmek gerekir ki, marka ve diğer sınaî hak lisanslarına ilişkin sözleşme metinleri günümüzde, ayrıntılı biçimde kaleme alınmakta ve bu sözleşme metinlerinde taraflardan birinin iflâsı, esas itibariyle diğer tarafa sözleşme ilişkisinden kurtulma imkânı veren bir haklı sebep durumu olarak düzenlenmektedir. Bu da, günümüz şartlarında, iflâsın lisans sözleşmelerine etkisi yönündeki tartışmaların çoğunlukla teorik düzlemde kalmasına yol açmaktadır.

3. Marka devir sözleşmesi

SMK md.148/(1) sınaî mülkiyet haklarının devredilebileceğini hüküm altına almış, SMK md.148/(4)'te ise devir sözleşmelerinin geçerliliği noter onayına bağlı kılınmıştır. SMK md.148/(5) uyarınca ise, hukuki işlemler taraflardan birinin talebi ve gerekli prosedürlerin yerine getirilmesi halinde sicile kaydedilir ve bültende yayımlanır, tescil edilmeyen hukuki işlemlerden doğan haklar iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Bu suretle, SMK md.148/(7) hükmü ile ayrık tutulan garanti markası ve ortak marka dışındaki markalar noter onaylı sözleşme ile devredilebilmektedir. Sicile tescilin fonksiyonu ise açıklayıcı niteliktedir.

Marka devir sözleşmesi, marka hakkının devralana intikalini amaçlar. Bu yönüyle, bedel karşılığı yapılan marka devir sözleşmesi de, bir gayri-maddî mal ve para ile ölçülebilen bir değere sahip olan marka hakkının devrini konu aldığı cihetle, BK md.209 uyarınca taşınır satımı sözleşmesinin unsurlarını barındırmaktadır ve bu sözleşmenin hükümleri, marka devir sözleşmesine, niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanır.[427] Diğer yönden, marka devir sözleşmesi kapsamında markanın devralana geçmesi sonucunu doğuran hukuki işlemin bir tasarruf işlemi olduğu ve dolayısıyla,

---

[427] **Yavuz**, s.46; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.42. Diğer yönden, SMK, devir sözleşmesinin esaslı unsurları ve devir işleminin ne suretle gerçekleştirileceği ile ilgili bir düzenleme içermediğinden, marka devir sözleşmesinin tabi olacağı hükümler, devrin hukuki niteliği temel alınarak belirlenecektir. Bu kapsamda, marka devri, bağışlama, trampa veya alacağın temliki biçiminde de tezahür edebilir. Bkz. **Yasaman / Altay**, s.684; Fatih **Bilgili**, 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK Hükümlerine Göre Tescilli Marka Üzerindeki Hakkın Devri, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, C.1, İstanbul 2009, s.410.

sözleşmenin geçerli olarak kurulması ile birlikte markanın da devralana geçtiği kabul edilmektedir.[428] Bu çerçevede, marka devir sözleşmesinin taraflarından biri hakkında iflâs kararı verilmesinin bu sözleşmeye etkisi ile ilgili olarak, marka devrinin hukuken tasarruf işlemi olması belirleyici rol oynayacaktır. Bu da, kanaatimizce, iflâs durumunda marka devir sözleşmesinin akıbetini tespit ederken iflâsın satım sözleşmesine etkisinin esas alınmasını, ancak, devir sözleşmesinin tasarruf işlemi olduğunun da göz önünde bulundurulmasını gerektirmektedir.

Marka devir sözleşmesinin geçerli olarak kurulması ile birlikte marka hakkı devralana geçtiğinden, bu sözleşme bakımından artık, satıcının edimini ifa etmemiş olması ihtimalinden söz etmek uygun değildir. Bu yönüyle, markayı devredenin iflâs etmesi ihtimalinde, devralan devir bedelini de ödemiş ise, bu takdirde sözleşme ifa ile sona ermiş olur.[429] Buna mukabil, devredenin iflâs ânı itibariyle devralanın ödenmemiş marka devir bedeli borcu bulunuyor ise, müflis devredenin devir bedeli alacağı iflâs masasının aktifine girer ve iflâs idaresi, vadesinde, devir bedeli alacağının tahsilini talep ve gerektiğinde dava eder.[430]

Markayı devralanın iflâs etmesi durumunda ise, müflis devralan marka devir bedelini ödememiş ise, devreden, devir bedeli alacağını müflisin iflâs masasına yazdırır ve alacağını iflâs alacağı olarak masadan talep eder. Bu noktada, iflâsın açılmasından önce borçluya bir mal satıp teslim eden satıcının sözleşmeden dönerek satılanı geri almak hakkını sözleşmede saklı tutması durumunda dahi sözleşmeden dönme ve satılanı geri almasına cevaz vermeyen İİK md.199 hükmü,[431] kanaatimizce,

---

[428] **Yasaman** / **Altay**, s.685; **Okutan Nilsson**, Hukuki İşlemler, s.565; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.427; **Özel**, s.39; **Ünal**, Hukuki İşlemler, s.43; **Bilgili**, s.435; **Karan** / **Kılıç**, s.329.

[429] **Tercan**, s.210.

[430] **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.724-725; **Kuru**, s.1053; **Tercan**, s.213; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.438.

[431] BK md.235/(3)'e göre, satılanın zilyetliği satım bedeli ödenmeden alıcıya devredilmişse, alıcının temerrüde düşmesi sebebiyle satıcının sözleşmeden dönerek satılanı geri alabilmesi için, bu hakkını satım sözleşmesinde açıkça saklı tutması gerekir. Alıcının iflâs etmesi halinde satıcının sözleşmeden dönme hakkı saklı tutulmuş olsa dahi satıcıya dönme ve satılanı geri alma hakkı tanımayan İİK md.198 hükmü, BK md.235/(3)'e nispeten özel hüküm niteliğindedir. Bu sebeple, alıcının iflâs etmesi halinde satıcı satım bedelini tahsil etmeden malın mülkiyetini alıcıya devretmiş olan satıcının elindeki yegâne hukuki imkân, alacağını iflâs masasına iflâs alacağı olarak yazdırmaktan ibarettir. Dolayısıyla, satılan mal, teslim ya da duruma göre tescil olgusu ile birlikte müflisin malvarlığına dâhil olmuştur. Kanun koyucu, bu düzenlemeyle, iflâs masasına giren malların masada kalmasını amaçlamış ve satıcının sözleşmeden dönerek satılanın masadan çıkartılmasını uygun görmemiştir (**Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.439; **Tercan**, s.190-191).

marka devir sözleşmesi bakımından da uygulanma imkânına sahiptir. Buna göre, marka hakkını devreden, devir sözleşmesinin kurulması ile birlikte markayı devretmiş ancak devir bedelini henüz tahsil etmemiş ve devir bedelini ödeme borcunun vadesi gelmeden devralan iflâs etmiş ise, devreden, devir bedeli alacağını masaya yazdırmak durumundadır. Devir sözleşmesinde, devralanın iflâs etmesi halinde markayı devredenin sözleşmeden dönerek markanın iadesini talep etme hakkı saklı tutulsa dahi, devredenin sözleşmeden dönmesi mümkün olmayacak ve devir bedeli alacağı iflâs alacağı olarak masaya yazdırılacaktır.

D. İflâs masasının aktifindeki markanın paraya çevrilmesi

1. Genel olarak

Cüz'î icraya egemen olan ilke doğrultusunda iflâs tasfiyesinde de, alacaklıların alacaklarının para ile ödenmesi ilkesi geçerlidir. Buna göre, iflâs masasındaki malvarlığı değerleri, iflâs tasfiyesi bakımından belirlenen usûller ile paraya çevrilir ve alacaklılar para ile tatmin edilir.[432] Marka hakkı da dâhil olmak üzere sınaî hakların paraya çevrilmesinde uygulanan ve özel bir paraya çevirme yöntemi öngören İİK md.121 benzeri bir düzenleme iflâs hukuku bakımından söz konusu değildir. Başka bir anlatımla, haczedilen ya da rehin verilen bir marka haciz veya rehnin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibi ile paraya çevrilmek istendiğinde, paraya çevirme işlemi İİK md.121'de öngörülen yöntemle yapılacak; marka sahibinin iflâsı halinde ise, iflâs masasına giren söz konusu marka masadaki diğer malların tâbi olduğu usûlle paraya çevrilecektir.

İflâs tasfiyesinde, masa malların hangi usûlle paraya çevrileceğini belirleme yetkisi, eğer basit tasfiye uygulanıyorsa iflâs dairesinin; adi tasfiye yönteminin uygulanması halinde ise ikinci alacaklılar toplanmasının uhdesindedir.[433] Malların

---

[432] **Üstündağ**, İflâs, s.185; **Favre**, s.341; **Kuru**, s.1149; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.768; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.489; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.520.

[433] **Erdönmez**, s.108 vd.; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.768; **Üstündağ**, İflâs, s.186; **Favre**, s.341; Necmeddin M. **Berkin**, İflâs İdaresi ve İflâs İdare Memurlarının Vazifeleri, İÜHFM Yıl:1957, C.22, S.1-4, s.161; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.489; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.520; **Özmumcu**, s.302; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.607. İİK md.229/f.II uyarınca değeri düşen ya da muhafazası masraflı olan mallar müstacel satış kapsamında ikinci alacaklılar toplantısı beklenmeden de paraya çevrilebilir. Diğer malların paraya çevrilmesi ise münhasıran ikinci alacaklılar toplantısını takiben yapılır, zira, İİK md.237 uyarınca ikinci alacaklılar toplantısına alacakları iflâs idaresince kısmen ya da tamamen kabul edilen alacaklılar ile kayıt kabul

paraya çevrilmesi usûlünü düzenleyen İİK md.241'e göre masaya dâhil olan mallar iflâs idaresi marifetiyle açık artırma yoluyla ya da alacaklıların kararına bağlı olarak pazarlık usûlüyle paraya çevrilebilir. Ancak, üzerinde rehin hakkı kurulmuş bulunan malların pazarlık yoluyla satılabilmesi için rehinli alacaklıların muvafakati gereklidir.

İkinci alacaklılar toplanması, iflâs masasındaki malvarlığı değerlerinin paraya çevrilmesi yönteminin belirlenmesinde geniş bir hareket alanına sahiptir.[434] Kanaatimizce, cüz'î icrada sınaî haklar da dâhil olmak üzere özellik taşıyan bazı malvarlığı değerlerinin paraya çevrilmesi için İİK md.121 ile getirilen özel usûlde icra mahkemesinin uygun yöntemi belirlerken dikkate alması gereken ölçütler, marka hakkının paraya çevrilmesinde ikinci alacaklılar toplanması[435] tarafından da göz önünde tutulmalıdır.[436] Buna göre, iflâs masasına dâhil bir markanın paraya çevrilmesi söz konusu olduğunda, açık artırma yönteminin markanın bilinirliğine zarar vereceği anlaşıldığında[437] ya da markanın pazarlık usûlü yoluyla daha kolay ve zahmetsiz paraya çevrilmesi ihtimali belirdiğinde, ikinci alacaklılar toplanması, pazarlık yoluyla satışa karar verebilmelidir.

---

davası açmış alacaklılardan toplantıya iştirakine karar verilenler katılabilmektedir. Masaya ait malların paraya çevrilmesi usûlünün belirlenmesi gibi iflâs tasfiyesinin asıl amacını teşkil eden bir hususta karar verme yetkisinin de müflisin gerçek anlamda alacaklılarınca kararlaştırılması gereklidir.

[434] İİK md.126 uyarınca, iflâsın adi tasfiyesinde masa mallarının paraya çevrilmesinde iflâs idaresi görevlidir. Bu kapsamda, masaya dâhil her bir malın hangi usûl uygulanarak paraya çevrileceği ikinci alacaklılar toplanması tarafından karara bağlandıktan sonra paraya çevirme işleminin yerine getirilmesi iflâs idaresinin görev ve sorumluluğundadır. Buradan hareketle, küllî icrada, masaya dâhil olan malların paraya çevrilebilmesi için, cüz'î icradan farklı olarak, satış talebinde bulunulmasına da gerek yoktur. İflâs tasfiyesinin amacı müflisin ekonomik olarak mahvına sebep olmak değil; masa alacaklıların masaya giren malların satılması yoluyla elde edilecek tutar vasıtasıyla alacaklarını elde etmelerini sağlamakla sınırlıdır. Bu sebeple, müflis, paraya çevirme işlemi başlamadan önce tüm alacaklılarının tatminine yetecek miktarda parayı depo ettiğinde malların tasfiyesine de devam edilmemesi gerekir (**Üstündağ**, İflâs, s.186).

[435] Basit tasfiye usûlünün uygulanması halinde ise, masaya dâhil markanın ve diğer sınaî hakların paraya çevrilmesinde söz konusu markanın ve sınaî hakkın kendine has özellikleri göz önüne alınarak paraya çevirme usûlünün tayini iflâs dairesinin sorumluluğundadır.

[436] Bu yönde: **Cornaz**, s.197-198.

[437] Marka bilinirliğinin tespit edilmesinde markanın hitap ettiği hedef kitlenin esas alınması gerektiği ve tüm ülkede yaşayanların markayı tanımasına ihtiyaç olmadığı; bu sebeple de markanın somutlaştığı ürünün kalitesi, dağıtım yolları ve marka ile ilgili tanıtımlar dikkate alınarak markanın hitap ettiği toplumsal çevrenin belirlenmesinin önem taşıdığı yönünde: **Dirikkan**, s.125.

2. Açık artırma yoluyla paraya çevirme

İİK md.241/f.I, masaya ait malların iflâs idaresince açık artırma ya da alacaklıların kararına bağlı olarak pazarlık yoluyla paraya çevrileceğini öngörmektedir. Dolayısıyla, iflâs tasfiyesinde olağan paraya çevrime usûlü, masa mallarının açık artırma yoluyla satılmasıdır. Adi tasfiye usûlünde eğer ikinci alacaklılar toplanması aksi yönde bir karar almadığı takdirde, masa mallarını tasfiye etmekle görevli iflâs idaresi, masa dâhilindeki marka ve diğer malları açık artırma yoluyla paraya çevirmek durumundadır.[438]

İflâs masasındaki malların açık artırma yoluyla satılmasında İİK md.242/f.I, artırmanın yapılacağı yer, gün ve saatin ilân edileceğini belirtmektedir. İİK md.243'te ise, iflâs idaresinin, taşınır malların ihalesini İİK md.185'e aykırı olmayacak biçimde, genel haciz yoluyla takipte taşınır mal ihalesine ilişkin İİK md.115 hükmüne göre yapılacağını düzenlemiştir. Keza, İİK md.244'te de, genel haciz yoluyla takipte paraya çevirmeye ilişkin uygulanacak hükümlere atıf yapılmakta ve icra dairesine ait görevlerin iflâs idaresince yerine getirileceği ifade edilmektedir. Bu yönüyle, iflâs tasfiyesinde açık artırma yoluyla paraya çevirmenin, esas itibariyle, cüz'î icradaki gibi olduğunu kabul etmek gerekir.

Bu kabulün sonucu olarak, iflâs tasfiyesinde açık artırma yoluyla satışta ihalenin iptali, cüz'î icrada açık artırma yoluyla paraya çevirmede olduğu gibi icra mahkemesi nezdinde şikâyet yoluyla talep edilecektir. Yine, iflâsta ihale, cüz'î icradaki ihale ile aynı hüküm ve sonuçları doğurur.[439] Ancak, iflâs tasfiyesinde açık artırma yoluyla paraya çevirme usûlünde, cüz'î icrada söz konusu olan karşılama prensibi geçerli değildir.[440] İkinci alacaklılar toplantısında iflâs masasının aktifindeki markanın da açık artırma yoluyla paraya çevrilmesine karar verildiğinde, iflâs idaresi, İİK md.115 hükmünde düzenlenen esaslar doğrultusunda markayı alıcıya ihale edecektir. Bu noktada, paraya çevirme süreci bakımından uzmanlık gerektiren malvarlığı değerlerinin açık artırma yoluyla satışında, İsviçre Federal Mahkemesi, paraya

---

[438] **Erdönmez**, s.112; **Kuru**, s.1153; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.768; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.520; **Erturgut**, s.177; **Üstündağ**, İflâs, s.185 vd.; **Özmumcu**, s.300-301; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.489; **Muşul**, s.741.

[439] **Favre**, s.342; **Üstündağ**, İflâs, s.187.

[440] **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.490; **Üstündağ**, İflâs, s.187.

çevirme işlemlerinin alanında uzman bir müzayedeciye tevdi edilebileceğini içtihat etmiştir.[441]

3. Pazarlık yoluyla satış

İİK md.241 hükmünde de açıkça düzenlendiği üzere, alacaklıların karar alması halinde, masa aktifindeki malvarlığı değerleri pazarlık yoluyla da paraya çevrilebilir. İflâs tasfiyesinde, cüz'î icranın aksine, hangi malların pazarlık yoluyla satılacağına dair bir açıklık yoktur. Buradan hareketle, taşınmazlar da dâhil olmak üzere, alacaklılar toplanması, masa aktifindeki tüm malların pazarlık yoluyla paraya çevrilmesine karar verebilir.[442] Yine, cüz'î icrada pazarlık yoluyla paraya çevirmeye ilişkin olarak İİK md.119'da hüküm altına alınan kuralın aksine, iflâs tasfiyesinde pazarlık usûlünün uygulanabilmesi için tüm ilgililerin muvafakatinin bulunması gerekli olmayıp, alacaklıların bu yönde karar oluşturması[443] ve paraya çevrilecek mal üzerinde rehin hakkı bulunuyorsa, rehinli alacaklının onayı yeterlidir. Pazarlık yoluyla satışa karar verilebilmesi için alacaklıların bu yönde karar almalarının doğal bir sonucu olarak, iflâs tasfiyesini yapmak ve bu çerçevede masa mallarını paraya çevirmekle görevli

---

[441] ATF 105 III 67 (71), JdT 1981 II s.98. Paraya çevirmede sanatsal bilgi ve deneyim gerektiren sanat eserlerinin paraya çevrilmesi söz konusu olduğunda, genellikle hukukçulardan oluşan iflâs idaresinin söz konusu malvarlığı değerini paraya çevirirken ve bu kapsamda açık artırmayı düzenlerken güçlük yaşayabileceğinden hareketle, ikinci alacaklılar toplanmasının paraya çevirme işlemlerini üçüncü kişiye tevdi edebilip edemeyeceği İsviçre'de tartışma konusu olmuştur. Yüksek Mahkeme, yüksek maliyetine rağmen iflâs masasına dâhil sanat eserlerinin açık artırma yoluyla paraya çevrilmesinde daha iyi sonuç alınabilmesi amacıyla, alacaklıların, söz konusu sanat eserlerinin açık artırma ile satışı işlemini alanında uzman bir müzayedeciye tevdi etmelerinin salt bu nedenle hukuka aykırı olmadığına karar vermiştir. Yine aynı kararda, Federal Mahkeme'ye göre, birinci alacaklılar toplantısında masaya dâhil özel nitelikli bir kısım malvarlığı unsurlarının paraya çevrilmesi işlemleri için uzman bir kuruluşun görevlendirilmesine dair karar Kanun'da öngörülen yeter sayılara uyulmadan alınmış olsa dahi, ikinci alacaklılar toplanması gerekli çoğunluğu sağlayarak bu görevlendirmeyi uygun bulduğu takdirde, salt bu nedenle söz konusu görevlendirmenin hukuka aykırı olduğu yönünde şikâyet başvurusunda bulunulamaz.

[442] **Özmumcu**, s.313; **Erdönmez**, s.113; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.607; **Üstündağ**, İflâs, s.185; **Kuru**, s.1152; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.520; **Berkin**, İflâs, s.362.

[443] Müstacel haller dışında, pazarlık yoluyla satışa karar verilebilmesi ikinci alacaklılar toplanması tarafından bu yönde karar vermesine bağlıdır. Bu kapsamda, ikinci alacaklılar toplantısında toplantı ve karar nisabı da, İİK md.237/f.IV atfıyla İİK md.221/f.II ve III uyarınca belirlenir. Buna göre, ikinci alacaklılar toplantısına toplantı yeter sayısının oluşabilmesi için bizzat hazır bulunan ya da temsilcisi vasıtasıyla toplantıya iştirak eden alacaklıların, bilinen alacaklar tutarının en az dörtte birini temsil etmesi gerekir. Toplantıya katılanların sayısı beş kişiden az ise, bunların, alacak tutarının yarısına sahip olması zorunludur. Karar nisabı ise, alacak tutarının çoğunluğudur. Alacaklılar toplantısında karar alınmasına ilişkin prosedür ve pazarlık yoluyla paraya çevirme kararı alınabilmesi bakımından ikinci alacaklılar toplanmasının mahiyeti, toplantıya davet, toplantının yapılması, oy hakkı, oy hakkının kullanılması ve hukuki niteliği hakkında bilgi için bkz. **Erdönmez**, s.153 vd.; **Özmumcu**, s.315 vd.

iflâs idaresinin bu hususta açık olarak yetkilendirilmesi gerekir. Başka deyişle, ikinci alacaklılar toplantısında, masaya dâhil marka veya diğer sınaî hakların pazarlık yoluyla paraya çevrilmesi yönünde usûlüne uygun olarak bir karar alınmadıkça iflâs idaresi kendiliğinden pazarlık yoluyla satış işlemi yapamaz.[444]

Bu noktada doktrinde, ikinci alacaklılar toplantısında pazarlıkla satış kararı alınabilmesi için, alacaklılara, malı daha yüksek bir bedelle satın almak isteyip istemediklerinin sorulması ve eğer alacaklılar satın almayı tercih etmezse, söz konusu malın ancak bu takdirde pazarlık yoluyla satılabilmesi gerektiği savunulmaktadır.[445] Bu görüş, esasen, İsviçre İcra ve İflas Kanunu'na 1994 yılında yapılan değişiklikle giren ve 1997 yılı itibariyle yürürlük kazanan LP md.256/f.III düzenlemesi ile paralellik göstermektedir. Anılan düzenlemeye göre, yüksek değeri bulunan mallar ve taşınmazlar, yalnızca, alacaklılara daha yüksek bir teklifte bulunma imkânı verilmesi şartına bağlı olarak pazarlık yoluyla satılabilir. Kanaatimizce, alacaklılara bu hususta görüşlerinin sorulması ve pazarlık yoluyla satış konusu yapılmak istenen malı daha yüksek bir bedelle satın almalarına imkân verilmesinin önünde herhangi bir hukuki engel bulunmamasına rağmen, yasada açık bir hüküm yer almaması sebebiyle, bu yola başvurulması ihtiyari niteliktedir.[446] Dolayısıyla, alacaklılara iflâs masasına dâhil markayı daha yüksek bir bedelle satın almak isteyip istemediklerini sormaya gerek olmaksızın, ikinci alacaklılar toplantısında marka için pazarlık yoluyla satış kararı alınabilmelidir. Bu kabul, gayri-maddî mal niteliğinden kaynaklanan kendine has özellikleri sebebiyle markanın ve diğer sınaî hakların pazarlık yoluyla paraya çevrilmelerinin daha sık tercih edilebileceği gerçeği ile de uyumludur.

İflâs tasfiyesinde esas paraya çevrime usûlü açık artırma yoluyla satış olduğundan, alacaklıların bir mal ile ilgili olarak pazarlık yoluyla satışa karar verebilmeleri için, bunun masanın menfaatine olması ve pazarlık yoluyla satış neticesinde malın daha yüksek bir bedelden satılacağı kanaatinin oluşması gerektiği kabul edilmektedir.[447] Ancak, cüz'î icrada markanın ve diğer sınaî hakların pazarlık

---

[444] **Erdönmez**, s.111.

[445] Bu görüşte: **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.769; **Erdönmez**, s.113; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.520; **Kuru**, s.1151.

[446] **Özmumcu**, s.335-336.

[447] **Erdönmez**, s.112-113; **Kuru**, s.1151; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.489; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.520**; Özmumcu**, s.326; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.607.

yoluyla satılmasını tercihe şayan kılan unsurlar, iflâs tasfiyesinde pazarlık yoluyla paraya çevirmede de geçerlidir. Bu kapsamda özellikle, masa alacaklılarının menfaatlerine en uygun bedel üzerinden paraya çevirmenin gerçekleşmesi için satışa hazırlık ve satış süresi ile ilgili ayrıntılı ve sınırlayıcı bir prosedür öngörülmemesi, sınaî hakların göreceli olarak daha dar bir alıcı çevresine hitap etmesi, iflâstan önce müflis marka hakkı sahibi ile markayı devralmak ya da marka üzerinde kendi lehine lisans hakkı tesis etmek isteyen potansiyel alıcıların varlığı gibi hususlar, iflâs tasfiyesinde de pazarlık yoluyla satış usûlünün benimsenmesinin gerekçelerini oluşturur. Yine, diğer sınaî haklar açısından, söz konusu hakkın üretim sırları ihtiva etmesi ve açık artırma usûlünün uygulanması halinde yenilik unsurunun zarar görmesi tehlikesinin varlığında, iflâsta da pazarlık yoluyla paraya çevirme yönteminin tercih edilmesi isabetli olacaktır.[448] Ne var ki, kanaatimizce, markanın veya masaya dâhil diğer sınaî hakkın çok sayıda potansiyel alıcısının bulunması durumunda, masa alacaklılarının daha yüksek bir bedel üzerinden malın satılması biçiminde tezahür eden menfaatlerinin üstün tutulması ve bu ihtimalde, açık artırma yoluyla paraya çevirme yönteminin benimsenmesi gerekir.[449]

4. İhtilaflı talep hakları ve alacakların devri

Malî durumu bozulan ve iflâs eden müflisin iflâs masasında ihtilaflı, tahsil kabiliyeti bulunmayan ya da tahsili şüpheli alacak veya talep hakları bulunabilir. İİK md.245, alacaklıların masa tarafından sonuçlandırılmasına gerek görmedikleri bir hakkın takibinin isteyen alacaklıya devredilebileceğini, elde edilen tutardan da önce bu alacağın tahsili için yapılan masraflar çıkarıldıktan sonra devralan alacaklının alacağının ödeneceğini, bakiye tutarın ise masaya yatırılacağını ifade etmektedir. Kanun koyucu böylelikle, ihtilaflı talep hakları bakımından kendine özgü bir paraya çevirme yöntemi öngörmüş durumdadır.

İflâs hukuku açısından İİK md.245 uyarınca alacaklıya ya da alacaklılara devredilebilecek talep hakkının konusunu, masaya dâhil olan ve masanın aktif ve pasifi ile ilgili olan, maddî hukuka ilişkin ve paraya çevrilebilir durumdaki münazaalı talep hakları teşkil eder. Zira, müflisin borçlusu tarafından itiraza uğramayan ve kabul

---

[448] **Bolayır**, s.2559.

[449] Bu yönde: **Cornaz**, s.198, dn.738.

edilmiş bulunan bir talep hakkı ve alacak, vadesi geldiğinde, İİK md.229/f.I düzenlemesine göre iflâs idaresi tarafından tahsil ve gerekmesi halinde takip ve dava edilecektir.[450] Bu kapsamda, ikinci alacaklılar toplantısında alacaklılar, hukuki işlemlerin masraflı olacağı kanaatine varır ya da olumlu sonuç elde edilmesini ihtimal dâhilinde görmezlerse söz konusu ihtilaflı talep haklarının takip veya dava konusu yapmak suretiyle ileri sürülmesi yetkisinin, bu yönde istekte bulunan alacaklı ya da alacaklılara devrini kararlaştırabilirler.[451]

İİK md.245'te düzenlenen yöntem, iflâs masasının aktifinde bulunan marka ve diğer sınaî hakların ve bu sınaî haklardan doğan para alacaklarının paraya çevrilmesi bakımından da uygulanmaya elverişlidir. Bu kapsamda, söz gelimi, müflise ait marka hakkı üzerinde tesis edilmiş bulunan lisanstan doğan ve masaya dâhil olması cihetiyle iflâs idaresi tarafından takip ve tahsil edilmesi gereken lisans bedeli alacağının elde edilmesi için açılacak takip ve davanın masraflı olduğunun düşünülmesi halinde ve ayrıca tahsil kabiliyetinin de bulunmadığı sonucuna varıldığında, ikinci alacaklılar toplanması, söz konusu lisans bedeli alacağını ileri sürme yetkisini, talepte bulunan alacaklıya devredebilir. Keza, masa aktifindeki marka hakkına tecavüzde bulunulması halinde, failin marka hakkına tecavüz iddiasını reddetmesi söz konusu olabilir.

Bu takdirde, masanın, müflise ait marka hakkına vaki tecavüzün önlenmesi ve varsa zararların tazmini için dava açılıp açılmayacağı yönünde bir karar vermesi gerekebilir. Bu ihtiyaç, yalnızca, tecavüz fiilini işlediği iddia edilen failin tecavüz olgusunu reddetmesi halinde de tezahür etmeyebilir. Bu kapsamda, masaya dâhil olan ve takibi gerekli talep ve dava hakkı ihtilaflı olmasa ve hatta müflisin borçlusu

---

[450] **Üstündağ**, İflâs, s.191; **Özmumcu**, s.346; **Kuru**, s.1156; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.607; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.769-770; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.491.

[451] **Favre**, s.343. İİK md.245'in kenar başlığında münazaalı hakların talep eden alacaklılara temliki, LP md.260'ın kenar başlığında ise hakların temliki (cession de droits) ifadeleri tercih edilmesine rağmen, bu madde bakımından söz konusu olan devir ya da temlik borçlar hukuku anlamında bir hak ya da alacak temliki değil; söz konusu ihtilaflı talep veya dava hakkını ileri sürme ve gerekmesi halinde açılacak davayı sevk yetkisinin istemde bulunan alacaklıya bırakılmasıdır. Alacaklı, söz konusu devir işlemini izleyen süreçte, ihtilaflı alacağı masa adına fakat kendi hesabına ileri sürmek hakkını kazanır. Bunun sonucu olarak, madde metninde de ifadesini bulduğu üzere, açılan dava ya da takibin başarılı biçimde sonuçlanması halinde elde edilen gelirden sadece alacaklı değil; iflâs masası da yararlanma imkânına sahiptir. Zira, ihtilaflı hukuki taleplerin alacaklıya devri neticesinde bu ihtilaflı talebin takip ve dava masrafları ödendikten sonra bu alacağı devralan alacaklının alacağı ödenir ve geri kalan tutar da masaya yatırılır (**Üstündağ**, İflâs, s.196; **Özmumcu**, s.349; **Kuru**, s.1157; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.522 **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.770; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.607-608).

tarafından kabul dahi edilmiş olup muaccel hale gelse dahi, söz konusu alacağın elde edilmesinde güçlükler yaşanabileceği öngörülebilir. Özellikle, müflisin başka bir ülkede tescilli marka veya diğer sınaî hakkına bir tecavüz vuku bulup da tecavüzün önlenmesi ve zararların giderilmesi gerektiğinde fail tecavüz olgusunu ikrar dahi etse, ilgili ülkede marka hakkının korunması için gerekli yasal işlemlerin yapılmasını, alacaklılar, masa menfaatine görmeyebilirler.[452] Bu durumda, açılacak davadan elde edecek fayda ve davanın kazanılması halinde mahkemenin hükmedeceği tazminat tutarı ile bu dava için harcanacak zaman, emek ve giderlerin karşılaştırılması ve masanın buna göre bir karara varması söz konusu olacaktır. Masa alacaklılarınca yapılacak değerlendirmede, bu davanın takibinde masa için bir menfaat görülmediği takdirde, ikinci alacaklılar toplantısı sırasında bu davanın takibini üstlenmeye istekli alacaklıya İİK md.245 uyarınca dava takip yetkisi devredilebilir ve davayı, ilgili alacaklı, masa adına ancak kendi hesabına açarak takip edebilir.

V. KONKORDATO KURUMUNUN MARKA HAKKI VE MARKA İLE İLGİLİ İŞLEM VE SÜREÇLER BAKIMINDAN TAŞIDIĞI ÖZELLİKLER

A. Adi konkordato

Konkordato, ekonomik sebepler, piyasa şartları ve benzeri sebeplerle malî durumu bozulan borçlu tarafından yapılan teklifin, Kanun'da öngörülen çoğunlukta alacaklı tarafından kabul edilmesi ve mahkeme tarafından tasdik edilmesiyle hüküm ifade eden bir cebrî anlaşma olup, borçluya bu suretle, borçlarını, söz konusu anlaşma şartları doğrultusunda ödeme imkânı sunan bir hukuki enstrüman niteliğindedir.[453] Konkordato, bu yönüyle, borçlu ile alacaklılar arasındaki menfaat dengesinin de korunmasına hizmet etmektedir. Özellikle iflâsa tâbi borçluya ait haczi kabil tüm malvarlığı değerlerinin elinden çıkarak iflâsa sürüklenmesini önlemek ve ticari faaliyetlerine devam etmesini sağlamak; iflâsa tâbi olmayan borçlu bakımından ise,

---

[452] **Cornaz**, s.200.

[453] Benzer tanımlar için: **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.775; **Üstündağ**, İflâs, s.227; **Kuru**, s.1229; **Muşul**, s.749; Efrail **Aydemir**, Konkordato-Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerin Uzlaşma Suretiyle Yapılandırılması, Ankara 2015, s.17; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.617; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.544; **Berkin**, İflâs, s.521; **Yıldırım** / **Deren-Yıldırım**, s.518.

daha önce davranan alacaklıların alacaklarını tahsil edip diğerlerinin bundan mahrum kalmasının önüne geçmek, konkordato kurumunun ana amaçları arasındadır. [454]

Öncelikle belirtmek gerekir ki, İİK md.285 uyarınca borçlarını, vadesi geldiği halde ödeyemeyen veya vadesinde ödeyememe tehlikesi altında bulunan herhangi bir borçlu, vade verilmek veya tenzilat yapılmak suretiyle borçlarını ödeyebilmek veya muhtemel bir iflâstan kurtulmak için konkordato talep edebilir. Bu çerçevede, marka hakkı sahibi iflâsa tâbi borçlulardan olmasa dahi, vadesi geldiği halde borçlarını ödeme imkânından yoksun olduğu ya da ödeyememe tehlikesi altında bulunduğu takdirde, konkordato talep etme hakkına sahip kılınmıştır. Marka hakkı sahibi iflâsa tâbi değilse, İİK md.285/f.III uyarınca konkordato talebi hakkında karar vermeye yetkili ve görevli mahkeme, borçlunun yerleşim yerindeki asliye ticaret mahkemesidir.

İİK md.287/f.I'de, konkordato talebinde bulunulması üzerine mahkemenin, Kanun'da belirtilen belgelerin eksiksiz olarak sunulduğunu tespit etmesi halinde derhal geçici mühlet kararı vereceği ve İİK md.297/f.II'de sayılan haller de dâhil olmak üzere borçlunun malvarlığının muhafazası için gerekli gördüğü bütün tedbirleri alacağı hüküm altına alınmıştır. Maddede zikredilen koruma önlemlerinin hukuki mahiyeti, kanaatimizce, İİK md.208'de iflâs dairesinin müflisin malları ile ilgili almakla yükümlü olduğu belirtilen muhafaza tedbirlerinden farklıdır. İİK md.208'de öngörülen ve iflâs dairesine terettüp eden muhafaza tedbiri alma yükümlülüğünün konuluş amacı, iflâs tasfiyesinin başarıyla sonuçlanması maksadıyla, masaya giren malların korunmasını, bunların satış işlemleri için hazır bulundurulmasını ve olabildiğince yüksek değerden paraya çevrilebilmesini sağlamaktır.[455] Bu noktada, konkordato talebi üzerine mahkemece borçlunun malvarlığının muhafazası için alınacak tedbirler, İİK md.159 uyarınca iflâs talebi halinde mahkemenin karar altına alacağı koruma önlemleri ile[456] amaç benzerliği göstermekte ve borçlunun, geçici

---

[454] 7101 sayılı İcra ve İflas Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'la konkordato müessesesinde esaslı değişiklikler yapılmış ve iflâsın ertelenmesi kurumu kaldırılmıştır.

[455] **Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin Özkan / Özekes**, s.743; **Üstündağ**, İflâs, s.133; **Kuru**, s.1082; **Yıldırım / Deren-Yıldırım**, s.455-456; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası**, s.498; **Atalı / Ermenek / Erdoğan**, s.578-579.

[456] İflâs talebinde bulunan ya da hakkında iflâsın açılması istenen borçlunun bilinen veya bilinmeyen çok sayıda alacaklısının olduğu varsayılır ve yalnız iflâsın açılması değil; borçlu hakkında iflâs talebi ile mahkemeye başvurulması halinde bile bu alacaklıların hak ve menfaatlerinin zarar görmesi söz konusu olabilir. Özellikle, iflâs davasının açılması ile birlikte bizzat borçlu mallarını kaçırma girişiminde bulunabileceği gibi iyiniyet sahibi olmayan alacaklı veya borçluları da, diğerlerinin

mühlet içinde malvarlığını eksiltici işlemler yapmasını önlemeyi hedeflemektedir.[457] Bu kapsamda, marka sahibi borçlu konkordato talep ettiğinde veya borçlu hakkında konkordato istendiğinde, mahkeme, borçluya ait tescilli markanın geçici mühlet içinde üçüncü kişilere devrini önlemeye yönelik bir tedbire hükmedebilir ve bu hususun marka siciline işlenebilmesi için durumu TPMK'ya da bildirebilir.

İİK md.288, geçici mühlet kararının ticaret sicili gazetesinde ve Basın-İlan Kurumunun resmi internet portalında ilân olunacağını ve maddede yazılı kurumlara söz konusu geçici mühlet kararının bildirileceğini düzenlemiştir. Borçlunun malvarlığında TPMK nezdinde tescilli bir marka veya tescil edilmiş diğer herhangi bir sınaî hak mevcutsa, geçici mühlet kararının TPMK veya ilgili kuruma da bildirilmesi maddenin konuluş amacına uygundur. İİK md.289/f.VI atfıyla, kesin mühlet verilmesine, kesin mühletin uzatılmasına ve kesin mühletin kaldırılarak konkordato talebinin reddine ilişkin kararlar da aynı şekilde, İİK md.288 uyarınca ilân edilir ve ilgili yerlere bildirilir. Bu kapsamda, anılan kararların da yine, borçlunun TPMK nezdinde tescilli bir marka hakkına sahip olması halinde TPMK'ya da bildirilmesi gerekecektir.

İİK md.289 uyarınca, mahkeme, geçici mühlet içinde olmak üzere, konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olduğunun anlaşılması durumunda borçluya bir yıllık kesin mühlet verir. Bu kararla birlikte, mahkeme, yeni bir görevlendirme yapılması gerekmiyorsa, geçici komiser ya da komiserlerin de görevlerine devamına karar vererek dosyayı komisere tevdi eder. Kesin mühletin borçlu bakımından sonuçlarını düzenleyen İİK md.297'ye göre borçlu, komiserin nezareti altında işlerine devam edebilmekte; ancak, mahkemenin kararına bağlı olarak,

---

zararına olacak anlaşmalar yapabilir. Bu ihtimalleri ortadan kaldırmak amacıyla da, mahkemeye, iflâs talebi halinde, İİK md.159 uyarınca bir takım muhafaza tedbirleri alma görevi yüklenmiştir. Borçluya ait malların üçüncü kişilere devrinin önlenmesi de, bu çerçevede alınması gerekli tedbirlerin başında gelmektedir (**Akyazan**, s.204 vd.).

[457] Serdar **Kale**, 7101 Sayılı İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Çerçevesinde İflas Dışı Adi Konkordato, İMÜHFD C.5, S.1, Yıl 2018, s.222; Murat **Besen** / Orkun **Tat**, Konkordato Sürecinde Mühlet, ASBÜ-HFD, C.1, S.2, Yıl:2019, s.368; **Atalı / Ermenek / Erdoğan**, s.652; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası**, s.551. Nitekim İİK md.287'de geçici mühlet kararı verilmesi ile birlikte borçlunun malvarlığının muhafazası için alınacak gerekli tedbirler ile ilgili olarak İİK md.297'deki halleri de sayması buna işarettir. Anılan maddede de, borçlunun mahkemenin izni olmadan kesin mühlet kararından itibaren rehin kuramayacağı, taşınmaz ve işletmenin devamlı tesisatını kısmen dahi olsa devredemeyeceği ve herhangi bir hakla takyit edemeyeceği düzenlenmiştir.

bazı işlemler münhasıran komiserin izni alınmak suretiyle yapılabilmektedir. LP md.298'de de benzer şekilde kaleme alınan[458] bu hüküm çerçevesinde borçlunun kesin mühlet içinde malvarlığını değerlerini satarak paraya çevirmesi, konkordato projesi öngördüğü ölçüde, alacaklılara tahsis edilecek likiditeyi elde etmeyi amaçlamak durumundadır. Bu kapsamda, mahkeme, marka hakkının ya da diğer sınaî hakların da satılmasını komiserin iznine bağlı kılmış ise, satım işleminin konkordatonun amacına hizmet ettiği anlaşılıyor ve alacaklıların da menfaatine uygun düşüyor ise, kesin mühlet içinde söz konusu markanın ya da sınaî hakkın borçlu tarafından satılmasına izin verilebilmelidir.[459]

Kesin mühletin alacaklılar bakımından sonuçlarına ilişkin İİK md.294'e göre kesin mühlet içinde borçlu aleyhine 6183 sayılı Kanuna göre yapılan takipler de dâhil olmak üzere hiçbir takip yapılamaz, daha önce başlamış olan takipler durur, ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararları da uygulanmaz.[460] İflâsın açılması ile birlikte müflisin taraf olduğu davaların durması ve bunlara ancak ikinci alacaklılar toplantısından on gün sonra devam edilebilmesinden farklı olarak, konkordatoda, kesin mühlet kararı verilmesi, davaların da durması sonucunu doğurmamaktadır.[461] Bu sebeple, borçlunun taraf olduğu ve marka hakkından doğan davalara da kesin mühlet kararına rağmen devam edilecektir.

---

[458] LP md.298/f.2'de de, hakimin ya da alacaklılar kurulunun müsaadesi olmadan kesin mühlet süresince borçlunun taşınmaz malını üçüncü kişiye devredemeyeceği ve taşınmazı takyit edemeyeceği, rehin kuramayacağı, kefalet taahhüdü altına giremeyeceği ve ivazsız tasarrufta bulunamayacağı; bu yasağa aykırılığın yaptırımının da geçersizlik olduğu düzenlenmiştir. Ancak, LP md.298/f.3, İİK md.297'den farklı olarak, iyiniyetle hak iktisap eden üçüncü kişilerin haklarının saklı olduğunu açıkça vurgulamıştır.

[459] **Cornaz**, s.177. Yazara göre, konkordato prosedürünün esnekliği dikkate alınarak, satım işlemine konu olacak gayri-maddî malın özellikleri de göz önünde bulundurulmak suretiyle ilgili gayri-maddî malın paraya çevirme işlemi için gerekli zamanın da tanınması gerekmektedir.

[460] Konkordatonun rehinli alacaklılar bakımından sonuçlarını düzenleyen İİK md.245'e göre ise mühlet sırasında rehinle temin edilmiş alacaklar nedeniyle rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılabilir veya başlamış olan takiplere devam edilebilir. Ancak, bu takip nedeniyle muhafaza tedbiri alınamaz ve rehinli mal paraya çevrilemez. Geçici mühletin kesin mühletin sonuçlarını doğuracağına ilişkin düzenleme uyarınca söz konusu paraya çevirme yasağı geçici mühlet kararı ile birlikte başlar. Yine, bu yasağın kaldırılabilmesinin mahkemeden istenebilmesi mümkün olmalı ve mühlet kararıyla birlikte, üçüncü kişiye ait olup da üzerinde konkordato borçlusu lehine tesis edilen rehinli malın da paraya çevrilmesi mümkün olmamalıdır. Dolayısıyla, marka sahibinin rehin verdiği veya üçüncü kişiye ait olup konkordato borçlusu lehine rehin verilen marka da İİK md.295 uyarınca, mühlet boyunca paraya çevrilemeyecektir (Anıl **Köroğlu**, Rehinli Malın Konkordato Mühleti İçinde Paraya Çevrilmesi Yasağı, İÜHFM C.78, S.1, Yıl 2020, s.139 vd.).

[461] **Besen** / **Tat**, s.383.

Konkordato rejiminde esaslı değişiklikler yapan 7101 sayılı Kanun'la getirilen önemli bir yenilik, kesin mühlet kararının sözleşmeler bakımından sonuçlarına ilişkindir. Buna göre, İİK md.296/f.I uyarınca, *"sözleşmenin karşı tarafının konkordato projesinden etkilenip etkilenmediğine bakılmaksızın, borçlunun taraf olduğu ve işletmesinin faaliyetinin devamı için önem arz eden sözleşmelerde yer alıp da borçlunun konkordato talebinde bulunmasının sözleşmeye aykırılık teşkil edeceğine, haklı fesih sebebi sayılacağına yahut borcu muaccel hâle getireceğine ilişkin hükümler, borçlunun konkordato yoluna başvurması durumunda uygulanmaz. Sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunmasa dahi sözleşme, borçlunun konkordatoya başvurduğu gerekçesiyle sona erdirilemez."* Dolayısıyla, marka sahibi ile lisans alan arasında imzalanmış bir marka lisansı sözleşmesinde lisans verenin konkordato talep etmesi halinde diğer tarafın sözleşmeyi haklı sebebe dayalı olarak feshedebileceğine dair bir hüküm uygulama alanı bulmayacak, sözleşmede bu yönde bir düzenleme yer almasa dahi, lisans alan, salt bu nedenle sözleşme ilişkisine son veremeyecektir.[462]

İİK md.298, kesin mühlet kararının verilmesini müteakip, komiser tarafından, borçlunun aktifinin defterinin tutulacağı malların kıymetinin takdir edileceğine ilişkin bir düzenleme içermektedir. Konkordato kesin mühleti takip eden süreçte borçlunun mevdunun defterinin tutulmasının ve borçluya ait malların kıymet takdirinin yapılmasının amacı, borçlunun konkordato teklifi ile mevcudunun orantılı olup olmadığını belirleyebilmektir.[463] Dolayısıyla, kesin mühlet kararını izleyen süreçte konkordato komiserinin defter tutma ve kıymet takdiri yapma işlemleri bakımından işlevi, konkordatonun tasdiki öncesi hazırlık işlemi mahiyetindedir.[464] Bu yönüyle,

---

[462] Yeni konkordato rejiminin büyük ölçüde mehazını oluşturan İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nda bu yönde bir düzenleme yer almamaktadır. Kesin mühletin borçlunun imza ettiği sözleşmelere etkisine ilişkin LP md.297/a uyarınca, İİK md.296/f.II düzenlemesine paralel olarak, komiserin onayına bağlı olmak üzere, borçlu, bir sürekli borç ilişkisi feshedilmeksizin konkordatonun hedeflediği mali açıdan düzelmeye ulaşma imkanı bulunmuyorsa, söz konusu sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmeyi dilediği zaman sonlandırabilir. Bu takdirde borçlu, diğer tarafın zararlarını tazmin etmekle yükümlü olur ancak tazminat konkordato alacağı olarak işlem görür. Bu noktada belirtmek gerekir ki, LP md.297/a hükmünde sürekli borç ilişkisi feshedilmediği takdirde konkordatodan beklenen amacın olanaksız hale gelmesi aranırken, İİK md.296/f.II, fesih yoluna başvurabilmek için sürekli borç ilişkisinin konkordatonun amacına ulaşmasını engellemesini yeterli görmüştür.

[463] Kesin mühlet sonrasında borçlunun mevcudu ile ilgili tutulan defter ve yapılan kıymet takdiri sonucunda elde edilen değer borçlunun bilançosu ve finansal kayıtları ile uyuşmuyorsa, bu durum, konkordato talep eden borçlunun dürüst olmadığına işaret eder ve konkordatonun da tasdik edilmemesine yol açabilir (**Kuru**, s.1259).

[464] **Kale**, Konkordato, s.243.

konkordato kesin mühleti sonrası için öngörülen defter tutma ve kıymet takdiri işlemleri, iflâsın açılması ile birlikte İİK md.208 kapsamında iflâs dairesince müflisin mallarının defterinin tutulması ve İİK md.214 uyarınca, deftere geçirilen malların kıymetinin takdir edilmesi süreçlerinden de amaç bakımından farklılık göstermektedir. Doktrinde, söz konusu amaç farklılığının, kıymet takdiri usûlü üzerinde de tezahür edeceği ve kesin mühlet kararı sonrasında konkordato komiserinin yapacağı kıymet takdirinde, iflâsın aksine, borçlunun ticari faaliyetlerine devam edecek olmasının da göz önünde tutulması gerektiği belirtilmektedir.[465]

Konkordatonun tasdiki şartlarını düzenleyen İİK md.305'e göre alacaklılar toplantısında gerekli çoğunluk sağlanarak kabul edilen konkordatonun mahkemece tasdik edilebilmesi için, diğer şartlar yanında, adi konkordatoda teklif edilen tutarın borçlunun iflâsı halinde alacaklıların eline geçebilecek muhtemel miktardan fazla olacağının anlaşılması ve borçlunun kaynakları ile orantılı olması gerekir. Bu çerçevede, maddede belirtilen "borçlunun kaynakları" ifadesi, paraya çevrilebilir olduğu cihetle marka ve diğer sınaî hakları da kapsar ve paraya çevrilen ya da çevrilecek marka hakkı da borçlunun teklif ettiği tutarın elde edilmesinde yararlanılacak malvarlığı değerleri arasında yer alabilir. Bu noktada, borçlunun teklif ettiği tutar münhasıran bir fikrî/sınaî hakkın paraya çevrilmesi suretiyle elde edilecekse, mahkeme, özellikle patentin söz konusu olduğu durumda, söz konusu sınaî hakkın değerinin belirlenebilir olmadığı kanaatine varırsa, mahkeme konkordatoyu tasdik etmeyebilir.[466] Konkordato tasdik edilmez ise, İİK md.308, konkordato talebinin reddedileceği ve borçlu iflâsa tabi şahıslardan ise ve doğrudan doğruya iflâs sebeplerinin mevcut olması halinde mahkemenin re'sen borçlunun iflâsına karar vereceği hükmünü sevk etmiştir.

---

[465] **Cornaz**, s.176. Yazara göre konkordatoda borçlunun mallarının kıymetinin takdir edilmesinde göz önüne alınması gereken borçlunun ticari faaliyetine devam edecek olması hususu, Vaud Kantonu Mahkemesi'nin de konuyla ilgili kararında vurguladığı üzere, özellikle patentler bakımından avantaj sağlayacak niteliktedir. Yine de, fikri ve sınai haklarının değerini tespit etme faaliyetinde yaşanan güçlükler, konkordato kesin mühleti sonrası için geçerli kıymet takdiri bakımından da geçerlidir.

[466] **Cornaz**, s.177.

B. Malvarlığının terki suretiyle konkordato

Roma hukukunda da izleri görülen[467] ve İcra ve İflâs Kanunu'na, 4949 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle dâhil edilen malvarlığının terki suretiyle konkordato, adi konkordatodan farklı olarak, borçlunun parasal durumunun iyileşmesine yardımcı olarak ticari faaliyetlerine devam etmesini değil; borçluya ait aktiflerin tamamının ya da bir kısmının alacaklılara devredilerek bunların tasfiye edilmesi suretiyle borçlarından kurtulmasını hedefleyen bir hukuki imkân ve bir tasfiye uzlaşması niteliğindedir.[468] Nitekim, İİK md.309/a/f.I'de bu husus, "*malvarlığının terki suretiyle konkordato ile alacaklılara, borçlunun malvarlığı üzerinde tasarruf etmek veya bu malların tamamını ya da bir kısmını üçüncü kişiye devretmek yetkisi verilir"* biçiminde ifade olunmuştur.

İİK md.309/c/f.I uyarınca, malvarlığının terki suretiyle konkordatonun tasdiki kararı kesinleştiğinde borçlu, malları üzerindeki tasarruf yetkisini kaybeder ve bu yetki alacaklılara geçer. Aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre de, konkordato tasfiye memurları konkordato masasının muhafazası ve malların paraya çevrilmese ya da gerektiğinde malların devri için gerekli tüm işlemleri yapmaya yetkili kılınmıştır.

Malvarlığının terki suretiyle konkordatoda konkordato masasını oluşturan malların paraya çevrilmesini düzenleyen İİK md.309/e'ye göre paraya çevirmenin usûlü ve zamanı konkordato tasfiye memurlarının teklifi üzerine alacaklılar kurulunca kararlaştırılır ve paraya çevirme eğer bir alacak söz konusu ise bu alacağın tahsili ya da talep hakkının satılması; diğer mallar bakımından da pazarlık usûlü veya açık artırma yoluyla gerçekleştirilebilir. Madde, ayrıca, malların ayrı ayrı veya blok satış suretiyle paraya çevrilebilmesine de imkân tanımıştır. Yine, tahsili güç ve ihtilaflı

---

[467] Mehaz İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'ndaki düzenleme esas alınarak hukukumuza dâhil edilen malvarlığının terki suretiyle konkordatonun temelleri ve bilinen en eski uygulamasına, bir Roma hukuku kurumu olan cessio bonorum'da rastlanmaktadır. Bkz. Ahmet **Başözen** / Mehmet **Üçer**, "Cessio Bonorum" ya da Bilinen İsmiyle "Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordato", EÜHFD C.XII, S.3-4, (2008), s. 233.

[468] **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.823; **Kuru**, s.1336; **Başözen** / **Üçer**, s.214; Seda **Öktem Çevik**, Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordatonun Şartları, İBD C.82, S.2 Yıl 2008, s.699; **Yıldırım** / **Deren Yıldırım**, s.547; **Kuru**, s.1336 vd.; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.701 vd; **Muşul**, 776 vd.; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.568 vd. Malvarlığının terki suretiyle konkordato, borçluya ait malvarlığının yeni kurulacak bir şirkete devredilmesi ve alacaklıların bu şirkete ortak olması suretiyle de yapılabilmektedir.

alacaklar bakımından da, İİK md.309/ğ uyarınca alacaklılar kurulunun, söz konusu talep haklarının takibini alacaklılara devretmesi de mümkündür.

Bu kapsamda, malvarlığının terki suretiyle konkordatoda, alacaklılar kurulu ve tasfiye memurları, iflâs tasfiyesinden farklı olarak herhangi bir zaman baskısı altında olmadıkları gibi, paraya çevirme, iflâstaki gibi sıkı kurallara da bağlı değildir. Bu yönüyle, bu konkordato türünde, yetkili organların oldukça geniş ve esnek bir hareket alanı vardır.[469] Buna göre, konkordato masasında borçluya ait bir marka ya da sınaî hak bulunup malvarlığının terki suretiyle konkordato çerçevesinde alacaklılar tarafından tasfiye edildiğinde, markanın ya da ilgili sınaî hakkın özelliğine göre, paraya çevirme usûlü olarak açık artırma ya da pazarlık usûlü benimsenebilir. Kanun, malvarlığının terki suretiyle konkordatoda alacaklar dışındaki malvarlığı değerlerinin pazarlık ya da açık artırma yoluyla paraya çevrileceğini ifade etmekle yetinmiştir.

Kanaatimizce, malvarlığının terki suretiyle konkordatoda alacaklılar kurulu ve tasfiye memurları tasfiye usûlünü benimsemede geniş bir hareket alanına sahip kılınmışlarsa da, ilgili maddede açık artırma ve pazarlık yoluyla satışa yapılan açık atıf sebebiyle, iflâs tasfiyesindeki açık artırma ve pazarlık yoluyla satış burada da uygulama alanı bulur. Başka bir anlatımla, konkordato masasındaki bir markanın açık artırma veya pazarlık usûlüyle paraya çevrilmesine karar verildiğinde, söz konusu markanın paraya çevrilmesinde iflâs tasfiyesindeki açık artırma veya pazarlık yoluyla paraya çevirmeye dair kurallar burada da yol göstericidir.

---

[469] **Cornaz**, s.200; **Arslan** / **Yılmaz** / **Taşpınar Ayvaz** / **Hanağası**, s.569; **Pekcanıtez** / **Atalay** / **Sungurtekin Özkan** / **Özekes**, s.832; **Yıldırım** / **Deren Yıldırım**, s.552; **Kuru**, s.**1337**; **Muşul**, s.777; **Atalı** / **Ermenek** / **Erdoğan**, s.702; **Başözen** / **Üçer**, s.254, dn.156; **Öktem Çevik**, s.702; Cenk **Akil**, Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordatoda Konkordato Tasfiye Memuru, AÜHFD C.61, S.3, Yıl 2012, s.821, dn.4. Konkordato masasının tasfiyesi ve paraya çevrilmesi bakımından tanınan geniş hareket alanı ve esneklik çerçevesinde, alacaklıların, borçlu tarafından terk edilen malların kendi aralarında paylaştırılmasına karar verebilmelerinin de mümkün olduğunun kabulü gerekir.

3. BÖLÜM

MARKA HAKKI DIŞINDAKİ SINAÎ HAKLARIN CEBRÎ İCRASI VE BU HAKLAR BAKIMINDAN ÖZELLİK ARZ EDEN CEBRÎ İCRA İŞLEMLERİ

I. PATENT VE FAYDALI MODEL

A. Genel olarak

Sınaî Mülkiyet Kanunu'nun dördüncü kitabı patent ve faydalı modele ayrılmış; SMK md.145/(1) hükmünde de, faydalı modele ilişkin açık bir hüküm bulunmadığı ve faydalı modelin özelliği ile çelişmediği takdirde SMK'da patentler için öngörülen hükümlerin faydalı modeller için de uygulanacağı ifade olunmuştur. Gerçekten de, gerek patent, gerekse faydalı model buluş kavramı üzerine bina edilmiştir. Bu çerçevede, yeni, buluş basamağı içeren ve sanayiye uygulanabilir buluşlar patentin konusunu oluştururken; faydalı modeller, basit formüller ve ilkelere dayanan, teknik ilerleme kaydedilmesine yarayan ve küçük buluş olarak da isimlendirilen fikrî ürünlerdir.[470] Bu yönüyle de, buluş kavramı, hem patent hem de faydalı modelin konusunu oluşturduğundan, buluşun ve patent ya da faydalı model korumasına kavuşması halinde patent ve faydalı modelden doğan hakkın cebrî icra işlemlerine konu olması da aynı hüküm ve ilkelere tâbidir.

SMK md.148/(1)'de ifadesini bulduğu üzere, sınaî mülkiyet hakları devredilebilir, miras yolu ile intikal edebilir, lisans konusu olabilir, rehin verilebilir ve cebrî icra işlemlerinin konusunu oluşturabilir. SMK md.148/(2) uyarınca, cebrî icra da dâhil olmak üzere birinci fıkrada sayılan hukuki işlemler, işletmeden bağımsız olarak gerçekleştirilebilir. Esasen, marka hakkı bakımından söz konusu olduğu gibi, patent ve faydalı modelden doğan hak üçüncü kişilere devredilebildiğinden, bu hakların haczedilebileceği, üzerlerinde rehin hakkı kurulmaya elverişli olduğu ve borç da ödenmediği takdirde rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip işleminin konusunu

---

[470] Bir buluşa patent verilebilmesi için o buluşun yeni, tekniğin bilinen durumunu aşan (buluş basamağı içeren) ve sanayiye uygulanabilir nitelikte olması gerekirken, faydalı model korumasına tâbi bir buluşun yeni ve sanayiye uygulanabilir olması gerekli ve yeterlidir, tekniğin bilinen durumunu aşması (buluş basamağı içermesi) aranmaz. Bu konudaki açıklamalarımız için bkz. 1. Bölüm, II, B ve C.

oluşturabileceği ve patent ve faydalı model sahibinin iflâsı halinde iflâs masasına gireceği hususunda bir tereddüt de yoktur.

B. İlâmlı ve genel haciz yoluyla ilâmsız icra takibinde patent ve faydalı model haczi bakımından cebrî icra faaliyeti

1. Genel olarak

Sınaî mülkiyet haklarının haczedilebileceğine dair SMK düzenlemesi çerçevesinde, marka hakkı açısından söz konusu olduğu üzere, patent ve faydalı model de cebrî icra işlemlerine konu teşkil edebilir. Dolayısıyla, ilâmlı veya genel haciz yolu ile ilâmsız takipte borçluya ait ve TPMK nezdinde tescilli patent ve faydalı modele, ya da belli şartlar altında, henüz patent ve faydalı model korumasına kavuşmamış buluşlara haciz uygulanabileceği gibi, bunlar ihtiyaten haczedilebilir, rehnedilmeleri durumunda paraya çevrilebilir ve borçlunun iflâsı halinde iflâs masasına dâhil olur. Yine, genel haciz yolu ile takipte takibin kesinleşmesine kadar olan aşamalar bakımından, doğaldır ki, patent ve faydalı model haczinde, marka haczinde de geçerli olduğu üzere, farklı bir hukuki rejim söz konusu değildir.

2. Patent ve faydalı model haczinin konusu

Bir buluşun geliştirilmesi sürecinde, buluş ortaya çıkana kadar yapılan çalışma, bu çalışma sonucunda geliştirilen buluş, buluş için patent ya da faydalı model belgesi verilmesi için başvuruda bulunulması ve buluşun patent veya faydalı model korumasına kavuşması olarak özetlenebilecek aşamalar bulunur. Bu yönüyle de, buluşun geliştirilmesine yönelik olarak fikrî nitelikte bir çabanın ortaya konmasıyla başlayan ve bu fikrî çaba sonucunda geliştirilen buluşa patent veya faydalı model belgesi verilmesiyle sonuçlanan süreç, uzun bir zaman dilimine yayılır. Tüm bu zaman diliminde yaşanan gelişmelerin ve ortaya konan fikrî ürünlerin de, cebrî icra faaliyeti ve haciz işleminin konusunu oluşturması bakımından üzerinde durulması ve incelenmesi gerekmektedir.

a. Henüz buluş olarak nitelendirilmeye elverişli olmayan fikrî çalışmalar

Patent ve faydalı modelin konusunu oluşturması bakımından bir buluş geliştirilmesine yönelik olarak bir fikrî çalışmada bulunulduğunda, henüz hukuken

buluş olarak tanımlanmaya[471] elverişli olmayan çalışma ve emek, buluş olarak tezahür edene kadar, kişilik hakları çerçevesinde korunan bir ön taslak (eskiz) ve yaratıcısının düşünsel alanına dâhil bir fikirler manzumesi mahiyetindedir.[472]

İsviçre Federal Mahkemesi'nin bir kararında bu konu tartışılmıştır. İflâs alacaklılarından birinin müflisin henüz geliştirme aşamasında olduğu bir buluşunun ve henüz buluş olarak vasıflandırılamayacak çalışmalarının somutlaştığı makinenin masaya dâhil edilmesi talebi, iflâs dairesince, henüz buluş olarak tanımlanmaya elverişli olmayan bir çalışmanın haczi kabil olmadığı ve üçüncü kişiler açısından parasal bir değer ifade etmeyeceği ve bu sebeple de masaya dâhil edilemeyeceği gerekçesiyle reddedilmiş ve bunun üzerine alacaklı şikâyet yoluna başvurmuştur. Kanton mahkemesi, iflâs dairesinin işlemini hukuka uygun bularak şikâyet başvurusunu reddetmiştir. Uyuşmazlığı temyizen inceleyen İsviçre Federal Mahkemesi de, kararında, alacaklı sonraki aşamalarda talebini her ne kadar buluştan doğan hak değil de makineye özgülese de, kendisinin, esasen, henüz tamamlanmamış durumda bulunan buluş üzerinde bir hak talebinde bulunduğunu ve üretim aşamasında olan makineyi tamamlamayı tasarladığını, bunun da, müflisin yaratıcı düşüncesini kendi adına kullanmak anlamına geldiğini, müflisin fikrî emek ve çalışmasının kötüye kullanımına da izin verilemeyeceğini ifade ederek Kanton mahkemesinin kararını onamış ve temyiz başvurusunu reddetmiştir.[473] Kararda, buluş sahibinin, henüz

---

[471] Buluş kavramının hukuki niteliği ve tanımı için yukarıda bkz. 1. Bölüm, II, B, 2.

[472] **Dessemontet**, s.210-211; **Troller**, Précis, s.310; **Cornaz**, s.66. Yazar, hukuken henüz buluş olarak tanımlanması mümkün olmayan fikrî ürün ve teknik kuralı "tamamlanmamış buluş" (*Fr. invention inachevée*) olarak isimlendirmekte, ancak, bu tanımlamanın çok da yerinde olmadığını, zira, söz konusu fikrî ürün henüz buluş seviyesine çıkmadığı için söz konusu yaratıcı düşüncenin dar anlamda buluş olarak adlandırılamayacağını fakat pratik sebeplerle bu yola başvurulduğunu da ifade etmektedir. Biz de, pratik gerekçelerle yer yer "tamamlanmamış buluş" kavramını kullanacağız.

[473] Bkz. ATF 59 III 242, JdT 1934 II, s.41 vd. 12 Ekim 1933 tarihli karar, henüz bir ön taslak mahiyetinde bulunan ve tamamlanarak buluş niteliği kazanmamış fikrî ürün ve çalışmaların cebrî icraya konu olup olamayacakları bakımından ilkesel nitelikte tespitler içermektedir ve bu nedenle, uyuşmazlığın niteliği, tarafların yargılama sürecindeki açıklama ve savunmaları ve fikrî ürünün ayrıntıları gibi hususlarda detaylı açıklama yapmak yararlı görülmektedir. Buna göre, Hugo Allemann isimli gerçek kişi, saat endüstrisinde kullanılmak üzere yeni olarak addedilebilecek bir makine üretmiş, kendisi hakkında iflâs kararı verilmesini müteakip, söz konusu cihaz, "üretim halinde yeni bir delme makinesi" adı altında masa envanterine dâhil edilmiştir. Müflis, makinenin kullanılabilir hale gelebilmesi için üzerinde bazı değişiklikler ve iyileştirme çalışmaları yapılması gerektiğini iddia etmiş ve iflâs dairesi de bunun üzerine, müflise ait tamamlanmamış buluşu haczedilemez ilân etmek suretiyle bu aşamada söz konusu tamamlanmamış buluşun üçüncü kişiler için bir değer ifade etmediği gerekçesiyle masadan çıkartılmasına karar vermiştir. Müflisin alacaklılarından Schäublin unvanlı firma bu karara itirazda bulunarak, henüz üretim aşamasında olsa dahi söz konusu delme makinesinin masa açısından iktisadi bir değeri olduğunu ve bir miktar yatırım bedeliyle makinenin işlevsel bir konuma getirileceğini belirterek masaya dahil edilmesi gerektiğini

tamamlanmamış bir fikrî çalışma üzerinde korunmaya değer bir kişisel hak ve menfaati bulunduğu ve fikrî çalışma üçüncü kişi tarafından nihayete erdirilip buluş olarak vasıflandırıldığında dahi buluş sahibi olarak kendi adının kullanılacağını; ancak, bizatihi buluş sahibinin tamamlamadığı bir çalışmadan dolayı buluş ile ilgili sorumluluk üstlenmek istemeyebileceği de vurgulanmıştır.

Gerçekten de, henüz buluş olarak nitelendirilemeyen ve patent hakkına konu oluşturması mümkün olmayan, dolayısıyla da henüz araştırma aşamasında olan fikrî çalışmalar, münhasıran buluşçunun kişilik haklarının bir parçasıdır. Bu yönüyle, buluşçu, henüz geliştirilme aşamasında olan çalışması ve yaratıcı düşüncesi üzerinde dilediği tasarrufta bulunabilir. Söz konusu yaratıcı düşünce dış dünyaya henüz gerçek anlamda yansımadığı için, bu hali ile de cebrî icra işlemine konu olamaz, haczedilemez ve iflâs durumunda da iflâs masasına girmez. Bu aşamada, yaratıcı düşünce üzerinde buluş sahibinin kişilik hakkı, buluşçuya, buluşun ne zaman tamamlanmış sayılacağını belirleme hususunda da münhasır bir hak tanımaktadır. Başka deyişle, buluşun somutlaştığı cihaz çalışır vaziyette olsa dahi, kamuya açıklanmamış buluşun tamamlanmış sayıldığı ânı tayin ve tespit etme hakkı buluş sahibine aittir. Diğer yönden, Federal Mahkeme'nin kararında da vurgulandığı üzere, araştırma aşamasında olan bir buluşun üçüncü kişi tarafından tamamlanarak patent konusu yapılması halinde, buluşçu, kendisi tarafından tamamlanmayan bir çalışmadan dolayı "buluşçu" olarak nitelendirilmek istemeyecek ve bundan dolayı da sorumluluk kabul etmeyecektir. Doktrinde de buluşun henüz aleniyete intikal etmediği safhada ve araştırma aşamasındayken cebrî icraya konu oluşturmayacağı, dolayısıyla haczedilemeyeceği ve iflâs masasının aktifine de dâhil olmayacağı isabetli olarak belirtilmektedir.[474] Bu kural, araştırma ve geliştirme aşamasında bulunan buluşun

ileri sürmüştür. Müflis, cevaben, tamamlanmamış buluşun ancak ve sadece kendisi tarafından sonuçlandırılarak üretilmesi halinde bir değer ifade edeceğini ve bunun üçüncü kişi tarafından yerine getirilmesinin mümkün olmadığını savunmuştur. İflâs dairesinin bu kararına karşı Schäublin, buluş üzerindeki hakkın ya da doğrudan doğruya, buluşun somutlaştığı makinenin masaya dâhil edilmesi talebiyle şikâyet yoluna başvurmuştur. İflâs dairesi, cevabında, makinenin henüz patent başvurusuna ve patent hakkına konu olamayacağını, makine üzerinde iyileştirme çalışmalarının yapılmasının zorunlu olduğunu ve makinenin bu hali ile masaya dâhil edilerek satılması durumunda, tamamlanıp patentlenebilir bir ürün olarak ortaya çıkması halinde paraya çevrilmesinden çok daha az bir satım bedeli elde edileceğini ileri sürmüştür. Kanton mahkemesinin şikâyeti reddetmesi üzerine de, Federal Mahkeme, kararı onamış ve buluşun bu hali ile münhasıran buluşçunun kişilik haklarına dâhil olması sebebiyle haczedilemez karakter taşıdığını vurgulamıştır.

[474] **Cornaz**, s.67; **Dallèves / Foëx / Jeandin**, s.615; **Troller**, Manuel, s.795; **Gilliéron**, Poursuite, s.191; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.565; **Bolayır**, s.2528.

somutlaştığı ve buluşçunun patent konusu yapmak istediği buluşunu hayata geçirmesine yarayacak makine veya cihaz bakımından da aynen geçerlidir.[475]

b. Tamamlanmış ancak henüz patent başvurusuna konu olmamış buluşlar

Yasal düzenlemelerde bilinçli olarak tanımı yapılmayan, ancak, hukuki bir kavram olarak, tekniğin alanına dâhil olmak üzere, tekrarlanabilir bir formül uygulanmak suretiyle bir soruna çözüm getiren fikrî ürün biçiminde tanımlanabilecek buluş,[476] patente konu olmadan önce de hukuki bir varlığa sahiptir ve tüm yaratıcı düşünce ürünü çalışmalarda olduğu gibi, buluş üzerinde de, buluşu yapanın kişilik hakkı doğar.[477] Patentten farklı olarak, henüz patente konu olmamış bir buluşun sınırlarını belirlemede güçlüklerle karşılaşılsa da, buluş, bu hali ile de korunan,[478] buluşçunun kişiliğine sıkı surette bağlı bir mutlak haktır.

Ne var ki, buluşun buluşçunun kişiliğine sıkı surette bağlı niteliği yanında, buluşun gerçekleştirilmesiyle patent başvurusu arasında geçen dönemi ifade etmek için kullanılan[479] ve patent isteme hakkı olarak tezahür eden beklenen hakkının malvarlıksal bir yönü de bulunmaktadır. Buluş sahibi bu kapsamda, buluşunu kullanabilir, üçüncü kişilere devredebilir, buluş üzerinde rehin hakkı tesis edebilir ve lisans sözleşmesi tahtında üçüncü kişilere buluşunu kullandırabilir.[480] Nitekim, SMK md.109/(1)'de patent isteme hakkının üçüncü kişilere devredilebileceği de açıkça düzenlenmiştir. Bu itibarla, buluşçunun kişilik haklarına dâhil olan ancak malvarlığına

---

[475] **Troller**, Manuel, s.795. Yukarıda zikredilen ve dn.473'de de ayrıntılandırılan Federal Mahkeme kararında da bu husus açıkça ortaya konmuştur. Yine de, bu noktada, tamamlanmamış buluşun somutlaştığı makineyi oluşturan araçların yüksek bir ekonomik değer arz etmesi ihtimalinde, bu makinenin mevcut hali ile haczedilmesinde ve paraya çevrilmesinde alacaklıların menfaati bulunabilir ve bu durumda, halin özelliklerine göre, alacaklıların menfaatine üstünlük tanınabilir (**Cornaz**, s.68).

[476] **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.490; **Yusufoğlu**, Patent Verilebilirlik, s.22; **Dessemontet**, s.176.

[477] Arslan **Kaya**, Türk Hukukunda Patentten Doğan Haklar, İÜHFM C.LV, S.4 (1997), s.174; **Yusufoğlu**, Patent Verilebilirlik, s.23.

[478] Buluş için henüz patent belgesinin verilmediği dönemde, buluş, hukuken, genel hükümler uyarınca ve TTK'da düzenlenen haksız rekabet ve BK'da ifadesini bulan haksız fiil hükümleri çerçevesinde korunmaktadır. Esasen, buluşun mutlak hak karakteri tespit edildiğinde, buluşun bir mutlak hak olarak ilgili yasal düzenlemeler gereğince korunması gerektiği ve korunacağı anlamına gelir (**Yusufoğlu**, Patent Verilebilirlik, s.28).

[479] **Taş Korkmaz**, İflâs, s.180; **Şehirali**, Patent, s.54.

[480] **Kaya**, Patent, s.174; **Taş Korkmaz**, İflâs, s.180.

taalluk eden yönü de bulunan buluş, kamuya açıklandığı ölçüde cebrî icra işlemlerine konu olabilir ve hak sahibinin iflâsı halinde masaya da dâhil olur.[481]

Konu İsviçre Federal Mahkemesi'nin muhtelif kararlarında çok yönlü olarak tartışılmış ve özelikle buluşun aleniyete intikal ettirilip ettirilmediği ya da kullanılıp kullanılmadığı gibi kriterler uygulanarak buluşun cebrî icra işlemlerinin konusunu teşkil edip edemeyeceği ile ilgili ilkeler benimsenmiştir.

Belirtmek gerekir ki, Federal Mahkeme'ye göre, tamamlanmış bir buluş kamuya açıklanmadıkça haczedilebilir değildir. Bir buluşun buluşçu tarafından alenî hale getirildiğinin en önemli göstergesi ise, buluş için patent başvurusunda bulunulmasıdır.[482] Bu yaklaşım uyarınca, buluş için patent başvurusu yapılmadıkça buluş, buluşçunun kişilik hakları alanı içerisinde kalmaya devam eder. Aynı şekilde, buluşçunun kişilik hakkının bir görünümü olarak, buluşunu kamuya ne zaman ve hangi biçimde arz edeceğini tayin ve tespit etme hakkı münhasıran buluşçuya aittir. Bu kapsamda, Federal Mahkeme'ye göre, buluşçunun, buluşu ile ilgili aldığı notlar, yaptığı çizim ve tasarımlar ile buluşun detaylarını ortaya koyan diğer çalışmalar, buluşun kamuya açıklandığını göstermez ve bu takdirde, buluş, buluşçunun kişilik hakları alanı içinde kalmaya devam eder ve bu sebeple de haczedilemez. Ne var ki, buluşçunun buluşunu kamuya açıklama ve kullanma yönündeki münhasır takdir yetkisi, alacaklılarını zarara uğratacak mahiyette de tezahür etmemelidir. Buluşçu, alacaklılarına zarar vermek ve muhtemel haciz işlemlerini salt bu sebeple önlemek amacıyla, tamamlanmış bir buluş için patent başvurusunda bulunmaktan kaçınıyorsa

---

[481] **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.565; **Taş Korkmaz**, İflâs, s.181; **Bolayır**, s.2529; **Cornaz**, s.72.

[482] Bkz. ATF 75 III 89, JdT 1950 II s.80 vd. 5 Ekim 1949 tarihli karara konu olan uyuşmazlıkta Kanton mahkemesi borçlunun geliştirdiği pas çıkarmaya yarayan bir yöntem buluşunun haczedilebilir olduğuna karar vermiş, borçlu, bu karar aleyhine, buluşunu henüz kamuya açıklamadığı ve haciz tarihi itibariyle kendi düşünce dünyasının bir parçası olduğu iddiasıyla Federal Mahkeme'ye temyiz başvurusu yapmıştır. Federal Mahkeme, eğer bir yaratıcı düşünce mevcut hali ile devredilebilir bir malvarlığı hakkına dönüşmüşse söz konusu hakkın haczedilebileceği, ne var ki, uyuşmazlık konusu olayda, hacze konu edilen buluşun henüz bu aşamaya ulaştığının ispat edilemediği, devredilebilir bir hakkın varlığına işaret edecek şekilde buluş için henüz patent başvurusu da yapılmadığı, buluş sahibinin evinde buluşu ile ilgili notlar veya tasarım çizimleri bulunmuş olsa idi dahi haciz yapılamayacağı, buluşçunun, söz konusu çizim veya notları kapalı bir zarf içinde üçüncü kişiye tevdi etmiş olması ihtimalinde dahi, bunun, buluşu kamuya açıklama anlamına gelmeyeceği, buluşun bu hali ile bir düşünce ürününden ibaret olduğu ve buluşun buluşçu tarafından kullanılması halinde hacze konu edilebileceği gerekçesiyle Kanton mahkemesinin buluşun haczedilebileceğine yönelik kararını bozmuştur. Yine, İsviçre Federal Mahkemesi'nin 11 Mayıs 1949 tarihli bir diğer kararında (ATF 75 III 5, JdT 1949 II s.99), ilkesel olarak, bir buluş için patent başvurusunda bulunulması halinde o buluşun haczedilebileceği belirtilmiştir.

ya da buluşu ile ilgili olarak gelen lisans veya devir taleplerini reddetmekte ise, buluşçunun bu davranışı hakkın kötüye kullanılması yasağına aykırılık oluşturur ve bu takdirde buluş haczedilebilir.[483] Dolayısıyla, buluşçu buluşunu kullandığı, herhangi bir surette kamuya arz ettiği ve her durumda buluşu için patent başvurusu yaptığı takdirde, buluş artık buluşçunun kişilik hakları alanından çıkmış olur ve devredilebilir hale gelmekle haciz ve diğer cebrî icra işlemlerinin de konusunu oluşturabilir.

Doktrinde, buluş için patent başvurusunda bulunmanın her durumda buluşun kullanılması iradesinin ortaya konulmasına yönelik güçlü bir karine teşkil ettiği; ancak, buluşçu tarafından bunun aksinin de ispat edilebileceği ileri sürülmektedir.[484] Buna göre, buluşçu, buluşu için patent başvurusunda bulunmasının amacının münhasıran buluşunun bilimsel değerini korumak ve güvence altına almak olduğunu, buluştan ekonomik bir yarar elde etmeyi amaçlamadığını kanıtlayabilirse, patent başvurusunun dahi haczedilemeyeceğine hükmedilebilmelidir.

Ancak, kanaatimizce, patent başvurusunda bulunulmuş bir buluş ile ilgili bu kadar ileri bir yorumun kabul edilmesi, alacaklı ve borçlu arasında kurulması zorunlu olan menfaatler dengesinin alacaklı zararına bozulmasına yol açabilecek niteliktedir. Bu sebeple, buluşunu artık dış dünyaya duyuran ve bunu da patent başvurusu yapmak suretiyle güçlü bir şekilde ortaya koyan bir buluşçunun buluşu ve patent başvurusu artık haczedilebilmeli ve cebrî icra işlemlerine konu olabilmelidir. Kaldı ki, sınaî hakların haczine ilişkin hükümlerin sınaî hak başvurularına da uygulanacağını öngören SMK md.148/(8)'in açık hükmü karşısında, patent başvurularının belli şartlar altında dahi olsa haczedilemeyeceğini ileri sürmek kanaatimizce Türk hukuku bakımından mümkün değildir.

Buluşçu, tamamladığı buluşunu kullanma ve kamuya açıklama iradesini muhtelif suretlerde ve açık ya da örtülü olarak izhar edebilir. Buluşçunun buluşunu kullanma ve kamuya açıklama iradesi, dışarıdan bakıldığında anlaşılabilir ve dürüstlük kuralı uyarınca, buluşun kamuya açıklama niyeti bulunduğunu haklı gösterir mahiyette olmalıdır.[485] Bu noktada, buluşçu henüz patent için resmi başvuruda bulunmamış olsa

---

[483] **Cornaz**, s.70-71.

[484] **Cornaz**, s.71.

[485] Bu husus, tamamlanmış ancak henüz patent başvurusunda bulunulmamış buluşların haczedilebilip haczedilemeyeceğini belirlemede önemli bir kriterdir. Kanaatimizce, bir buluş için patent

dahi, bir malvarlığı değeri olarak kabul edilmesi gereken tamamlanmış buluşu ile ilgili tasarruf işlemleri yapmış ise, buluşunu kullanmış ve kamuya arz etmiş sayılmak gerekir. Özellikle, buluş üzerinde rehin tesis edilmesi, buluşun herhangi bir surette ticarileştirilmesi için üçüncü kişilerle sözleşme müzakerelerinde bulunulması, buluşun münhasır kullanım haklarının üçüncü kişiye bırakılması ve bu kapsamda buluş ile ilgili lisans sözleşmesi yapılması veya buluşun haczedilemeyeceği ile ilgili yapılan şikâyet başvurusundan vazgeçilmesi şeklinde dış dünyaya yansıyan hukuki işlem ve fiiller, buluşçunun buluşu kullandığını ve kamuya açıklandığını gösterir. Nitekim, İsviçre Federal Mahkemesi de bu kriterleri benimsemektedir.[486] Bunun sonucu olarak da, söz konusu buluş, henüz patent başvurusuna konu olmasa da, tamamlanmış olması cihetiyle cebrî icra işlemlerinin konusunu teşkil edebilir. Buna mukabil, İsviçre Federal Mahkemesi'nce de ilkesel olarak benimsendiği üzere, buluş ile ilgili çizimler, notlar veya tasarımların kapalı zarf içinde veya kamuya arz edilme niyeti bulunmadığı açıkça anlaşılabilecek şekilde üçüncü kişilere tevdi edilmesi gibi davranışlar, tamamlanmış buluşun kamuya açıklandığı anlamında yorumlanmaya elverişli değildir.

Bir buluşun, henüz patent başvurusunda bulunulmasa da, tamamlanması ve buluşçusu tarafından kamuya açıklanması halinde cebrî icra işlemlerine konu olabileceği kabul edildikten sonra, bu aşamada yapılacak cebrî icra işleminde üretim sırrının korunmasının önemini de vurgulamak gerekir. Zira, buluş, açık veya zımnî surette kamuya açıklanmış olsa da, buluş için henüz patent başvurusunda bulunulmuş değildir ve dolayısıyla, cebrî icra işlemleri neticesinde buluşun yeniliğine zarar

başvurusunda bulunulmuş ise, bu başvuru ve başvuruya konu buluş her durumda haczedilebilmelidir. Patent başvurusu dışındaki dış dünyaya yansıyan davranışlar da, buluşçunun buluşunu kamuya açıklama niyeti bulunduğunun anlaşıldığı ölçüde hacze konu olabilecektir.

[486] Federal Mahkeme'nin önüne gelen bir uyuşmazlıkta da, İsviçre Kuaför Ustaları Satınalma Kooperatifi, Hildebrand unvanlı borçludan olan alacağının teminatı olarak, borçluya ait ve traş kremi üretiminde kullanılan bir formül üzerinde rehin tesis etmiş, borçlunun iflâsı üzerine rehnin paraya çevrilmesi yoluyla başlatılan takibin iptali için borçlu şikayet yoluna başvurmuş ve rehinli formülün malvarlığına dâhil olmadığını, kişilik hakları içinde kabul edilmek gerektiğini ve bu sebeple de iflâs masasının aktifi içinde yer almasının mümkün olmadığını ileri sürmüştür. Kanton Mahkemesinin şikayetin reddi kararına karşı, müflis, Federal Mahkeme nezdinde temyize başvurmuş ve Federal Mahkeme de, 4 Temmuz 1932 tarihli kararıyla, devredilebilir malvarlığı değerlerinin iflâs masasına girebileceği, bir malın devredilebilir nitelikte olup olmadığının takip hukuku değil maddî hukuk meselesi olduğu, borçlunun, traş kremi üretiminde kullanılan formül üzerinde rehin tesis etmekle bizatihi kendisi tarafından söz konusu formülün paraya çevrilebilir hale geldiğini kabul ettiği, zira bu suretle, formülün, ekonomik olarak değer ifade edeceği gerekçeleriyle temyiz başvurusunu reddederek kararı onamıştır (ATF 58 III 113, JdT 1933 II s.12 vd.).

verecek ve buluşa patent verilebilme ihtimalini ortadan kaldırabilecek fiillerden kaçınılması da önem arz etmektedir.

Ne var ki, bu husus, tamamlanmış ancak henüz patent veya faydalı model başvurusuna konu olmamış buluşun haczedilebilirliği ile değil; paraya çevirme işlemleri ile ilgilidir. Başka deyişle, tamamlanmış ancak patent veya faydalı model belgesi için başvuruda bulunulmamış bir buluşun cebrî icra işlemleri sebebiyle yenilik unsurunun zarar görebilme ihtimali, söz konusu buluşun haczedilmesine engel değildir. Bu durum, yalnızca, cebrî icra işlemleri bakımından buluşun yenilik özelliği ve üretim sırlarının korunması için dikkat gösterilmesini ve özellikle paraya çevirme yönteminin, bu husus göz önüne alınarak belirlenmesini gerektirir.[487]

Bu noktada, tamamlanan, kullanılan ancak henüz patent veya faydalı model başvurusuna konu olmamış bir buluşun üretim sırrı içermesi ve bu üretim sırrının buluşçu tarafından gizli tutulması halinde, cebrî icra işlemlerinin usûl ve kapsamı da yine İsviçre Federal Mahkeme kararlarında tartışılmış bir hususdur. Federal Mahkeme'nin 22 Ocak 1954 tarihli bir kararına göre üretim sırrı, kamuya açıklanmamış ve erişilebilir nitelikte de olmayan, buluş sahibinin koruma hususunda meşru menfaatinin bulunduğu ve bu sebeple de açıklamak istemeyeceği üretim süreci olarak tanımlanmaktadır.[488] Federal Mahkeme, üretim sırrı ile ilgili yaptığı bu tanımlamayı 18 Eylül 1962 tarihli[489] ve 1 Temmuz 1977 tarihli kararında da aynen tekrarlamıştır.[490] Bu kapsamda, üretim sırrı da, kamuya açıklanmadığı sürece buluşçunun kişilik haklarına dâhildir ve haczedilemez.

Buna mukabil, herhangi bir surette kamuya açıklanan üretim sırrı, ticari işletmeden bağımsız olarak değil, ancak, buluşçunun ticari işletmesi ile birlikte cebrî icra işlemlerinin konusu olabilir. Bu husus, Federal Mahkeme tarafından "bir buluş her ne kadar henüz patent belgesinin konusunu teşkil etmese dahi, bir işletme sırrı

---

[487] **Cornaz**, s.72-73. Marka hakkının paraya çevrilmesi ile ilgili kısımda da vurgulandığı üzere, açık artırma yoluyla satış usûlünün benimsenmesi, üretim sırlarının ifşa olması veya sınaî hakkın yenilik unsurunun zarar görmesine sebep olabilir. Bu tür riskler ile karşılaşılabileceği öngörülmekte ise, bu takdirde, buluşun, faydalı modelin, bunlarla ilgili başvuruların veya patent ya da faydalı model belgesinden doğan hakkın paraya çevrilmesi usûlü olarak pazarlık usûlünün tercih edilmesi düşünülebilir.

[488] ATF 80 IV 22, JdT 1954 IV, s. 86.

[489] ATF 88 II 319, JdT 1963 I s.49.

[490] ATF 103 IV 283, JdT 1979 IV, s.61-62.

olarak, işletmeye ait bir malvarlığı değeri olarak işletmeden bağımsız olarak devredilebilir değildir. Bu takdirde, ekonomik olarak değer ifade eden bir beklenen hak ve bir gayri-maddî mal söz konusudur ve ancak işletme sahibinin işletmesinin bütünü ile birlikte cebrî icra işlemlerine konu edilebilir" şeklinde ifade olunmuştur.[491]

c. Patent ve faydalı model başvuruları (tamamlanmış ve patent/faydalı model başvurusuna konu olmuş buluşlar)

Bir buluş için patent veya faydalı model başvurusu yapıldığında, bu başvuruya bağlanan bir takım hukuki sonuçlar vardır. Öncelikle, SMK md.93'e göre, Türkiye de dâhil olmak üzere Paris Sözleşmesi veya Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasına taraf herhangi bir devlette patent veya faydalı model için usûlüne uygun bir başvuruda bulunulmuş ise, başvuru sahibi ya da halefi, aynı buluş için Türkiye'de de patent ya da faydalı model başvurusu yapmak şartıyla, ilk başvurunun yapıldığı tarihten itibaren on iki aylık bir süre için rüçhan hakkından yararlanır.

Yine, başvurunun yayımlanması ve etkilerine ilişkin SMK md.97/(4) uyarınca, başvuru sahibi, patent başvurusunun bültende yayımlandığı tarihten itibaren, geçici nitelikte olmak üzere, SMK hükümlerine göre patente sağlanan korumadan yararlanır. Dolayısıyla, patent veya faydalı model başvurusu yapılmasıyla birlikte başvuruda bulunan, patent verilebilirlik şartlarına sahip bir buluş söz konusu olması halinde, buluşuna patent verilmesini ve yasada yer alan hakların tanınmasını talep etme biçiminde tezahür eden bir başvuru hakkı (başvurudan doğan hak) elde eder.[492] Başka bir anlatımla, patent başvurusunda bulunmakla, buluşçu, gerekli patent verilebilme şartları mevcut ise buluşu için patent belgesi verilmesini talep etme hakkı kazanmakta, buluşu için öncelik hakkından yararlanmakta ve patent verilmesine kadar geçecek sürede de patent korumasından istifade etme hakkı elde etmektedir.

Patent ya da faydalı model başvurusu yapılmakla birlikte başvuru sahibine tanınan başvurudan doğan hak, buluşuna patent veya faydalı model belgesi verilmesi

---

[491] Bkz. ATF 75 III 89, JdT 1950 II s.82. İşletmeye ait teknik ve üretim sırrının buluşlar ve patent hakkı gibi hukuki işlemlerin konusu olabileceği yönünde: **Troller**, Manuel, s. 688.

[492] **Suluk** (**Karasu** / **Nal**), s.273. Patent başvurusu, bu yönüyle, patent hakkı elde etme sürecini başlattığı gibi, birbirinden bağımsız olarak gerçekleştirilen buluşlarda, rüçhan hakkı gereği ilk başvuru sahibine patent belgesi verilmesini sağlar, yenilik incelemesinde esas alınacak tarihi belirler, rüçhan hakkından yararlanma olanağı verir ve buluşun korunmasını temin eder (**Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.524).

yönünde bir beklenen hak meydana getirir. Dolayısıyla, bu beklenen hakkın ekonomik bir değer taşıyıp taşımadığı veya devredilebilir mahiyette olup olmadığı hususu, başvurunun haczedilebilip haczedilemeyeceği bakımından da belirleyici öneme sahiptir. Zira, bu aşamada, buluşun patent verilebilirlik şartlarına sahip olup olmadığı ve dolayısıyla, patent belgesi başvurusuna konu olan buluşa henüz patent verilip verilmeyeceği belli değildir. Bu itibarla, buluşa patent belgesi verilip verilmeyeceğinin belirsiz olduğu bu safhada, söz konusu belirsizliğin, patent başvurusunun haczine engel teşkil edip etmeyeceği sorusu akla gelebilir.[493]

Türk hukuku bakımından bu soruya olumlu cevap verilmeli ve patent başvurusunun cebrî icra işlemlerine konu olacağı sonucuna ulaşılmalıdır. Zira, SMK md.148/(8)'in açık hükmü çerçevesinde, sınaî mülkiyet haklarının haczedilebileceğine, devredilebileceğine ve hukuki işlemlere konu olabileceğine dair düzenleme, patent ve faydalı model başvurularına da uygulanır. Bu sebeple, patent başvurusundan doğan hakkın haczedilebileceğinde, rehin verildiği takdirde rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibin konusunu oluşturabileceğinde ve başvuru sahibi hakkında iflâs kararı verilmesi halinde patent başvurusunun iflâs masasına gireceğinde herhangi bir tereddüt yoktur.[494]

d. Patent hakkı (Patentlenmiş buluşlar)

Buluşa patent belgesi verilmesiyle birlikte patent hakkı sahibi, SMK'da kendisine tanınan ve patent hakkından doğan haklara sahip olur ve SMK md.85/(1)'de de ifadesini bulduğu üzere, buluşun yeri, teknoloji alanı ve ürünlerin ithal veya yerli olup olmadığı konusunda herhangi bir ayrım yapmaksızın patent hakkından yararlanır. Bu kapsamda, patent, buluş sahibine, buluş ile ortaya çıkan neticeyi sağlar ve bu sayede, buluş sahibine, SMK'da tanımlanan ve çerçevesi çizilen yasal korumayı temin

---

[493] **Cornaz**, s.76.

[494] **Troller**, Manuel, s.796. **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.566; **Taş Korkmaz**, İflâs, s.182; **Cornaz**, s.76-77; **Bolayır**, s.2530. İsviçre'de de, Patentler Hakkında Federal Kanun'da (LBI) patent veya patent başvurusunun cebrî icra işlemlerine konu olabileceğine dair açık bir hüküm yer almamakla birlikte, LBI md. 33/f.1 uyarınca patent başvurusundan doğan hak ve patent hakkı mirasçılara intikal eder ve kısmen ya da tamamen üçüncü kişilere devredilebilir. Buradan hareketle, İsviçre hukukunda da patent başvurusunun haczedilebileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Nitekim, İsviçre Federal Mahkemesi'nin yukarıda alıntılanan kararlarında da, patent başvurusuna konu olmuş bir buluşun her durumda haczedilebilir olduğu açıkça belirtilmiştir.

eder.[495] Patentin sağladığı koruma belli bir süreyle sınırlıdır. Buna göre, SMK md.101 uyarınca, başvuru tarihinden itibaren başlamak üzere patentin koruma süresi yirmi; faydalı modelin ise on yıldır.

Patentten doğan hakkın en belirgin özelliği, patent hakkı sahibine inhisarî nitelikte bir yararlanma yetkisi vermesi ve bununla paralel olarak, patent sahibine, buluşunun üçüncü kişilerce izinsiz olarak istifade edilmesine engel olma olanağı bahşetmesidir.[496] Patent hakkının inhisarî nitelikte sağladığı yararlanma yetkisi ürün ve usûl patentleri bakımından farklılık göstermekte, ancak, esas itibariyle, doğrudan doğruya ürün patentinin konusu olan ürünün ya da patent konusu usûl ile elde edilen ürünlerin kullanımı, satımı, dağıtımı ve herhangi bir surette ticaret alanına çıkarmak gibi yetkileri ihtiva etmektedir.[497]

Patent hakkının sağladığı inhisarî istifade yetkisinin, üçüncü kişilerin izinsiz kullanımını önleme biçimindeki cephesi ise, SMK md.85/(2)'de düzenlendiği üzere, izinsiz olarak yapılması halinde, patent konusu ürünün ya da usûl patenti ile elde edilen ürünün üretilmesi, satılması, kullanılması gibi fiillerin engellenebilmesi biçiminde kendisini gösterir. Dolayısıyla, patent hakkının kapsamı bakımından öne çıkan kavram "önleme hakkı" olup, bu hak, esasen, tüm fikrî ve sınaî haklardaki temel özelliktir.[498]

SMK md.109/(1), patent isteme hakkının buluşu yapana veya onun haleflerine ait olduğunu öngörmektedir. Türk hukukunda fikrî ürünü geliştiren, söz konusu fikrî ürünün sahibi kabul edilmekte ve bu ilkeye de gerçek hak sahipliği ilkesi adı verilmektedir.[499] Söz konusu hak sahipliğinin kişilik haklarına taalluk eden bir yönü bulunsa da, patent hakkı sahibi, patent belgesinin verilmesiyle birlikte ekonomik olarak bir değer ifade eden ve malvarlığına dâhil bir hak elde etmiş olur. Bu hak

---

[495] **Kaya**, Patent, s.174.

[496] **Kaya**, Patent, s.175 vd.; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.542.

[497] **Suluk** (**Karasu** / **Nal**), s.274-275.

[498] **Yusufoğlu**, Patent Verilebilirlik, s.33. Patentten doğan hakkın izinsiz kullanımı herkese karşı ileri sürülebilir. Bu kapsamda, SMK md.85/(2)'de sayılan ve patent hakkı sahibinin haklarından izinsiz yararlanmayı yasaklayan haller, aynı zamanda, patentten doğan hakkın mutlak hak olma niteliğinin de sınırlarını çizmektedir (**Kaya**, Patent, s.177).

[499] **Suluk** (**Karasu** / **Nal**), s.250; **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.506. İsviçre hukukunda LBI md.5/f.2'de bu husus daha açık olarak: "Başvurucu tarafından belirlenen kişi patent sicili nezdinde, patent başvurusuna dair yayında ve patent belgesinde buluşçu olarak kaydedilir" şeklinde kaleme alınmıştır.

devredilebilir nitelikte olduğu cihetle, cebrî icra işlemlerine de konu oluşturabilir.[500] Nitekim, SMK md.148/(1)'de de, patent ve faydalı model de dâhil olmak üzere sınaî hakların haczedilebileceği açıkça hüküm altına alınmıştır.

Doktrinde, patentin, patent hakkı sahibinin soyadı gibi kişisel unsurlar içermesi durumunda ve patent hakkına haciz uygulanması halinde bunun MK md.24 anlamında kişilik haklarına saldırı oluşturması halinde patentin haczedilemeyeceği ileri sürülmektedir.[501] Bu görüşe göre, her ne kadar MK md.24 kişilik haklarına saldırının hukuka aykırı olması şartını arasa da, kişisel hakların sahip olduğu yüksek değer, cebrî icra hukukuna ilişkin kuralların MK md.24 hükmünü bertaraf etmesine cevaz vermez.

Kanaatimizce, patentlenmiş bir buluşun her ne kadar, diğer sınaî haklardan daha baskın bir biçimde buluş sahibinin kişilik hakları ile ilişkilendirilebilecek bir yönü bulunsa da, buluşçu, buluşunu kamuya açıklamış ve Kanunun kendisine tanıdığı malî nitelikteki haklardan yararlanmak amacıyla patent başvurusunda bulunmuş ve bu başvuru neticesinde de kendisine patent belgesi verilmiştir. Kişisel unsurlar içeren markanın haczine cevaz verilip verilemeyeceği ile ilgili tartışma bakımından da üzerinde durulduğu üzere,[502] patent hakkı sahibi, buluşçu sıfatıyla kişilik haklarına dâhil buluşunu tamamlamak ve patent başvurusunda bulunmak suretiyle kamuya arz etmekle, buluşuna ekonomik ve malvarlıksal bir boyut kazandırmış ve buluşunu ticarileştirmiştir. Bu noktada, patent hakkının haczinin, MK md.24 anlamında kişilik haklarına hukuka aykırı bir saldırı olarak nitelendirilebilmesi de mümkün değildir. Bu sebeple, buluşçunun kişisel unsurlarını içeren bir patentin haczedilmesinin kişilik haklarına aykırı bir yönü de bulunmamaktadır.

Patent, bir taraftan, buluş üzerindeki mutlak hakkın kendisini ifade etmek için kullanılırken, genel anlamı ile de, söz konusu mutlak hakkı kanıtlayan belge olarak tanımlanmaktadır.[503] TPMK tarafından düzenlenen patent belgesinin işlevi de, patentten doğan hakkı kanıtlamakla sınırlıdır ve dolayısıyla, patentten doğan hak, patent belgesinde vücut bulmuş değildir. Başka bir anlatımla, tescilli markanın

---

[500] **Cornaz**, s.77; **Taş Korkmaz**, İflâs, s.184; **Bolayır**, s.2530.

[501] **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.566.

[502] Bkz. 2. Bölüm, II, B, 3, a.

[503] **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.536; **Yusufoğlu**, Patent Verilebilirlik, s.33.

haczinde söz konusu olduğu gibi, patent haczinde de haciz işlemi, patent belgesine menkul mal haczine dair hükümler çerçevesinde el konmasıyla değil, İcra ve İflâs Kanunu hükümleri çerçevesinde patentten doğan hakkın haczedilmesi suretiyle gerçekleşir. Patent ve tasarım hakkından doğan ve bir kıymetli evraka da bağlanmamış adi bir alacağın haczinde yetki konusunun tartışıldığı 12 Mayıs 1986 tarihli bir kararında, İsviçre Federal Mahkemesi de, patent hakkının haczinde haciz işleminin patent belgesine icra dairesince el konmasıyla değil, bizatihi hakkın haczedilmesiyle gerçekleşeceğini net ifadelerle ortaya koymuştur. Federal Mahkeme'ye göre, alacak haczinde olduğu gibi, gayri-maddî malın kendisi haczin konusunu oluşturur.[504]

Ayrıca belirtmek gerekir ki, patentten doğan hak, buluşun geliştirilmesinde kullanılan teknik kural ya da yöntem kullanılarak üretilen cihaz ya da makineden bağımsız bir varlığa sahiptir. Bunun sonucu olarak, söz konusu cihaz ya da makinenin haczedilmesi, buluş sahibinin patentten doğan hakkının da haczedilmesi sonucunu doğurmaz.[505]

e. Patent lisans hakkının ve patentle ilgili alacakların haczi

SMK md.125/(1) patent başvurusu ve patentin lisans sözleşmesine konu olabileceğini öngörmüştür. SMK md.125/(2)'de ise, lisansın inhisarî veya inhisarî olmayan lisans şeklinde verilebileceği, inhisarî olmayan lisans sözleşmelerinde lisans verenin patent konusu buluşu kullanabileceği gibi üçüncü kişilere de lisans verebileceği; inhisarî lisansta ise lisans verenin üçüncü kişiye lisans hakkı veremeyeceği ve açıkça saklı tutmadıkça kendisinin de buluşu kullanamayacağı hüküm altına alınmıştır. SMK md.125/(3) uyarınca da, sözleşmede[506] aksi kararlaştırılmadıkça, lisanstan doğan haklar lisans sahiplerince üçüncü kişilere devredilemez ve alt lisans verilemez.

---

[504] ATF 112 III 115, JdT 1988 II s.154.

[505] **Cornaz**, s.79.

[506] SMK kapsamında patent lisans hakkı sözleşme yoluyla edinilebileceği gibi zorunlu lisans yoluyla da elde edilebilir. Buna göre, zorunlu lisans sisteminde tarafların serbest iradeleri ile kurulan lisans sözleşmesinin aksine, belirli şartların varlığı halinde üçüncü kişiler kendilerine zorunlu lisans verilmesini istemek hakkı elde etmekte; patent hakkı sahibi de talepte bulunan kişiye lisans hakkı tanımak yükümlülüğü altına girmektedir. Bkz. **Özsoy**, s.48 vd.

Patent lisansına ilişkin olarak patent lisansının devrine yönelik getirilen düzenleme, marka lisansı ile paralellik arz etmektedir. Bu yönüyle, marka lisansı bakımından söz konusu olduğu gibi,[507] bir mal veya hakkın hukuken devri mümkün değilse ve bu devir yasağı da taraf iradesinden değil de yasal düzenlemeden kaynaklanmakta ise, söz konusu mal veya hak haczedilemez. Dolayısıyla, kural olarak, patent lisans hakkının haczi de mümkün değildir. Buna karşılık, patent lisansının devredilebileceğine yönelik sözleşme yapılabileceğinden, taraflar arasındaki lisans sözleşmesinde lisans alanın patent lisans hakkını üçüncü kişilere devredilebileceği kararlaştırılmış ise, bu takdirde, lisans alanın borcu için, söz konusu patent lisans hakkı da haczedilebilir.

Diğer yönden, marka hakkı gibi, patent hakkından ve patent konusu buluşun kullanımından da lisans veya patent hakkı devir bedeli gibi alacaklar doğabilir. Bu alacaklar, BK md.183 ve devamı maddeler kapsamında alacağın temlikine konu olabilirler ve devredilebilirler. Dolayısıyla, alacakların haczi usûlüne ilişkin İcra ve İflâs Kanunu hükümleri uyarınca bu alacaklara haciz uygulanabilir.

3. Haczi kabil olmayan mallara ilişkin İİK düzenlemesinin patent bakımından uygulama alanı

Borçlunun ailesinin yaşaması ve ekonomik varlığını devam ettirebilmesi, borçlunun muhtaç bir duruma gelmesini önleyerek toplumsal düzenin korunması amacıyla, bazı malvarlığı değerlerinin tamamen veya kısmen haczedilememesi, patent hakkı bakımından incelenmesi gereken bir durumdur. Özellikle, İİK md.82/f.I-b.2 ve 4'de haczi yasaklanan ekonomik faaliyeti sermayesinden ziyade bedeni çalışmasına dayanan borçlunun mesleğini sürdürebilmesi için gerekli olan eşya ile sanat ve mesleği için lüzumlu olan alet ve edevat kavramları içine patent hakkının da girip girmeyeceğini belirlemek gerekir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, İİK md.82/f.I-b.2'de zikredilen "mesleğin sürdürülebilmesi" kavramı, borçlunun esas olarak ailesinin geçimini temin etmek için yürüttüğü faaliyetleri ifade eder ve bu çerçevede, borçlunun talî olarak yaptığı işler veya hobi olarak nitelenen çalışmaları, madde kapsamında "mesleki faaliyet" olarak mütalaa edilmez. Nitekim, İsviçre Federal Mahkemesi de, 10 Temmuz 1951 tarihli bir

[507] Bkz. 2. Bölüm, II, B, 3, d.

kararında, salt bilimsel araştırmaların LP md.92/f.3 anlamında mesleki faaliyet (Fr. l'éxercice de la profession) sayılmadığını, bilimsel araştırmaların mesleki faaliyet olarak kabul edilebilmesi için, bu çalışmaların, borçlunun ve ailesinin geçimini sağlama amacına yönelmesi gerektiğini vurgulamıştır.[508] Bu çerçevede, doktrinde, buluşçunun münhasıran patentten doğan hakların kullanımına yönelik bir faaliyet icra etmesi halinde, araştırmacının bu faaliyetinin mesleki çalışma olarak kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre, patent hakkı, LP md.92/f.3'te (İİK md.82/f.I-b.2 ve b.4) belirtilen eşya, alet ve edevattan daha derinlikli bir anlam ifade etmekte ve daha yüksek bir ekonomik değer taşımaktadır. Bu sebeple de, haciz yasağına ilişkin hükümlerin geniş yorumlanmasına olanak tanınmalıdır.[509] Bunun sonucu olarak da, söz konusu haklara haciz konması halinde borçlunun mesleki faaliyeti sona erdiği ölçüde, buluş, patent başvurusu ya da patentten doğan hak da o ölçüde haczedilemeyecektir. Ancak, İsviçre Federal Mahkemesi, konu ile ilgili örnek kararlarında, patent hakkının haczedilebilir olduğunu ve haczedilemeyen mallara ilişkin hükümler bağlamında hiçbir şart altında borçlunun mesleğini icra etmesi için gerekli olan alet veya araç-gereç olarak kabul edilemeyeceğini ifade etmiştir.[510]

Kanaatimizce de, marka hakkı bakımından da söz konusu olduğu üzere, madde metninin açık lafzı ve haczi yasaklanan malvarlığı değerlerinin özelliği göz önüne alındığında, söz konusu yasak menkul malları kapsamakta ve patent ya da faydalı modelden doğan hakkının İİK md.82 çerçevesinde haciz yasağı içine alınmasına imkân bulunmamaktadır. Aksi düşüncenin kabulü, patent hakkının haczini

---

[508] ATF 77 III 73, JdT 1952 II s.124.

[509] **Cornaz**, s.79-80.

[510] İsviçre Federal Mahkemesi'nin 15 Mart 1926 tarihli kararına konu uyuşmazlıkta, (Bkz. ATF 52 III 26, JdT 1926 III s.132 vd.) borçluya ait olan ve özellikle merkezi ısıtma sistemlerinin kazanları olmak üzere metal nesnelerde oluşan paslanmaları ve kirleri temizlemeye yarayan buluşa ilişkin patent ve bu işlem için kullanılan cihaz haczedilmiş, borçlu, haciz konusu patentin mesleğini sürdürebilmesi için gerekli alet ve edevat olarak nitelendirilerek haczin kaldırılması talebiyle şikâyet yoluna başvurmuştur. Şikâyetin kabulüne yönelik karar aleyhine alacaklılar Federal Mahkeme nezdinde temyiz müracaatında bulunmuş ve Federal Mahkeme de, patent hakkının, LP md.92/f.3'te zikredilen ve haczedilmesi mümkün olmayan alet ve edevatla bir tutulamayacağına ve patent hakkının haczedilebilir olduğuna karar vererek kararı bozmuştur. Yine, eski tarihli başka bir kararında Federal Mahkeme, patent ve faydalı model sahibinin patent veya faydalı modelden doğan hakkı üçüncü kişiye devredebileceğini, bunlar üzerinde rehin kurulabileceğini ve yine bu hakların alacaklılar tarafından haczedilebileceğini ve iflâs masasına girebileceğini belirterek haczedilemeyen mallara ilişkin hükmün bu sonuca engel olamayacağını vurgulamıştır. (İsviçre Federal Mahkemesi'nin 15 Şubat 1898 tarihli kararı - ATF 24 I 145, JdT 1898 I, s.270-271)

olanaksızlaştıracak ölçüde borçlu ile alacaklı arasında kurulması zorunlu dengenin alacaklı aleyhine bozulması riskini beraberinde getirecektir.

4. Haciz işlemi

SMK md.148/(5), patent ve faydalı model de dâhil olmak üzere SMK'da düzenlenen ve haczi kabil sınaî mülkiyet haklarının haczedilebileceğini hüküm altına almakta ve haczin sicile kayıt edilerek bültende yayımlanacağını ifade etmektedir. Kanun'da ve SMK Yön.'de haczin hangi hükümlere göre yapılacağı veya haciz ve müteakip işlemlerin hangi yasal düzenleme çerçevesinde icra edileceği konusunda herhangi bir açıklık da mevcut değildir. Ancak, marka hakkı bakımından söz konusu olduğu gibi, patent ve faydalı modelin haczi ve paraya çevrilmesinde de İcra ve İflâs Kanunu'nun ilgili hükümlerinin doğrudan veya kıyas yoluyla uygulanacağı şüphesizdir.

Marka haczi gibi, patent ve faydalı model haczinde de İİK md.94 ve md.79/f.II c.3 hükümleri uygulanır. Buna göre, İİK md.94'e konu malların örnek olarak gösterildiği ve marka için de uygulanabildiği göz önüne alındığında, patent ve faydalı model haczinde de İİK md.94 uygulama alanı bulur.

Diğer yönden, SMK md.106/(1), patent başvuruları ve patentin sicile kaydedileceğini öngörmektedir. Dolayısıyla, resmi sicile kayıtlı malların sicil kaydına işletilmek suretiyle doğrudan haczine imkân tanıyan İİK md.79/f.II c.3, TPMK nezdinde tescilli patent başvuruları ve patentlerin haczinde de uygulanır ve sicile kaydedilmiş olan patent başvuruları ve patentler, bu hükme göre de haczedilebilirler. Bu noktada, marka hakkı ile patent ve faydalı model haczi arasında, İİK md.79/f.II c.3'ün uygulama alanı bakımından bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Buna göre, İİK md.79/f.II c.3 uyarınca sicile işlenmek suretiyle doğrudan haciz yöntemi henüz başvurusu kabul edilerek tescil edilmemiş marka başvurularına uygulanamazken,[511] SMK md.106/(1)'in açık hükmü doğrultusunda patent başvuruları sicile işlendiğinden, patent başvurularının da İİK md.79/f.II c.3 uygulanarak doğrudan haczi mümkündür.

Bu itibarla, buluş tamamlanıp kamuya da izhar edildiği ölçüde haczedilebilir nitelik kazanan tamamlanmış buluştan doğan hak İİK md.94 hükmü çerçevesinde

[511] Bkz. 2. Bölüm, II, B, 2.

haczedilebilirken; patent başvurusu ve patent, İİK md.94'te belirtilen usûlle, ya da İİK md.79/f.II c.3 çerçevesinde sicil kaydına işlenmek suretiyle doğrudan da haczedilebilir. Bunun dışında, İcra ve İflâs Kanunu'nun anılan hükümlerinin marka haczi bakımından gösterdiği özellikler, patent ve faydalı model haczi açısından da herhangi bir farklılık arz etmemektedir. Bu yönüyle, marka hakkı bakımından hacze uygulanacak hükümler,[512] haczin icrası ve bu çerçevede İİK md.79/f.II c.3 uyarınca sicile işlenmek suretiyle doğrudan haciz ve İİK md.94'e göre haciz işleminin yerine getirilmesi[513] ve haczin etkisi ve sonuçları[514] ile ilgili olarak yaptığımız açıklamalar, patent ve faydalı model haczi bakımında da geçerlidir.

Ayrıca, tamamlanmış ve kamuya açıklanmış buluştan doğan hak, patent başvurusu ve patentten doğan hakkın haczinin yanında, haczedilmesi mümkün olan ve patent hakkından doğan patent devir bedeli veya lisans alacakları da, markadan doğan alacaklarda olduğu gibi haczedilebilirler.[515]

5. Hacizli patent ve faydalı modelin paraya çevrilmesi

İntifa hakkı, taksim edilmemiş miras veya şirket ya da iştirak halinde tasarruf edilen mal hissesi gibi Kanun'un daha önceki maddelerinde nasıl paraya çevrileceği hakkında hüküm bulunmayan malların bu maddede yer alan prosedür uyarınca paraya çevrileceğini öngören İİK md.121, hacizli marka bakımından söz konusu olduğu gibi, hacizli patent ve faydalı modelin de paraya çevrilmesi ile ilgili olarak uygulanması gereken hükümdür. Yine belirtmek gerekir ki, İİK md.121 uygulanarak hacizli patent ya da faydalı modelin paraya çevrilmesinde patent ya da faydalı modelin hangi maddeye göre haczedildiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Bu itibarla, marka hakkının haczinde olduğu gibi, patent veya faydalı modelin İİK md.79/f.II c.3 ya da İİK md.94'e göre haczedilmesi paraya çevirme yöntemi bakımından bir farklılık yaratmayacak ve her iki ihtimalde de, hacizli patent ve faydalı model İİK md.121'de öngörülen usûl ve prosedür doğrultusunda paraya çevrilecektir.

---

[512] Marka hakkının haczine uygulanacak hükümler ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, a.

[513] Marka hakkının icrası ve bu kapsamda, tescilli markanın İİK md.79/f.II c.3 uyarınca doğrudan haczi ve İİK md.94'e göre haciz işleminin yerine getirilmesi ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, b.

[514] Marka hakkının etkisi ve sonuçları ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, E.

[515] Marka hakkından doğan alacakların haczi ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, B, 3, d.

Bu kapsamda, patent ve faydalı model haczinde de icra dairesi, hacizli patent veya faydalı modelin paraya çevrilmesi yönündeki talep sonrasında işlemlere başlama kararı verdiğinde, paraya çevirmenin hangi yöntemle yapılacağını icra mahkemesine sorar. Madde uyarınca icra mahkemesi yerleşim yerleri bilinen ilgilileri davet edip gelenleri dinleyecek ve ardından, uygun paraya çevirme yöntemini belirleyecektir. Buna göre, icra mahkemesi, marka hakkı açısından söz konusu olduğu gibi, hacizli patent veya faydalı modelin açık artırma yoluyla satılmasına karar verebileceği gibi, satış için memur görevlendirebilir veya uygun gördüğü diğer tedbirleri de alabilir. Dolayısıyla, icra mahkemesince görüşlerine başvurulması gereken ilgililerin kapsamına kimlerin girdiği,[516] icra mahkemesince belirlenecek paraya çevirme yöntemleri olarak açık artırma yoluyla satış,[517] satış için memur tayini[518] ve alınacak diğer tedbirler ve bu kapsamda pazarlık yoluyla satış ve alacaklının tatmini için alternatif usûller[519] bağlamında marka hakkının paraya çevrilmesi başlığı altında yapılan açıklamalar, patent ve faydalı model için de uygulama alanı bulur.

Bu noktada belirtmek gerekir ki, icra mahkemesince hacizli patent ya da faydalı modelin paraya çevrilme yöntemi belirlenirken, patent ve faydalı modele özgü olan yenilik unsurunun ve patent bakımından daha da belirgin olan üretim sırlarının korunması gerekliliğinin dikkate alınması gereklidir.[520] Özellikle, tamamlanmış ancak henüz patent başvurusuna konu olmamış bir buluş haczedildiğinde, paraya çevirme yöntemi olarak açık artırma yoluyla satış usûlünün benimsenmesi, buluşun yenilik unsurunun kaybolmasına ve üretim sırlarının da buluşçunun iradesi hilafına ifşa edilmesine sebep olma tehlikesi barındırmaktadır. Bu sebeple, tamamlanmış fakat henüz patent ya da faydalı model belgesi için başvuru yapılmamış buluşlar haczedildiğinde, bu hakların paraya çevrilmesinde pazarlık yoluyla satış yönteminin

---

[516] İİK md.121 çerçevesinde icra mahkemesince paraya çevirme yöntemi belirlenirken, davet edilip dinlenmesi gereken ilgililerin kimlerden oluştuğu ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, a.

[517] Marka hakkının paraya çevrilmesinde açık artırma yoluyla satış usûlünün uygulanması ve bu usûlün gösterdiği özellikler ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, b, aa.

[518] Marka hakkının paraya çevrilmesinde satış için memur tayini yönteminden anlaşılması gereken hususlar ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, b, bb.

[519] Marka hakkının pazarlık yoluyla paraya çevrilmesinde izlenecek yöntem ve alınacak diğer tedbirler çerçevesinde icra mahkemesinin başvurabileceği alternatif yol ve yöntemler hakkında bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, b, cc.

[520] **Cornaz**, s.192; **Bolayır**, s.2557.

tercih edilmesi patent ve faydalı modelin gayri-maddî mal karakterine daha uygundur ve yenilik unsuru ile üretim sırlarının korunmasına hizmet etmeye de daha elverişlidir.

C. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehinli patent ya da faydalı modelin tâbi olacağı icra işlemleri

SMK md.148/(1) sınaî mülkiyet haklarının devredilebilir nitelikte olduğuna ve bu hakların rehnedilebileceğine dair açık bir düzenleme içermektedir. SMK Yön. md.127'de de yine, patent rehninin marka siciline kaydedileceği ve bültende yayımlanacağı ifade edilmiştir. Patent ve faydalı modelden doğan hak devredilebilir nitelikte ve ekonomik olarak da bir değer ifade eden bir mutlak haktır. Bu yönüyle, patent ve faydalı model üzerinde rehin tesis edilebileceğine dair yasal düzenlemelerde bir hüküm bulunmasaydı dahi, patent ve faydalı model üzerinde rehin tesis edilebileceği sonucuna varılmak gerekirdi.

Patent ve faydalı model başvuruları bakımından ise, SMK md.148/(8), bu madde altındaki hukuki işlemlerin sınaî mülkiyet hakkı başvurularında da uygulanacağını ifade etmektedir. Buradan hareketle, patent ve faydalı model başvuruları üzerinde de rehin hakkı kurulabilir. Aynı şekilde, tamamlanmış ancak henüz patent veya faydalı model başvurusuna konu olmamış buluştan doğan hak da haczedilebildiği ölçüde, bu hak üzerinde rehin hakkı da tesis edilebilir. Keza, patent veya faydalı modele ilişkin lisans sözleşmesinde lisans alanın lisans hakkını üçüncü kişilere devredebileceği kararlaştırılmış ise, lisans hakkı da rehin konusu olabilir. Diğer yönden, marka hakkı açısından söz konusu olduğu gibi, patent ve faydalı model kullanımından doğan alacaklar da yine, BK md.183 vd. maddeleri gereğince temlik edilebilirler. Temlik edilebilen bu alacaklar üzerinde de rehin kurulmasında hukuken bir engel bulunmamaktadır. SMK md.148/(4), rehin tesisi de dâhil olmak üzere hukuki işlemleri yazılı şekil şartına tâbi kıldığından, yazılı rehin sözleşmesinin tanzim ve taraflarca imza edilmesi ile birlikte rehin hakkı kurulmuş olur.

Rehinli patent ve faydalı modelin paraya çevrilmesi amacıyla yapılması gereken işlemler[521] ve bu çerçevede rehinli alacaklıya, rehinli patent ve faydalı modeli özel

[521] Rehinli markanın paraya çevrilmesinde uygulanacak hükümler ve paraya çevirme işleminin icrası ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, III, B.

yoldan paraya çevirme yetkisi verilip verilemeyeceği ile ilgili olarak marka hakkı açısından yaptığımız değerlendirmeler,[522] burada da geçerlidir.

D. İflâsın patent ve patentle ilgili hukuki işlem ve süreçler üzerindeki etkisi

Patent veya faydalı model hakkı sahibi borçlu iflâsa tâbi şahıslardan olup da hakkında gerek iflâs yolu ile takip, gerekse doğrudan iflâs hallerinden biri sebebiyle yapılan yargılama sonucunda iflâs kararı verildiğinde, bu durum, marka hakkı bakımından olduğu gibi, bir takım hukuki sonuçlar meydana getirir. İflâs olgusunun en karakteristik sonucu olarak ortaya çıkan iflâs açıldığı zamanda müflisin haczi kabil bütün malları nerede bulunursa bulunsun bunların bir masa teşkil etmesi, borçluya ait ve haczedilebilir patent ve faydalı modelleri de içine alır. Bu çerçevede, müflisin tamamlanmış ancak patent veya faydalı model başvurusuna konu olmamış buluşundan doğan hak, patent ve faydalı model başvuruları ile TPMK nezdinde tescilli patent ve faydalı modeller iflâs masasına dâhil bir malvarlığı değeri olarak müflisin alacaklılarının tatmininde kullanılır. Aynı şekilde, patent ve faydalı modelden doğan alacaklar da haczedilebilir ve bu itibarla, iflâs kararı ile birlikte bu alacaklar da iflâs masasına girer.

Bu çerçevede, patent veya faydalı modelden doğan davalar ve icra takipleri bakımından iflâs olgusunun meydana getirdiği etkiler,[523] iflâsın açılmasının TPMK nezdinde devam eden tescil süreçlerine etkisi,[524] iflâsın patent ve faydalı model ile ilgili sözleşmeler üzerindeki etkisi[525] ve iflâs masasının aktifindeki patent ve faydalı modelin paraya çevrilmesi[526] ile ilgili olarak marka hakkı kapsamında yaptığımız açıklamalarımıza atıf yapmakla yetiniyoruz.

---

[522] Rehinli markanın özel yoldan paraya çevrilebilmesi için rehinli alacaklıya yetki verilip verilemeyeceği hususunda yapılan tartışmalar ve konu ile ilgili değerlendirmemiz için bkz. 2. Bölüm, III, B, 2.

[523] Marka hakkından doğan yargılamalar ve icra takipleri bakımından iflâs olgusunun etkileri ile ilgili bkz. 2. Bölüm, IV, B, 2 ve 3.

[524] Marka hakkının tescili ile ilgili olarak TPMK nezdinde devam eden süreçlere iflâsın açılmasının etki edip etmeyeceği ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, IV, B, 4.

[525] İflâsın açılmasının marka hakkı ile ilgili sözleşmeler açısından doğurduğu etkilere dair hukuki değerlendirmelerimiz için bkz. 2. Bölüm, IV, C.

[526] İflâs masasına dâhil marka hakkının paraya çevrilmesi ve bu çerçevede paraya çevirme işlemleri bakımından uygulanacak hükümler ve paraya çevirme işlemlerinin icrası ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, IV, D.

E. Konkordato kurumunun patent ve faydalı model ile ilgili işlem ve süreçler bakımından taşıdığı özellikler

Patent veya faydalı model sahibi borçlunun konkordato talep etmesi veya borçlu hakkında alacaklılarının konkordato talebinde bulunması ve borçlunun aktifinde patent veya faydalı model bulunması halinde, adi konkordato ve malvarlığının terki suretiyle konkordatoda marka hakkı bakımından yaptığımız açıklama ve değerlendirmeler, patent ve faydalı model bakımından geçerlidir ve uygulanabilir niteliktedir.[527]

II. TASARIM

A. Genel olarak

Sınaî Mülkiyet Kanunu'nun üçüncü kitabı tasarıma ilişkin düzenlemelere ayrılmış olup, SMK md.148/(1) uyarınca sınaî mülkiyet haklarının devredilebilme, miras yolu ile intikal edebilme, lisans konusu olabilme, rehin verilebilme, cebrî icra işlemlerinin konusunu oluşturabilme ve bu hukuki işlemlerin işletmeden bağımsız olarak gerçekleştirilebilme özelliği tasarım için de geçerlidir. Bu çerçevede, marka hakkı ve patent ve faydalı model açısından ifade ettiğimiz üzere, tasarımdan doğan hak devir konusu olabildiği cihetle, söz konusu hakkın haczedilebileceği, üzerinde rehin hakkı kurulabileceği, tasarım rehniyle teminat altına alınan borç ödenmediğinde tasarımın rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe konulabileceği ve tasarım hakkı sahibi iflâsa tâbi kişilerden ise iflâs halinde tasarımın da iflâs masasına dâhil olacağı hususunda tereddüt yoktur.

B. İlâmlı ve genel haciz yolu ile ilâmsız icra takibinde tasarım haczi bakımından cebrî icra faaliyeti

1. Genel olarak

Sınaî mülkiyet haklarının haczedilebileceğine dair SMK düzenlemesi çerçevesinde, marka hakkı ve patent ve faydalı model açısından söz konusu olduğu

---

[527] Adi konkordato ve malvarlığının terki suretiyle konkordato açısından marka hakkının gösterdiği özellikler ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, V, A ve B.

üzere, tasarım da cebrî icra işlemlerine konu teşkil edebilir. Dolayısıyla, genel haciz yolu ile takipte borçluya ait ve TPMK nezdinde tescilli tasarıma, ya da belli şartlar altında, henüz tasarım korumasına kavuşmamış çalışmalara haciz uygulanabileceği gibi, bunlar ihtiyaten haczedilebilir, rehnedilmeleri durumunda paraya çevrilebilir ve borçlunun iflâsı halinde iflâs masasına dâhil olur. Yine, genel haciz yolu ile takipte takibin kesinleşmesine kadar olan aşamalar bakımından, tasarım için de, farklı bir hukuki rejim öngörülmüş değildir.

2. Tasarım haczinin konusu

Bir tasarımın geliştirilmesi sürecinde, tasarım ya da tasarımın cisimleştiği model ortaya çıkana kadar yapılan çalışma, bu çalışma sonucunda ortaya konan tasarım, tasarımın tescil edilmesi için TPMK nezdinde başvuruda bulunulması ve tasarımın tescil edilmesi olarak özetlenebilecek aşamalar bulunur. Bu yönüyle de, tasarımın geliştirilmesine yönelik olarak fikrî nitelikte bir çabanın ortaya konmasıyla başlayan ve bu fikrî çaba sonucunda tasarımın tescil edilmesiyle sonuçlanan süreç, belli bir zaman dilimine yayılmaktadır. Tüm bu zaman diliminde yaşanan gelişmelerin ve tasarıma yönelik olarak ortaya konan fikrî ürünlerin de, patent ve faydalı modelde olduğu gibi, cebrî icra faaliyeti ve haciz işleminin konusunu oluşturması bakımından üzerinde durulması ve incelenmesi gerekmektedir.

a. Henüz tasarım olarak nitelendirilmeye elverişli olmayan fikrî çalışmalar

Henüz tasarım olarak nitelendirilmeye elverişli olmayan bir çalışma, bu aşamada tasarımcının zihninde yarattığı bir imgeden ibarettir ve bir nesnenin üretiminde kullanılmaya uygun bir forma da kavuşmamıştır. Tasarımcının yaratıcı düşüncesinden henüz dış dünyaya yansımayan böyle bir fikrî ürün, bir malvarlığı değeri olarak kabul edilemeyeceği gibi, buluş olarak tanımlanmaya elverişli olmayan çalışmanın aksine, bu aşamada herhangi bir teknik ilerleme de meydana getirilmiş değildir. Buluş geliştirilmesi için yapılan çalışmaların aksine, bir tasarım meydana getirmek amacıyla ortaya konan bu zihinsel gayret, bu yönüyle, alacaklıların da ilgisini çekmeyecektir.[528]

Bu sebeple, henüz buluş olarak nitelendirilemeyen ve patent hakkına konu oluşturması mümkün olmayan, dolayısıyla da henüz araştırma aşamasında olan fikrî

[528] **Cornaz**, s.81.

çalışmalar münhasıran buluşçunun kişilik haklarının bir parçası olduğu gibi, tamamlanmamış tasarımlarda da durum benzerdir. Başka bir anlatımla, buluşçunun henüz geliştirilme aşamasında olan çalışması ve yaratıcı düşüncesi dış dünyaya henüz gerçek anlamda yansımadığı gibi, tasarıma yönelik olarak zihinsel üretimi henüz sonuçlanmamış çalışmalar da tasarımcının kişilik hakları alanına dâhildir. Bu sebeple de söz konusu fikrî çalışmalar da o ölçüde haczedilemez ve iflâs durumunda da iflâs masasına girmez.[529]

b. Tamamlanmış ancak tescil başvurusuna konu olmamış tasarımlar ile tescilsiz tasarımların hukuki durumu

Tescil başvurusuna konu olmamış tasarımlar ile tescilsiz tasarımların hukuki durumu ile ilgili açıklama yapmadan önce belirtmek gerekir ki, sadece tescilli tasarımların korunması ile ilgili esas ve şartları belirleyerek tescilsiz tasarımları genel hükümlere tâbi kılan End.Tas.Hk.KHK'nın[530] aksine, tescilsiz tasarımlar da SMK kapsamına dâhildir ve SMK md.55/(4)'ün açık hükmü uyarınca bir tasarım tescil edilmiş olmasa dahi ilk kez Türkiye'de kamuya sunulmuş olması halinde tescilsiz tasarım olarak SMK çerçevesinde korunur. Tescilsiz tasarım hakkının meydana gelmesinde, tescilli tasarım hakkını doğuran tescil işleminin yerini kamuya sunma almış durumdadır. Bu yönüyle, kamuya sunma fiili ile birlikte de tescilsiz tasarım hakkı kendiliğinden ortaya çıkar.[531]

Tamamlanmış bir tasarım henüz kamuya sunulmamış ise[532] tasarımcının kişilik hakları alanına dâhil ve henüz zihinsel faaliyetinin dışına çıkmamış bir ürün olarak kabul edilmek gerekir. Bunun sonucu olarak da, tasarımcı, tasarımını kamuya sunma

---

[529] Patent ve faydalı model ile ilgili olarak henüz buluş olarak nitelendirilmeye uygun olmayan ve kısaca "tamamlanmamış buluş" olarak isimlendirilen çalışmaların cebrî icra işlemlerine konu olamamaları ile ilgili açıklamalarımız için bkz. 3. Bölüm, I, B, 2, a.

[530] 27.06.1995 t. ve 22326 s. RG.

[531] Feyzan Hayal **Şehirali Çelik**, Tescilsiz Tasarımların Hukuki Himayesi, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.378.

[532] Tasarımın tescili için gerekli yenilik unsurunun tespitinde kullanılmak amacıyla kamuya sunma kavramının, SMK md.57/(1)'de, sergileme, satış gibi yollarla piyasaya sürme, kullanma, tarif, yayım, tanıtım veya benzer amaçlı faaliyetleri kapsadığı hüküm altına alınmıştır. Aynı maddeye göre de tasarımın gizlilik şartıyla üçüncü kişiye açıklanması kamuya sunma sayılmaz.

iradesi göstermedikçe her ne kadar tamamlanmış olsa da, tasarımcının kişilik hakları alanına giren söz konusu fikrî ürün cebrî icra işlemlerine konu edilemeyecektir.[533]

Bu noktada, buluş açısından söz konusu olduğu gibi, tasarımcı, tasarımını kullanma ve kamuya açıklama iradesini muhtelif suretlerde ve açık ya da örtülü olarak ortaya koyabilir. SMK md.57/(1)'de yenilik unsurunun tespitinde yararlanılacak kamuya sunma hallerine ek olarak, tasarımcı, bir malvarlığı değeri olarak kabul edilmesi gereken tamamlanmış tasarımı ile ilgili tasarruf işlemleri yapmış ise, söz konusu tasarımın kullanılmış ve artık kamuya arz edilmiş sayılması gerekir. Özellikle, tescil edilmemiş bir tasarımın üzerinde rehin tesis edilmesi, tasarımın ticarileştirilmesi için müzakerelerde bulunulması veya tasarım ile ilgili lisans sözleşmesi yapılması şeklinde dış dünyaya yansıyan hukuki işlem ve fiiller, tasarımcının tasarımı kullandığını ve kamuya açıkladığını ortaya koyar.[534] Bunun sonucu olarak da, söz konusu tasarım tescilsiz olsa dahi, tamamlanmış olması cihetiyle cebrî icra işlemlerinin konusunu teşkil edebilir.

Belirtmek gerekir ki, patent ve faydalı modelin konusu oluşturan buluşun kamuya arz edilme niyeti bulunmadığı açıkça anlaşılabilecek şekilde üçüncü kişilere tevdi edilmesi gibi davranışlar tamamlanmış buluşun kamuya açıklandığı anlamında yorumlanmaya elverişli olmadığı gibi, tasarım bakımından da aynı yöndeki davranışlar kamuya sunulma olarak nitelendirilemez. Nitekim bu husus, SMK md.57/(1)'de açıkça öngörülmüş ve tasarımın gizlilik şartıyla üçüncü kişiye açıklanmasının kamuya sunma sayılmayacağı açıkça belirtilmiştir.

Diğer yönden, henüz tescil başvurusunda bulunulmasa da, tamamlanmış ve tasarımcı tarafından kamuya sunulmuş olan tasarım cebrî icra işlemleri neticesinde paraya çevrilirken, tasarımın yenilik unsurunun korunması ve paraya çevirme işleminin yenilik unsuruna zarar vermemesi de gerekir. Bu gereklilik, henüz patent

---

[533] **Cornaz**, s.82; **Taş Korkmaz**, İflâs, s.187; **Bolayır**, s.2535; **Troller**, Manuel, s.798. Yazara göre, henüz buluş olarak nitelendirilmeye elverişli olmayan fikrî çalışmalar, tamamlanmış ancak henüz patent başvurusuna konu olmamış buluşlar, patent başvuruları ve patent hakkının haczi ve iflâs halinde masaya dâhil olmaları ile ilgili ilke ve esaslar tasarımın cebrî icra işlemlerine konu olması bakımından herhangi bir ayrım gözetilmeksizin uygulanabilir mahiyettedir.

[534] Patent ve faydalı modelden farklı olarak, tasarımda bilimsel bir amaç güdülmemektedir. Tasarım yalnızca ticari amaçlara yönelik olarak bir nesnenin üretilmesine hizmet etmek amacıyla geliştirilir ve bu sebeple de tasarımcı tasarımını kamuya açıkladığı andan itibaren, tasarımının ticari kullanıma özgü olarak geliştirildiği varsayılır (**Cornaz**, s.82-83).

başvurusunda bulunulmamış ancak haczedilen ve paraya çevrilen buluşa ait üretim sırlarının korunması ile de benzerlik göstermektedir. Buna göre, henüz tescil başvurusunda bulunulmamış bir tasarımın paraya çevirme işlemleri sırasında yenilik unsurunun zarar görmesi tasarımın tescili talebinin reddine sebep olabilir. Bu sebeple, haczedilmiş bir tasarımın hangi usûlle paraya çevrileceği belirlenirken, icra mahkemesince, yenilik unsurunun korunmasına yönelik olarak en uygun yöntemin tercih edilmesi gereklidir.[535]

c. Tasarım tescil başvurusu (Tamamlanmış ve tescil başvurusuna konu olmuş tasarımlar)

Tamamlanmış bir tasarımın tescili için TPMK nezdinde başvuru yapıldığında, patent ve faydalı modelde olduğu gibi, bu başvurudan bir takım hukuki sonuçlar doğmaktadır. Bu kapsamda, SMK md.62/(1)'e göre, Paris Sözleşmesi veya Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasına taraf devletlerden birinin uyruğunda olan ya da bu devletlerden birinin uyruğunda olmamakla birlikte bunlardan birinde yerleşim yeri veya işler durumda ticari müessesesi bulunan gerçek ya da tüzel kişiler veya bunların halefleri, bu devletlerin herhangi birinde yetkili mercilere tasarım tescili için usûlüne uygun olarak yaptıkları başvuru tarihinden itibaren altı ay süreyle, Paris Sözleşmesi hükümleri kapsamında aynı tasarım için Türkiye'de başvuru yapma konusunda rüçhan hakkından yararlanır.

Tasarım tescili için başvuru yapılmakla birlikte başvuru sahibine tanınan başvurudan doğan hak, meydana getirilen tasarıma tasarım tescil belgesi verilmesi yönünde bir beklenen hak meydana getirir. Bu beklenen hak başlı başına bir ekonomik değere sahiptir ve sınaî mülkiyet haklarının haczedilebileceğine, devredilebileceğine ve hukuki işlemlere konu olabileceğine dair düzenlemenin sınaî hak başvurularına da uygulanacağına ilişkin SMK md.148/(8)'in açık hükmü çerçevesinde, tasarım başvurusundan doğan hak haczedilebilir, rehin verildiği takdirde rehnin paraya

[535] Henüz tescil başvurusunda bulunulmamış bir tasarım haczedilip paraya çevrildiğinde, yenilik unsurunun zarar görmesi ihtimali, söz konusu tasarımın haczedilebilirliği önünde bir engel olmayıp, uygun paraya çevirme yönteminin belirlenmesi gerekliliği kapsamında ele alınmak gerekir. Buna göre, kamuya sunulmuş ve henüz tescil başvurusunda bulunulmamış bir tasarımın salt yenilik unsurunun zarar görmesi ihtimaline binaen haczedilemez olduğu ileri sürülemeyecek; ancak bu husus, paraya çevirme yöntemi belirlenirken icra mahkemesince göz önünde bulundurulacaktır. Bu hususta, tamamlanmış fakat henüz patent müracaatında bulunulmamış patentin haczi ile ilgili yaptığımız açıklamalar geçerlidir. Bkz. 3. Bölüm, I, B, 2, b.

çevrilmesi yoluyla takibin konusunu oluşturabilir ve başvuru sahibi hakkında iflâs kararı verilmesi halinde iflâs masasına dâhil olur.[536] Patent ve faydalı model başvurusunda söz konusu olduğu üzere, henüz tasarım başvurusunun tescil edilip edilmeyeceği belli değildir. Ancak başvuru aşamasında dahi, tescil başvurusuna konu olmuş tasarım önemli bir ekonomik bir değere sahiptir ve SMK'da hukuki işlemlere dair hükümlerin sınaî hak başvurularına da uygulanacağına ilişkin hüküm olmasaydı dahi, kanaatimizce, tasarım başvurusu her durumda haczedilebilir ve cebrî icra işleminin konusunu oluşturabilirdi.

SMK md.66/(1) uyarınca tasarım başvurusuyla birlikte başvuru sahibi, başvuru veya varsa rüçhan tarihinden başlamak üzere otuz ay süreyle yayım erteleme talebinde bulunabilir. SMK md.66/(2)'ye göre de yayım erteleme talebinde bulunulan ve SMK md.64 hükmüne göre reddedilmemiş başvuru, tescil edilerek sicile kaydedilir. Ancak, tasarımın görsel anlatımı ve başvuru dosyasına ilişkin bilgi ve belgeler üçüncü kişilerin incelemesine kapalı tutulur. Başvurucuya tasarım başvurusunun yayımlanmasını erteleme olanağı tanınmasının amacı, modası sık olarak değişen tasarımlarda üçüncü kişilerin tasarımdan haksız surette yararlanmasını engellemektir.[537] Bu açıdan, başvuru konusu olan ancak tasarımcı tarafından yayım erteleme talebinde bulunulan tasarıma haciz uygulanabilip uygulanamayacağı akla gelebilir.

Kanaatimizce, hukuki işlemlere ilişkin hükümlerin sınaî mülkiyet hakkı başvurularına da uygulanacağına yönelik SMK md.148/(8) hükmü uyarınca bu soruya her durumda olumlu cevap vermek gerekir. Buna göre, bir tasarım için başvuru yapılmış ancak başvurunun yayımlanmasının ertelenmesi talep edilmiş olsa dahi bu başvuru haczedilebilir, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip konusu yapılabilir ve tasarımcının iflâsı halinde iflâs masasının aktifine dâhil olur. Ancak, yayımının ertelenmesi talep edilen tasarım tescil başvurusu haczedilip erteleme süresi içinde paraya çevirme aşamasına gelindiğinde, gizliliğin korunması amacıyla gerekli tedbirlerin alınması gereklidir. Bu kapsamda, icra mahkemesi paraya çevirme usûlünü

---

[536] Patent ve faydalı model başvurusunda söz konusu olduğu üzere, henüz tasarım başvurusunun tescil edilip edilmeyeceği belli değildir. Ancak başvuru aşamasında dahi, tescil başvurusuna konu olmuş tasarım önemli bir ekonomik bir değere sahiptir ve SMK'da hukuki işlemlere dair hükümlerin sınai hak başvurularına da uygulanacağına ilişkin hüküm olmasaydı dahi, kanaatimizce, tasarım başvurusu her durumda haczedilebilir ve cebrî icra işleminin konusunu oluşturabilir.

[537] **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet, s.635.

başvurunun yayımının ertelenmiş olduğunu göz önünde bulundurarak belirlemek; icra dairesi de paraya çevirme işlemlerinde gizliliği azami surette korumak durumundadır.[538]

d. Tasarım hakkı (Tescil edilmiş tasarımlar)

SMK md.55/(4), tasarımın SMK uyarınca tescil edilmiş olması halinde tescilli tasarım; ilk kez Türkiye'de kamuya sunulmuş olması halinde ise tescilsiz tasarım olarak korunacağını öngörmektedir. Dolayısıyla, yukarıda da belirtildiği üzere bir tasarım tescilsiz olsa dahi SMK md.59/(2)'de tescilsiz tasarıma tanınan sınırlı koruma dâhilinde sınaî mülkiyet korumasından yararlanır. Bu kapsamda, tescilli bir tasarım, SMK md.148/(1)'in açık hükmü uyarınca ve evleviyetle haczedilebilir ve iflâs halinde iflâs masasının aktifine girer. Yine, SMK md.65/(1) uyarınca kesinleşen ve bir önceki madde hükmüne göre reddedilmemiş başvuru tasarım olarak sicile kaydedilir ve bültende yayımlanır. SMK md.66/(2), yayım erteleme talebine konu olmuş bir tasarım tescil başvurusunun reddedilmeyerek tescil edilmesi durumunda tasarımın görsel anlatımı ve başvuru dosyasına ilişkin bilgi ve belgelerin üçüncü kişilerin incelemesine kapalı tutulacağını ifade etmektedir. Bu itibarla, yayımının ertelenmesi istenen bir tescil başvurusu, erteleme süresi içinde tescil edilir ise, bu durum, başvuru bakımından söz konusu olduğu gibi, tescilli tasarımın da haczedilmesine engel teşkil etmez.[539]

Marka tescil belgesi veya patent açısından söz konusu olduğu üzere, TPMK tarafından tanzim edilen tasarım tescil belgesinin işlevi de, tasarımdan doğan hakkı kanıtlamakla sınırlıdır ve bunun sonucu olarak, tasarımdan doğan hak, tescil belgesinde vücut bulmuş değildir. Bu itibarla, tescilli markanın ve patentin haczinde söz konusu olduğu gibi, tasarım haczinde de haciz işlemi, tasarım tescil belgesine menkul mal haczine dair hükümler çerçevesinde el konmasıyla değil, İcra ve İflâs Kanunu hükümleri çerçevesinde tasarımdan doğan hakkın haczedilmesi suretiyle gerçekleşir.

---

[538] **Cornaz**, s.84-85. Benzer bir düzenlemeye Tasarımların Korunmasına İlişkin İsviçre Federal Kanunu'nda da yer verilmiştir. Yayımın ertelenmesi başlıklı LDes md.26 uyarınca, tasarım tescil başvurusunda bulunan, yazılı olarak talep etmek şartıyla, başvurunun yayımlanmasının rüçhan ya da başvuru tarihinden itibaren en fazla 30 ay boyunca ertelenmesini isteyebilir.

[539] **Cornaz**, s.85.

Diğer yönden, bir tasarıma dayalı olarak üretilen bir objenin haczi, tasarım hakkının kendisinin haczedilmesi sonucunu doğurmaz. Aynı şekilde, söz konusu hacizli malın paraya çevrilmesi sonucunda malı iktisap den alıcı, malın üretiminde kullanılan tasarım hakkını iktisap etmiş olmaz.[540]

e. Tasarım lisans hakkının ve tasarımla ilgili alacakların haczi

SMK md.75/(1) tasarım hakkının lisans sözleşmesine konu olabileceğini öngörmüş, SMK md.75/(2)'de ise, lisansın inhisarî veya inhisarî olmayan lisans şeklinde verilebileceği, sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça lisansın inhisarî olmadığı, inhisarî olmayan lisans sözleşmelerinde lisans verenin tasarımı kendisinin kullanabileceği gibi üçüncü kişilere de lisans verebileceği; inhisarî lisansta ise lisans verenin üçüncü kişiye lisans hakkı veremeyeceği ve açıkça saklı tutmadıkça kendisinin de tasarımı kullanamayacağı hüküm altına alınmıştır. SMK md.75/(3) uyarınca da, sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça, lisanstan doğan haklar lisans sahiplerince üçüncü kişilere devredilemez ve alt lisans verilemez.

Tasarım lisansının devrine yönelik getirilen düzenleme, marka ve patent lisansları ile paralellik göstermektedir. Bu yönüyle, marka haczi bakımından tartışıldığı üzere,[541] bir mal veya hakkın hukuken devri mümkün değilse ve bu devir yasağı da taraf iradesinden değil de yasal düzenlemeden kaynaklanmakta ise, söz konusu mal veya hak haczedilemez. Dolayısıyla, kural olarak, tasarım lisans hakkının haczi de mümkün değildir. Buna karşılık, marka ya da patent lisansı bakımından olduğu gibi tasarım lisansının da devredilebileceğine yönelik sözleşme yapılabileceğinden, taraflar arasındaki lisans sözleşmesinde lisans alanın tasarım lisans hakkını üçüncü kişilere devredilebileceği kararlaştırılmış ise, bu takdirde, lisans alanın borcu için, söz konusu tasarım lisans hakkı da haczedilebilir.

Diğer yönden, marka veya patent hakkı gibi, tasarım hakkından da lisans veya tasarım hakkı devir bedeli gibi alacaklar doğabilir. Bu alacaklar, BK md.183 ve devamı maddeler kapsamında alacağın temlikine konu olabilirler ve devredilebilirler.

---

[540] **Cornaz**, s.89-87.

[541] Bkz. 2. Bölüm, II, B, 3, d.

Dolayısıyla, alacakların haczi usûlüne ilişkin İcra ve İflâs Kanunu hükümleri uyarınca bu alacaklara haciz uygulanması mümkündür.

3. Haczi kabil olmayan mallara ilişkin İİK düzenlemesinin tasarım bakımından uygulama alanı

İİK uyarınca bazı malvarlığı değerlerinin tamamen veya kısmen haczedilememesi, marka ve patent hakkı bakımından olduğu gibi, tasarım hakkı bakımından da incelenmelidir.

Kanaatimizce, marka ve patent hakkı bakımından söz konusu olduğu gibi, tasarımcının geliştirdiği tasarımdan doğan hak, tasarımcının mesleğini icra etmesi için gerekli olan alet veya araç-gereç olarak kabul edilmemelidir. Başka bir anlatımla, madde metninin açık lafzı ve haczi yasaklanan malvarlığı değerlerinin özelliği göz önüne alındığında, söz konusu yasak menkul malları kapsamaktadır ve tasarımdan doğan hakkın İİK md.82 çerçevesinde haciz yasağı içine alınması mümkün değildir.

4. Haciz işlemi

SMK md.148/(5), tasarım da dâhil olmak üzere SMK'da düzenlenen ve haczi kabil sınaî mülkiyet haklarının haczedilebileceğini hüküm altına almakta ve haczin sicile kayıt edilerek bültende yayımlanacağını ifade etmektedir. Marka ve patent hakkı bakımından söz konusu olduğu gibi, tasarımın haczi ve paraya çevrilmesinde de İcra ve İflâs Kanunu'nun ilgili hükümleri doğrudan veya kıyas yoluyla uygulanacaktır.

Marka ve patent haczinde olduğu gibi, İİK md.94 ve md.79/f.II c.3, tasarım haczine uygulanması gereken düzenlemelerdir. Buna göre, İİK md.94'e konu malların örnek olarak gösterildiği ve marka için de uygulanabildiği göz önüne alındığında, tasarım haczinde de İİK md.94 uygulama alanı bulur.

Diğer yönden, SMK md.65/(1), kesinleşen ve SMK md.64 hükmüne göre reddedilmemiş başvurunun tescilli tasarım olarak sicile kaydedileceğini öngörmektedir. Bu yönüyle, resmi sicile kayıtlı malların sicil kaydına işletilmek suretiyle doğrudan haczine imkân tanıyan İİK md.79/f.II c.3, TPMK nezdinde tescilli tasarımların haczinde de uygulanır ve sicile kaydedilmiş olan tasarımlar bu hükme göre de haczedilebilirler.

Bu itibarla, tamamlanıp kamuya da sunulduğu ölçüde haczedilebilir nitelik kazanan tasarımdan ve tasarım başvurusundan doğan hak İİK md.94 hükmü çerçevesinde haczedilebilirken; tescilli tasarım İİK md.94'te belirtilen usûlle, ya da İİK md.79/f.II c.3 çerçevesinde sicil kaydına işlenmek suretiyle doğrudan da haczedilebilir. Bu kapsamda, İcra ve İflâs Kanunu'nun anılan hükümlerinin marka haczi bakımından gösterdiği özellikler, tasarım haczi açısından da herhangi bir farklılık arz etmemektedir. Dolayısıyla marka hakkı bakımından hacze uygulanacak hükümler,[542] haczin icrası ve bu çerçevede İİK md.79/f.II c.3 uyarınca sicile işlenmek suretiyle doğrudan haciz ve İİK md.94'e göre haciz işleminin yerine getirilmesi[543] ve haczin etkisi ve sonuçları[544] ile ilgili olarak yaptığımız açıklamalar, tasarım haczi bakımında da geçerlidir.

Ayrıca, tamamlanmış ve kamuya sunulmuş tasarımdan doğan hak, tasarım başvurusu ve tasarımdan doğan hakkın haczinin yanında, haczedilmesi mümkün olan ve tasarım hakkından doğan tasarım devir bedeli veya lisans alacakları da, markadan doğan alacaklarda olduğu gibi haczedilebilirler.[545]

5. Hacizli tasarımın paraya çevrilmesi

İİK md.121, hacizli marka bakımından söz konusu olduğu gibi, hacizli tasarımın paraya çevrilmesi ile ilgili olarak uygulanması gereken hükümdür. Dolayısıyla, marka ve patent bakımından söz konusu olduğu gibi, tasarımın İİK md.79/f.II c. 3 ya da İİK md.94'e göre haczedilmesi paraya çevirme yöntemi bakımından bir farklılık yaratmaz ve her iki ihtimalde de, hacizli tasarım İİK md.121'de öngörülen usûl ve prosedür doğrultusunda paraya çevrilir.

Buna göre, icra mahkemesi, marka ve patent hakkı gibi, hacizli tasarımın da açık artırma yoluyla satılmasına karar verebileceği gibi, satış için bir memur görevlendirebilir veya uygun gördüğü diğer tedbirleri de alabilir. Dolayısıyla, icra mahkemesince görüşlerine başvurulması gereken ilgililerin kapsamına kimlerin

---

[542] Marka hakkının haczine uygulanacak hükümler ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, a.

[543] Marka hakkının icrası ve bu kapsamda, tescilli markanın İİK md.79/f.II c.3 uyarınca doğrudan haczi ve İİK md.94'e göre haciz işleminin yerine getirilmesi ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, b.

[544] Marka hakkının haczinin etkisi ve sonuçları ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, E.

[545] Marka hakkından doğan alacakların haczi ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, B, 3, d.

girdiği,[546] icra mahkemesince belirlenecek paraya çevirme yöntemleri olarak açık artırma yoluyla satış,[547] satış için memur tayini[548] ve alınacak diğer tedbirler ve bu kapsamda pazarlık yoluyla satış ve alacaklının tatmini için alternatif usûller[549] bağlamında marka hakkının paraya çevrilmesi başlığı altında yapılan açıklamalar, tasarım için de uygulama alanı bulur. Belirtmek gerekir ki, hacizli patentin paraya çevrilmesinde uygulanacak usûlün tayininde üretim sırlarının korunması gerekliliği, hacizli tasarımın paraya çevrilmesi açısından, yenilik unsuru olarak tezahür eder. Bu kapsamda, tamamlanmış ancak henüz tescil başvurusunda bulunulmamış bir tasarım haczedildiğinde, paraya çevirme yöntemi olarak açık artırma yoluyla satış usûlünün benimsenmesi, tasarımın yenilik unsurunun kaybolmasına ve tasarımın tescil edilmemesine yol açabilir. Bu sebeple, patent bakımından söz konusu olduğu gibi, henüz tescil başvurusuna konu olmamış bir tasarımın haczini müteakip paraya çevirme yönteminin belirlenmesinde pazarlık yoluyla satış usûlünün tercih edilmesi tasarımın gayri-maddî mal niteliği ile daha kolay bağdaşacaktır.

C. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehinli tasarımın tâbi olacağı icra işlemleri

SMK md.148/(1) sınaî mülkiyet haklarının devredilebilir nitelikte olduğuna ve bu hakların rehnedilebileceğine dair açık bir düzenleme içermektedir. SMK Yön. md.127'de de yine, tasarım rehninin sicile kaydedileceği ve bültende yayımlanacağı ifade edilmiştir.[550]

Tasarım başvuruları bakımından ise, SMK md.148/(8), bu madde altındaki hukuki işlemlerin sınaî mülkiyet hakkı başvurularında da uygulanacağını ifade

---

[546] İİK md.121 çerçevesinde icra mahkemesince paraya çevirme yöntemi belirlenirken, davet edilip dinlenmesi gereken ilgililerin kimlerden oluştuğu ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, a.

[547] Marka hakkının paraya çevrilmesinde açık artırma yoluyla satış usûlünün uygulanması ve bu usûlün gösterdiği özellikler ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, b, aa.

[548] Marka hakkının paraya çevrilmesinde satış için memur tayini yönteminden anlaşılması gereken hususlar ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, b, bb.

[549] Marka hakkının pazarlık yoluyla paraya çevrilmesinde izlenecek yöntem ve alınacak diğer tedbirler çerçevesinde icra mahkemesinin başvurabileceği alternatif yol ve yöntemler hakkında bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, b, cc.

[550] Tasarımdan doğan hak devredilebilir nitelikte ve ekonomik olarak da değer ifade eden bir mutlak hak olduğundan, marka ve patent gibi, tasarım üzerinde rehin kurulabileceğine yönelik açık hüküm bulunmasa idi dahi, tasarımın da rehin konusu olabileceği sonucuna varılabilirdi.

etmektedir. Buradan hareketle, tasarım tescil başvuruları üzerinde de rehin hakkı kurulabilir. Aynı şekilde, tamamlanmış, kamuya sunulmuş ancak henüz tescil başvurusuna konu olmamış tasarımdan doğan hak da rehnedilebilir. Keza, tasarıma ilişkin lisans sözleşmesinde lisans alanın lisans hakkını üçüncü kişilere devredebileceği kararlaştırılmış ise, söz konusu lisans hakkı da rehin konusu olabilir. Diğer yönden, marka hakkı açısından söz konusu olduğu gibi, tasarım kullanımından doğan alacaklar da yine, BK md.183 vd. maddeleri gereğince temlik edilebilirler. Temlik edilebilen bu alacaklar üzerinde de rehin kurulmasında hukuken bir engel yoktur.

Rehinli tasarımın paraya çevrilmesi amacıyla yapılması gereken işlemler[551] ve bu çerçevede rehinli alacaklıya, rehinli tasarımı özel yoldan paraya çevirme yetkisi verilip verilemeyeceği ile ilgili olarak marka hakkı açısından yaptığımız değerlendirmeler,[552] burada da geçerlidir.

D. İflâsın tasarım ve tasarım ile ilgili hukuki işlem ve süreçler üzerindeki etkisi

Tasarım hakkı sahibi borçlu iflâsa tâbi şahıslardan olup da hakkında gerek iflâs yolu ile takip, gerekse doğrudan iflâs hallerinden biri sebebiyle yapılan yargılama sonucunda verilen iflâs kararının, tasarım bakımından da bazı sonuçları doğar. Bu kapsamda, iflâs açıldığı zamanda müflisin haczi kabil bütün mallarının nerede bulunursa bulunsun bir masa teşkil etmesi kuralı, borçluya ait ve haczi kabil tasarımları da içine alır. Dolayısıyla, müflisin tamamlanmış ancak tescil başvurusuna konu olmamış tasarımından doğan hak, tasarım başvuruları ile TPMK nezdinde tescilli tasarımlar iflâs masasına dâhil bir malvarlığı değeri olarak müflisin alacaklılarının tatminine özgülenir. Aynı şekilde, tasarımdan doğan alacaklar da haczedilebilir ve bu itibarla, iflâs kararı ile birlikte bu alacaklar da iflâs masasına girer.

---

[551] Rehinli markanın paraya çevrilmesinde uygulanacak hükümler ve paraya çevirme işleminin icrası ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, III, B.

[552] Rehinli markanın özel yoldan paraya çevrilebilmesi için rehinli alacaklıya yetki verilip verilemeyeceği hususunda yapılan tartışmalar ve konu ile ilgili değerlendirmemiz için bkz. 2. Bölüm, III, B, 2.

Bu çerçevede, tasarımdan doğan davalar bakımından iflâs olgusunun meydana getirdiği etkiler,[553] iflâsın açılmasının TPMK nezdinde devam eden tescil süreçlerine etkisi,[554] iflâsın tasarım ile ilgili sözleşmeler üzerindeki etkisi[555] ve iflâs masasının aktifindeki tasarımın paraya çevrilmesi[556] ile ilgili olarak marka hakkı kapsamında yaptığımız açıklamalarımıza atıf yapmaktayız.

E. Konkordato kurumunun tasarım ile ilgili işlem ve süreçler bakımından taşıdığı özellikler

Tasarım sahibi borçlunun konkordato talep etmesi veya borçlu hakkında alacaklılarının konkordato talebinde bulunması ve borçlunun aktifinde tasarım hakkı bulunması halinde, adi konkordato ve malvarlığının terki suretiyle konkordatoda marka hakkı bakımından yaptığımız açıklama ve değerlendirmeler, tasarım bakımından da aynen geçerlidir.[557]

III. ENTEGRE DEVRE TOPOGRAFYALARI

A. Genel olarak

Türk hukukunda entegre devre topografyaları Sınaî Mülkiyet Kanunu ile değil, ayrı bir yasal düzenleme altında Entegre Devre Topografyalarının Korunması Hakkında Kanun'la korunmaktadır. Devir, intikal, rehin ve haciz başlıklı EDTK md.17/f.II uyarınca başvuru ve tescilden doğan hak, rehin tesisi işlemine ve hacze konu olabilir. Söz konusu hukuki işlemlerden doğan haklar taraflardan birinin talebi üzerine sicile kaydedilir ve bültende yayımlanır. Yine, maddeye göre, rehin hakkı ve haciz bakımından MK ve İİK'nın ilgili hükümleri uygulanır. Nitekim, EDTK

---

[553] Marka hakkından doğan yargılamalar ve marka ile ilgili icra takipleri bakımından iflâs olgusunun etkileri ile ilgili bkz. 2. Bölüm, IV, B, 2 ve 3.

[554] Marka hakkının tescili ile ilgili olarak TPMK nezdinde devam eden süreçlere iflâsın açılmasının etki edip etmeyeceği ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, IV, B, 4.

[555] İflâsın açılmasının marka hakkı ile ilgili sözleşmeler açısından doğurduğu etkilere dair hukuki değerlendirmelerimiz için bkz. 2. Bölüm, IV, C.

[556] İflâs masasına giren marka hakkının paraya çevrilmesi ve bu çerçevede paraya çevirme işlemleri bakımından uygulanacak hükümler ve paraya çevirme işlemlerinin icrası ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, IV, D.

[557] Adi konkordato ve malvarlığının terki suretiyle konkordato açısından marka hakkının gösterdiği özellikler ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, V, A ve B.

md.17/f.I hükmünde de açıkça belirtildiği üzere, entegre devre topografyası başvurusu veya tescilinden doğan hakların üçüncü kişilere devredilebilir nitelikte olmasının doğal bir sonucu olarak, marka hakkı, patent ve faydalı model ve tasarım açısından ifade ettiğimiz üzere, entegre devre topografyasından doğan hakkın haczedilebileceği, üzerinde rehin hakkı kurulabileceği, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe konulabileceği ve hak sahibi iflâsa tâbi kişilerden ise iflâs halinde entegre devre topografyasının da iflâs masasına dâhil olması mümkündür.[558]

B. İlâmlı ve genel haciz yolu ile ilâmsız icra takibinde entegre devre topografyası haczi bakımından cebrî icra faaliyeti

1. Genel olarak

Entegre devre topografyası başvurusu ve tescilinden doğan hakların haczedilebileceğine dair EDTK düzenlemesi çerçevesinde, marka hakkı, patent ve faydalı model ve tasarım için söz konusu olduğu üzere, entegre devre topografyası da cebrî icra işlemlerine konu teşkil edebilir. Dolayısıyla, genel haciz yolu ile takipte borçluya ait ve TPMK nezdinde tescilli entegre devre topografyası ve başvuruya haciz uygulanabileceği gibi, bunlar ihtiyaten haczedilebilir, rehnedilmeleri durumunda paraya çevrilebilir ve borçlunun iflâsı halinde iflâs masasına girer. Yine, genel haciz yolu ile takipte takibin kesinleşmesine kadar olan aşamalar bakımından, haczin konusunu entegre devre topografyası oluşturmakta ise, İİK'nın ilgili hükümleri herhangi bir farklılık söz konusu olmaksızın uygulanır.

2. Entegre devre topografyası haczinin konusu

a. Entegre devre topografyasının geliştirilme aşamaları bakımından hukuki durum

Bir çipin ortaya çıkması esas olarak üç aşamalı bir süreç gerektirmektedir. Buna göre, ilk olarak çipin özellikleri belirlenir. Bu ilk aşamada çipin yerine getireceği

[558] İsviçre hukukunda LTo, entegre devre topografyalarının cebrî icra işlemlerine konu olabilip olamayacağı hususu ile ilgili herhangi bir düzenleme içermemektedir. Ne var ki, entegre devre topografyalarının patentlenebilir buluşlar ve faydalı modellerle yakın özellik gösteren teknik nitelikte nesneler olmaları ve ekonomik anlamda çoğu zaman önemli derecede yüksek bir değer ifade etmeleri sebebiyle, İsviçre'de de entegre devre topografyalarını haczedilebileceği ve iflâs durumunda masaya gireceği konusunda herhangi bir tereddüt yaşanmamaktadır (**Troller**, Manuel, s.801).

işlevler tanımlanır ve çipin bileşenleri tespit edilir. İkinci olarak entegre devrenin şeması ve çipin üç boyutlu formu ortaya konur. Üçüncü ve son aşamada ise grafik tasarım (composite drawing) ya da dijital formda (data base tape) olmak üzere topografya oluşturulur ve entegre devre bu topografya üzerine sabitlenir. Bu aşamalardan ilk ikisi yazılı ya da grafik formda oldukça hacimli bir dokümantasyonun konusunu oluşturur ve bu çalışmanın da sözlü veya yazılı nitelikte bir bilimsel eser olduğu tartışmasızdır.[559] Ne var ki, tescil belgesi verilmek suretiyle EDTK md.4/f.I uyarınca öngörülen koruma, orijinal niteliğe sahip entegre devre topografyasına tanınmıştır. Bunun anlamı, EDTK md.2'de de tanımlandığı üzere, yasal korumanın, entegre devreyi oluşturan tabakaların üç boyutlu dizilimini gösteren, üretim amacıyla tasarlanmış ve bir format üzerinde sabitlenmiş görüntüler dizisine özgü olmasıdır.

Dolayısıyla, hukuki korumaya mazhar bir entegre devre topografyasından söz edebilmek için söz konusu topografyanın tamamlanmış ve bir form üzerinde sabitlenmiş olması zorunludur.[560] Başka bir anlatımla, entegre devre topografyasından doğan hakkın konusu, belirli bir amaca hizmet eden veya somut bir ihtiyaca cevap veren, tamamlanmış ve gerçek anlamda işlevsel bir üründür. Buradan hareketle, entegre devre topografyasının üç aşamalı oluşum süreci bakımından üçüncü aşama sonuçlanıp çip topografya üzerine sabitlenmeden, bir sınaî mülkiyet hakkından söz edilmesi mümkün değildir.[561]

Ancak bu noktada, henüz geliştirilme aşamasında olan fakat kullanılabilir durumda bulunan bir topografyanın ekonomik olarak bir değer ifade etmemesi sebebiyle haczedilemeyeceği yönündeki genel kabulün sınırlarının da çizilmesi gerekir. Başka bir anlatımla, henüz üç boyutlu bir yüzey üzerine sabitlenmeyen bir entegre devre eğer halihazırda kullanılmakta ise ve iktisadi olarak da bir değer arz ediyorsa, söz konusu entegre devre acaba bu aşamada da haczedilebilir mi? Doktrinde, kullanılabilir durumda olan ve ekonomik olarak da değerlendirilebilen topografya tasarımının ya da bizatihi entegre devrenin cebrî icra işlemlerine konu olabileceği ve

---

559 **Troller**, Précis, s.159.

560 **Cornaz**, s.116.

561 Bir sınaî hak olarak entegre devre topografyasından söz edebilmek için ortada tamamlanmış bir ürün olması zorunlu olsa da, ilave bir işlem uygulanmak suretiyle hedeflenen kullanıma adapte edilmesi mümkün olan ve bu şekli ile piyasaya sürülen bir entegre devre topografyası da, yasanın öngördüğü korumanın kapsamı içinde kabul edilmek gerekir (**Cornaz**, s.116).

iflâs masasının aktifine dâhil olması gerektiği ileri sürülmektedir.[562] Ancak kanaatimizce, Türk hukuku bakımından, bir entegre devre tamamlanıp bir form üzerine sabitlenmedikçe, ortada hukuken korunan bir sınaî hak yoktur ve bu sebeple de salt topografya tasarımının ya da entegre devrenin haczine imkan tanınmamalıdır.[563]

Bir entegre devre tamamlandıktan ve bir form üzerine sabitlendikten sonra ortaya çıkan entegre devre topografyası, bu aşamadan itibaren hukuken korunmaya mazhar bir sınaî hak hüviyetine kavuşur. Nitekim, EDTK md.6'ya göre bir entegre devre topografyasına sağlanan korumanın başlangıcı, entegre devre topografyasının hak sahibi tarafından veya onun izniyle üçüncü bir kişi tarafından yurt içinde veya yurt dışında ilk kez ticari açıdan piyasaya sürüldüğü tarihten itibaren iki yıl içinde tescil başvurusunun yapılmış olması şartıyla, piyasaya sürülme tarihi veya ticari açıdan piyasaya sürümün söz konusu olmadığı hallerde tescil başvurusunun yapıldığı tarihtir. Dolayısıyla, tamamlanmış bir entegre devre topografyası ticari açıdan piyasaya sürülmüş ise, iki yıl içinde tescil başvurusunda bulunulmak kaydıyla sınaî hak korumasından yararlanır ve bu süre zarfında da haczedilebilir ve diğer her türlü cebrî icra işleminin konusunu oluşturabilir.

Diğer yönden, henüz tescil başvurusunda bulunulmasa da, tamamlanmış ve ticari açıdan piyasaya arz edilmiş bir entegre devre, geliştiricinin gizli kalmasını arzu ettiği üretim sırları içerebilir ve entegre devre topografyasına bu aşamada haciz uygulanması, söz konusu üretim sırrının muhafaza edilmesini güçleştirebilir, hatta imkânsız hale getirebilir. Entegre devre topografyasının geliştirilme sürecinde üretim sırlarının korunması gerekliliği, henüz patent başvurusunda bulunulmamış ancak haczedilen ve paraya çevrilen buluşa ait üretim sırlarının korunması ile de benzerlik

---

[562] **Troller**, Manuel, s.801.

[563] Aksi görüşte: **Cornaz**, s.117. Yazara göre entegre devre topografyasına sağlanan yasal korumanın amacı sınaî alanda yapılan yatırımların korunması ve bilişim sektöründeki korsanlık (Fr. piraterie, İng. piracy) faaliyetleri ile mücadele etmek olduğu için, entegre devre topografyasının korunması ile ilgili atılacak adımlarda da, masraf ve riskleri ile birlikte topografyanın geliştirilmesinden sorumlu olan yapımcıya (Fr. producteur) aittir. (Bkz. LTo md.3/f.I) Bu sebeple, entegre devre topografyası korumasının konusu da kişinin yaratıcı düşüncesinden ziyade, endüstriyel nitelikteki hizmettir. Bunun sonucu olarak da, yasal korumadan istifade edecek olan kişi ile bu kişinin geliştirdiği topografya arasındaki kişisel bağı muhafaza etmeye hukuken ihtiyaç bulunmadığından, bu kişinin entegre devre topografyası geliştirme yönünde ortaya koyduğu çalışmalar hangi aşamada olursa olsun, cebrî icra işlemlerine konu olabilmelidir.

göstermektedir. Buna göre, henüz tescil başvurusunda bulunulmamış bir entegre devre topografyasının paraya çevirme işlemleri, potansiyel alıcılar tarafından entegre devre topografyasına ilişkin üretim sırlarına vâkıf olunmasına sebep olabilir. Bu sebeple, haczedilmiş bir entegre devre topografyasının hangi usûlle paraya çevrileceği belirlenirken, icra mahkemesince, patent hakkı bakımından söz konusu olduğu üzere, üretim sırrının korunmasına yönelik olarak en uygun yöntemin tercih edilmesi önem taşımaktadır.[564] Bu açıdan, henüz tescil başvurusunda bulunulmamış bir entegre devre topografyası haczedilip paraya çevrildiğinde, üretim sırlarının ifşa edilmesi ihtimali, söz konusu entegre devre topografyasının haczedilebilirliği önünde bir engel olmayıp, uygun paraya çevirme yönteminin belirlenmesi gerekliliği kapsamında ele alınmak gerekir. Buna göre, tamamlanmış, ticari amaçla piyasaya sürülmüş ve fakat henüz tescil başvurusunda bulunulmamış bir entegre devre topografyasının salt üretim sırlarının ifşa edilmesi ihtimaline binaen haczedilemez olduğu ileri sürülemeyecek; ancak bu husus, paraya çevirme yöntemi belirlenirken icra mahkemesince göz önünde bulundurulacaktır. Bu hususta, tamamlanmış fakat henüz patent müracaatında bulunulmamış patentin haczi ile ilgili yaptığımız açıklamalar geçerlidir.

EDTK md.17, entegre devre topografyası başvurusu veya tescilinden doğan hakların üçüncü kişiye devredilebileceğini ve haczedilebileceğini hüküm altına almıştır. Bu kapsamda, tamamlanmış, piyasaya arz edilmiş ve tescil başvurusuna konu olmuş bir entegre devre topografyası ile birlikte tescilli entegre devre topografyası her türlü cebrî icra işlemine konu edilebilir. Diğer yönden, tescilli entegre devre topografyasının haczinde entegre devre tescil belgesi hakkı kanıtlama fonksiyonu icra ettiğinden, entegre devre topografyası tescil belgesinin menkul haczi hükümlerine göre haczedilmesi entegre devre topografyasının tescilinden doğan hakkın haczedilmesi sonucunu doğurmaz.

b. Entegre devre topografyası lisans hakkının ve entegre devre topografyası ile ilgili alacakların haczi

EDTK md.18/f.I entegre devre topografyası başvurusundan ve tescilden doğan hakkın lisans sözleşmesine konu olabileceğini öngörmüş, EDTK md.18/f.II'de ise

[564] Patent ve faydalı modelin paraya çevrilmesinde üretim sırrının korunması gerekliliği ile ilgili açıklamalar için bkz. 3. Bölüm, I, B, 5.

lisansın inhisarî veya inhisarî olmayan lisans şeklinde verilebileceği, sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça lisansın inhisarî olmadığı, lisans verenin entegre devre topografyasını kendisinin kullanabileceği gibi üçüncü kişilere de lisans verebileceği düzenlenmiştir. EDTK md.18/f.III uyarınca eğer lisans inhisarî nitelikte ise lisans veren başkasına lisans veremez ve hakkını açıkça saklı tutmadıkça kendisi de entegre devre topografyasını kullanamaz. EDTK md.18/f.IV'a göre ise sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça, lisanstan doğan haklar lisans sahiplerince üçüncü kişilere devredilemez ve alt lisans verilemez.

Entegre devre topografyası lisansının devrine yönelik getirilen düzenleme, marka, patent ve tasarım lisansları ile paralellik göstermektedir. Bu yönüyle, marka haczi bakımından tartışıldığı üzere,[565] bir mal veya hakkın hukuken devri mümkün değilse ve bu devir yasağı da taraf iradesinden değil de yasal düzenlemeden doğuyorsa, söz konusu mal veya hak haczedilemez. Dolayısıyla, kural olarak, entegre devre topografyası lisans hakkının haczi de mümkün değildir. Buna karşılık, marka ya da patent lisansı bakımından olduğu gibi entegre devre topografyası lisansının da devredilebileceğine yönelik sözleşme yapılabileceğinden, taraflar arasındaki lisans sözleşmesinde lisans alanın entegre devre topografyası lisans hakkını üçüncü kişilere devredilebileceği kararlaştırılmış ise, bu takdirde, lisans alanın borcu için, söz konusu lisans hakkı da haczedilebilir.

Diğer yönden, marka, patent veya tasarım hakkı gibi, entegre devre topografyası hakkından da lisans veya devir bedeli gibi alacaklar doğabilir. Bu alacaklar, BK md.183 ve devamı maddeler kapsamında alacağın temlikine konu olabilirler ve devredilebilirler. Dolayısıyla, alacakların haczi usûlüne ilişkin İcra ve İflâs Kanunu hükümleri uyarınca bu alacaklara haciz uygulanması imkân dâhilindedir.

3. Haczi kabil olmayan mallara ilişkin İİK düzenlemesinin entegre devre topografyası bakımından uygulama alanı

Bazı malvarlığı değerlerinin tamamen veya kısmen haczedilememesi, entegre devre topografyası bakımından da incelenebilir.

---

[565] Bkz. 2. Bölüm, II, B, 3, d.

Kanaatimizce, marka, patent ve tasarım hakkı bakımından söz konusu olduğu gibi, entegre devre topografyasından doğan hak, topografyayı geliştiren kişinin mesleğini icra etmesi için gerekli olan alet veya araç-gereç olarak kabul edilmemek gerekir. Başka deyişle, madde metninin açık lafzı ve haczi yasaklanan malvarlığı değerlerinin özelliği göz önüne alındığında, söz konusu yasak menkul malları kapsamaktadır ve entegre devre topografyasından doğan hakkın İİK md.82 çerçevesinde haciz yasağı içine alınması mümkün değildir.

4. Haciz işlemi

EDTK md.17/f.II, entegre devre topografyası ve tescilden doğan hakkın haczedilmesini mümkün kılmış ve bu durumda, taraflardan birinin talebi üzerine haciz işleminin sicile kayıt edilerek bültende yayımlanacağını ifade etmiştir. SMK'nın aksine, EDTK'da haciz işlemi bakımından İİK'nın ilgili hükümlerinin uygulanacağına dair açık bir yollama söz konusudur.

Marka, patent ve faydalı model ve tasarım haczinde olduğu gibi, entegre devre topografyasının haczine İİK md.94 ve md.79/f.II c.3 uygulanır. Buna göre, İİK md.94'e konu malların örnek olarak gösterildiği ve marka için de uygulanabildiği göz önüne alındığında, İİK md.94, entegre devre topografyası haczinde de uygulanacak hükümdür.

Diğer yönden, EDTK md.17/f.I, entegre devre topografyası başvuruları ve entegre devre topografyasının tescilinden doğan hakkın sicile kaydedileceğini öngörmektedir. Dolayısıyla, resmi sicile kayıtlı malların sicil kaydına işletilmek suretiyle doğrudan haczine imkân tanıyan İİK md.79/f.II c.3, TPMK nezdinde tescilli entegre devre topografyası başvuruları ve entegre devre topografyasının tescilinden doğan hakkın haczinde de uygulanır ve sicile kaydedilmiş olan başvurular ve başvurunun tescili halinde tescilden doğan haklar, bu hükme göre de haczedilebilirler. Bu noktada, patent hakkı açısından ifade ettiğimiz gibi, marka hakkı ile entegre devre topografyası haczi arasında, İİK md.79/f.II c.3'ün uygulama alanı bakımından bir farklılık söz konusudur. Buna göre, İİK md.79/f.II c.3 uyarınca sicile işlenmek suretiyle doğrudan haciz yöntemi henüz başvurusu kabul edilerek tescil edilmemiş

marka başvurularına uygulanamazken,[566] EDTK md.17/f.I'in açık hükmü karşısında, entegre devre topografyası başvurularının da İİK md.79/f.II c.3 uygulanarak doğrudan haczi mümkündür.

Bu itibarla, tamamlanmış ve ticari amaçla piyasaya sürülmüş olduğu ölçüde haczedilebilir nitelik kazanan entegre devre topografyası İİK md.94 hükmü çerçevesinde haczedilebilirken; entegre devre topografyası tescil başvurusu ve tescil halinde tescilden doğan hak, İİK md.94'te belirtilen usûlle, ya da İİK md.79/f.II c.3 çerçevesinde sicil kaydına işlenmek suretiyle doğrudan da haczedilebilir. Bunun dışında, İcra ve İflâs Kanunu'nun anılan hükümlerinin marka haczi bakımından gösterdiği özellikler, entegre devre topografyası haczi açısından da herhangi bir farklılık arz etmez. Bu yönüyle, marka hakkı bakımından hacze uygulanacak hükümler,[567] haczin icrası ve bu çerçevede İİK md.79/f.II c.3 uyarınca sicile işlenmek suretiyle doğrudan haciz ve İİK md.94'e göre haciz işleminin yerine getirilmesi[568] ve haczin etkisi ve sonuçları[569] ile ilgili olarak yaptığımız açıklamalar, entegre devre topografyası haczi bakımında da geçerlidir.

Ayrıca, tamamlanmış ve ticari amaçla piyasaya sürülmüş entegre devre topografyasından doğan hak, entegre devre topografyası başvurusu ve tescilden doğan hakkın haczinin yanında, haczedilmesi mümkün olan ve entegre devre topografyasından doğan devir bedeli veya lisans alacakları da, markadan doğan alacaklarda olduğu gibi haczedilebilirler.[570]

5. Hacizli entegre devre topografyasının paraya çevrilmesi

İntifa hakkı, taksim edilmemiş miras veya şirket ya da iştirak halinde tasarruf edilen mal hissesi gibi Kanun'un daha önceki maddelerinde nasıl paraya çevrileceği hakkında hüküm bulunmayan malların bu maddede yer alan prosedür uyarınca paraya çevrileceğini öngören İİK md.121, hacizli marka bakımından söz konusu olduğu gibi,

---

[566] Bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, b, bb.

[567] Marka hakkının haczine uygulanacak hükümler ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, a.

[568] Marka hakkının icrası ve bu kapsamda, tescilli markanın İİK md.79/f.II c.3 uyarınca doğrudan haczi ve İİK md.94'e göre haciz işleminin yerine getirilmesi ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, b, aa ve bb.

[569] Marka hakkının haczinin etkisi ve sonuçları ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, E.

[570] Marka hakkından doğan alacakların haczi ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, B, 3, d.

hacizli entegre devre topografyasının paraya çevrilmesi ile ilgili olarak uygulanması gereken hükümdür. Yine belirtmek gerekir ki, İİK md.121 uygulanarak hacizli entegre devre topografyasının paraya çevrilmesinde haczin hangi maddeye göre yapıldığının bir önemi bulunmamaktadır. Bu itibarla, marka hakkının haczinde olduğu gibi, entegre devre topografyasının İİK md.79/f.II c.3 ya da İİK md.94'e göre haczedilmesi paraya çevirme yöntemi bakımından bir farklılık yaratmaz ve her iki ihtimalde de, hacizli entegre devre topografyası İİK md.121'de öngörülen usûl ve prosedür doğrultusunda paraya çevrilir.

Bu kapsamda, entegre devre topografyası haczinde de icra dairesi, paraya çevirme talebi sonrasında işlemlere başlama kararı verdiğinde, paraya çevirmenin hangi yöntemle yapılacağını icra mahkemesine sorar. Madde uyarınca icra mahkemesi yerleşim yerleri bilinen ilgilileri davet edip gelenleri dinleyecek ve ardından, uygun paraya çevirme yöntemini belirleyecektir. Buna göre, icra mahkemesi, marka hakkı açısından söz konusu olduğu gibi, hacizli entegre devre topografyasının açık artırma yoluyla satılmasına karar verebileceği gibi, satış için memur görevlendirebilir veya uygun gördüğü diğer tedbirleri de alabilir. Dolayısıyla, icra mahkemesince görüşlerine başvurulması gereken ilgililerin kapsamına kimlerin girdiği,[571] icra mahkemesince belirlenecek paraya çevirme yöntemleri olarak açık artırma yoluyla satış,[572] satış için memur tayini[573] ve alınacak diğer tedbirler ve bu kapsamda pazarlık yoluyla satış ve alacaklının tatmini için alternatif usûller[574] bağlamında marka hakkının paraya çevrilmesi başlığı altında yapılan açıklamalar, entegre devre topografyası için de uygulanır.

Bu noktada belirtmek gerekir ki, icra mahkemesince hacizli entegre devre topografyasının paraya çevrilme yöntemi belirlenirken, patent bakımından söz konusu

---

[571] İİK md.121 çerçevesinde icra mahkemesince paraya çevirme yöntemi belirlenirken, davet edilip dinlenmesi gereken ilgililerin kimlerden oluştuğu ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, a.

[572] Marka hakkının paraya çevrilmesinde açık artırma yoluyla satış usûlünün uygulanması ve bu usûlün gösterdiği özellikler ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, b, aa.

[573] Marka hakkının paraya çevrilmesinde satış için memur tayini yönteminden anlaşılması gereken hususlar ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, b, bb.

[574] Marka hakkının pazarlık yoluyla paraya çevrilmesinde izlenecek yöntem ve alınacak diğer tedbirler çerçevesinde icra mahkemesinin başvurabileceği alternatif yol ve yöntemler hakkında bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, b, cc.

olan üretim sırlarının korunması gerekliliği, entegre devre topografyası için de kendisini gösterir. Özellikle, tamamlanmış ve ticari amaçla piyasaya sürülmüş bir entegre devre topografyası haczedildiğinde, patent için söz konusu olduğu gibi, paraya çevirmede pazarlık yoluyla satış yönteminin tercih edilmesi, kanaatimizce, entegre devre topografyasından doğan hakkın gayri-maddî mal karakterine daha uygundur.

C. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehinli entegre devre topografyasının tâbi olacağı icra işlemleri

EDTK md.17/f.II, entegre devre topografyası başvurusu ve tescilden doğan hakkın kanunî veya akdî rehne konu olabileceğine dair açık bir düzenleme içermektedir. Yine, tamamlanmış ve ticari amaçla piyasaya sürülmüş ancak henüz tescil başvurusuna konu olmamış entegre devre topografyası üzerinde de rehin kurulabilir. Keza, entegre devre topografyasına ilişkin lisans sözleşmesinde lisans alanın lisans hakkını üçüncü kişilere devredebileceği kararlaştırılmış ise, söz konusu lisans hakkı da rehin konusu olabilir. Diğer yönden, marka, patent, faydalı model ve tasarım hakkı açısından söz konusu olduğu gibi, entegre devre topografyasından doğan alacaklar da yine, BK md.183 vd. maddeleri gereğince temlik edilebilirler. Temlik edilebilen bu alacaklar üzerinde de rehin kurulmasında hukuken bir engel yoktur.

Rehinli entegre devre topografyasının paraya çevrilmesi amacıyla yapılması gereken işlemler[575] ve bu çerçevede rehinli alacaklıya, rehinli entegre devre topografyasını özel yoldan paraya çevirme yetkisi verilip verilemeyeceği ile ilgili olarak marka hakkı açısından yaptığımız değerlendirmeler[576] burada da uygulama alanı bulur.

D. İflâsın entegre devre topografyası ile ilgili hukuki işlem ve süreçler üzerindeki etkisi

Entegre devre topografyası hakkı sahibi borçlu iflâsa tâbi şahıslardan olup da hakkında iflâs kararı verildiğinde, bu durum, marka, patent ve tasarım hakkı

---

[575] Rehinli markanın paraya çevrilmesinde uygulanacak hükümler ve paraya çevirme işleminin icrası ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, III, B.

[576] Rehinli markanın özel yoldan paraya çevrilebilmesi için rehinli alacaklıya yetki verilip verilemeyeceği hususunda yapılan tartışmalar ve konu ile ilgili değerlendirmemiz için bkz. 2. Bölüm, III, B, 2.

bakımından olduğu gibi, entegre devre topografyası için de hukuki sonuçlar doğurur. Bu yönüyle, iflâs açıldığı anda müflisin haczi kabil bütün mallarının bir masa teşkil etmesi kuralı, borçluya ait ve haczi kabil entegre devre topografyalarını da kapsar. Dolayısıyla, müflisin tamamlanmış, ticari amaçla piyasaya sürülmüş ancak tescil başvurusuna konu olmamış entegre devre topografyasından doğan hak, entegre devre topografyası tescil başvurusu ve TPMK nezdinde tescilli entegre devre topografyası iflâs masasına dâhil bir malvarlığı değeri olarak müflisin alacaklılarının tatminine özgülenir. Aynı şekilde, entegre devre topografyasından doğan alacaklar da haczedilebilir ve bu itibarla, iflâs kararı ile birlikte bu alacaklar masaya girer.

Bu çerçevede, entegre devre topografyasından doğan davalar ve entegre devre topografyası ile ilgili icra takipleri bakımından iflâs olgusunun meydana getirdiği etkiler,[577] iflâsın açılmasının TPMK nezdinde devam eden tescil süreçlerine etkisi,[578] iflâsın entegre devre topografyası ile ilgili sözleşmeler üzerindeki etkisi[579] ve iflâs masasının aktifindeki entegre devre topografyasının paraya çevrilmesi[580] ile ilgili olarak marka hakkı kapsamında yaptığımız açıklamalarımıza atıf yapmaktayız.

E. Konkordato kurumunun entegre devre topografyası ile ilgili işlem ve süreçler bakımından taşıdığı özellikler

Entegre devre topografyası sahibi borçlunun konkordato talep etmesi veya borçlu hakkında alacaklılarının konkordato talebinde bulunması ve borçlunun aktifinde entegre devre topografyası bulunması halinde, adi konkordato ve malvarlığının terki suretiyle konkordatoda marka hakkı bakımından yaptığımız açıklama ve değerlendirmeler, entegre devre topografyası bakımından da aynen geçerlidir.[581]

---

[577] Marka hakkından doğan yargılamalar ve marka hakkı ile ilgili icra takipleri bakımından iflâs olgusunun etkileri ile ilgili bkz. 2. Bölüm, IV, B, 2 ve 3.

[578] Marka hakkının tescili ile ilgili olarak TPMK nezdinde devam eden süreçlere iflâsın açılmasının etki edip etmeyeceği ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, IV, B, 4.

[579] İflâsın açılmasının marka hakkı ile ilgili sözleşmeler açısından doğurduğu etkilere dair hukuki değerlendirmelerimiz için bkz. 2. Bölüm, IV, C.

[580] İflâs masasına dâhil marka hakkının paraya çevrilmesi ve bu çerçevede paraya çevirme işlemleri bakımından uygulanacak hükümler ve paraya çevirme işlemlerinin icrası ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, V, A ve B.

[581] Adi konkordato ve malvarlığının terki suretiyle konkordato açısından marka hakkının gösterdiği özellikler ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, V, A ve B.

IV. YENİ BİTKİ ÇEŞİTLERİ ÜZERİNDE ISLAHÇI HAKKI

A. Genel olarak

Türk hukukunda bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı hakkı Sınaî Mülkiyet Kanunu ile değil, ayrı bir yasal düzenleme olarak Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun'la korunmaktadır. Devir, intikal, rehin ve haciz başlıklı YBÇK md.49/f.III uyarınca başvuru ve tescilden doğan hak rehne ve hacze konu olabilir. Söz konusu hukuki işlemlerden doğan haklar taraflardan birinin talebi üzerine sicile kaydedilir ve bültende yayımlanır. Yine, maddeye göre, rehin hakkı ve haciz bakımından MK ve İİK'nın ilgili hükümleri uygulanır. Nitekim, YBÇK md.49/f.I hükmünde de açıkça belirtildiği üzere, yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı başvurusu veya tescilinden doğan hakların üçüncü kişilere devredilebilir nitelikte olmasının doğal bir sonucu olarak, marka hakkı, patent ve faydalı model, tasarım ve entegre devre topografyası açısından ifade ettiğimiz üzere, yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkının haczedilebileceği, üzerinde rehin hakkı kurulabileceği, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe konulabileceği ve hak sahibi iflâsa tâbi kişilerden ise iflâs halinde yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkının iflâs masasına dâhil olması da mümkündür.[582]

B. İlâmlı ve genel haciz yolu ile ilâmsız icra takibinde yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı haczi bakımından cebrî icra faaliyeti

1. Genel olarak

Yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı başvurusu ve tescilinden doğan hakların haczedilebileceğine dair YBÇK düzenlemesi çerçevesinde, marka hakkı, patent ve faydalı model, tasarım ve entegre devre topografyası için söz konusu olduğu üzere, yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı da cebrî icra işlemlerine konu teşkil edebilir. Dolayısıyla, genel haciz yolu ile takipte borçluya ait ve Tarım ve Orman Bakanlığı nezdinde tescilli ıslahçı hakkına ve ıslahçı hakkı tescil başvurusuna haciz uygulanabileceği gibi, bunlar ihtiyaten haczedilebilir, rehnedilmeleri durumunda

---

[582] İsviçre hukukunda LPOV, yeni bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı hakkının cebrî icra işlemlerine konu olabilip olamayacağı hususu ile ilgili herhangi bir düzenleme içermemektedir. Ne var ki, yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı da buluş özelliği göstermekte ve ekonomik bir değer ifade etmektedir. Bu sebeple, İsviçre'de de yeni bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı hakkının haczedilebileceği ve iflâs durumunda masaya gireceği konusunda herhangi bir tereddüt yaşanmamaktadır (**Cornaz**, s.88 vd.).

paraya çevrilebilir ve borçlunun iflâsı halinde iflâs masasına dâahil olur. Yine, genel haciz yolu ile takipte takibin kesinleşmesine kadar olan aşamalar bakımından, haczin konusunu ıslahçı hakkı oluşturmakta ise, İİK'nın ilgili hükümleri herhangi bir farklılık söz konusu olmaksızın uygulanır.

2. Yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı haczinin konusu

a. Yeni bitki çeşidi geliştirilme aşamaları bakımından hukuki durum

Henüz geliştirilme aşamasında olan bir bitki çeşidi, ıslahçı hakkı verilerek korunma şartlarından olan ve YBÇK md.8'de açıklanan durulmuşluk şartını yerine getirmiş olmaz ve bu sebeple de, ortada, yasal olarak korunmaya değer bir yeni bitki çeşidinden de söz edilemez. Bu itibarla, tamamlanmamış ve henüz geliştirme aşamasında olan yeni bitki çeşidi ekonomik olarak bir değer ifade etmediği gibi; geliştiricinin henüz sonuçlanmamış çalışmalarının ürünleri de, bu aşamada henüz yeni bitki çeşidi olarak kabul edilemeyeceğinden, haczedilemez.[583]

Yeni bir bitki çeşidi ıslah eden veya bulan ve geliştiren ve bu suretle YBÇK kapsamında ıslahçı sıfatı kazanarak ıslahçı hakkı elde eden kişi ya da ıslahçının hukuki halefleri, ıslahçı hakkı tanınmasını isteme hakkı kazanmaktadır. Başka deyişle, ıslahçı hakkı tescil olgusu ile kazanıldığı ve tescilden önce ıslahçı hakkı söz konusu olmadığına göre, yeni bir bitki çeşidi ıslah eden ya da bulan ve geliştiren kişi, ıslahçı hakkı tanınmasını isteme hakkı sahibidir.[584]

YBÇK'da herhangi bir hüküm bulunmamakla beraber, yeni bitki çeşidi ıslah edilmesi ya da bulunması ve geliştirilmesi suretiyle doğan ıslahçı hakkının tanınmasını isteme hakkı üçüncü kişilere devredilebilir. Dolayısıyla, ıslahçı hakkının tanınmasını isteme hakkı da, hukuki tasarruflara konu olabilir ve bu kapsamda bu hak üzerinde

---

583 **Cornaz**, s.88.

584 Islahçı hakkı tanınmasını isteme hakkı, öncelikle, ıslahçı hakkı elde etmek ve yeni bitki çeşidinin Tarım ve Orman Bakanlığı Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkez Müdürlüğü nezdinde tescilini talep etme hakkı verir. Bunun dışında, ıslahçı hakkı tanınmasını isteme hakkının, üçüncü kişinin haksız başvuruda bulunmuş olması halinde bu başvuruya itirazda bulunabilme ve söz konusu üçüncü kişiye hak tanınmışsa üçüncü kişinin kaydının sicilden silinerek kendisinin hak sahibi olarak tescilini isteme hakkını da bünyesinde barındırdığını kabul etmek gerekir. Bkz. **Odman Boztosun**, Islahçı Hakkı, s.133.

üçüncü kişiler lehine rehin kurulabileceği gibi, ıslahçı hakkı tanınmasını isteme hakkı[585] cebrî icra işlemlerine de konu oluşturabilir.[586]

Diğer yönden, henüz tescil başvurusunda bulunulmasa da, ıslah edilen ya da bulunan ve geliştirilen bir bitki çeşidi cebrî icra işlemleri sonucunda paraya çevrilmesinin, bitki çeşidinin tescili için aranan yenilik unsuruna zarar verip vermeyeceği ve bunun sonucunda da tescil başvurusunun reddedilme riskinin doğup doğmayacağı tartışılabilir. Islahçı hakkında yenilik şartı, başvuru hakkı sahibine başvuruya konu bitki çeşidini tescil başvurusundan belirli bir süre öncesine kadar ticari amaçla kullanma olanağı tanımaktadır. Yenilik unsuru da, ancak bu sürenin geçmesi halinde ortadan kalkar ve tescil talebi yenilik unsurunun bulunmaması sebebiyle reddedilir. Dolayısıyla, patent ve tasarım bakımından aranan yenilik koşulunun aksine, ıslahçı hakkında, hak konusu yeni bitki çeşidinin başvuru tarihinden önce dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış olması aranmaz.[587] Bunun sonucu olarak, patent, faydalı model ve tasarımın aksine, tamamlanmış, ıslah edilmiş veya bulunmuş ya da geliştirilmiş bir bitki çeşidinin cebrî icra işlemleri neticesinde paraya çevrilmesi, ıslahçı hakkının tescili için gerekli olan yenilik koşuluna zarar verme riski taşımaz.[588]

Islahçı hakkının tanınması ve hakkın tescili için Tarım ve Orman Bakanlığı'na başvurulması zorunludur. YBÇK md.32'de bu husus, "Bu Kanunun verdiği koruma hakkından yararlanmak için çeşit sahibi, yazılı olarak Bakanlığa başvurur" şeklinde ifade olunmuş; YBÇK md.32'de ise başvuru şartları düzenlenmiştir. YBÇK md.49'da da bir bitki çeşidi ile ilgili olarak YBÇK uyarınca yapılan tescil başvurusu veya tescilden doğan hakkın hacze konu edilebileceği açıkça hüküm altına alınmıştır. Islah edilen veya bulunan ya da geliştirilen yeni bitki çeşidi ilgili kurum nezdinde ıslahçı

---

[585] Cebrî icra işlemlerinin ve diğer hukuki tasarrufların konusu ıslahçı hakkı tanınması isteme hakkı, tescil başvurusunun ya da ıslahçı hakkının konusunu oluşturan fikrî ürün niteliğindeki bitki çeşidi değil; bu ürün üzerinde sınaî mülkiyet hukuku çerçevesinde tanınan haklardır (**Odman Boztosun**, Islahçı Hakkı, s.210).

[586] **Odman Boztosun**, Islahçı Hakkı, s.210; **Cornaz**, s.88-89. Yine doktrinde, kanaatimizce haklı olarak, ıslahçı hakkının tanınmasını isteme hakkı rüçhan hakkını da kapsadığı ve bu sebeple, UPOV Sözleşmesi'ne taraf ülkelerden birinde ıslahçı hakkı için başvuruda bulunan kişinin, başvuru tarihinden itibaren on iki ay içinde Türkiye'de başvuruda bulunmak hususunda öncelik hakkına sahip olduğu ifade olunmaktadır. Bkz. **Odman Boztosun**, Islahçı Hakkı, s.210. İsviçre hukuku bakımından da bu kuralın geçerli olduğu yönünde: **Cornaz**, s.88.

[587] **Odman Boztosun**, Islahçı Hakkı, s.102.

[588] **Cornaz**, s.89.

hakkı tanınması amacıyla tescil başvurusuna konu olduğunda, başvurucunun bir beklenen hakkı doğar, söz konusu beklenen hak ekonomik bir değer ifade eder ve üçüncü kişilere de devredilebilir. Keza, başvuru tescil edildiğinde başvurucuya ıslahçı hakkı tanınır[589] ve ıslahçı, YBÇK md.14'te sıralanan inhisarî yetkileri kullanma hakkı elde eder. Bu yönüyle, ekonomik olarak değerlendirilebilen ve üçüncü kişilere de devredilebilen ıslahçı hakkı, YBÇK md.49/f.III'ün açık hükmü doğrultusunda haczedilebilir ve cebrî icra işlemlerine konu olabilir. Ancak, ıslahçı hakkının haczinde Tarım ve Orman Bakanlığı'nca tanzim edilen ıslahçı hakkı tescil belgesi ıslahçı hakkını kanıtlama fonksiyonu icra ettiğinden, ıslahçı hakkı belgesinin menkul haczi hükümlerine göre haczedilmesi yeni bitki çeşidinin tescilinden doğan hakkın haczedilmesi sonucunu doğurmaz. Yine, geliştirilen bitki çeşidinin çoğaltılmış veya hasat edilmiş materyali de, İİK'nın menkul haczi hükümlerine göre haczedilebilir.[590]

b. Yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı ile ilgili tanınan lisans hakkının ve ıslahçı hakkından doğan alacakların haczi

YBÇK md.50/f.I, ıslahçı hakkı başvurusu veya tescilden doğan hakkın lisans sözleşmesine konu olabileceğini ve lisansın inhisarî veya inhisarî olmayan lisans şeklinde verilebileceğini öngörmüştür. YBÇK md.50/f.II'de lisans sözleşmesinde aksi kararlaştırılmadıkça lisansın inhisarî olmadığı, lisans verenin korunan bitki çeşidini kendisinin kullanabileceği gibi üçüncü kişilere de başka lisanslar verebileceği düzenlenmiştir. YBÇK md.50/f.III uyarınca eğer lisans inhisarî nitelikte ise lisans veren başkasına lisans veremez ve hakkını açıkça saklı tutmadıkça kendisi de ıslahçı hakkının konusu olan bitki çeşidini kullanamaz. YBÇK md.50/f.V'e göre ise sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça, sözleşmeye dayalı lisans sahipleri[591] lisanstan doğan hakları üçüncü kişilere devredemez veya alt lisans veremez.

---

589 **Flury-Jeker**, s.189.

590 Bitki çeşidinin çoğaltılmış ya da hasat edilmiş materyalinin haczinde, haciz işlemi yalnızca söz konusu materyaller üzerinde uygulanır. Başka bir anlatımla, haciz ve paraya çevirme neticesinde haczedilmiş materyal kendisine ihale edilen alıcı, ıslahçı hakkını elde etmiş olmayacağından, söz konusu materyalleri kullanarak bitki çeşidini tekrar çoğaltamaz. Bu yönüyle, esasen, geliştirilen bitki çeşidinden elde edilen materyal bir sınaî hak değildir ve bu materyalin haczi, ıslahçı hakkının haczedildiği anlamına da gelmez (**Tüysüz**, s.259).

591 YBÇK kapsamında lisans hakkı sözleşme yoluyla edinilebileceği gibi zorunlu lisans yoluyla da elde edilebilir. Islahçı hakkı sahibi ile üçüncü kişi arasında ıslahçı hakkının sözleşmeye dayalı lisans hakkı tanınması suretiyle kullanılması mümkün olmadığı durumlarda kamu yararı ıslahçı hakkının

YBÇK kapsamında ıslahçı hakkının lisansının devrine yönelik getirilen düzenleme, diğer sınaî haklar ile paraleldir. Bu yönüyle, marka haczi bakımından ortaya konduğu üzere,[592] bir mal veya hakkın hukuken devri mümkün değilse ve bu devir yasağı taraf iradesinden değil de yasal düzenlemeden kaynaklanmakta ise, söz konusu mal veya hak haczedilemez. Dolayısıyla, kural olarak, ıslahçı hakkı lisans hakkının haczi mümkün değildir. Buna karşılık, marka, patent, tasarım ve entegre devre topografyası lisansı bakımından olduğu gibi bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı lisansının da devredilebileceğine yönelik sözleşme yapılabileceğinden, taraflar arasındaki lisans sözleşmesinde lisans alanın lisans hakkını üçüncü kişilere devredilebileceği kararlaştırılmış ise, bu takdirde, lisans alanın borcu için, söz konusu lisans hakkı da haczedilebilir.

Keza, diğer sınaî haklar bakımından söz konusu olduğu gibi yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkından da, lisans ya da devir bedeli gibi alacaklar doğabilir. Bu alacaklar, BK md.183 ve devamı maddeler kapsamında alacağın temlikine konu olabilirler ve devredilebilirler. Dolayısıyla, alacakların haczi usûlüne ilişkin İcra ve İflâs Kanunu hükümleri uyarınca bu alacaklara da haciz uygulanabilir.[593]

3. Haczi kabil olmayan mallara ilişkin İİK düzenlemesinin ıslahçı hakkı bakımından uygulama alanı

İİK md.82'de öngörülen düzenleme, yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı açısından da inceleme konusu oluşturmaktadır.

Doktrinde, kazanç sağlayıcı faaliyeti münhasıran yeni bitki çeşidi ıslahına dayanan gerçek kişi borçlu, tek gelir kaynağının ıslah edilen bitki çeşidinin ticari amaçlarla kullanımından elde edildiğini ispat ettiği takdirde, söz konusu kullanımdan doğan münhasır hakların İİK md.82/f.I b.4 (LP md.92/f.I b.1) uyarınca mesleği için gerekli alet ve edevat kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ve söz konusu hakların haczine izin verilmemesi gerektiği savunulmaktadır.[594] Kanaatimizce, marka, patent

kullanılmasını gerektirmekte ise, zorunlu lisansa hükmedilebilir. Yeni bitki çeşitleri üzerinde ıslahçı hakkı ile ilgili zorunlu lisans hk. bkz. **Odman Boztosun**, Islahçı Hakkı, s.159 vd.

592 Bkz. 2. Bölüm, II, B, 3, d.

593 **Tüysüz**, s.259.

594 **Cornaz**, s.91.

ve tasarım hakkı ve entegre devre topografyasından doğan hak bakımından söz konusu olduğu gibi, ıslahçı hakkının da bitki çeşidini ıslah eden ya da bulan ve geliştiren kişinin mesleğini icra etmesi için gerekli olan alet veya araç-gereç olarak kabul edilmemesi daha uygundur.

4. Haciz işlemi

YBÇK md.49/f.III, ıslahçı hakkı başvurusu ve tescilden doğan hakkın haczedilmesini mümkün kılmış ve bu durumda, taraflardan birinin talebi üzerine haciz işleminin sicile kaydedilerek bültende yayımlanacağını ifade etmiştir. SMK'nın aksine, EDTK gibi YBÇK'da da haciz işlemi bakımından İİK'nın ilgili hükümlerinin uygulanacağına dair açık bir yollama yapılmış durumdadır.

Marka, patent ve faydalı model, tasarım ve entegre devre topografyası haczinde olduğu gibi, yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı, İİK md.94 ve md.79/f.II c.3'te düzenlenen esaslar doğrultusunda haczedilir. Buna göre, İİK md.94'e konu malların örnek olarak gösterildiği ve marka için de uygulanabildiği göz önüne alındığında, yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkının haczinde de İİK md.94 uygulama alanı bulur.[595]

Diğer yönden, YBÇK md.35/f.IV, eksiksiz ve doğru yapılan her başvurunun; YBÇK md.43 ise, inceleme sonucunda, korumadan yararlanacak kişilerin YBÇK md.4'e uygunluğu ve başvuru sahibinin gerekli işlemleri yerine getirdiğinin tespit edilmesi halinde ıslahçı hakkının kütüğe kaydedileceğini öngörmüştür. Dolayısıyla, resmi sicile kayıtlı malların sicil kaydına işletilmek suretiyle doğrudan haczine imkân tanıyan İİK md.79/f.II c.3, TPMK nezdinde tescilli ıslahçı hakkı başvuruları ve tescil edilmiş ıslahçı haklarının haczinde de uygulanır. Bunun sonucu olarak, sicile kaydedilmiş olan başvurular ve başvurunun tescili halinde tescilden doğan haklar, bu hükme göre de haczedilebilirler. Islahçı hakkının haczi İİK md.79/f.II c.3 uygulanarak haczedildiğinde haciz, başvurunun ya da tescilden doğan hakkın haczinin sicile işlenmesi ile hüküm doğurur. Başka deyişle, tescilli markanın İİK md.79/f.II c.3 kapsamında haczedilmesi ihtimalinde söz konusu olduğu gibi, yeni bitki çeşidi

[595] **Odman Boztosun**, Islahçı Hakkı, s.221-222.

üzerinde ıslahçı hakkı tescil başvurusu ve ıslahçı hakkının İİK md.79/f.II c.3'e göre haczinde haczin sicile işlenmesi kurucu mahiyettedir.[596]

Bu noktada, marka hakkı ile yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı haczi arasında, İİK md.79/f.II c.3'ün uygulama alanı bakımından bir farklılık söz konusudur. Buna göre, İİK md.79/f.II c.3 uyarınca sicile işlenmek suretiyle doğrudan haciz yöntemi henüz başvurusu kabul edilerek tescil edilmemiş marka başvurularına uygulanamazken,[597] YBÇK md.35/f.IV'ün açık hükmü karşısında, ıslahçı hakkı başvurularının da İİK md.79/f.II c.3 uygulanarak doğrudan haczi mümkündür.

Bu itibarla, yeni bir bitki çeşidi ıslah edilmesi ya da bulunması ve geliştirilmesi suretiyle elde edilen ıslahçı hakkı tanınmasını isteme hakkı İİK md.94 hükmü çerçevesinde haczedilebilir. Buna mukabil, ıslahçı hakkı tescil başvurusu ve tescil halinde tescilden doğan hakkın, İİK md.94'te belirtilen usûlle, ya da İİK md.79/f.II c.3 çerçevesinde sicil kaydına işlenmek suretiyle doğrudan haczi mümkündür. Bunun dışında, İcra ve İflâs Kanunu'nun anılan hükümlerinin marka haczi bakımından gösterdiği özellikler, yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı haczi açısından da herhangi bir farklılık arz etmemektedir. Bu yönüyle, marka hakkı bakımından hacze uygulanacak hükümler,[598] haczin icrası ve bu çerçevede İİK md.79/f.II c.3 uyarınca sicile işlenmek suretiyle doğrudan haciz ve İİK md.94'e göre haciz işleminin yerine getirilmesi[599] ve haczin etkisi ve sonuçları[600] ile ilgili olarak yaptığımız açıklamalar, ıslahçı hakkı haczi bakımında da geçerlidir.

Ayrıca, ıslahçı hakkı tanınmasını isteme hakkı, ıslahçı hakkı başvurusu ve tescilden doğan hakkın haczinin yanında, haczedilmesi mümkün olan ve yeni bitki

---

596 Bu görüşte: Ayşe **Özkan**, Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunması, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksel Lisans Tezi, İstanbul 2008, s.88; **Odman Boztosun**, Islahçı Hakkı, s.219.

597 Bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, b, bb.

598 Marka hakkının haczine uygulanacak hükümler ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, a.

599 Marka hakkının icrası ve bu kapsamda, tescilli markanın İİK md.79/f.II c.3 uyarınca doğrudan haczi ve İİK md.94'e göre haciz işleminin yerine getirilmesi ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, D, 2, b, bb ve cc.

600 Marka hakkının etkisi ve sonuçları ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, E.

çeşidi üzerinde ıslahçı hakkından doğan devir bedeli veya lisans alacakları da, markadan doğan alacaklarda olduğu gibi haczedilebilirler.[601]

5. Hacizli ıslahçı hakkının paraya çevrilmesi

İntifa hakkı, taksim edilmemiş miras veya şirket ya da iştirak halinde tasarruf edilen mal hissesi gibi Kanun'un daha önceki maddelerinde nasıl paraya çevrileceği hakkında hüküm bulunmayan malların bu maddede yer alan prosedür uyarınca paraya çevrileceğini öngören İİK md.121, hacizli marka bakımından söz konusu olduğu gibi, hacizli ıslahçı hakkının paraya çevrilmesi ile ilgili olarak da uygulanması gereken hükümdür. Yine, diğer sınaî haklarda söz konusu olduğu gibi, İİK md.121 uygulanarak hacizli ıslahçı hakkının paraya çevrilmesinde haczin hangi maddeye göre yapıldığının bir önemi yoktur. Bu itibarla, marka hakkının haczinde olduğu gibi, yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkının İİK md.79/f.II c.3 ya da İİK md.94'e göre haczedilmesi paraya çevirme yöntemi bakımından bir farklılık yaratmayacak ve her iki ihtimalde de, hacizli ıslahçı hakkı İİK md.121'de öngörülen usûl ve prosedür doğrultusunda paraya çevrilecektir.

Bu kapsamda, ıslahçı hakkı haczinde de icra dairesi, paraya çevirme talebi sonrasında işlemlere başlama kararı verdiğinde, paraya çevirmenin hangi yöntemle yapılacağını icra mahkemesine sormakla yükümlüdür. Madde uyarınca icra mahkemesi yerleşim yerleri bilinen ilgilileri davet edip gelenleri dinleyecek ve ardından, uygun paraya çevirme yöntemini belirleyecektir. Buna göre, icra mahkemesi, marka hakkı açısından söz konusu olduğu gibi, hacizli ıslahçı hakkının açık artırma yoluyla satılmasına karar verebileceği gibi, satış için memur görevlendirebilir veya uygun gördüğü diğer tedbirleri de alabilir. Dolayısıyla, icra mahkemesince görüşlerine başvurulması gereken ilgililerin kapsamına kimlerin girdiği,[602] icra mahkemesince belirlenecek paraya çevirme yöntemleri olarak açık

---

[601] Marka hakkından doğan alacakların haczi ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, B, 3, d.

[602] İİK md.121 çerçevesinde icra mahkemesince paraya çevirme yöntemi belirlenirken, davet edilip dinlenmesi gereken ilgililerin kimlerden oluştuğu ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, a.

artırma yoluyla satış,[603] satış için memur tayini[604] ve alınacak diğer tedbirler ve bu kapsamda pazarlık yoluyla satış ve alacaklının tatmini için alternatif usûller[605] bağlamında marka hakkının paraya çevrilmesi başlığı altında yapılan açıklamalar, ıslahçı hakkı için de uygulanır.

C. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehinli ıslahçı hakkının tâbi olacağı icra işlemleri

YBÇK md.49/f.III, ıslahçı hakkı başvurusu veya tescilden doğan hak üzerinde rehin kurulabileceğine dair açık bir hüküm içermektedir. Yine, bitki çeşidi ıslah edilmesi veya bulunması ve geliştirilmesi suretiyle elde edilen ıslahçı hakkı tanınmasını isteme hakkı da hukuki tasarruflara konu olabildiği cihetle, bu hak üzerinde de rehin tesis edilebilir.[606] Keza, ıslahçı hakkına ilişkin lisans sözleşmesinde lisans alanın lisans hakkını üçüncü kişilere devredebileceği kararlaştırılmış ise, söz konusu lisans hakkı da rehin konusu olabilir. Diğer yönden, diğer sınaî haklar için söz konusu olduğu gibi, yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkından doğan alacaklar da yine, BK md.183 vd. maddeleri gereğince temlik edilebilirler. Temlik edilebilen bu alacaklar üzerinde de rehin kurulmasında hukuken bir engel yoktur.

Rehinli ıslahçı hakkının paraya çevrilmesi amacıyla yapılması gereken işlemler[607] ve bu çerçevede rehinli alacaklıya, rehinli ıslahçı hakkını özel yoldan paraya çevirme yetkisi verilip verilemeyeceği ile ilgili olarak marka hakkı açısından yaptığımız değerlendirmeler,[608] burada da geçerlidir.

---

603 Marka hakkının paraya çevrilmesinde açık artırma yoluyla satış usûlünün uygulanması ve bu usûlün gösterdiği özellikler ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, b, aa.

604 Marka hakkının paraya çevrilmesinde satış için memur tayini yönteminden anlaşılması gereken hususlar ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, b, bb.

605 Marka hakkının pazarlık yoluyla paraya çevrilmesinde izlenecek yöntem ve alınacak diğer tedbirler çerçevesinde icra mahkemesinin başvurabileceği alternatif yol ve yöntemler hakkında bkz. 2. Bölüm, II, F, 2, b, cc.

606 **Odman Boztosun**, Islahçı Hakkı, s.209.

607 Rehinli markanın paraya çevrilmesinde uygulanacak hükümler ve paraya çevirme işleminin icrası ile ilgili açıklamalar için bkz.2. Bölüm, III, B.

608 Rehinli markanın özel yoldan paraya çevrilebilmesi için rehinli alacaklıya yetki verilip verilemeyeceği hususunda yapılan tartışmalar ve konu ile ilgili değerlendirmemiz için bkz. 2. Bölüm, III, B, 2.

D. İflâsın ıslahçı hakkı ile ilgili hukuki işlem ve süreçler üzerindeki etkisi

Islahçı hakkı sahibi borçlu iflâsa tâbi şahıslardan olup da hakkında iflâs kararı verildiğinde, bu durumun, diğer sınaî haklar bakımından olduğu gibi, ıslahçı hakkı üzerinde de bazı hukuki sonuçları ortaya çıkar. Bunun sonucu olarak, iflâs açıldığı zamanda müflisin haczi kabil bütün mallarının masa teşkil etmesi kuralı, borçluya ait ve haczi kabil ıslahçı hakları için de söz konusudur. Dolayısıyla, yeni bitki çeşidi ıslah edilmesi veya bulunması ve geliştirilmesi suretiyle elde edilen ıslahçı hakkı tanınmasını isteme hakkı, ıslahçı hakkı tescil başvurusu ve Tarım ve Orman Bakanlığı nezdinde tescilli ıslahçı hakkı iflâs masasındaki bir malvarlığı değeri olarak müflisin alacaklılarının tatminine özgülenir. Aynı şekilde, ıslahçı hakkından doğan alacaklar da haczedilebilir ve bu itibarla, iflâs kararı ile birlikte bu alacaklar da iflâs masasına girer.

Bu çerçevede, yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkından doğan davalar ve ıslahçı hakkı ile ilgili icra takipleri bakımından iflâs olgusunun meydana getirdiği etkiler,[609] iflâsın açılmasının Tarım ve Orman Bakanlığı nezdinde devam eden tescil süreçlerine etkisi,[610] iflâsın ıslahçı hakkı ile ilgili sözleşmeler üzerindeki etkisi[611] ve iflâs masasının aktifindeki ıslahçı hakkının paraya çevrilmesi[612] ile ilgili olarak marka hakkı kapsamında yaptığımız açıklamalarımıza atıf yapmaktayız.

E. Konkordato kurumunun ıslahçı hakkı ile ilgili işlem ve süreçler bakımından taşıdığı özellikler

Islahçı hakkı sahibi borçlunun konkordato talep etmesi veya borçlu hakkında alacaklılarının konkordato talebinde bulunması ve borçlunun aktifinde yeni bitki çeşidi üzerinde ıslahçı hakkı bulunması halinde, adi konkordato ve malvarlığının terki

---

609 Marka hakkından doğan yargılamalar ve icra takipleri bakımından iflâs olgusunun etkileri ile ilgili bkz. 2. Bölüm, IV, B, 2 ve 3.

610 Marka hakkının tescili ile ilgili olarak TPMK nezdinde devam eden süreçlere iflâsın açılmasının etki edip etmeyeceği ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, IV, B, 4.

611 İflâsın açılmasının marka hakkı ile ilgili sözleşmeler açısından doğurduğu etkilere dair hukuki değerlendirmelerimiz için bkz. 2. Bölüm, IV, C.

612 İflâs masasına dâhil marka hakkının paraya çevrilmesi ve bu çerçevede paraya çevirme işlemleri bakımından uygulanacak hükümler ve paraya çevirme işlemlerinin icrası ile ilgili olarak bkz. 2. Bölüm, IV, D.

suretiyle konkordatoda marka hakkı bakımından yaptığımız açıklama ve değerlendirmeler, ıslahçı hakkı bakımından da aynen geçerlidir.[613]

[613] Adi konkordato ve malvarlığının terki suretiyle konkordato açısından marka hakkının gösterdiği özellikler ile ilgili açıklamalar için bkz. 2. Bölüm, V, A ve B.

SONUÇ

Çalışmamızın ortaya koyduğu veriler ışığında ulaştığımız sonuçları kısaca şu şekilde belirtebiliriz:

1. Sanayi devrimini izleyen süreçte ve özellikle bilgi teknolojileri alanında yaşanan hızlı gelişmeler sonucunda fikrî mülkiyet hakkı kavramı özel bir önem kazanmış ve buna bağlı olarak, özellikle marka ve patent gibi soyut ve gayri-maddî nitelikteki ekonomik değerler, ait oldukları endüstriyel unsurlardan ve somut malvarlığı kalemlerinden ayrı ve bağımsız bir iktisadi değer haline gelmişlerdir. Günümüzde, sınaî hakların temsil ettiği bağımsız ekonomik değerin önemi daha da artmış durumdadır.

2. Sınaî mülkiyet haklarının arz ettiği ekonomik değer ve ulaştıkları parasal büyüklük, bu hakların cebrî icra işlemlerine konu edilerek alacaklıların tatmininde kullanılmasını cazip hale getirmektedir. Diğer yönden, gayri-maddî mal niteliği ve söz konusu hakkın yenilik unsurunun ve üretim sırlarının korunması gerekliliği sebebiyle, bu hakların haczi ve paraya çevrilmesi, haczi kabil menkul ve gayrimenkul mallarla karşılaştırıldığında, bazı özellikler ve farklılıklar taşımaktadır.

3. Sınaî mülkiyet hakları, ticari işletmeden bağımsız olarak devredilebilme özelliğine sahiptir. Buradan hareketle, sınaî haklar, ait oldukları ticari işletmeden ayrı ve bağımsız olarak haczedilebilirler, rehnedildikleri takdirde rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip işlemlerine konu olabilirler ve borçlunun iflâsı halinde iflâs masasına dâhil olarak alacaklıların tatminine özgülenebilirler.

4. Sınaî hak için öngörülen yasal koruma kural olarak bu hakkın ilgili sicil nezdinde tescil edilmesi ile mümkün olur. Dolayısıyla, tescil edilmiş bir sınaî hak her durumda haciz ve diğer cebrî icra işlemlerinin konusunu teşkil edebilir. Bunun yanında, henüz tescil edilmemiş ve tescil için başvuruda bulunulmamış olsa bile fiilen kullanılan bir marka haczedilebildiği gibi, tamamlanmış ve aleniyete intikal etmiş bir buluş, kamuya sunulmuş bir tasarım, üç boyutlu bir yüzey (topografya) üzerine sabitlenen entegre devre ve geliştirilme süreci tamamlanarak durulmuşluk şartını yerine getiren ıslahçı hakkı da bu kapsamda haczedilebilir. Sınaî hak tescil başvuruları da yine cebrî icra işlemlerinin konusunu teşkil edebilir. Sınaî haklarla ilgili işlemlerden

doğan lisans veya devir bedeli gibi alacaklar ile; lisans sözleşmesinde lisans hakkının üçüncü kişiye devredilebileceği veya lisans alan tarafından üçüncü kişiye alt lisans tanınabileceği kararlaştırılmış ise, lisans hakkının da haczi imkân dâhilindedir.

5. İİK md.79/f.II c.3, resmi sicile kayıtlı malların haczinin, takibin yapıldığı icra dairesince ve istinabe yoluna başvurmaya gerek kalmadan sicil kaydına işletilmek suretiyle doğrudan yapılabileceğini hüküm altına almaktadır. Bu kapsamda, resmi siciline tescil edilmiş sınaî haklar, doğrudan doğruya icra dairesince ilgili kuruma haciz müzekkeresi gönderilmek suretiyle haczedilebilirler. Bu takdirde, haczin, hacze konu sınaî hakkın tescil edildiği sicile işlenmesi kurucu etkiye sahiptir.

6. Tescil edilmemiş sınaî hakların haczinde ise, haczin uygulanması bakımından yararlanılacak düzenleme, İİK md.94 hükmüdür. Bu kapsamda, tescilli sınaî hakların haczi İİK md.79/f.II c.3 veya İİK md.94 uyarınca yapılabilmekte iken, tescil edilmemiş sınaî hakların haczinde uygulanması gereken düzenleme, iştirak halinde tasarruf edilen malların haczine ilişkin İİK md.94 hükmüdür. Haciz İİK md.94 kapsamında icra edilmiş ise, haczin sicile işlenmesi bir zorunluluk olarak öngörülmediğinden, haciz işlemi, haczin borçluya bildirilmesi ile tamamlanır; bu da haciz tutanağının tebliğ edilmesi ile gerçekleşir. Yine de, İİK md.94 uyarınca yapılan tescilli sınaî hak haczinin gerçekleşmiş sayılması için haczin sicile işlenmesi zorunlu olmasa da, SMK md.148/(5) uyarınca sicile kaydedilmeyen hukuki işlemlerin iyiniyetli üçüncü kişilere ileri sürülmesi mümkün olmadığından İİK md.94'e göre yapılan tescilli sınaî hak haczinin de TPMK'ye bildirilerek sicile kaydedilmesinin sağlanması alacaklının menfaati gereğidir. Bu işlem de, İİK md.90 kapsamında bir muhafaza tedbiri niteliğinde kabul edilmek gerekir.

7. Tescil edilmiş sınaî hakkın haczedilmesi, sınaî hakkın sahibi konumundaki borçlunun bu hakkı kullanma, hak ile ilgili borçlandırıcı işlem yapma ve hak üzerinde hukuki tasarruflarda bulunma hakkına halel getirmez. Bu tasarruflar da, sınaî hakkın üçüncü kişiye devri, hak üzerinde rehin hakkı kurulması, sınaî hakkın kullanımı amacıyla üçüncü kişiye lisans hakkı tanınması gibi işlemleri de içine alır.

8. Hacizli sınaî mülkiyet haklarının paraya çevrilmesi İİK md.121'de düzenlenen yöntem uyarınca gerçekleşir. Buna göre, bir sınaî mülkiyet hakkı haczedildiğinde, icra

memuru, paraya çevirmenin ne surette yapılacağını icra mahkemesine sormak; icra mahkemesi de, hacizli sınaî hakkın özelliği ve üretim sırrı içerip içermediği gibi hususları da göz önünde bulundurarak, açık artırma, satış için memur tayini ya da uygun görülen diğer tedbirlerin alınması yönünde bir karar vererek paraya çevirmenin usûlünü belirlemek durumundadır. Uygun görülen diğer tedbirler içinde pazarlık yoluyla satış ve sınaî hakların kendine özgü nitelikleri çerçevesinde benimsenebilecek usûller de dâhildir. Bu kapsamda, üretim sırlarının açığa çıkması ya da yenilik unsurunun zarar görmesi ihtimallerinin tespit edilmesi durumunda, mahkeme, açık artırma yerine, pazarlık yoluyla satış veya uygun göreceği başka bir tedbire başvurmalıdır. Keza, icra mahkemesi, kendisine tanınan takdir yetkisi çerçevesinde, bir sınaî hakkın haczinde, paraya çevirme usûlü ile ilgili olarak bir karar vermesi gerektiğinde, icra dairesini, sınaî hak üzerinde lisans hakkı tesis etmek isteyen üçüncü kişilerle bu yönde sözleşme yapmak ya da mevcut lisans sözleşmesinin devamı yoluyla lisans bedellerinin icra dosyasına yatırılarak bu paranın alacaklılara ödenmesi için gerekli işlemleri yapmak üzere görevlendirebilir.

9. Rehinli sınaî hakkın paraya çevrilmesinde de İİK md.121 hükmü uygulanır. Rehin sözleşmesinin tarafları, rehin sözleşmesinin içeriğinde, sözleşme özgürlüğü ilkesine dayanarak, rehinli sınaî hakkın alacaklı tarafından özel yoldan paraya çevrilebilmesine izin veren bir düzenleme yapabilirler.

10. Sınaî hak sahibinin iflâsı halinde sınaî hak iflâs masasına girer ve alacaklıların tatminine özgülenir. İflâs dairesinin iflâs kararını, kendiliğinden ve derhal, ilgili kurumlara bildirmesi mükellefiyetini öngören İİK md.166/f.II uyarınca, iflâs kararı ilgili sınaî hakkın tescil işlemlerini yürüten kuruma da bildirilir ve iflâs kararı tescil edilir. İflâsın açılmasından sonra sınaî hakkın üçüncü kişilere devri, hak üzerinde rehin hakkı kurulması veya hakkın kullanımının lisans sözleşmesi ile üçüncü kişilere bırakılması gibi tasarruf işlemleri iflâs masasına karşı hükümsüzdür. Ancak buna rağmen, masa menfaatlerine uygun olduğu sonucuna varıldığında, iflâs masasının yasal temsilcisi sıfatıyla hareket eden iflâs idaresi, müflisin iflâs açıldıktan sonraki tasarruf işlemlerine icazet de verebilir ve işlemin geçersizliğini ileri sürmeyebilir.

11. İflâsın, sınaî haklar ile ilgili olarak lisans sözleşmesi gibi sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelere etkisi ile ilgili herhangi bir kayıt içermeyen sözleşmelerde taraflardan birinin iflâs etmesi durumunda, bu sözleşmeye uygulanması gereken tip

sözleşmenin iflâs ile ilgili düzenlemeleri penceresinden bakılması yerine, her bir sözleşmenin içeriği ve sınaî hakların kendine has özelliklerinin dikkate alınarak bir çözüm üretilmesi gerekir. Özellikle, kanunlardaki ilgili tip sözleşme, iflâsın sözleşmeyi feshetmek için bir haklı sebep teşkil ettiğine dair bir düzenleme getirmese dahi, her durumda, diğer taraf, sözleşmeyi haklı sebebe dayanarak olağanüstü fesih yoluyla sonlandırabilmelidir.

12. Sınaî hakların paraya çevrilmesinde uygulanan ve özel bir paraya çevirme usûlü öngören İİK md.121 benzeri bir düzenleme iflâs hukuku bakımından söz konusu değildir. Bu noktada, haczedilen ya da rehin verilen bir sınaî hak haciz veya rehnin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibi ile paraya çevrilmek istendiğinde, paraya çevirme işlemi İİK md.121'de öngörülen yöntemle yapılacak; sınaî hak sahibinin iflâsı halinde ise, iflâs masasına giren söz konusu hak, masadaki diğer malların tâbi olduğu usûlle paraya çevrilecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

AKGÜN, Şükran : Haczin Hukuki Niteliği, İstanbul 2020.

AKIN, Elif Betül : 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Kapsamında Marka Tescil Süreçleri ve Mutlak Red Nedenleri, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.141 vd.

AKİL, Cenk : Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordatoda Konkordato Tasfiye Memuru, AÜHFD C.61, S.3, Yıl 2012, s.819 vd.

AKİL, Cenk : Marka (Hakkı) Üzerinde Cebri İcra, TNBHD, Ankara 2017, Yıl 4, S. 2, s.111 vd. (Marka).

AKSOY, Mehmet Ali : Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Ticari İşletme Rehni ile Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi, ABD S.2018/1, s.55 vd.

AKYAZAN, Sıtkı : İflas Talebi Üzerine Muhafaza Tedbirleri, ABD, Yıl:1955, S.3, s.204 vd.

ARIKAN, Ayşe Saadet : Avrupa Topluluğu'nda Fikrî-Sınaî Mülkiyet Hakları ve Son Gelişmeler, AAÇD C:7, No:1, (Güz 2007), s.149-173.

ARSLAN, İbrahim : Tescilsiz Markaların Korunması, SÜHFD C.16, S.1, Yıl 2008, s.29 vd.

ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder/ TAŞPINAR AYVAZ, Sema HANAĞASI, Emel : İcra ve İflas Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2019.

ARTUS, Amil : İştirak Halinde Tasarruf Olunan Bir Mal Hissesinin Haciz ve Paraya Çevrilmesi, Adliye Ceridesi, 32. sene, S.8, Ankara 1941, s.572 vd.

ASLAN, Kudret : Hacizde Sıra (Tertip), AÜHFD Yıl 2005, C.54, S. 2, s.269 vd.

ATAKAN, Murat Can : Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Sona Ermesi, SÜHFD C.26, S.2, 2018, s.397 vd.

ATALI, Murat/ ERMENEK, İbrahim/ ERDOĞAN, Ersin : İcra ve İflâs Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2020.

ATICI, Cansu : Sınai Hakların Cebri İcrası, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Özel Hukuk Programı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013.

AYDEMİR, Efrail : Konkordato-Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerin Uzlaşma Suretiyle Yapılandırılması, Ankara 2015.

AYDIN, Sema/ KAPLAN, Hasan Ali/ ŞEN KALYON, Arzu : Ticari İşletme Devri ve Devrin Hukuki Sonuçları, GÜHFD, C.XVII, Yıl 2013, S.1-2, s.229 vd.

AYİTER, Nuşin : Milletlerarası İhtira Hukukunun Bugünkü Durumu ve İktisaden Geri Kalmış Ülkelerde İhtira Hukuku Problemleri, AÜHFD C.XXV, S.3-4, 1968, s.137 vd.

BAŞ, Erdal : Buluşun Faydalı Model Belgesi ile Korunması, Ankara 2013.

BAŞÖZEN, Ahmet : Müflisin Tasarruf Yetkisi, Ankara 2005.

BAŞÖZEN, Ahmet/ ÜÇER, Mehmet : "Cessio Bonorum" ya da Bilinen İsmiyle "Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordato", EÜHFD C.XII, S.3-4, (2008), s.209 vd.

BELEK, Veysel : Markanın Devrinin, Haczinin ve Bu İşlemler Açısından Marka Değerlemesinin İncelenmesi, TPE Markalar Dairesi Başkanlığı Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara 2011.

BERKİN, Necmeddin M. : İcra Hukuku Dersleri, 2. Bası, İstanbul 1969.

BERKİN, Necmeddin M. : İflâs Hukuku, 4. Bası, İstanbul 1972 (İflâs).

BERKİN, Necmeddin M. : İflâs İdaresi ve İflâs İdare Memurlarının Vazifeleri, İÜHFM Yıl:1957, C.22, S.1-4, s.150 vd.

BERKİN, Necmeddin M. : İflâsın Müflisin Mal ve Alacaklarına Tesiri, İÜHFM Yıl:1951, C.17, S.3-4, s.718, s.717 vd. (İflâsın Etkisi).

BESEN, Murat/ TAT, Orkun : Konkordato Sürecinde Mühlet, ASBÜ-HFD, C.1, S.2, Yıl:2019, s.357 vd.

BİLGİLİ, Fatih : 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK Hükümlerine Göre Tescilli Marka Üzerindeki Hakkın Devri, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, C.1, İstanbul 2009, s.409 vd.

BİLGİLİ, Fatih : Tescilli Markanın Rehni, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, C.1, İstanbul 2009, s.435 vd.

BİLGİN, A. Aslı : Endüstriyel Tasarım Hakkı ve Tazminat Davaları, İstanbul 2006.

BİLGİN, Hikmet : 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra-İflas Hukuku Açısından Genel Bir Bakış, TAAD Yıl 8, S.31, (Temmuz 2017), s.619 vd.

BİRLİK, Başak : Marka Hukukunun Önemi, Legal FSHD, C.8, S.31, s.127 vd.

BOLAYIR, Nur : Fikri Mülkiyet Haklarında Cebri İcra Sistemi, DEÜHFD C.16, Özel Sayı 2014, s.2513 vd.

BOZBEL, Savaş : Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, İstanbul 2012.

BOZGEYİK, Hayri/ ER, Sefa : Tasarımlar İçin Kümülatif Koruma, TFM C.V, S.1, Ocak 2019, s.19 vd.

BOZTAŞ, Nevzat : Lex Commissoria Yasağının İnançlı İşlemler ve İcra Sözleşmeleri Bağlamında Değerlendirilmesi, İMÜHFD 4 (2), Güz 2017, s.209 vd.

BUDAK, Ali Cem : İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip, 3. Bası, İstanbul 2010.

BULUR, Alper : İcra ve İflas Hukukunda Fesat Karıştırma ve Malın Esaslı Niteliklerinde Hataya Dayanan İhalenin Feshi Nedenleri, GÜHFD C.XI, S.1-2, Yıl 2007, s.45 vd.

CEYLAN, Çiğdem : Marka Lisansı Sözleşmesi, FMR Dergisi Yıl:18, C.19, S.2016/2-2017/1, s.57 vd.

CHERPILLOD, Ivan : Le Droit Suisse des Marques, Lausanne 2007.

CHERPILLOD, Ivan/ DESSEMONTET, François/ PASCHE, Jean Daniel/ GUYET, Jacques : La Nouvelle Loi Fédérale Sur la Protection des Marques, Lausanne, 1994.

COHEN, Denis : Le Nouveau Droit des Dessins et Modèles, Paris 2002.

CORNAZ, Patricia : L'Exécution Forcée des Droits de Propriété Intellectuelle, Lausanne 2002.

ÇAĞLAR, Hayrettin : Marka Hukuku Temel Esaslar, 2. Baskı, Ankara 2015 (Marka Hukuku).

ÇAĞLAR, Hayrettin : Yargı Uygulamaları Işığında Marka Olarak Tescil Edilemeyecek İşaretler (Mutlak ve Nisbi Red

Nedenleri), Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.175 vd.

ÇİFTÇİ, Pınar : Menfaat Dengesi Çerçevesinde Genel İcra Hukuku ile Kamu İcra Hukukunun Karşılaştırılması, DEÜHFD C.12 Özel S. 2010, s.313 vd.

ÇOLAK, Uğur : Türk Marka Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2016.

DALCI, Nurcihan : Alacağın Toptan Devri Bağlamında İflas, AÜHFD C.63, S.2, Yıl:2014, s.285 vd.

DALLEVES, Louis/ FOEX, Bénédict/ JEANDIN, Nicolas : Commentaire Rommand – Poursuite et Faillite, Commentaire de la Loi Fédérale Sur la Poursuite Pour Dettes et la Faillite Ainsi Que des Articles 166 à 175 de la Loi Fédérale sur le Droit International Privé, Basel 2005.

DERELİ, Zeliha : Lex Commissoria Yasağı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Ankara 2009.

DESSAUGES, Edouard : De la Réalisation Privée du Gage, Lausanne 1934.

DESSEMONTET, François : La Propriété Intellectuelle et Les Contrats de Licence, 2ème édition, Lausanne 2011.

DİRİKKAN, Hanife : Tanınmış Markanın Korunması, Ankara 2003.

DİRİKKAN, Hanife : Tescilli Markayı Kullanma Külfeti, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul 1998, s.219 vd.

DÖNMEZ, Murat : Marka Haczi ve Paraya Çevrilmesi, TBB Dergisi, S.84, 2009, s.375 vd.

DURAN, Osman : İcra ve İflas Hukukunda Paraya Çevirme, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2013.

DURMAN, Okay : İcra ve İflas Hukuku Açısından Malvarlığı veya Ticari İşletmenin Devri, İstanbul 2009.

EMİNOĞLU, Cafer : Marka Sahibinin Tekliği İlkesi ve Bu İlkenin Markanın Devri Bağlamında İncelenmesi (Anayasa Mahkemesi'nin 556 Sayılı KHK'nın m.16/5 Hükmünü İptal Eden Kararı Bağlamında Bir Değerlendirme), YBHD Yıl:2016, S.1, s.229 vd.

ENDES, Nurtaç : Roma Hukukunda Rehin Sözleşmesi ve Lex Commissoria Yasağı, SÜHFD C.26, S.2, 2018, s.533 vd.

ERBEK, Özge : Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, DEÜHFD C.11, S.2, 2009, s.1-68.

ERDEM, Bahadır : Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk, 2. Bası, İstanbul 2002.

ERDÖNMEZ, Güray : İflâsta Alacaklılar Toplanmasının Yetkileri, İstanbul 2005.

EREN, Fikret : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 8. Bası, İstanbul 2003.

ERMAN, Hasan : Eşya Hukuku Dersleri, 9. Basım, İstanbul 2020.

ERTURGUT, Mine : İcra ve İflâs Hukukunda Menkullerin Paraya Çevrilmesi, Ankara 2000.

ERZURUMLU, Nurbanu : Türk Hukukunda Fikrî Mülkiyete Konu Malların Cebrî İcrası, YBHD S. 2017/3, s.167 vd.

FAVRE, Antoine : Droit des Poursuites, 2ème édition, Fribourg, 1966.

FISCHER, Philipp : Réalisation des Titres Remis en Gage Par le Client en Cas de Défaut de Marge, CDBF, https://cdbf.ch/538/.

FLURY-JEKER, Anne Marie : La Protection Juridique de Obtentions Végétales, Neuchâtel, 1987.

FOEX, Bénédict : Les Actes de Disposition Sur Les Cédules Hypothécaires, In: Michel Hottelier / Bénédict Foëx, Les Gages Immobiliers: Constitution Volontaires et Réalisation Forcée, Bâle 1999, s.113 vd.

GEVEN, Zeki : Fikrî Mülkiyet Hukukunda Yenilik ve Orijinallik, İnÜHFD C.2, S.2, Yıl 2011, s.327 vd.

GILLIERON, Pierre Robert : Commentaire de la Loi Fédérale Sur la Poursuite Pour Dettes et la Faillite, Article 89-158, Lausanne 2000 (Commentaire).

GILLIERON, Pierre Robert : Poursuite pour Dettes, Faillite et Concordat, 4ème édition, Bâle / Genève / Munich / Lausanne 2005 (Poursuite).

GOLAZ, Eric : L'imitation Servile des Produits et de leur Présentation, Genève 1992.

GÖKOVALI, Ummuhan/ BOZKURT, Kurtuluş : Fikri ve Sınaî Mülkiyet Hakkı (FSMH) Olarak Patentler: Dünya ve Türkiye Açısından Tarihsel Bir Bakış, MuÜnSBED Güz 2006, S.17, s.135 vd.

GRAZ, Dominique : Propriété Intellectuelle et Libre Circulation des Marchandises, Lausanne 1988.

GÜLÜM, Dilara Naz : Marka Sahibinin Markanın Başkası Adına Tesciline Muvafakati, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2020.

GÜN, Buket : Marka Hukukunda Birlikte Var Olma, İstanbul 2019.

GÜNEŞ, İlhami : Patent Hükümsüzlük Davaları ve Patent Hakkına Tecavüz Sayılan Haller, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.283 vd.

GÜRDOĞAN, Burhan : Türk-İsviçre İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara 1967.

GÜRPINAR, Damla : Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri, DEÜHFD C.19, S.1, 2017, s.111 vd.

HAMAMCIOĞLU, Esra/ KARAMANLIOĞLU, Argun : 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler, YÜHFD C.XIII, S.2 (2016), s.95 vd.

HANSJÖRG, Peter : Edition Annotée de la Loi Fédérale Sur la Poursuite Pour Dettes et la Faillite, Berne 2010.

HATEMİ, Hüseyin/ SEROZAN, Rona/ ARPACI, Abdülkadir : Eşya Hukuku, İstanbul 1991.

HELVACI, İlhan : Türk Medeni Kanununa Göre Lex Commissoria (Mürtehinin Merhunu Temellük) Yasağı (MK. m.788/c.2 ve MK. m.863), İstanbul 1997.

HIRSCH, Ernst : Eser Sahipliği Fikrî ve Sınaî Hakların Mahiyeti Hakkında Yeni Bir Görüş, AÜHFD Yıl:1944, C.1, S.3, s.330 vd.

JÄGER, Charles : Commentaire de la Loi Fédérale Sur la Poursuite Pour Dettes et la Faillite, Edition Française par Robert Petitmermet et Henry Bovay, Lausanne 1920.

JEANRENAUD, Yves : La Nouvelle Loi Sur la Protection des Marques, La Semaine Judiciaire, Cent Seizième Année, 1994, Genève 1995.

KALE, Serdar : 7101 Sayılı İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Çerçevesinde İflas Dışı Adi Konkordato, İMÜHFD C.5, S.1, Yıl 2018, s.213 vd. (Konkordato)

KALE, Serdar : Domain Name İnternet Alan Adlarının Haczi, Ankara 2013 (Alan Adları)

KAPLAN, İbrahim : Banka Sözleşmeleri Hukuku, C.I, Ankara 1996.

KARA, Elif : Türk Marka Hukukunda Gerçek Hak Sahipliği İlkesi, İstanbul 2018

KARAHAN, Fatih : 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Kapsamında Tasarım Olarak Tescil Edilebilecek Ürünler, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.357 vd.

KARAHAN, Sami : Ticari İşletme Hukuku, 23. Bası, Konya 2012.

KARAMAN, Başak : Roma Hukukunda Rehin Akti, İstanbul 2008.

KARAN, Hakan/
KILIÇ, Mehmet : Markaların Korunması 556 Sayılı KHK Şerhi ve İlgili Mevzuat, Ankara 2004.

KARSLI, Abdurrahim : İcra Hukuku Ders Kitabı, İstanbul 2010.

KASAPOĞLU, Mehmet : Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Bitirme Tezi, İstanbul 2009.

KAYA, Arslan : Marka Hukuku, İstanbul 2006.

KAYA, Arslan : Türk Hukukunda Patentten Doğan Haklar, İÜHFM C.LV, S.4 (1997), s.173 vd. (Patent).

KAYA, Arslan/
ÜLGEN, Hüseyin/
HELVACI, Mehmet
NOMER ERTAN, N. Füsun : Ticari İşletme Hukuku, 6. Bası, İstanbul 2019.

KENDİGELEN, Abuzer : Anonim Şirketlerde Çıplak Payların Haczi, İÜHFM, C.LXII, S:1-2, 2004, s.381 vd.

KILIÇ, Ahmet Hasan : Markaların Birlikte Var Olma Sözleşmesi, TFM Yıl:2017, C.3, S.2, s.77 vd.

KIRCA, Çiğdem : Franchise Sözleşmesi, Ankara 1997.

KONURALP, Orhan Emre : Alacaklıya Rehni Özel Yoldan Paraya Çevirme Yetkisi Verilmesi, DEÜHFD C.16, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan, s.2855 vd.

KÖROĞLU, Anıl : Rehinli Malın Konkordato Mühleti İçinde Paraya Çevrilmesi Yasağı, İÜHFM C.78, S.1, Yıl 2020, s.139 vd.

KUNTALP, Erden : Lex Commissoria Yasağı Kavramı, Koşulları ve Uygulama Alanı, İnan Kıraç'a Armağan, İstanbul 1994, s.151 vd.

KURT, Fatma : Lex Commissoria (Mülküne Geçirme) Yasağı, İBD C.82, S.1, Yıl 2008, s.129 vd.

KURU, Baki : İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, 2. Bası, İstanbul 2006.

KÜÇÜKALİ, Canan : 6769 Sayılı Kanun Kapsamında Markanın Hükümsüzlüğü, İst. Tic. Üni. SBD Covid-19 Hukuk Özel Sayısı, Yıl:19, S.38, s.120 vd.

MAKARACI BAŞAK, Aslı : Taşınır Rehni Sözleşmesi, İstanbul 2014.

MAKARACI BAŞAK, Aslı : Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Anlaşması Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme, İnÜHFD 10(2), Yıl:2019, s.745 vd.

MARCHAND, Sylvain : Poursuite Pour Dettes et Faillite, Genève, Zurich, Bâle 2008.

MARTIN, Alfred : Loi Fédérale Sur la Poursuite Pour Dettes et la Faillite, Lausanne 1908 (Poursuite).

MARTIN, Alfred : Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip, (çev: Necmeddin M. Berkin), İÜHFM Yıl:1957, C.22, S.1-4, s.329 vd.

MARVILLE, Paul : Execution Forcée, Responsabilité Patrimoniale et Protection de la Personnalité, Lausanne 1992.

METE, Cansu : Taşınır Rehni, DEÜHFD, Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan C.19, Özel Sayı-2017, s.1439 vd.

MUŞUL, Timuçin : İcra ve İflas Hukuku Esasları, 5. Bası, Ankara 2015.

NICOLET, Yvette/ VAN HOVE, Gaëlle/ WOESSNER, Barbara GUILLARD, Francine : Jurisprudence de l'Autorité de Surveillance des Offices de Poursuites et de Faillites du Canton de Genève de 1995 à 1998, La Semaine Judiciaire, Revue de Jurisprudence Volumes I et II, Genève 2000, s.217 vd.

NOMER, Halûk Nami/ ERGÜNE, Mehmet Serkan : Eşya Hukuku, 8. Bası, İstanbul 2020.

NORTH, Mathieu : Les Conditions de Brevetabilité d'Une Invention en Droit Suisse et en Droit Français, Neuchâtel 1972.

NOVIER, Mercedes : La Propriété Intellectuelle en Droit International Privé Suisse, Lausanne 1996.

ODMAN BOZTOSUN, Ayşe, : Entegre Devre Topografyası Hakkına Eleştirel Bir Bakış, AÜHFD C.VIII, S. 3-4 (2004), s.309 vd. (Entegre Devre).

ODMAN BOZTOSUN, Ayşe : Islahçı Hakkı, Ankara 2006 (Islahçı Hakkı).

OĞUZ, Arzu : Markanın Hükümsüzlüğü ve İptali, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.197 vd.

OĞUZ, Sefer : Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni, BD, S.100, 2017, s.3 vd.

OĞUZMAN, M. Kemal/ BARLAS, Nami : Medenî Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar, İstanbul 2007.

OĞUZMAN, M. Kemal/ ÖZ, Turgut : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.-1, 14. Bası, İstanbul 2016.

OĞUZMAN, M. Kemal/ SELİÇİ, Özer/ OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe : Eşya Hukuku, 11. Bası, İstanbul 2006 (Eşya Hukuku).

OĞUZMAN, M. Kemal/ SELİÇİ, Özer/ OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe : Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 8. Bası, İstanbul 2005 (Kişiler Hukuku).

OKTAY ÖZDEMİR, Saibe : Fikri Nitelikteki Sınai Değerler Üzerindeki Haklar ile Bunlara İlişkin Verilen Lisansın Hukuki Niteliği, Prof. Dr. Ergun Özsunay'a Armağan, İstanbul 2004, s.571 vd. (Fikrî Nitelikteki Sınaî Değerler).

OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe : Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Rekabet Hukuku Düzenlemelerinin Lisans Sözleşmesine Uygulanması, İstanbul 2002 (Lisans Sözleşmeleri).

OKUTAN NILSSON, Gül : Sesler, Renkler ve Kokular Marka Olarak Tescil Edilebilir mi? Avrupa Toplulukları Mahkemesinin Üç Kararı, MHB, C.23, S.1-2, Yıl 2003, s.579 vd.

OKUTAN NILSSON, Gül : Sınai Haklara İlişkin Hukuki İşlemler ve Sınai Hak Sicili, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.553 vd. (Hukuki İşlemler).

ONGAN, Burak : Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Tarafların Hukuki Durumu, Ankara 2007.

ÖKTEM ÇEVİK, Seda : Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordatonun Şartları, İBD C.82, S.2 Yıl 2008, s.697 vd.

ÖLMEZ, Berfin Köroğlu : Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni, TBB Dergisi S.129, 2017, s.261 vd.

ÖZARMAĞAN, Müge : Marka Hakkının Kullanmama Nedeniyle Sona Ermesi, İstanbul 2008.

ÖZEKES, Muhammet : İhale Bedelinin Ödenmemesi Sebebiyle Yapılan Artırma (Tamamlayıcı Artırma), DEÜHFD C.V, S. 1, 2003, s.167 vd.

ÖZEL, Çağlar : Marka Lisansı Sözleşmesi, 2. Bası, Ankara 2015.

ÖZKAN, Ayşe : Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunması, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

ÖZMEN, Etem Saba/ YILDIRIM, Selen : İcra İşlemlerine Konu Olarak İntifa Hakkının Paraya Çevrilmesi Uygulamaları ve Cebren Devir Yanılgısı Üzerine Düşünceler, İBD C. 91, S 1, Yıl 2017, s.152 vd.

ÖZMUMCU, Seda : Cebri İcra Hukukunda Pazarlık Suretiyle Satış, İstanbul 2005.

ÖZSOY, Saadet Hande : Türk Hukukunda Patent Lisansı Sözleşmesi, Ankara 2011.

ÖZSUNAY, Ergun : Fikri Haklar İçinde Markalar Üzerindeki Haklar ve Markaların Ekonomik Değerlerine İlişkin Sorunlar, Sınai Mülkiyet Hakları ve Ekonomik Değerleri Paneli, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul 2006, s.10 vd. (Marka Hakkı).

ÖZSUNAY, Ergun : Gerçek Kişilerin Hukukî Durumu, 4. Bası, İstanbul 1979 (Gerçek Kişiler).

ÖZSUNAY, Ergun : Medeni Hukuka Giriş, 5. Bası, İstanbul 1986.

ÖZTEK, Selçuk : Son Değişikliklerden Sonra Türk Patent Hukukunun Anahatları, MÜAAD C.IV, S.1-2, 1995/1996, s.55 vd.

ÖZYEŞİL, Bengü : Marka Lisans Sözleşmesi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010.

PEKCANITEZ, Hakan/ ATALAY, Oğuz/ SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/ ÖZEKES, Muhammet : İcra ve İflas Hukuku, 11. Bası, Ankara 2013.

POSTACIOĞLU, İlhan E. : İpotek Alacaklısına İpotekli Gayrimenkulü Kendi Eliyle Rızai Olarak Paraya Çevrilmesi Yetkisinin Verilmesi Problemi, Prof. Dr. Halûk Tandoğan'ın Hâtırasına Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 1990, s.533 vd.

POSTACIOĞLU, İlhan E./ ALTAY, Sümer : İcra Hukuku Esasları, 5. Bası, İstanbul 2010.

RAMSEYER, Roger : Le Contrat de Licence des Brevets d'Invention, Genève 1948.

REID, Brian C. : A Practical Guide to Patent Law, 3rd Edition, London 1999.

SARI, Suat : Alacaklıya Rehni Paraya Çevirme Yetkisi Verilmesi, Legal HD, Yıl:5, S.50, Şubat 2007, s.405 vd.

SAYHAN, İsmet : Patent Haklarının Kazanılması Bakımından Tescilin Etkisi, FMR Dergisi, C.5, S.2005/2, s.117 vd.

SAYINER, Cemil : Marka Lisansı Sözleşmelerinin İncelenmesi, TPE Markalar Dairesi Başkanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara 2008.

SELİÇİ, Özer : Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1976.

SİRMEN, A. Lâle : Eşya Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2020.

SİVİL, Osman : Markanın Haczi ve Rehni, Legal FSHD, Yıl:2007, C.3, S.9, s.61 vd.

SOYAK, Alkan : Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları: Tanımı, Tarihsel Gelişimi ve Gelişmekte Olan Ülkeler Açısından Önemi, Legal FSHD Yıl: 2005, C.1, S.1, s.12 vd.

STOFFEL, Walter A./ CHABLOZ, Isabelle : Voies d'Exécution, Poursuite Pour Dettes,Exécution de Jugements et Faillite en Droit Suisse, 2ème édition, Berne 2010.

SULUK, Cahit : AB ve Türk Hukukunda Faydalı Modellerin Korunması, FMR Dergisi C.2, S.2002/1, s.53 vd. (Faydalı Model).

SULUK, Cahit : Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Tescilli Tasarımları Koruma Şartları, FMR Dergisi C.I, S.2001/2, s.23 vd. (Tescilli Tasarım).

SULUK, Cahit/ KARASU, Rauf/ NAL, Temel : Fikri Mülkiyet Hukuku, 2. Bası Ankara 2018.

ŞEHİRALİ, Feyzan Hayal : Patent Hakkının Korunması, Ankara 1998 (Patent).

ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal : Tescilsiz Tasarımların Hukuki Himayesi, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.369 vd.

TAŞ KORKMAZ, Hülya : İflâs Masası, Ankara 2010 (İflâs).

TAŞ KORKMAZ, Hülya : Marka Hakkının Haczi ve Paraya Çevrilmesi, İKÜHFD, Temmuz 2013, Yıl:12, C.12, S.2, s.23 vd. (Marka Haczi).

TEKİL, Müge : 554 Sayılı KHK Çerçevesinde Endüstriyel Tasarım Kavramı ve Koruma Şartları, İÜHFM C.LV, S.4, 1997, s.233 vd.

TEKİNALP, Ünal : Fikrî Mülkiyet Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2004 (Fikri Mülkiyet).

TEKİNALP, Ünal : Türk Bankacılık Uygulamasında Genel İşlem Şartları, Ernst E. Hirsch'in Hatırasına Armağan, Ankara 1986, s.123 vd.

TEKİNALP, Ünal : Yeni Patent Hukukunda "Buluş Sahibi İlkesi" ve Gasp Davalarına İlişkin Bazı Sorunlar, İÜHFM C.LV, S.4, 1997, s.129 vd.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi/ AKMAN, Sermet/ BURCUOĞLU, Haluk/ ALTOP, Atilla : Tekinay Borçlar Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 1993.

TERCAN, Erdal : İflâsın Sözleşmelere Etkisi, Ankara 1996.

TISSOT, Nathalie : La Protection de la Topographie des Circuits Integrés, RJN, Neuchâtel 1994, s.11 vd. (Circuits Integrés).

TISSOT, Nathalie : La Protection des Designs en Droit Suisse: Bilan de LDes et Perspectives, Actes de la Journée de Droit de la Propriété Intellectuelle du 5 Février 2015, Genève / Zurich 2015, s.61 vd.

TOPUZ, Gökçen : Marka Haczi ve Paraya Çevrilmesi, EÜHFD, C:III, s.2, Yıl:2008, s.403 vd.

TROLLER, Kamen : Manuel du Droit Suisse des Biens Immatériels, Tome II, Deuxième édition, Basel 1996 (Manuel).

TROLLER, Kamen : Précis du Droit Suisse des Biens Immatériels, 2ème édition, Basel 2006 (Précis).

TUNA, Burcu Ece : Menkul Rehninin Paraya Çevrilmesi, İzmir 2009.

TÜYSÜZ, Mustafa : Sınaî Mülkiyet Hakları Çerçevesinde Yeni Bitki Çeşitleri Üzerindeki Islahçı Hakkı, Ankara 2007.

TÜZÜNER, Özlem : Faydalı Modelin Korunması ve Faydalı Modelin Korunmasına Uygulanacak Hukuk, İstanbul 2011.

ULUKAPI, Ömer : İcra ve İflâs Hukuku, Konya 2015.

UTKU, Doruk : Sınai Hakların Rehni, Ankara 2009.

UYAR, Talih : Açık Artırma ile Yapılan Satışlarda Mülkiyetin Alıcıya Geçme Anı ve Satış İlanında Satılan Taşınmazın

Bulunduğu Sokak Numarasının Yanlış Belirtilmiş Olmasının İhalenin Feshine Neden Olup Olmayacağı, TBB Dergisi, 2017 (132), s.411 vd.

UYAR, Talih : İcra Hukukunda İhalenin Neticesi ve Feshi (İİK mad. 134), ABD 1975, S.6, s.797 vd.

UYAR, Talih : İcra Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, 2.Baskı, Manisa 1992.

UYAR, Talih : Paraya Çevrilmesi Özel Bir Usûlü Gerektiren Mal ve Haklar (İİK madde:121), ABD Yıl: 1978, S.3, s.431 vd. (İİK md.121).

UYUMAZ, Alper/ TÜRK, Mehmet Cemil : Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler, MÜHF-HAD C.25, S.2, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, Aralık 2019, s.1416 vd.

UZUNALLI, Sevilay : Marka Hukuku, Ankara 2019.

ÜNAL, Mücahit : İflasın Markaya Etkileri, Terazi HD Yıl:4, S.32, Nisan 2009, s.43 vd. (İflâs).

ÜNAL, Mücahit : Marka Tescilinden Doğan Haklarla İlgili Hukuki İşlemler, Ankara 2007 (Hukuki İşlemler).

ÜSTÜNDAĞ, Saim : İcra Hukukunun Esasları, 8. Bası, İstanbul 2004 (İcra).

ÜSTÜNDAĞ, Saim : İflâs Hukuku, 8. Bası, İstanbul 2009 (İflâs).

VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet : Şahsiyet Hakları ve Fikrî Haklar, İÜHFM Yıl:1939, C.5, s.126 vd.

YASAMAN, Hamdi/ ALTAY, Sıtkı Anlam/ AYOĞLU, Tolga/ YUSUFOĞLU, Fülürya/ YÜKSEL, Sinan : Marka Hukuku, 556 Sayılı KHK Şerhi, C.I-II, İstanbul 2004 (Marka Hukuku).

YASAMAN, Hamdi : Sınai Mülkiyet Haklarından Doğan Hukuk Davaları, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.309 vd.

YAVUZ, Cevdet : Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 13. Bası, İstanbul 2014.

YILDIRIM, Mehmet Kâmil/ DEREN-YILDIRIM, Nevhis : İcra ve İflâs Hukuku, 7. Bası, İstanbul 2016.

YILDIZ, Ozan Ali : Kişi Adlarının Marka Olarak Tescili, MÜHF-HAD Prof. Dr. Bülent Tahiroğlu'na Armağan, Yıl:2017, C.23, S.3, s.725 vd.

YURDUSEVEN, Şeyma : 6769 Sayılı Sınaî Mülkiyet Kanunu ile Türk Tasarım Hukukunda Yeni Dönem, TAAD Yıl:8, S.31, s.669 vd.

YUSUFOĞLU, Fülürya : Anonim Şirketlerde Gayri Maddi Hakların Sermaye Olarak Konulması, İstanbul 2016 (Gayri Maddi Haklar).

YUSUFOĞLU, Fülürya : Patent Verilebilirlik Şartları, İstanbul 2014 (Patent Verilebilirlik).

YUSUFOĞLU BİLGİN, Fülürya : Fikri Mülkiyet Haklarının İnternet Ortamında Korunması, Türkiye Adalet Akademisi Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Ankara 2020, s.463 vd.

YÜCE, Halil Ahmet : Lex Commissoria Yasağı, KHÜHFD C.5, S:2, Aralık 2017, s.191 vd.

YÜKSEL, Mehmet : Fikrî Mülkiyet Haklarının Tarihsel Temelleri, FMR Dergisi, C.I, S.2001/2, s.89-108.

YÜNLÜ, Levent : Fikrî Mülkiyet Hakkı, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C.23, S.1-2, s.891-917.